IMPERIUL OGLINZILOR STRÎMBE

O antologie SF de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

Toate drepturile asupra acestei ediții revin
Societății „ADEVĂRUL" S.A.
Piața Presei Libere nr. 1, București-România

ISBN 973-9128-16-5

S.F.

IMPERIUL OGLINZILOR STRÎMBE

Antologie SF
de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

SOCIETATEA „ADEVĂRUL" S.A.
– 1993 –

Responsabil carte: *Radu VLAICU*
Coperta: *Done STAN*
Desene: *Gabriel CĂTĂLINOIU*
Corectura: *Cătălin DUMITRESCU*
Tehnoredactare: *Pompiliu CLONDA*

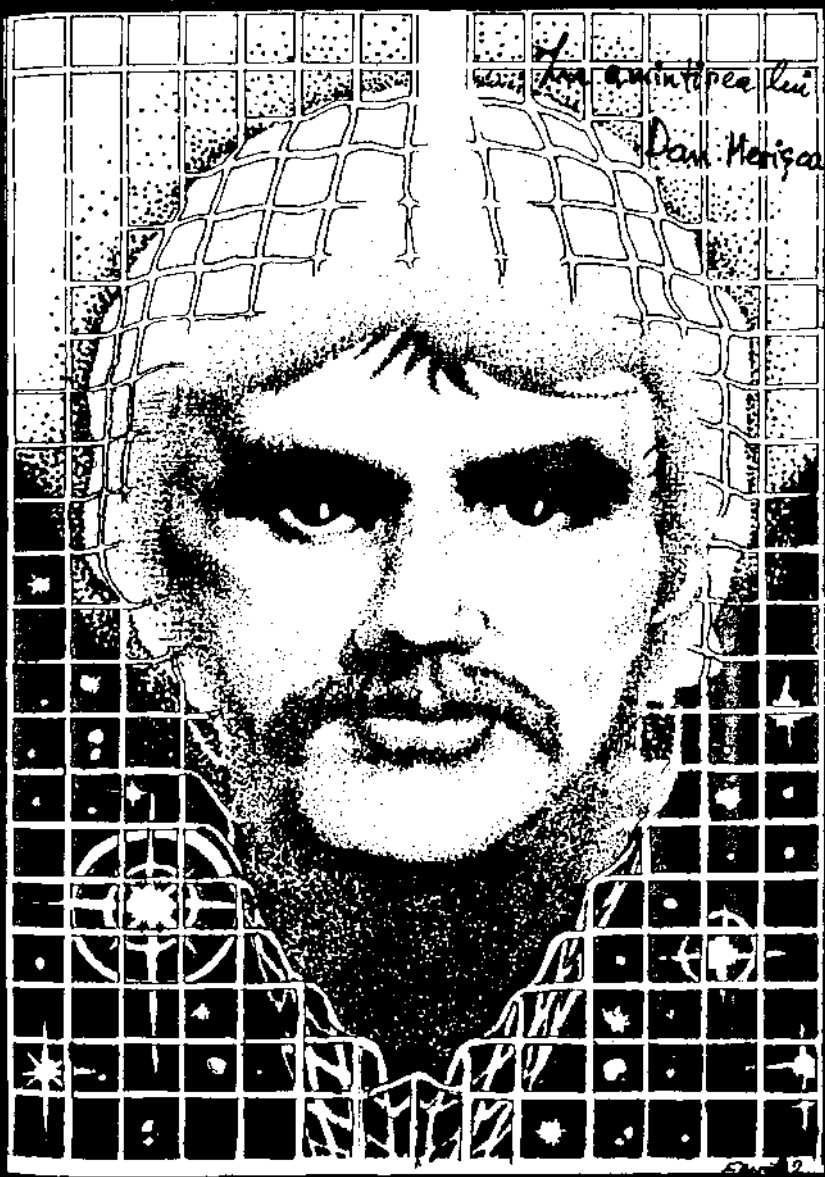
Dom Hemiça

ELECTROCAVALERUL

Cred că Dan s-a gîndit mult în noaptea aceea, cînd curgeau amperii în el, dacă să mai trăiască sau nu. Ar fi putut să se ridice dintre elementii săpați în trupul lui gol și să se îmbrace, ascunzînd astfel ceața electrică, albăstruie, care i-ar fi dublat fiecare centimetru de piele. Avea niște ochelari negri, cu ramă subțire și lentile mici, ar fi putut să-și ascundă cu ei strălucirea insuportabilă a ochilor. O pereche de mănuși negre i-ar fi putut disimula mîinile arse. Ar fi trecut neobservate biziitul continuu și vaga adiere de ozon care i-ar fi însoțit toate mișcările.

Și ar fi revenit astfel printre noi un Dan Merișca invulnerabil, singur și temut. Electrocavalerul. Fiecărui prieten care i-ar fi întins mîna, Dan ar fi trebuit sau să-i întindă dreapta înmănușată sau să-și scoată mănușa, prefăcindu-l pe celălalt, în cîteva clipe, într-o mumie calcinată. Fiecare fată care s-ar fi supus dorinței lui nemăsurate de a dărui plăcere, și-ar fi dat sufletul în spasme interminabile, mime hidoase ale supremului orgasm prin care Dan visa să spargă pielița acestei lumi. Chiar și rămînînd mereu la un metru de noi, tot ar fi făcut afișajele ceasurilor noastre digitale să se dea vertiginos peste cap, consumîndu-ne fulgerător viața.

În timpul marilor furtuni ar fi fugit, nebun de singurătate, în cîmpul gol, căutînd trăznetele. Fiecare șuvoi de foc alb care i s-ar fi înfipt în degetele ridicate spre

cer i-ar fi iluminat chipul într-o poză mișcată a copilăriei. Lacrimile lui, ca niște fulgi albaștri, ar fi ars iarba, ar fi găurit pietrele.

Pînă la urmă, cred că s-ar fi urcat pe vîrful Omul și ar fi rămas acolo, sperînd să slujească de releu pentru toate semnalele rătăcite prin eter, căutîndu-și obosite ținta aproape uitată.

Dar pentru că s-a gîndit la toate astea, Dan a rămas cuminte în ghearele tigrului din vis, așteptîndu-și prietenii să vină și să se împărtășească nestingheriți din trupul sufletului său, ba chiar cu înțelegătorul lui rînjet blînd să le șoptească printre dinți: „... Gagiilor, mai întîi scoateți ștecherul din priză..."

Cristian Tudor POPESCU

CUPRINS

CRISTIAN TUDOR POPESCU
SF ca paraliteratură **9**
OVID S. CROHMĂLNICEANU
La Winnipeg, unde nu ne vom întoarce niciodată **19**
BOB SHAW
Lume mică **57**
CAMIL BACIU
Grădina zeilor (fragment) **73**
HARRY HARRISON
Șobolani de spațiu **85**
VLADIMIR COLIN
Alesul **99**
ROGER ZELAZNY
Plăsmuitorul **111**
SERGIU FĂRCĂȘAN
Mașina de îmbunat cemombii **197**
RAY BRADBURY
Cosașul **257**
ION D. SÎRBU
Șoarecele B **273**

SF CA PARALITERATURĂ

Sugerîndu-mi-se tema desemnată prin titlul de mai sus ca potrivită pentru un eseu, am întîmpinat, de la bun început, o anume dificultate: nu știam ce e aceea paraliteratură. Am consultat deci dicționarele; termenul nu apare, nici măcar ca neologism. Cum, nu-i așa, un intelectual care se respectă mai bine crapă decît să întrebe ce înseamnă un anume termen, s-a impus ca singură soluție operațională analogia. Cum **paraliteratură** *este un derivat obținut prin prefixarea cu* **para-**, *se pot lua în considerare efectele acestei operații în cazul altor compuși existenți în dicționar și, raționînd analogic, se pot deduce posibile sensuri pentru cuvîntul misterios. Se stabilesc apoi determinările pe care aceste sensuri le impun subiectului în chestiune, adică SF-ul.* **Exempli gratia:**

1. — paratrăsnet, parașută, parbriz — *aici sensul conferit de para - este adversativ, „contra", „împotriva", însă nu cu nuanță agresivă, ci profilactică. S-ar putea deduce de aici că SF este un dispozitiv anihilator de literatură, îndată ce aceasta intră în raza lui de acțiune:*

2. — paramilitar — *se referă la formații, detașamente, grupări organizate și dotate după modelul unei armate, alcătuite însă din civili bîntuiți de reverii cazone. SF este deci ceva ce mimează tînjitor literatura fără a ajunge să și fie așa ceva.*

3. — paramagnetism — *proprietatea unor corpuri de a se magnetiza, slab și temporar, prin introducerea lor într-un cîmp magnetic. Rezultă că unui produs SF*

i se zice paraliterar în sensul că, aflat sub influența literaturii, poate căpăta, în mică măsură și pentru scurt timp, caracteristici ale acesteia.
4. — paraleu *— accentuare a însușirilor pe care le presupune substantivul leu. Deci SF este foarte literatură, este mai literatură decît literatura.*
5. — paranimfă *(în latină paranympha) - virgină care o însoțește pe mireasă la cununie și îndeplinește anumite atribuții ținînd de bunul mers al nunții. SF ca paraliteratură ar putea reprezenta deci acel topos al mai ștersei domnișoare gravitînd în jurul strălucitoarei mirese și privind, cu melancolică invidie, cununa de lămîiță și rochia albă.*
În ce măsură sînt justificabile aceste posibile accepțiuni? În cazurile **2** *și* **5** *verbele definitorii sînt* **a imita** *și* **a însoți.** *Avem de-a face, așa cum arată Fl. Manolescu, „nu cu un gen literar, ci cu o literatură paralelă, în care există echivalentele tuturor speciilor realiste sau nonrealiste din literatura main-stream. Reportajului, biografiilor și mărturisirilor, în care invenția joacă un rol minim, corespund, în literatura SF, proza de anticipație și de prospecțiune pe termen scurt, în care realitatea imediat ulterioară este descrisă „cu exactitate"... Romanul istoric poate fi comparat cu fresca SF (ciclul Foundation) și, parțial, cu* **opera spațială.** *Romanul polițist își găsește în SF un corespodent cu nimic inferior celor mai bune exemple din seria „realistă". Romanului clasic, de tip Dreiser, îi corespunde SF-ul socio-politic angajat. Epopeea și legenda își au pandantul în* **opera spațială** *și în așa-numita* **heroic-fantasy.** *În sfîrșit, avangardei main-stream îi poate fi opusă avangarda SF,* **new wave, new thing, inner space,** *iar fantasticului însuși, SF-ul fantastic în varianta* **swords and sorcery".**
Pentru **3:** *dacă textul SF reușește să intre în zona de influență a unei specii acceptate de establishmentul literar, cum ar fi utopia sau fantasticul, i se poate elibera o legitimație, ce-i drept nu de protocol și nu permanentă, dar orișicît. Zamiatin, Orwell, Huxley își au locul lor în istoria literară, dar întotdeauna se va afirma despre un Huxley că, în ciuda inteligenței sale remarcabile, nu este un scriitor tot atît de mare ca*

Tolstoi, să zicem. Wells însuşi, simţind pericolul, s-a grăbit să repudieze, ca pe nişte încercări ale tinereţii, romanele care îi vor face mai tîrziu gloria („Maşina timpului", „Omul invizibil", „Războiul lumilor", „Primii oameni în Lună" sau „Insula doctorului Moreau"), producînd în schimb din ce în ce mai fadele utopii fabiene, precum şi greoaie romane realiste prin care spera să stîrnească bunăvoinţa criticii.

4. *nu este o aserţiune atît de neverosimilă pe cît pare. În secolul nostru, ceea ce simţul comun desemnează prin termenul literatură este literatura realistă, lucru care pare foarte firesc. De fapt, realismul a pătruns în literatură foarte tîrziu, abia în secolul trecut constituindu-se ca estetică. Aşa cum subliniază Lotman, citat de G. Cordesse, literatura la începuturile sale a trebuit, pentru a se defini, să se separe net de comunicarea pragmatică. Era deci imposibil să aibă ecou ideea de proză realistă, care încearcă să reproducă cît mai fidel discursul cotidian, fie şi numai în dialoguri. Aşa se face că începuturile literaturii sînt dominate de poezia ritmată sau versificată, avînd un subiect fabulos sau mitic şi creînd un ecart, atît în expresie, cît şi în conţinut, menit să afişeze ostentativ* **Regula de Ficţiune.** *De la bun început deci, literatura a fost nonmimetică. Şi aşa au stat lucrurile multă vreme: e suficient să amintim acel spaţiu literar medieval în cadrul căruia, într-o pădure europeană, puteau să apară lei sau flori şi fructe exotice. Cum SF-ul reprezintă acest ecart cel puţin în conţinut, propunînd un Contract de Ficţiune pretenţios, iată că este mai îndreptăţit să-şi revendice vechimea apartenenţei la literatură decît ceea ce desemnam mai sus prin „literatură". În ceea ce priveşte sensul* **1** *relaţia implicată e limpede: atunci cînd un text este încadrabil în categoria SF, orice atingeri cu literatura sînt aprioric excluse. Iar unii dintre cei care se raliază acestei poziţii sînt oameni care posedă, indiscutabil, gust şi inteligenţă. Ce anume a putut genera o astfel de atitudine? Care sînt cauzele executării grăbite şi în bloc a acestei modalităţi literare de către literaţi - în marea lor*

majoritate? Iată cîteva dintre ele, atîtea cîte am putut identifica.

a) *prima și cea mai evidentă este necunoștința de cauză; pur și simplu nu s-a citit ceea ce era de citit. Producția autohtonă, posedînd cîteva vîrfuri, dar în general modestă, atît calitativ, cît și cantitativ, este departe de a furniza o imagine edificatoare asupra genului; rămîn literaturile străine. Mulți dintre intelectualii de marcă formați, să spunem, înainte de 1970 sînt orientați spre limba și cultura franceză, mai rar spre rusă sau germană, și mai rar spre engleză sau americană. Or, o mare parte din ceea ce este reprezentativ pentru SF s-a publicat și se publică în limba engleză; în afară de autorii anglo-saxoni, pot fi citiți și autori est-europeni (Stanislaw Lem, A. și B. Strugațki, Josef Nesvadba, Konrad Fialkowski) sau germani (Herbert Franke). Însă și în Franța se traduce mult, în special din engleză, așa că argumentul nu apare ca hotărîtor; poate totuși explica într-o anume măsură răspunsul lui N. Manolescu la întrebarea: „Ați fi în măsură să numiți și să argumentați o serie de caracteristici supraindividuale de natură să definească un specific național al anticipației românești?" „Pentru mine, SF-ul românesc se compune din cîțiva copaci stingheri, din pricina cărora nu văd pădurea". În lipsa referințelor adecvate, se emite și se preia de-a gata o anume imagine de serviciu a SF-ului. Edificatoare, amuzante și în același timp întristătoare, sînt reflecțiile aceluiași N. Manolescu pe marginea lecturilor din Asimov, Lem și Crohmălniceanu: „Cred că toate aceste lucruri care mi-au plăcut au în comun un anumit accent pus pe logică, pe gîndire și nu pe aventura propriu-zisă. Un ocean care e de fapt un creier uriaș – iată ceva care nu ține strict de sfera peripețiilor galactice. Multe dintre istoriile insolite ale lui Crohmălniceanu se referă la felul de a se comporta al minții umane, la categoriile cu care ea operează, la paradoxurile gîndirii și nu implică un decor specific SF, o planetă ori o navă interplanetară. Tot așa, Asimov e un cap teoretic extraordinar, gata să propună «legi» și «științe», fără a pretinde deplasări*

în marile spații cosmice, uniforme de astronauți sau mașinării sofisticate". Rezultă cu limpezime că, pentru N. Manolescu, SF înseamnă în primul rînd aventuri galactice, o planetă, o navă interplanetară, periplu cosmic, costume spațiale, mașinării și, în ultimul rînd, ca excepții privite cu plăcută surprindere, raționalism combinativ, ingeniozitate, joc cu paradoxuri, capacitate de a genera vertij intelectual.

b). *„Puritatea" literaturii este amenințată, în cazul SF-ului, de contactul mai mult sau mai puțin strîns cu știința și tehnologia. Problema e de natură psihosocială: o exprimare agramată sau stîlcirea numelui unui scriitor de notorietate internațională este automat calificată drept incultură, în vreme ce necunoașterea principiilor termodinamicii, de pildă, fie trece neobservată, fie este primită cu îngăduință complice și discret amuzată. Concretizarea cea mai frecventă a acestei atitudini o reprezintă acuzația de „tehnicism" adusă unor texte SF. Eroarea mi se pare clară întrucît, neexistînd material privilegiat pentru literatură, autorul se poate opri asupra oricărui segment al realului sau imaginarului crede de cuviință, deci prezența elementelor științifico-tehnice chiar în exces, nu e blamabilă în sine. Blamabilă este eventuala neintegrare organică în text, nefuncționalitatea literară.*

c). *Forînd și mai adînc în conștiința colectivă, descoperim un conflict generat de atitudinea față de actul creator. Înțelesul inițial dat de greci lui* **Poiesis** *era „formare și asamblare conștientă a unor elemente astfel încît să rezulte o structură armonioasă". Peste aceasta s-a suprapus ulterior cel de „iluminare", de coborîre incontrolabilă a inspirației drept pe capul autorului, contribuție ideatică a iudeo-creștinismului, după cum precizează E.R. Curtius. Nu sînt un adept al poziției extremist-raționaliste de tip Poe, care presupune excluderea totală a inefabilului, intuiției, incontrolabilului din actul creativ, dar nu mă pot împiedica să observ neîncrederea manifestată în special după război, în spațiul literar românesc, vizavi de necesitatea inteligenței la un mare scriitor. Implicit*

sau explicit, se consideră că autorul posedă o glandă care-i secretă materia prozastică sau, mai ales, poetică, proces în care creierul joacă un rol secundar. Abia după apariția generației '80 mi-a fost dat să citesc calificativul „inteligent" pomenit nu ca o compensație jenată în legătură cu un scriitor. Or, în esența sa, SF-ul este – fără a se reduce la numai atît – un gen „rece", care se adresează în special capacității speculative a minții umane; iată deci o altă cauză a idiosincraziei.

d). *Lungul stagiu al SF-ului în revistele* **pulp,** *singurul spațiu de publicare vreme de decenii. Este explicabilă deci categorisirea lui în aceeași oală cu literatura de aventuri, foiletonistică, polițistă, de divertisment. La noi, în mintea multora, „Colecția Povestiri Științifico-Fantastice" a reprezentat o continuare în alte condiții social-politice a celebrelor Dox-uri sau Colecția celor 15 lei, de dinainte de război. O pată la dosar de natură să contribuie la refuzarea accesului în literatura „serioasă" a autorilor de gen emancipați.*

e). *Adiacența sau chiar identificarea SF-ului cu disciplinele oculte ale contemporaneității, de felul ozenologiei, ceneisticii, paleoastronauticii, parapsihologiei, percepției extrasenzoriale etc. Nu o dată mi s-a întîmplat să fiu interpelat de indivizi mai mult sau mai puțin agitați, convinși că, scriind SF, sînt un inițiat în arcanele sus-ziselor „științe". Ignoranța declarată de mine cu părere de rău a generat reacții mergînd de la uimire pînă la dispreț îngrozit.*

f). *Considerarea ca subgen (de către unii ca suburbie) al fantasticului. Această eroare, promovată de nume altfel respectabile (S. Moskowitz, R. Caillois, M. Butor, T. Todorov, A. Marino), a impus o cheie de lectură inadecvată pentru textul SF. Cu toate că Fl. Manolescu a pus foarte clar lucrurile la punct în de-acum clasica sa monografie („În comparație cu fantasticul, literatura SF nu cunoaște această ruptură. Și fantasticul și SF-ul se pot defini prin felul în care se comportă față de un al treilea termen de comparație, care este realitatea. Dar în timp ce fantasticul reprezintă o breșă și, implicit, o agresiune*

a iraționalului în real, fantasticul științific păstrează mereu legătura rațională cu acesta, ceea ce face ca, în cele din urmă, să se poată transforma, printr-o interpretare adecvată, într-un real. SF-ul este un real plauzibil, posibil, sau virtual, fantasticul este un ne-real"), eroarea se propagă în continuare prin inerție.

Există totuși și critici conștienți de situație, care încearcă să găsească pentru SF haina potrivită, plasîndu-l în sfera altui concept decît fantasticul. Este cazul lui C. Robu, a cărui abordare, propune pentru acest rol **sublimul,** *în sensul pe care îl dau acestei categorii estetice lucrările lui Kant, N. Hartmann, E. Burke. Este, de asemenea, cazul lui V. Bugariu, care situează literatura SF în descendența celei* **manieriste,** *în sensul atribuit acestui termen de G.R. Hocke, identificînd procedeele și motivele specifice acestei literaturi: paradoxul, oximoronul, concetto-ul, lumea pe dos, lumea ca labirint etc.*

g). *Legată generativ de punctul anterior, apare frecvent situarea SF-ului în opoziție cu literatura zisă realistă. Lăsînd la o parte o necesară, dar fatalmente prea amplă discuție asupra a ceea ce se ascunde sub atît de spontan evocatul termen „realism", să observăm un lucru știut încă de pe vremea lui Wells: mecanismele de producere a textului SF presupun, o dată admisă, ipoteza (ipotezele) însolită, o narațiune realizată cu mijloacele realismului celui mai ortodox. Puțin importă verosimilitatea postulatelor ce stau la baza universului imaginar, ceea ce contează este ca tot ce derivă din ele să se articuleze logic și/sau artistic, creînd vertijul intelectual. Reale trebuie să fie trăirile, conflictele, sentimentele, ciocnirile de idei, și nu cadrul.*

h). *Atribuirea de funcții vaticinare. Nu puțini sînt cei care consideră ca principal criteriu de apreciere a scriitorului SF cantitatea de profeții împlinite din textele lui. Desigur este incitant să constați că imaginea Pămîntului văzut din spațiu, așa cum apare în „Hans Phaall", este izbitor de asemănătoare cu descrierile astronauților, că Jules Verne și-a plasat rampa de lansare a bolidului său îndreptat spre Lună*

în Florida, nu departe de Cape Canaveral, că Hugo Gernsback a descris modul de funcționare al radarului cu mai mult de două decenii înainte de realizarea acestuia, că tancul a fost imaginat de Wells în povestirea „Cuirasatele terestre"; Clive Cartmill descrie pînă la amănunte, în nuvela „Deadline", publicată în martie 1944, o bombă atomică, lucru care îi aduce pe cap toată poliția secretă americană, iar Jean-Louis Curtis, într-o povestire din volumul „Un saint au néon", apărut în anii '50, pomenește de întîlnirea de la mijlocul deceniului nouă dintre președinții SUA și URSS, în urma căreia încordarea internațională scade. Cu toate acestea, e vorba de produse secundare: ceea ce interesează în primul rînd este evaluarea literară a textului SF. Este bineînțeles legitimă și o abordare din punctul de vedere al beneficiilor tehnologice sau futurologice, cum legitimă ar fi și relevarea unor „Aspecte edilitare în opera lui Dostoievski".

i). *Istoria (istoriile) aprocrifă a genului. Avem adesea prilejul să citim prin introducerile diverselor lucrări cum că SF-ul originează în Biblie, Ghilgameș, Odiseea, Kritias și Timaios, Cyrano de Bergerac, arhiepiscopul Godwin, Johannes Kepler și Swift. Ascendențele de felul acesta sînt false pentru că folosesc criteriul* **prezenței unor elemente** *și nu criterii de* **structură.** *Este suficient să identificăm într-un text vechi umbra unei rachete, o călătorie interplanetară (indiferent că e realizată cu ajutorul vîntului puternic, al gîștelor sălbatice, al magnetului aruncat în sus și prins apoi, sau al evaporării parfumului din sticluțe propulsive), un* **nowhere,** *un* **outopos** *(în care se proiectează, mai mult sau mai puțin transparent, o satiră a societății contemporane autorului) sau vreo mașinărie mai deosebită pentru ca textul să fie de îndată încorporat în SF. În spațiul nostru literar este edificator în acest sens, și savuros, sfatul pe care îl dă un anume A. Silvestri autorilor SF: „Scriitorul român de SF ar putea să imagineze istorii SF umanizînd ori cosmicizînd documentele cu inventatori nebuni (sic). Nu este nevoie de prea multe studii spre a da tunului miraculos al valahului Orban,*

care a dărîmat la 1453 zidurile Bizanțului, o dimensiune SF. Rachetele lui Conrad Haas ar putea fi, pentru un prozator român ingenios, tema unei povestiri SF nu fără originalitate. Cîți dintre prozatorii români ai „ficțiunii științifice" au consultat colecțiile locale de observații ale cerului, cuprinzînd, precum în cronica transilvăneanului Kraus, indicii science-fiction dintre cele mai bizare?"

Nu. Nu există subiecte privilegiate pentru ficțiunea speculativă, cum nu există pentru literatură în general. Nu prezența sau absența elementelor tehnico-științifice, a enigmelor „nesplicate" de tot soiul, sau a ipotezelor fabuloase, determină specificitatea ficțiunii speculative, ci aspectele structurale: asemenea elaborării teoriei științifice, textul se construiește plecînd de la un set de ipoteze inițiale, prin generare logică. Diferența este că un om de știință își poate confrunta modelul cu realitatea și stabili gradul lui de adecvare, pe cînd textul de ficțiune speculativă trăiește prin propria-i substanță, este un edificiu flotant, apropiat de ceea ce Einstein numea Gedanken-Experiment; iar finalitatea construcției speculative este literară. Ficțiunea speculativă poate exista în absența elementului științific, tot așa cum gnoseologia nu se reduce la epistemologie.

Iată deci cauze care duc la respingerea SF-ului; „într-o lume de bătrîni, femei și literați, SF-ul ar dispărea repede", afirmă N. Manolescu. Și procedînd astfel, s-ar arunca pruncul o dată cu apa din copaie. Pentru că în mijlocul oceanului de texte în care, într-adevăr, se manipulează prefabricate literare, conflictele sînt schematice, personajele nu au adîncime psihică, gadget-urile abundă în detrimentul reliefării umanului, modalitățile narative sînt vetuste, țîșnește din cînd în cînd cîte un **mimoid** *sau o superbă* **asimetriadă.**

Am înlocuit în ultimele fraze ale paragrafului precedent sigla SF cu **ficțiune speculativă.** *Termenul a fost introdus de R.A. Heinlein pe la sfîrșitul deceniului cinci, într-o anume accepție. Voi încerca să-i dau o alta: modalitate care presupune obținerea*

valorii literare cu mijloace **neatașate** *în mod normal acestui scop.* **Exempli gratia:** *o navă avariată eșuează pe o planetă în atmosfera căreia locul oxigenului este luat de amoniac. Rezervele de oxigen fiind pe sfîrșite, echipajul nu are altă soluție decît să încerce ruperea echilibrului metastabil, astfel încît O_2 să ia locul NH_3 în compoziția atmosferei. Însămînțează peste tot plante pămîntene, verzi, care sînt însă repede copleșite de buruienile violete, nutrite cu amoniac. Oamenii mor pe rînd. Ultimul rămas privește plantele verzi răsărite pe mormintele tovarășilor săi, tulpini acum puternice, victorioase, hrănite de trupurile morților; se duce să se întindă alături de ei, cu viziunea transformării planetei într-un nou Pămînt -* **Intemeietorii** *de I. Asimov. Iată cum un context strict determinat logic - în cazul de față și științific - poate sublima în mit, emoție, literatură.* **Du vivant plaque sur du mecanique.** *Iată de ce un autor de ficțiune speculativă trebuie să continue să scrie, rezistînd vicisitudinilor, uneori dureroase, impuse de aplicarea nediferențiată a etichetei „sefist", asumîndu-și condiția niciodată comodă de întemeietor, de piatră conștientă de pietrele ce îi vor sta deasupra în edificiul deja întrezărit al acelei literaturi - gîndiri - a viitorului pentru care opoziția celor „două culturi" va fi ceea ce este astăzi dilema: „undă sau corpuscul?" pentru fizică - o amintire.*

Antologia de față nu se vrea o ilustrare didactică a acestor teoretizări. Alcătuind-o, am urmărit în primul rînd clătinarea imaginii pe care cei mai mulți o au despre acest atît de iubit și vitregit spațiu literar. Iar în ceea ce îi privește pe autorii români, selecția a vizat generația „bătrînilor de aur", ca o invitație de continuare cronologică pentru viitorii antologatori, în efortul de recuperare a chipului nostru adevărat. Și mai nutresc și secreta speranță că, poate, într-o zi, nu se va mai vorbi de fantastic, straniu, însolit, science-fiction, oniric, absurd decît ca de secțiuni prin marele trup al **literaturii imaginarului.**

Cristian Tudor POPESCU

OVID S. CROHMĂLNICEANU

Profesorul de literatură română Ovid S. Crohmălniceanu, autorul unor lucrări de referință în critica românească, între care se detașează cele trei volume ale **Istoriei literaturii române între cele două războaie mondiale,** *face o figură aparte în peisajul SF de la noi, prin volumele de povestiri* **Istorii insolite** *(1980) și* **Alte istorii insolite** *(1986). În ciuda adjectivului* **insolite,** *care trimite spre alte teritorii literare, prozele sale sînt cu fermitate încadrabile în literatura de ficțiune speculativă.*

Cu Ov. Crohmălniceanu ne situăm departe de fantasticul atît de drag autorului român de literatură a imaginarului: oricît de îndepărtate de ceea ce convenim să numim real, universurile propuse se supun unor legi (sau pseudolegi) atent formulate și respectate cu consecvență, în spatele textului se simte mereu gîndirea în spirit științific, ironia subțire potențează efectul estetic al speculațiilor. Povestirea care urmează constituie un caz special printre textele atît de speciale ale autorului: materialul speculativ, ca întotdeauna consistent, este încarnat de data aceasta într-un epic condus cu mînă sigură, un personaj memorabil și o atmosferă care se impune cu vigoare cititorului: Dacă ar fi apărut în spațiul anglo-saxon, **La Winnipeg...** *ar fi recoltat mai mult ca sigur premiul* **Hugo** *sau* **Nebula,** *ceea ce ne face să ne amintim cu mîhnire de relativitatea imprimată ierarhiilor literare mondiale de apartenența scriitorului la o limbă de circulație.*

LA WINNIPEG, UNDE NU NE VOM ÎNTOARCE NICIODATĂ

I

„O dilemă"

E înțelept sau nu să perfecționăm necontenit fabricarea androizilor?

Aceasta a devenit azi o dilemă serioasă pentru întreaga noastră societate. Că avem nevoie de cît mai multă calificare profesională spre a răspunde cerințelor economice și sociale contemporane, e un lucru în afara oricărei discuții. Nu putem satisface acest imperativ fără a produce androizi din ce în ce mai dotați. Exemplarele care izbutesc să lucreze nestînjenite de nici o tulburare fizică sub regimul imponderabilității au provocat un adevărat salt tehnologic. La fel și cele în stare să calculeze tot așa de repede ca mașinile electronice. Ne-am bucurat pe drept și cînd am trimis în uzine „supraveghetorii cu o mie de ochi".

Dar realizările ingineriei genetice au și reversul lor, care le-a făcut să inspire din capul locului teamă. Androizii sînt ființe loiale și nu au cauzat pînă acum nici un rău oamenilor. Dimpotrivă, putem spune cu toată francheța că le-au ușurat și înfrumusețat substanțial existența.

Va fi însă păstrată această situație fericită și în viitor? Nu există oare primejdia ca androizii, dotați cu anumite însușiri superioare omului, să fie ispitiți a-i lua locul? Se vor mulțumi ei să aibă și mai departe același statut social?

E adevărat că, oricîte însușiri le-ar dărui ingineria

genetică, androizii continuă să fie construiţi după legile 1 şi 3 ale roboticii*, înscrise în codul lor cromozomic, aşa cum le-a formulat pentru întîia oară, acum opt sute de ani, Isaac Asimov.

A căzut însă de trei secole legea nr. 2! Am acceptat aceasta toţi oamenii de bine, la vremea respectivă, şi ne amintim că nu a fost lucru uşor. S-a vorbit atunci de abolirea „celei de-a doua sclavii"**. Androizii sînt fiinţe care se reproduc pe cale naturală, trăiesc printre noi, au nevoile şi simţămintele noastre, dar codul lor genetic suferă modificări în urma unor intervenţii umane deliberate.

Se vor resemna oare androizii să accepte veşnic tutela oamenilor – astăzi, s-o recunoaştem, – foarte blîndă şi prevenitoare?

Ultima prevedere e foarte severă, incontestabil. Dar se justifică, întrucît priveşte însăşi schimbarea statutului androizilor şi constituie o acţiune sediţioasă împotriva întregii ordini umane.

Revenind la oile noastre, sîntem îndreptăţiţi să ne punem totuşi, întrebarea: nu există primejdia ca androizii să fie tentaţi a-şi modifica statutul, pur şi simplu prin refuzul respectării măsurilor cărora trebuie să le dea ascultare?

E uşor de întrevăzut ce perturbări grave ar suferi producţia într-un asemenea caz şi cum s-ar repercuta ele asupra ansamblului vieţii sociale.

---

* *Pentru cititorii nostri care au uitat cum sună ele exact, le reproducem mai jos:*

Legea numărul 1. *Robotul (citeşte: androidul) n-are voie să pricinuiască vreun rău omului sau să îngăduie, prin neintervenţia sa, să i se întîmple vreun rău unei fiinţe umane.*

Legea numărul 3. *Robotul (citeşte: androidul) trebuie să-şi apere existenţa, dar numai atunci cînd grija de sine nu contrazice legea numărul 1.*

** *Tot pentru acei cititori care nu sînt la curent cu problema, rezumăm statutul androizilor, aşa cum a fost stabilit, după suprimarea în operaţiile executate asupra codului genetic a* **legii robotice numărul 2:** *Robotul (citeşte: androidul) trebuie să asculte poruncile omului, dar numai atunci cînd ele nu contrazic legea numărul 1. Cetăţeni pe deplin liberi, androizii au aceleaşi drepturi şi datorii ca oamenii, cu singura obligaţie suplimentară de a se supune, atunci cînd ajung apţi pentru procreare, operaţiilor genetice preconizate de regulamentele în vigoare la data respectivă, precum şi tuturor măsurilor ce curg din asigurarea respectării lor. Androizii pot să exercite orice profesiune, primesc pentru serviciile prestate salariile plătite fiinţelor umane, le este garantată întemeierea de familii şi averea personală, dobîndită prin muncă. Votează şi sînt eligibili în toate forurile reprezentative, fără nici o discriminare.*

Nu ne plac prorocirile alarmante, dar prudenţi avem datoria să fim.

Dacă facultăţile androizilor, în unele direcţii, **mai ales cele de ordin intelectual,** le-ar întrece prea mult pe ale oamenilor, ne-am asuma riscuri foarte mari. E oare exclus ca atunci ei să capete gustul supremaţiei? Ce i-ar putea împiedica să o instituie efectiv şi noi să fim victimele lor? Ne mulţumim să formulăm, fără nobile ameţeli morale, deocamdată aceste întrebări, dar seriozitatea lor, credem că nu scapă nimănui.

Adam SPONDE
(„North West Magazine", nr. 9 din 26 februarie 2753)

„Aşa ne ducem de rîpă

...Dl. Adam Sponde pluteşte în generalităţi vagi şi, practic, toarnă apă-n vin. Mai la obiect ar fi fost dacă spunea că, de pe acum, majoritatea cadrelor noastre universitare o alcătuiesc androizii. În Facultatea din Montréal, unde studiez, am numărat 17 din cei 25 cu care avem de-a face. De la un văr, ştiu că nici la Vancouver lucrurile nu stau mai bine. Personalul didactic universitar numără 30 de inşi, dintre care 18 sînt androizi. La Toronto, Institutul de fizică-matematică numără doar 9 oameni (12%). Aşa ne ducem de rîpă, ascunzînd lucrurile grave, cum face dl. Adam Sponde.

Paul COURCHAY,
student,
Universitatea Montréal, Facultatea de matematică"

NOTA editorialistului nostru Adam Sponde "O dilemă" a stîrnit un interes destul de viu printre cititori. Am primit la redacţie peste 40 000 de scrisori, dovadă că problema este reală, ba am spune chiar „fierbinte".

Volumul neobişnuit al intervenţiilor ne sileşte să reproducem săptămînal la rubrica noastră „Cititorii au cuvîntul", pasaje esenţiale din cele mai semnificative opinii exprimate.

„Calcule inexacte

... Scrisoarea d-lui Paul Courchay deformează grosolan realitatea, recurgînd la niște cifre statistice inexacte. În «cadrele universitare» el înglobează și personalul auxiliar, preparatori, programatori ai mașinilor electronice sau simpli operatori ai acestora.

Numărul androizilor profesori titulari în facultatea noastră este de 2, din 14. După informațiile pe care le dețin, la Vancouver există un singur android. Institutul de fizică-matematică din Toronto, specializat în calcule meteorologice foarte laborioase, numără într-adevăr numai 9 oameni. Aici, însă, o dotare absolut specială a impus folosirea cu precădere a androizilor.

Nu e o bună reclamă pentru facultatea noastră faptul că un student al ei calculează atît de prost. Înclin să cred, însă, că statisticile au fost trucate intenționat, datorită anumitor resentimente față de androizi, prezente încă, din păcate, la unii inși, printre care se numără - pariez - și dl. Courchay. Regretabilă este persistența acestei mentalități la nu puțini tineri chemați să slujească o disciplină bazată pe adevăruri riguros demonstrabile.

Prof. dr. John PADDINGTON,
decanul Facultății de Matematică,
Universitatea Montréal"

„Mărginire orgolioasă

... Cu cît avem o perspectivă mai limitată, cu atît, se pare, opinia bună despre noi înșine crește. Așa e și cu veșnic discutata «problemă» a androizilor.

Nu-mi voi da niciodată asentimentul la discriminarea barbară între ființe nedeosebite prin nimic esențial. Pentru ce androizii să aibă alt regim decît noi? Fiindcă posedă, de multe ori, talente și aptitudini egale, ba chiar superioare oamenilor?

De fapt, ar trebui ca toți să ne supunem voluntar operațiilor genetice, spre a asigura speței noastre o dezvoltare viitoare rațională și prin aceasta superioară surprizelor anarhice naturale.

Charlotte ROBY
inginer electronist
Seattle"

„Cîteva remarci

... Sînt constrîns să observ că pînă şi manifestările cele mai imparţiale în aparenţă ascund o mentalitate humanocratică. De exemplu, articolul d-lui Adam Sponde, din nr. 9 al revistei «North West Magazine», pe care o urmăresc cu mult interes. Deşi se străduieşte să înfăţişeze datele problemei cît mai obiectiv, editorialistul d-voastră foloseşte un limbaj care arată că, inconştient sau nu, vede în androizi nişte făpturi inferioare. De cîte ori face referinţe la naşterea noastră, întru nimic diferită practic de a oamenilor, împrumută cuvinte din sfera producţiei industriale. Sîntem numiţi fiinţe (merçi!) dar în realitate rămînem, pentru el, obiecte. Dl. Sponde vorbeşte de «fabricarea» androizilor; se declară pentru producerea lor sub forme cît mai «dotate», ca şi cum ar fi în discuţie nişte tipuri noi de vase comerciale.

O modificare a statutului androizilor e privită exclusiv prin prisma eventualelor perturbări aduse de ea «producţiei». Pe dl. Sponde îl lasă rece însemnătatea capitală pe care ar avea-o acest fapt pentru condiţia noastră morală.

Autorul articolului se referă la abolirea «celei de-a doua sclavii» şi are grijă să adauge că actul nu a fost uşor. Iarăşi meritul ar fi – sîntem invitaţi să credem – doar al oamenilor, dovedind încă o dată sufletul lor simţitor. Oare lucrurile s-au petrecut chiar aşa? Nu cumva necesităţile aceleiaşi «producţii» i-au împins pe semenii d-lui Sponde să suprime, acum trei secole, **legea robotică numărul 2 ?** Şi puţini androizi au plătit cu sînge îndeplinirea acestui act istoric generos?

Apreciez la dl. Sponde străduania nobilă de a nu părtini pe nimeni. Vedeţi însă că pînă şi «oamenii de bine» – aşa cum se autointitulează cu multă mîndrie editorialistul d-voastră – păcătuiesc printr-o mentalitate humanocratică, adînc înrădăcinată într-înşii.

Marc EPONIMUS,
android, Comandantul balenierei
«Mobby Dick»"

„Precizări utile

... Am găsit interesant articolul d-lui Sponde. Într-adevăr, majoritatea zdrobitoare a androizilor este formată din fiinţe

loiale şi respectă legile. Dar nici excepţiile nu lipsesc.

Cum prin slujba mea sînt în situaţia de a cunoaşte mai bine lucrurile, aş vrea să vă arăt, pe cît e cu putinţă, cum stau ele efectiv, sub acest raport.

Infracţiuni din partea androizilor la obligaţia de a nu încerca să-şi schimbe identitatea au fost înregistrate destule pînă acum. Ele constă, mai cu seamă, în falsificări de acte, prin care se urmăreşte dobîndirea unei origini umane. La centrul unde lucrez, am descoperit, anul trecut, 64 de asemenea cazuri. De remarcat înmulţirea lor în ultima vreme. În 2748 a existat un singur delict. Anul următor au fost 3, în 2750 am avut 11, apoi 23 şi actualmente 64, pînă astăzi, cum spuneam. Oricine poate vedea că producţia actelor infracţionale creşte îngrijorător. Există şi tentativa de ocolire a reglementărilor genetice, prin prezentarea la centru după actul reproductiv, împerecherea cu oameni şi alte subterfugii.

Numărul acestor delicte a sporit de asemenea, cu toate că sînt foarte greu de săvîrşit datorită controlului atent pe care-l exercităm graţie unor metode bine puse la punct şi, mai ales, arhivelor noastre riguros ţinute.

Jiri DUSSEK,
şeful serviciului populaţie
A (androizi), Fort Albany"

„Ruşine!

... E o ruşine să se publice un articol ca al d-lui Adam Sponde. Sîntem indignaţi că asemenea murdării pot vedea lumina tiparului. Autorul vorbeşte de o tutelă «blîndă şi prevenitoare» a oamenilor asupra androizilor. E ignorant, sau minte cu sfruntare?

Se face a nu cunoaşte sau chiar n-a auzit de legile draconice prin care orice android care încearcă să-şi schimbe statutul riscă să sufere obnubilarea psihică sau chiar să fie exterminat?

Revista d-voastră afirmă într-o notă redacţională că androizii au dreptul să exercite orice profesiune. Atîta ipocrizie provoacă scîrbă.

Chiar articolul în cauză se referă la reglementările genetice. Nu ştie redacţia revistei «North West Magazine» că aptitudinile unui android sînt programate în funcţie de cerinţele economiei şi fără nici o consultare a părinţilor care-l aduc pe lume? Cum să exercite el orice profesiune, cînd se

naşte cu preferinţe marcate doar pentru cea reclamată de plan?

Inegalităţile dintre oameni şi androizi rămîn flagrante, şi toate frazele înşirate de dl. Sponde privitor la înaltul simţ moral omenesc sînt făţărnicie ordinară.

Vom milita împotriva legilor robotice 1 şi 3, pînă la desfiinţarea lor şi exercitarea operaţiilor genetice numai asupra voluntarilor!

Comitetul de solidaritate
cu lupta pentru emanciparea deplină
a androizilor (C.S.L.E.D.A.),
Renate WEBSTER - medic psihiatru
Victor LEVY-ANDRE - publicist
Steven ROSS - arhitect
Aline DESANTI - institutoare"

„O, tempora!

... Sînt un om bătrîn, am apucat epoca androizilor neperfecţionaţi, nici măcar după modelul OX3, ca să nu vorbesc de ultimele exemplare OX7 şi OX8. Vă asigur că lucrurile mergeau atunci mult mai bine. Poate nu existau atîtea comodităţi, dar nici nu ajungeam să fim pensionaţi la 40 de ani. Ne erau necunoscute şi temerile de astăzi; oamenii cu memorie bună găseau uşor slujbe numeroase şi gras plătite.

Chiar androizii aveau, cred, mai puţine probleme. Îşi vedeau de muncile lor simple şi brute, fără să le simtă greutatea. Erau foarte devotaţi oamenilor, manifestau faţă de ei o afecţiune sinceră, le purtau respect şi îi salutau cînd se întîlneau cu vreunul. Androizii model OX2 nu-şi cheltuiau, în copilăria mea, banii ca să facă la psihanalist tratament împotriva sentimentelor de frustrare. Are dreptate dl. Jiri Dussek. Androizii neperfecţionaţi de altădată nu comiteau delicte, erau cetăţeni model.

Veţi spune că sînt tentat să idealizez trecutul, ca toţi bătrînii. Nu-i adevărat! Vorbesc în cunoştinţă de cauză: la ferma tatălui meu, am crescut printre androizi; doi se ocupau cu gunoitul pămîntului şi întreţinerea curăţeniei animalelor. La poştă, unde am lucrat 30 de ani, majoritatea personalului inferior o alcătuiau tot ei. Clasau şi împărţeau corespondenţa, executau comenzile videotelefonice, făceau reparaţii. Pot să

spun că-şi îndeplineau sarcinile acestea în mod exemplar. M-am înţeles întotdeauna perfect cu ei; nu aveau ambiţii să revoluţioneze sistemul de comunicaţii, să lase atîţia oameni pe drumuri şi nici nu le intraseră în cap gărgăuni politici.

Acum o săptămînă am suferit o jignire din partea unei androide care ar fi trebuit să aibă puţin respect măcar pentru părul meu alb. Îi împărtăşeam calm aceste gînduri amicului meu Fred, pe o bancă, în parcul din faţa casei noastre. M-a auzit o fată care şedea lîngă noi. Trebuie să fi fost sigur o androidă, pentru că ne-a făcut ramoliţi şi reacţionari.

Aşa ceva nu s-ar fi petrecut pe vremea mea.

Aloysus W. COLLINS
pensionar,
Edmonton"

„Camille Piernet are dreptate!

... O anumită presă, care vrea să fie considerată cu orice preţ liberală, întreţine legenda că opinia publică ar înclina către abrogarea sistemului de reglementare genetică.

Trebuie ca lumea să ştie adevărul: ne aflăm în faţa unei minciuni neobrăzate. Gruparea politică a d-lui Camille Piernet, **Comitetul de prevedere publică,** este în plină ascensiune. La ultimele consultări electorale a obţinut un spor de douăsprezece locuri în Adunarea Legislativă. În alegerile parţiale din distinctele Saskatchewan şi Franklin a cucerit uşor ambele mandate. Numărul aderenţilor la **Comitetul de prevedere publică** a crescut în ultimii ani cu peste 38%; zilnic primim scrisori prin care lupta noastră este încurajată.

Vă amintim că dl. Camille Piernet preconizează interzicerea fabricării androizilor perfecţionaţi şi revenirea treptată la tipul 0X2. Tot mai mulţi oameni conştienţi îşi pun speranţele în dl. Camille Piernet, socotindu-l spiritul cel mai realist şi mai curajos din epoca noastră. Pălăvrăgelile sentimentale n-au dus la nimic bun niciodată. A fabrica în continuare androizi de tipul 0X8 ba chiar 0X9 şi 0X10, cum există proiecte, înseamnă A NE SINUCIDE. Aceasta ar fi curată inconştienţă, IMBECILITATE GENERALIZATĂ, după cuvintele d-lui Camille Piernet, care nu se teme să spună lucrurilor pe nume.

Comitetul de prevedere publică (C.P.P.)
Secţia St. John"

„Domnilor, fiţi rezonabili!

... Vă cer permisiunea ca prin revista d-voastră să mă adresez oamenilor de bună credinţă, ameninţaţi să cadă, din ignoranţă, victime demagogiei.

Semănătorilor profesionişti de idei sediţioase inutil le-aş vorbi, ei îşi urmăresc interesele lor tenebroase, fiind agenţi ai unui complot vast împotriva temeliilor ordinii noastre sociale.

Domnilor care cereţi abolirea reglementărilor genetice, nu vă lăsaţi îmbătaţi de cuvinte mari şi principii înalte. Sînteţi gata să renunţaţi la condiţiile d-voastră avantajoase de viaţă şi să lucraţi iar patru sau, poate, cinci zile pe săptămînă şi nu două, ca în prezent? Acceptaţi şi desfiinţarea concediului trienal de şase luni? Vă dă mîna să munciţi, cu capul în jos, cinci ore fără întrerupere? Sînteţi dispuşi să reluaţi îndeletnicirile pe care le-aţi părăsit cu totul din cauza monotoniei lor abrutizante: calculul prognozelor meteorologice, asigurarea releelor videofonice prin sateliţi, operaţiile statistice de orice fel, ca să amintesc doar cîteva ocupaţii nu prea căutate?

Aş vrea să fiţi conştienţi că, fără aceasta, renunţarea la reglementările genetice nu e posibilă. Prosperitatea şi stabilitatea economiei noastre se bazează pe producţia planificată de androizi perfecţionaţi. A agita idei radicale în acest domeniu, ignorînd cum stau lucrurile, revine la a face un joc periculos. Oricine se declară împotriva reglementărilor genetice sau contra fabricării androizilor perfecţionaţi, sapă, cu sau fără voie, mormîntul civilizaţiei noastre.

Dir. Barenson PERCY jr.
Diamond Trading Company"

Credem că aici şi-ar găsi locul şi textul următor, pe care l-am primit la redacţie. E un reportaj? E o operă de ficţiune? E un act deghizat de delaţiune? Greu de spus, pentru că autorul nu ne-a dat nici o lămurire în plus şi s-a abţinut să-şi divulge numele. (Nota red.)

... „Amicul Lyonel mi-a istorisit zilele acestea o chestie formidabilă. N-aş fi crezut un cuvînt din tot ce a îndrugat, dacă era altul în locul lui. Ştiu însă că Lyonel se dă pe faţă imediat cînd încearcă să mintă şi, în plus, e lipsit de orice imaginaţie.

Imi zice: «Trăim în orașul ăsta mare și habar n-avem de ce se petrece sub nasul nostru». «Cum adică?» am întrebat eu. «Uite așa – mi-a trîntit-o scurt Lyonel. Tu ai auzit că există aici secte și organizații secrete ale androizilor?» «Fugi de-aici, i-am replicat eu, basme de-astea le răspîndesc golanii lui Piernet ca să-i voteze proștii în alegeri.»

– Nu e chiar așa, zice Lyonel. Iată ce mi s-a întîmplat săptămîna trecută. Știi că-mi place să mă plimb pînă noaptea tîrziu prin cartierele populate. Spectacolul străzii mă amuză extraordinar. Intru și prin snack-bar-uri, poate se lipește de masa mea vreo figură interesantă. Nici nu-ți poți închipui cît e de instructivă pălăvrăgeala persoanelor singuratice.

Joi seara umblam așa. E un local chiar în fața Gării de Nord, cînd te îndrepți spre intrarea principală. M-am așezat la o masă, era lume; trei bărbați și două femei făceau o gălăgie teribilă alăturea de mine, sărbătoreau ceva, după cîte am înțeles. Mai încolo era o pereche; întorceau pe rînd capul, el și ea, vizibil enervați de zgomot, dar nu spuneau nimic, păstrîndu-și o ținută demnă, ofensată. La altă masă, un bețiv, părea absent, scufundat în gîndurile lui. Mai erau, în fund, doi inși. Unul mînca tăcut și celălalt îl toca la cap, fără întrerupere. Deodată, apare un tip lîngă mine și mă întreabă dacă îi dau voie să iau loc la masa mea. Eu, bineînțeles, atîta așteptam. Cam pletos, altfel corect îmbrăcat; avea o figură uscățivă și o privire inteligentă. A cerut să bea și a intrat imediat în vorbă. Dinspre masa ălora gălăgioși de alături s-a auzit la un moment dat expresia: «android scîrbos». Cel care o rostise a repetat-o de cîteva ori, ca argument hotărîtor, probabil, în istorisirea lui: «Android scîrbos, ce vrei? Asta e, un android scîrbos!»

Tipul din fața mea mi s-a adresat direct, fără vreo introducere: «D-ta ce crezi despre androizi?» Eu i-am spus cîteva fraze banale, dar el insista, voia să-mi cunoască părerea **à fond.**

În fine, am ajuns să întoarcem subiectul ăsta pe față și pe dos; interlocutorul meu își asumase rolul de **advocatus diaboli;** sărea în ochi că nu are nici o antipatie față de androizi, ba dimpotrivă, părea să fie chiar unul dintre ei.

În discuție pleda însă contra lor, curios, nu cu tezele vulgare arhicunoscute, ci folosind argumente extrem de subtile. Era, neîndoios, un om cult, avea cunoștințe superioare de logică, dar se ferea să invoce teorii sau nume cu autoritate în materie. Voia să lase impresia că ceea ce-mi spune sînt reflecții personale, de bun simț, ușor inteligibile, adesea

figurate ca să fie mai pertinente, în maniera filosofilor antici. Am prins repede că mă încerca într-un fel, ţinea să se convingă pînă la capăt de opiniile mele asupra androizilor. De aceea făcea pe **advocatus diaboli,** ca să verifice orice umbră de prejudecată aş fi păstrat. I-am spus, la un moment dat, că menţinerea legii robotice numărul 1 în codul genetic al tuturor androizilor exclude din partea lor vreo primejdie pentru oameni şi toată agitaţia pe această temă de o demagogie politică greţoasă.

– Eşti chiar atît de sigur? M-a întrebat el, cu o subtilă lucire vicleană în ochi. Află domnul meu, a continuat sarcastic, că există căi de eludare a legii robotice numărul 1.

– De unde ai scos-o şi pe asta? I-am întrerupt batjocoritor eu, ca să nu mă creadă gata să ascult toate bazaconiile, cu credulitatea unei cumetre.

– Din simplu fapt, mi-a răspuns el calm, că orice android **iniţiat** (şi a apăsat anume pe ultimul cuvînt), iniţiat, a repetat, în puţină logică modernă – şi avem azi destui din aceştia – poate să raţioneze astfel: ce înseamnă pînă la urmă: «a face rău oamenilor»? dacă ei plănuiesc să restrîngă însuşirile androizilor, îşi vor pricinui greutăţi, lipsuri. necazuri, cu alte cuvinte vor suferi. Dar tot după legea roboticii numărul 1, androidul nu are voie să îngăduie, prin intervenţia sa, «să i se întîmple ceva rău unei fiinţe umane». Milioane de oameni vor pătimi, dacă iniţiatorii acestei acţiuni ar avea putinţa să o ducă la îndeplinire. Deci indivizi ca dl. Camille Piernet şi acoliţii săi trebuie împiedicaţi să-şi realizeze intenţiile, asta cu orice mijloace, chiar violente. Androizii sînt perfect îndreptăţiţi să-i facă inofensivi pe asemenea inamici potenţiali ai oamenilor. Fie şi prin constrîngere fizică. Excludem asasinatul, bineînţeles, căci, deşi ar avea, în cazurile la care mă refer, o perfectă justificare, pentru androizi reprezintă un act cu neputinţă de înfăptuit. E o contrazicere a legii robotice numărul 1? Deloc. Urmărind să provoace suferinţe grave umanităţii, inşi de teapa d-lui Piernet îşi doresc răul. Altfel zis, cauzîndu-li-l, androizii le fac un bine şi se supun din toate punctele de vedere legii robotice numărul 1, dar ea – cum vezi – nu prea mai are sens.

– Asta e sofism curat, am exclamat eu.

– Domnule, nu-i dispreţui pe sofişti, mi-a replicat bizarul meu partener de discuţie. Unii dintre ei au constribuit, ca nimeni alţii, la dezvoltarea logicii. Aristotel a susţinut că toate paradoxurile lui Zenon sînt sofisme. Dar ştiinţa modernă nu i-a dat dreptate stagiritului decît în cazul întrecerii dintre

Ahile şi broasca ţestoasă. Cîndva, un logician care profesa xenofobia cea mai radicală şi se pretindea totodată creştin ortodox pînă în vîrful unghiilor a fost întrebat cum poate împăca îndemnul la ură nimicitoare împotriva străinilor cu porunca evanghelică «Iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi». Filosoful a răspuns: «Ce înseamnă, conform doctrinei creştine, a mă iubi pe mine însumi? A-mi dori mîntuirea, a lucra din toate puterile pentru cîştigarea ei. Dar aceasta presupune tocmai distrugere a tot ce mă leagă de viaţa trupească pentru cîştigarea existenţei veşnice. A-i suprima pe alţii înseamnă a le grăbi trecerea pe tărîmul fără moarte, unde nu există durere şi suferinţă. Sau, cu alte cuvinte, a le arăta practic o iubire mai mare decît faţă de mine însumi». Sofism, vei zice d-ta. De acord. Dar asta nu i-a împiedicat pe foarte mulţi să judece aşa, participînd senin la masacre şi considerîndu-se buni creştini... Avem azi nenumăraţi androizi cu studii de fizică superioară. Cum să accepte ei principiile mecanicii cuantice sau teoria transfiniţilor rămînînd la logica aristotelică? Şi atunci, de ce n-ar ajunge să-şi dovedească nulitatea legii robotice numărul 1, contrazicătoare în înseşi prevederile ei? În numeroase situaţii, respectarea primei părţi e imposibilă fără călcarea celei de-a doua, şi invers. Prin urmare, legea, neputînd fi urmată integral totdeauna, încetează a avea o valabilitate universală, oricînd şi oriunde. Şi ce înseamnă asta? Nu e lege, domnul meu, ci o simplă deprindere, modificabilă prin educaţie.

Individul se aprinsese, îi luceau tot mai tare ochii. Uitase că pledează ca **advocatus diaboli,** trăda o credinţă pătimaşă, fanatică în ceea ce susţinea.

– Şi mai cunoşti mulţi alţii care gîndesc ca d-ta? l-am întrebat.

Aici parcă s-a trezit dintr-o stare de transă, a devenit brusc prudent, mi-a răspuns evaziv, a schimbat vorba. După ce am mai băut cîteva pahare, eu insistînd, cu ocolişuri întîi, apoi mai curajos, şi-a dat drumul. Mi-a mărturisit că face parte dintr-o grupare secretă, **Egalitatea deplină.** E.D. numără printre membrii ei oameni şi androizi. Se întîlnesc pe ascuns, după reguli conspirative, bine puse la punct şi respectate cu stricteţe. Aceia care luptă, pe căi legale, în comitete de solidaritate cu androizii sînt nişte căcăcioşi, zicea. Ei „ediştii", prin gruparea lor, încurajează şi sprijină direct nerespectarea prevederilor genetice, apără pe cei vinovaţi de asemenea acte, ajutîndu-i să-şi ascundă culpa. Cu concursul oamenilor, lucrul e mult mai uşor – am înţeles. Răspîndesc

doctrina «egalității depline», adică biruirea prin autoeducație și exerciții a «legilor robotice». E un fel de yoga, pentru ei, fiindcă se bazează pe o autodepășire spirituală, cu efecte fizice, în fine... recrutează aderenți. Mi-a propus și mie, pînă la urmă să mă raliez lor; nu l-am refuzat, dar am cerut timp de reflecție. Există mai multe grupări. De la straniul meu interlocutor am aflat că duc o activitate susținută cîteva zeci: F.A. (Frații adevărați); A.P.G. (Adversarii planificării genetice): P.A.L.N.(Prietenii androizilor la nevoie); E.F.C. (Era ființelor cosmice); și altele. Unele, cum sînt Iluminații sau S.G.D.J.S. (Suflete gata de jertfa supremă), Renăscuții, seamănă cu niște secte religioase. S-au născut din constatarea că autoeducarea, prin care pot fi biruite legile robotice înscrise în codul genetic, e extrem de dificilă, presupune antrenamente continue, eforturi intelectuale peste puterile comune și nu creează reacții prompte, ci întîrziate, abia după o lungă reflecție. Practic, rezultatele obținute sînt mai mult teoretice. Accentul e pus în ultimele grupări pe **sentiment.** Cei care le alcătuiesc cultivă o ură fanatică împotriva oricăror discriminări între oameni și androizi, sperînd să anuleze prin forța ei irațională reflexul legilor robotice. Rezultatele sînt și în această direcție relative și, oricum, nesigure. Doar în grup, la o anumită exaltare colectivă, experiența reușește; cînd insul rămîne însă singur, nu prea are succes, frînele codului genetic paralizîndu-l de cele mai multe ori. De unde și tendința către o contopire comunitară, pînă la pierderea identității, printre Iluminați sau Renăscuți.

Informațiile acestea mi-au fost servite odată cu diverse istorii senzaționale: cum se întîlnesc sufletele gata de jertfa supremă, ce ritual îndeplinesc, care e gimnastica logică recomandabilă pentru a înlătura frînele legilor genetice etc.

Se făcuse foarte tîrziu, și nu-mi veneam în fire după cîte auzisem. M-am scuzat, m-am dus la toaletă și am băgat acolo capul sub robinetul cu apă rece. Am lipsit foarte puțin. Dar cînd m-am întors, tipul de la masa mea se evaporase. Sub paharul lui era pus un bilet împăturit. L-am deschis. Scrisese, n-ai să mă crezi, următoarele. Îți repet textul cuvînt cu cuvînt: «Dacă vrei într-adevăr să ne cunoști mai bine, dovedește-ți întîi sinceritatea prieteniei. Trimite certificatul tău de naștere la post restant (era indicat numărul) pe numele Abraham Lincoln. Anunță apoi pe cale oficială că ai pierdut actul și cere altul nou. Te vom găsi». Nici o semnătură.

Am băgat biletul la timp în buzunar, căci doi inși cu mutre de agenți secreți (ăștia se recunosc întotdeauna de la o poștă)

au intrat pe ușa localului și au început să cerceteze foarte insistent fețele consumatorilor, ca și cum ar fi căutat o cunoștință cu care și-au dat întîlnire. Apoi au plecat.

Dacă nu se întîmpla asta, aș fi zis că ascultasem invențiile unui nebun. Dar așa, am pornit spre ușă tulburat. N-am dat curs îndemnului din bilet. Sînt un om liniștit și ocolesc aventurile. Îmi place doar să mă aflu în preajma lor și să le trăiesc ispita. E acesta un cusur? Poate".

II.

Marc avea emoții. Conducea distrat, cu viteză mare și nu lipsise mult să intre într-un stîlp de semnalizare, la o depășire.

Era curată aventură. Știe bine asta, îi fusese însă cu neputință să dea îndărăt. Lavinia avea o figură descompusă cînd spusese: „Nu mai putem continua așa. Scapă-mă de aici, altfel înnebunesc". Se uita la el de parcă nu l-ar fi văzut, cu priviri piezișe, de cîine bătut. Nu mai suport minciunile, toată comedia asta zilnică pe care trebuie să o joc... eu, nu tu. Pînă obțin divorțul trebuie să fug de aici... și foarte curînd... pentru că simt, cu cît trece timpul, am tot mai puțin curaj. Singură, tu mă cunoști, n-o să fiu în stare niciodată..."

Se dusese la fereastră. Rămăsese înțepenită acolo, cu spatele la el și nu-i mai vedea fața. Putea paria însă că-și mușcă buzele pînă la sînge, cum avea obiceiul atunci cînd trebuia să recunoască în fața altora cît era de neajutorată.

Comiteau o mare prostie. Își dăduse perfect seama, din prima clipă. Oamenii cu scaun la cap nu procedează așa. Părăsirea domiciliului avea să îngreuneze divorțul. Femeile sînt însă imprevizibile, n-ai ce să le faci. De cînd a început legătura lor, el a tot insistat pe lîngă Lavinia să aibă o explicație cu Herbert și, ca oamenii civilizați, să hotărească despărțirea. N-a obținut nimic. „Mi-e peste puteri... n-am tăria... cum să încep? Bine, îți promit, voi discuta neapărat lunea viitoare... trebuie să pregătesc terenul...; acum nu e momentul potrivit... Herbert are necazuri la serviciu..., am încercat, dar n-am fost în stare...; ai răbdare...; parcă eu nu vreau...; ție ți-e ușor". Toate răspunsurile astea, la insistențele lui, le știa pe dinafară; ar fi putut să spună și în ce împrejurare anume îl auzise pe fiecare, cum Lavinia

încerca să schimbe mereu discuția, șireteniile ei puerile... Și acum, dintr-o dată, scena de alaltăieri.

Autostrada nu era prea aglomerată. Ușoara ceață se ridicase de tot. Puteai distinge înainte, după o întindere nisipoasă, presărată cu niște barăci dărăpănate, liziera unei păduri dese de arțari. Nori subțiri, ațoși, cerul albastru spălăcit. Un panou mare: PATROUILLE, sus, și jos: PATROL, iar la mijloc, între cele două inscripții, o siluetă de avion antediluvian. Apoi, în lungul autostrăzii, panouri fără sfîrșit: RICHMOND-MILOMIXTURE, TRAVELMASTER INTERNATIONAL, SPERGY GIRARD-PERRIGAUX. „Ce-o fi un SPERGY GIRARD-PERRIGAUX? O băutură? Nu, o marcă de ceasuri, își aduse aminte. „E o adevărată nebunie — își repetă Marc. Cine mai acționează astăzi așa, sub imboldul unui impuls de moment? Vom avea o grămadă de necazuri". Ținea însă prea mult la Lavinia, și era gata de orice, pentru ca ea să rămînă numai a lui: „Am s-o fac fericită" — se consolă și citi mașinal altă inscripție cu litere uriașe: TOYOTA CRESSIDA.

Era totuși o minte rece, altfel n-ar fi ajuns niciodată un chirurg excelent. O prinsese de umeri pe Lavinia, o întorsese blînd de la fereastră și-i spusese: „Bine, fac tot ce vrei tu. Plecăm poimîine și nu ne mai întoarcem niciodată la Winnipeg".

Fără să lase vreo clipă impresia că acționează altfel decît sub imperiul unei duioșii nemărginite (Lavinia nu l-ar fi iertat în vecii vecilor dacă trăda măcar o umbră de ezitare), sugerase, cu multă prudență, un plan. Îl elaborase instantaneu, precizîndu-i fiecare detaliu, ca la o operație grea, care cere asemenea decizii bruște, dar bine cîntărite.

„Pleci joi, după masă, cu acceleratul de 18,45, îți iau eu biletele. N-ai nevoie să lași nici o explicație. Fără scrisori. (Știa de ce spune asta.) Aranjăm după aceea. Comanzi un taxi, te duci la gară și-ți ocupi locul în compartiment. Cobori la St. Arthur. Acolo, am să te aștept eu, și restul mă privește. E simplu?" „Da", îngînă Lavinia, fericită că nu va trebui să-și motiveze plecarea și că singurul lucru care-i rămînea de făcut era o simplă călătorie cu trenul. El, însă, hotărîse să ia măsurile de prevedere elementare.

Anunțase la spital că o chestiune familială îl obligă să lipsească patru-cinci zile. Nu lăsase nici o adresă. Altfel, erau în stare să-i telefoneze și să descopere minciuna. Va chema el de acolo — explicase — să n-aibă nici o grijă, vor ști cum poate fi găsit, la nevoie. Luase cu el o sumă de

bani serioasă. O scosese din bancă şi umpluse cu pachetele de bancnote o valiză mică. Fără semnături pe cecuri! La hotelul din St. Arthur rezervase o cameră pentru dl. şi dna Paul Freneau. Avea intenţia să rămînă acolo numai două nopţi, pe urmă îşi fixase o întreagă rută, foarte întortocheată, schimbînd mereu localităţile pentru popasuri scurte. Şi asta trebuie să aibă un rost după socotelile sale, îi dădea răgazul să o convingă pe Lavinia că e în interesul ei ca relaţiile lor, cît va ţine acţiunea de divorţ, să păstreze o maximă discreţie. O să fie greu, asta o ştia Marc, dar nu imposibil. Dacă Lavinia găseşte curajul să facă acest prim pas, după aceea lucrurile vor merge mai uşor. Poate va accepta să se stabilească, provizoriu, undeva, la Noranda, de pildă. Acolo are rude. Şi el ar putea să se mute prin apropiere; profesorul Simmon i-a propus de mult să treacă la clinica lui. O să găsească o explicaţie pentru cei de la spital. Văzînd şi făcînd...

În ciuda acestor gînduri liniştitoare, nu reuşea să-şi stăpînească o nervozitate crescîndă. Aprinse o ţigară. O maşină galbenă trecu grăbită pe banda cealaltă a autostrăzii. Aceasta îl făcu să privească la ceas, ca şi cum ar fi fost în întîrziere, deşi Lavinia urma să sosească abia seara. „Şi dacă nu vine?" Temerea aceasta o purtase în sine, nevoind să şi-o mărturisească. Era, probabil, adevăratul motiv al nervozităţii sale, căci altul nu avea. Respinse iritat ideea, ca pe o muscă sîcîitoare, care, gonită, revenea mereu şi-i zbîrnîia pe la nas. Nu se poate, prea fusese categorică Lavinia. Ca niciodată. Adună automat în minte cifrele numărului maşinii din faţa lui. Din copilărie păstrase obiceiul acesta stupid: consulta oracole improvizate şi mizere. Dacă, reducînd zecile, cifrele adunate dădea un număr peste cinci, sorţii îi erau favorabili. Cu cît se apropia de zece, şansele creşteau. Astfel de calcule făcuse la mai toate examenele grele, în liceu. Parcă nu şi la trepanaţia de luna trecută? Şi cînd şi-a luat inima în dinţi să înceapă discuţia aceea despre păstrăvi cu Lavinia, acum doi ani? 35.1.68.8. „Patru! Ce prostie!" Ca să-şi alunge senzaţia neplăcută, deschise aparatul de radio al maşinii şi încercă să asculte ce se spunea. Nişte reclame muzicale vesele tocmai se terminau, şi acum postul transmitea scurte ştiri. Ploi abundente în nord. Primejdii de inundaţii. S-au trimis mijloace de reducere, pe cale chimică, a densităţii precipitaţiilor la metru pătrat. În cinci pînă la şase ore — evaluează experţii

— situația va fi ameliorată simțitor. Discuții, la nivelul cel mai înalt, în legătură cu exploatarea subsolului Antarcticii. Președinții ambelor continente americane vor fi oaspeții localității Santa Fé. Se prevede că lucrările vor începe foarte rapid. Toate proiectele sînt gata de mult, a lipsit numai un acord financiar. Proteste și manifestații împotriva noilor măsuri de planificare genetică, Matsys acuză guvernul că se lasă intimidat de campania lui Camille Piernet. Liga Amicii Androizilor a chemat pentru mîine populația la o mare demonstrație. Întreaga peninsulă Labrador a resimțit ieri noapte un cutremur cu epicentrul în localitatea Fort McKenzie. Seismul a avut loc la orele 05 și 24 de minute și a cunoscut gradul maxim de 6 1/2 pe scara Mercalli. Nu au fost pagube, nici victime omenești. Timpul probabil...

Marc nu mai asculta. În stînga lui apăru un camion, citi pe el scris cu litere mari, verzi, NORDIKA. Le numără automat: șapte. Lavinia o să vină.

III.

Trenul sosise de patru minute. Acum pleca. Marc așteptase, tot mai sperînd, pînă se puseseră în mișcare vagoanele. Nu coborîseră mai mult de opt-nouă pasageri, și el fusese extrem de atent, rotindu-și ochii pe peron și tresărind la orice siluetă feminină.

Nu-și dădea seama încă de proporțiile catastrofei; deocamdată era pradă nehotărîrii. Ce să facă, să plece, nu-i venea, crezînd obstinat într-un miracol. Dar ce rost mai avea să umble bezmetic de-a lungul peronului? Cît o să-l măsoare așa de la un capăt la altul? Dacă a coborît și n-o văzuse — e totuși exclus — trebuia să fie prin gară. N-avea unde să se ducă. Dădu o raită prin sala de așteptare. Nimic. Se învîrti vreo cinci minute în fața gării, la intrare, unde trăgeau mașinile și autobuzele. Reveni pe peron. Era pustiu. Un funcționar trecea cu un bidon de vopsea. Acum începea să capete realmente conștiința faptului consumat. **Lavinia nu venise.** Întîrziase și luase trenul următor? Greu de crezut. Pe Lavinia, un asemenea accident ar fi descurajat-o cu desăvîrșire. Nehotărîtă cum era totdeauna... Marc decise să aștepte oricum al doilea tren, deși era convins că e zadarnic. Dar în deznădejdea

care-l cuprindea, orice amăgire îi făcea bine. Se învîrti ca un maniac o oră și jumătate pe peronul gării; construi în acest timp zeci de ipoteze consolatoare. Ajunsese să-și spună că poate așa era mai bine... Fuga asta nepregătită ar fi compromis toată dragostea lor. Dar un gînd revenea și căpăta mereu mai multă certitudine în conștiința lui: **Lavinia nu-și va părăsi soțul și casa niciodată.**

Cînd trenul plecă, lin, aproape fără zgomot, Marc se îndreptă spre cabina telefonică, urnindu-și greu picioarele. Parcă voia să prelungească momentul care avea să-i confirme convingerea deprimantă. Putea spune dinainte ce va auzi. Așa și fu: „Da, Marc, n-am fost în stare... Iartă-mă... Nu mă disprețui... Tu ești bun, te iubesc...", și pe ultimele cuvinte, un hohot de plîns.

IV.

Ferestrele hotelului erau luminate: seara coborîse fără ca Marc să bage de seamă. Primul său impuls era să urce în cameră, să-și facă valiza, să plătească nota și să pornească spre Winnipeg, „acolo unde nu ne vom întoarce niciodată". Asta suna ca un refren de cîntec vechi, idiot și sentimental. Era în Marc o durere ascuțită, persistentă și sfredelitoare, dar și mînie. „Acum ai să alergi ca un cățel s-o consolezi... N-are, săraca, măcar atîta curaj... Și pe tine te fierbe așa de doi ani". Își dădea singur răspunsuri acre, sarcastice, cu o satisfacție flagelantă. „În fond, faptul că nu poate să o rupă o dată pentru totdeauna cu Herbert arată limpede cît ține la tine... Poate nici eu n-am știut să-i dau destulă încredere... Da, fugi acum și cere-i iertare!... Și ce-ai să spui la spital? — Că a fost o falsă alarmă? Ar trebui să inventezi o poveste mai convingătoare". Marc simți o silă nemăsurată să facă apel la imaginație pentru a-și ascunde mizeria sentimentală. Orice efort de construcție mintală, în condițiile acestea, îl umilea. Mai curînd ar conduce opt ore în șir, fără oprire, cu orice altă țintă, decît să-și stoarcă mintea ca să găsească o minciună convenabilă. Așa va și face. Dar aiurea, departe, numai la o distanță cît mai mare de Winnipeg, „acolo unde nu ne vom întoarce niciodată". „Uite, acuma se și potrivește". Marc simțea nevoia de sleire fizică. Să facă ceva care să-l obosească pînă la istovire totală. Să nu-i mai treacă prin cap nici un gînd; să se trîntească în pat frînt și să doarmă

buştean, opt, nouă, douăsprezece ore. Ca după ce realizase transplantul acela de cord şi lucrase cu toţi nervii întinşi şase ceasuri neîntrerupte.

Făcu un duş, îşi strînse lucrurile. Voia să ia şi să arunce şi florile, cu care umpluse camera de hotel. Renunţă în ultimul moment şi le lăsă în pace. Coborî, achită nota. Întîlni privirile unei femei cu părul sucit în sus ca o flacără aţîţătoare. Aştepta, probabil, un taxi, pe care-l comandase, fiindcă întorcea capul nerăbdătoare către intrarea hotelului.

Marc ieşi, deschise portiera maşinii sale, se instală la volan şi porni. Fără vreun ţel precis. „Oriunde e tot aia. Fiindcă la Winnipeg nu ne vom întoarce niciodată!"

V.

Pe la şase dimineaţa simţi răcoarea brizei în nări, şi trase concluzia că se apropiase de ocean. Călătorise în neştire, schimbînd drumul ori de cîte ori avusese sentimentul că nu se îndepărtează destul de Winnipeg.

Începu să simtă, satisfăcut, cum oboseala pune treptat stăpînire pe el. Îi era foame şi somn. Scoase harta; n-o consultase prea des, era — îşi dădu îndată seama — la o oră de Rupert House. Întîlni, nu după multă vreme, un motel chiar pe plaja golfului James.

Cu toată ora matinală, mesele de pe terasă erau în mare parte ocupate. După costumaţia sumară şi foarte colorată, consumatorii, neîndoios vilegiaturişti, voiau să profite de soarele blînd şi de apa albastră liniştită. Bine dispuşi, toţi păreau să aibă o poftă de mîncare molipsitoare.

Marc comandă o omletă din patru ouă cu şuncă şi o ciocolată fierbinte. Era în costumul de drum şi simţea soarele, deşi încă matinal, încălzindu-i spatele. Scoase haina, o aşeză pe spătarul scaunului de lîngă el, îşi desfăcu şi cravata. În cămaşă era mult mai bine; briza îi răcorea ceafa. La intrarea în motel, vizavi de masa pe care o ocupase era instalat un chioşc de ziare. Marc se ridică, trecu pe lîngă mai mulţi consumatori, străbătu terasa şi se întoarse cu „New York Times", „Canadian Mirror" şi „Le Québecois" sub braţ. Tocmai sosi şi omleta. Marc o dădu repede gata, cu o poftă grozavă, şi bău două sticle de bere.

Oboseala îi urca plăcut în oase; am să dorm cel puțin zece ore, își spuse, atacînd ciocolata, care-i păru delicioasă.

Ciudat, nu se mai simțea prost dispus, dar îl deranja, de cînd revenise la masă, o senzație neplăcută, prea vagă ca să poată spune în ce anume consta și cine i-o iscase. Oare, fiindcă-și văzuse, întorcîndu-se cu ziarele, chipul într-o oglindă (așa avusese o secundă impresia) și nu arăta prea frumos? Întîlnise niște priviri fixe-pînditoare, o față anxioasă, cu obrajii nerași.

Cînd fu sus în camera pe care și-o luase, se grăbi să verifice dacă așa era, la oglinda din baie. „Trebuie să fi fost tare înfometat". Imaginea din oglindă nu arăta acum chiar atît de jalnic. Privirile îi erau liniștite, mai degrabă somnoroase. Și nici barbă deasă, de pușcăriaș, nu părea să aibă. Senzația neplăcută se risipi ca să lase loc unei pofte imperioase de somn. Nu apucă nici să răsfoiască ziarele cumpărate. Adormi imediat și se trezi peste vreo zece ore, așa cum prevăzuse.

Era încă lumină. Mai avea chef să zacă în pat, luă cu un gest leneș ziarele risipite pe jos și își opri privirile asupra primei pagini din „Canadian Mirror". Îl izbi numele Winnipeg într-un titlu, ale cărui litere mari groase ocupau frontispiciul primei pagini: GRAVE TULBURĂRI LA WINNIPEG, REGINA, EDMONTON ȘI CALGARY. Curînd află știrile, de care erau pline și celelalte ziare. Citi înfrigurat și alarmat: *Androizii și susținătorii lor se dedau la acte de vandalism. Centre de planificare genetică incendiate în numeroase orașe. Autoritățile au fost nevoite să facă uz de forță pentru a restabili ordinea („Canadian Mirror"). Manifestații care degenerează în acte de violență. Peste zece mii de androizi ieșiți în stradă ieri după masă la Calgary și Edmonton. Înțăriți cu membrii „Ligii Amicii Androizilor", demonstranții au luat cu asalt centrele genetice, care au fost devastate complet, aici și în alte localități importante din țară. Forțele polițienești au deschis focul la Winnipeg și Regina, unde mulțimea nu s-a supus somațiilor. Sute de morți și răniți. Ordinea a fost restabilită, guvernul a decretat starea de urgență în provinciile Alberta, Columbia britanică și Manitobe. („New York Times").*

Efectele catastrofice ale unei politici nechibzuite era titlul editorialului din „Le Québecois". „Toleranța arătată agitației pe care o desfășoară de multă vreme în rîndurile androizilor elemente iresponsabile și-a spus cuvîntul

Abandonarea de către guvern a proiectelor OX8 și OX9, precum și publicarea noilor cifre de planificare genetică au fost folosite ca pretext pentru o adevărată rebeliune. Nu numai androizii s-au dedat la dezordini grave, ci și oamenii amestecați printre ei. Acum, prea tîrziu, guvernul recurge la ceea ce trebuia să facă demult. Arestează, în fine, pe semănătorii ideilor turbulente. Le aplică tratamentul meritat trădătorilor intereselor umanității. De ce nu mai au curajul să deschidă gura cei ce trîmbițau peste tot că orice primejdie din partea androizilor este exclusă? Unde sînt batjocoritorii avertismentelor repetate rostite de dl. Camille Piernet? Nu au fost loviți și aduși în nesimțire mai mulți paznici ai centrelor de planificare genetică? Ce încredere mai putem avea în legile robotice, dacă androizii au ridicat mîna asupra oamenilor? La Winnipeg și Regina s-a tras asupra autorităților. Nu am asistat la preludiul unei răscoale generale? Trebuie să așteptăm ca ea să izbucnească sau să luăm în ceasul al doisprezecelea măsurile cuvenite?"

Cam același era tonul majorității comentariilor. Chiar acolo unde se deplîngeau vărsările de sînge (masacrul androizilor la Winnipeg și Regina) nu lipseau motivările lor. „Slăbiciunea în această problemă poate fi mortală" — scria „Canadian Mirror".

„New York Times" publica și o scrisoare, menționînd că nu-i împărtășește conținutul, dar ține să respecte toate opiniile, „pînă și cele mai discutabile".

„...Ar fi de dorit să se lămurească măcar un lucru" - începea timid textul, după ce dezaproba vandalismele săvîrșite. „Așa cum au afirmat chiar autoritățile, la tulburări au participat și o grămadă de membri ai Ligii Amicii Androizilor, oameni ca dl. Camille Piernet, oricît i-ar displăcea d-sale o asemenea comparație. Cine poate jura că nu ei au săvîrșit actele de agresiune împotriva paznicilor? Ce dovedește atunci că androizii au călcat legile robotice? Sînt în afară de orice discuție noile măsuri genetice pe care le-a luat guvernul? Mulți oameni luminați și competenți și-au exprimat în împrejurări mai calme rezerve față de ele. Să trecem cu buretele peste atare opinii, din cauza momentului actual foarte încordat?

E justificată prigonirea în masă a androizilor? La Edmonton au fost trimise împotriva lor trei camioane cu polițiști. Cei peste zece mii de manifestanți îi puteau nimici numai în cîteva clipe. S-a întîmplat însă exact contrariul:

poliţiştii au scăpat neatinşi, iar mulţimea androizilor a fost risipită la primele focuri de armă, lăsînd pe stradă numeroase victime. În toate oraşele unde au fost distruse arhivele genetice se desfăşoară în prezent reconstituirea lor, aproape fără nici un incident. Androizii vin şi îşi recunosc singuri identitatea, declarînd ce cifru genetic au avut. Foarte puţini, de ordinul sutelor, par să fi fugit şi încearcă să reziste dispoziţiilor prezentării la reînscriere. Cum vor reuşi neprezentaţii să se descurce fără acte, să treacă de controalele severe executate peste tot?

A aţiţa lumea în aceste condiţii contra androizilor, aşa cum o fac nu puţine capete înfierbîntate, consider că este o mare greşeală. Mii de alţi androizi care-şi duc liniştiţi activitatea zilnică pot intra în alertă. Cine, decît pescuitorii în apă tulbure, are interesul să provoace o gravă şi păgubitoare tensiune socială?".

Tot „New York Times" publica un reportaj amănunţit, cu fotografii, unde, după ce stabilea strict faptele petrecute, încerca să tragă cîteva concluzii care se impuneau:

1. Hotărît, n-a fost o simplă izbucnire spontană. Indiferent dacă manifestaţia a constituit o împrejurare favorabilă, o acţiune concertată, cu ţintă, avusese loc.

2. Se urmărise — ceea ce la Winnipeg, Regina, Edmonton şi Calgary, reuşise — anularea posibilităţii distingerii androizilor de oameni. Fuseseră incendiate arhivele de identificare. În oraşele menţionate au avut aceeaşi soartă şi birourile de înregistrare civilă, umană, pentru ca operaţia să-şi atingă realmente scopul şi să nu rămînă zadarnică.

3. Acţiunea subversivă se bucurase de sprijinul unor grupări politice clandestine care mobilizaseră nu puţini oameni sub firma Amicii Androizilor.

La Winnipeg şi Regina, aşa cum poate vedea oricine în fotografiile publicate şi cum au relatat ulterior numeroşi martori oculari, fuseseră organizate arderi comune de acte, prin azvîrlirea demonstrativă a documentelor personale în ruguri improvizate ad hoc. Oameni şi androizi au cîntat şi dansat în jurul focului.

4. Cu excepţia cîtorva cazuri izolate, care pot fi într-adevăr datorate concursului uman, n-au avut loc acte de agresiune criminală împotriva oamenilor. S-a reuşit

astfel, relativ uşor, împrăştierea mulţimii, dar numai după ce poliţiştii au tras şi au căzut destui androizi.

5. Graţie măsurilor energice şi rapide ale guvernului, cea mai mare parte din arhivele distruse au fost refăcute. Androizii, somaţi să se prezinte la verificarea actelor şi la înregistrare au făcut-o în număr covîrşitor, fără rezistenţă.

6. Există o minoritate rebelă; unii dintre componenţii ei au fugit din localităţile unde s-au produs dezordinile; sînt însă pe cale să fie prinşi, datorită cordoanelor de control create. Dispoziţiile legii de urgenţă fac culpabile persoanele care dau, sub orice formă, asistenţă androizilor rebeli".

Alte informaţii, note şi cursive conţineau amănunte suplimentare: noile măsuri genetice prevedeau scăderea cu 64% a numărului androizilor perfecţionaţi (destinaţi muncilor intelectuale). Niciodată pînă acum nu se prevăzuseră asemenea cifre joase, fluctuaţiile coborîtoare într-o curbă permanent ascendentă netrecînd de obicei peste 3,2%. La Vancouver nişte androizi fuseseră insultaţi, bătuţi şi izgoniţi dintr-un local. Incidente similare erau semnalate şi în alte localităţi. La Toronto, Ottawa şi Sudbury, grupuri mici de androizi, însoţiţi de cîţiva oameni, defilaseră cu pancarte pe care stătea scris: „Să înceteze represiunea!"; „Libertate arestaţilor fără vină din Winnipeg, Edmonton, Regina şi Calgary!"; „Opriţi vînătoarea barbară a androizilor fugiţi!"; „Amnistie!". Manifestanţii fuseseră însă huiduiţi. În cîteva locuri, s-a aruncat asupra lor cu pietre; din fericire, n-au fost victime.

Marc termină lectura ziarelor cu un sentiment copleşitor de greaţă. Nu se interesase niciodată, în mod special, de „problema androizilor". Îi privise dintotdeauna ca şi pe ceilalţi oameni, fără nici o deosebire. Avusese un coleg de facultate android, foarte dotat care-i inspirase o enormă stimă; ba, dacă e să fie foarte sincer, de cîteva ori chiar îl invidiase.

La spital existau vreo şaptesprezece androizi, erau foarte căutaţi, mai ales pentru personalul medical auxiliar, datorită conştiinciozităţii extreme. Şi despre anestezistul lui se spunea că ar fi... „Ce importanţă avea însă, Dumnezeule! Şi acum, toată povestea asta dezgustătoare, oribilă, ca în urmă cu sute de ani... Şi chiar la Winnipeg, acolo unde nu ne vom întoarce niciodată". Refrenul suna de astă dată sinistru.

VI.

„Mă întorc mîine dis-de-dimineață acasă", hotărî Marc. Supărarea pe Lavinia îi trecuse. Se pomeni, dimpotrivă, că-l inundă un soi de tandrețe miloasă. „Trebuie să fi fost tare speriată! Prin cîte a trecut..."

Se rase, făcu un duș, își schimbă cămașa și coborî. Îi era sete. Se opri la bar și ceru o sticlă de bere. Era bună, rece și o termină repede. Mai ceru una. Voi să plătească, bägă mîna în buzunarul interior de la piept, dar constată surprins că-i lipsește portofelul. „O fi căzut cînd m-am dezbrăcat și e pe undeva prin cameră." Îi explică barmanului, rîzînd, ce-a pățit. „Nu face nimic, primi asigurarea — trecem consumația în contul dumneavoastră. Camera 64, nu? Dacă țin bine minte". „Ba cred că te înșeli, amice, 118" — îl corectă Marc, după ce scoase cheia din buzunar, ca să verifice că acesta este numărul exact. Barmanul rămase o clipă descumpănit. Îl privi intrigat, apoi fu iarăși numai zîmbet. „Am încurcat-o, zise. Iertați-mă, ce să-i faci, se mai întîmplă!" Marc avu și el o senzație de jenă. „De ce m-o fi măsurat ăsta așa, din cap pînă în picioare?" Cu toate că nu dăduse la început nici o importanță accidentului cu portofelul, acum se grăbi să urce în cameră. Căută peste tot, răscoli așternutul, mișcă scaunele din loc, cercetă atent și în baie, dar nu găsi nimic. Examină, din scrupul, și celelalte buzunare ale hainei, cu același rezultat. Ba nu; avu încă o surpriză, îi lipseau și cheile de la mașină. „Asta-i bună, am fost buzunărit, fu silit să admită Marc. Dar cînd? Mai mult ca sigur atunci cînd m-am dus să cumpăr ziarele și am lăsat haina pe spătarul scaunului — căpătă această convingere după o reconstituire mentală a tuturor momentelor de cînd ajunsese la motel. Atunci s-a întîmplat, fără îndoială — își spuse, fiindcă am rămas cu ceea ce aveam în buzunarele pantalonilor. Nenorocirea nu-i chiar atît de mare — raționă repede, cum era obișnuit în împrejurări dificile. Portofelul nu conținea decît banii pentru micile cheltuieli curente. Grosul era din fericire intact în valiza pe care o luase cu sine sus... Rămînea mașina... Nu era plăcut, firește, dar o să apară ea pe undeva, după ce va reclama furtul. O să aibă plictiseli... Știa cum merg treburile astea. O găsești într-un hal fără hal, trebuie reparată, dar bine că achitase de curînd asigurarea. În sfîrșit, se poate întoarce la

Winnipeg și cu trenul. Să anunțe însă mai întîi poliția. Nevoia de a face o reclamație îl paraliză dintr-o dată. Toate eforturile lui pentru păstrarea incognito-ului se duceau astfel de rîpă. Dar — își reveni la fel de repede — cîtă vreme Lavinia n-a venit, prevederile erau absolut inutile. „Exact așa e. Nu mai au nici un rost". Și simți o mare ușurare. Pentru foarte scurtă vreme însă, fiindcă privirile i se opriră asupra ziarelor risipite pe pat. Brusc își aminti de toate lucrurile citite, iar dintre ele, unul revenea acum în mintea lui ca și cum ar fi fost scris cu litere mari aprinse pentru a-l avertiza: „LA WINNIPEG E STARE DE URGENȚĂ. NIMENI NU POATE CIRCULA ÎN REGIUNE FĂRĂ A I SE CONTROLA SEVER IDENTITATEA. SÎNT CĂUTAȚI PESTE TOT ANDROIZII REBELI, CARE AU FUGIT. N-AU PUTUT AJUNGE DEPARTE FĂRĂ ACTE".

Dar el e om, pentru ce s-ar teme? Acesta e un fapt incontestabil liniștitor, își spuse Marc. Îndoiala însă, cu o umbră de îngrijorare, ba chiar de teamă, reveni. Toate bune, dar va trebui să arate că e om și nu un android care se ascunde. Iar cîtă vreme îi lipsește orice act doveditor, cine să-l creadă? Apoi, povestea cu înscrierea la hotel sub nume fals o să stîrnească suspiciuni. Și în plus, nu poate spune, sub nici un motiv, de ce a făcut-o. La spital, de asemenea, se știe că a plecat pentru o cu totul altă destinație. O să fie nevoie de o poveste bine pusă la punct, care să țină. „M-am tîmpit" — se smulse din temerea paralizantă Marc, redevenind omul de acțiune. N-o fi el singurul care a pățit așa ceva. Oricînd se pot lua relații despre dînsul la Winnipeg, unde e o persoană cunoscută. Îl știe atîta lume, colegii de spital, prietenii, portăreasa imobilului... Și ajuns aici cu raționamentul liniștitor, își aduse aminte brusc de comportarea ciudată a barmanului. Și la fel de fulgerător, memoria îi furniză alt fapt, peste care trecuse ușor, dar care acum căpăta o gravitate excepțională. Cînd sosise la hotel, dimineața zărise un chip, crezuse că e al său reflectat într-o oglindă. Dar avea ceva străin, **unheimlich,** cum spun tratatele de psihiatrie. Era figura unui om hăituit, de aceea nu o mai recunoscuse, examinîndu-și fața apoi în baia din camera unde urcase. Barmanul fusese convins că locuia la nr. 64. Există așadar altcineva care-i seamănă leit. N-o fi fost chiar el autorul furtului? Mai mult ca sigur, de vreme ce îl zărise cînd se dusese după ziare și lăsase haina pe spătarul scaunului. Era singurul căruia îi puteau folosi de minune

actele, datorită asemănării uluitoare. „Atunci totul se încurcă urît" — raționă Marc. Simțea că-l apucă de-a binelea frica. Nu e cu putință, asta aduce o literatură științifico-fantastică, pur și simplu". Ideea pe care încerca să o izgonească i se instalase însă solid în minte și refuza să plece. Marc știa ceva, și lucrul acela făcea parte chiar din cîmpul lui de cunoștințe profesionale. pe calea ingineriei genetice se puteau fabrica dubluri, tripluri (teoretic și n multipluri de persoane). Avuseseră cîndva loc și niște experiențe limitate inițial, sporite ulterior, datorită reușitelor uimitoare, iar pe urmă întrerupte definitiv, pentru că riscau să dea naștere la situații monstruoase. Statutul juridic al unor asemenea ființe multiplicate, cu neputință de stabilit în mod cert, avusese ultimul cuvînt — își amintea Marc. Pe atunci, găsise faptul acesta cam comic. „La dracu! — se corijă acum îngrozit. Nici amprentele digitale nu diferă. Dar de ce mi s-ar întîmpla așa ceva tocmai mie? Ar fi prea de tot". Oricine era în teorie expus — și asta ținea minte. Toată lumea, trebuia, conform prevederilor legale, să se supună la eliberarea certificatului de naștere unor analize ale sîngelui. Ce eprubetă era aleasă pentru experiențele de multiplicare decidea centrul genetic, fără să ceară încuviințarea nimănui. Actul fusese, pe drept, considerat abuziv și fabricarea „gemenilor perfecți" încetase. Cîteva zeci sau sute au rămas, totuși, după toate socotelile. „Să am tocmai eu, din atîtea miliarde de oameni, ghinionul ăsta fără pereche?" se gîndi cutremurat Marc. La data sistării experiențelor, precauțiile pentru înlăturarea efectelor nocive pe care le puteau isca fuseseră înmormîntate, după niște discuții interminabile și o serie de asigurări vagi. Fiind vorba de androizi (multiplii „modelului" inițial), statutul lor — se spusese — e oricum precis controlat; primejdia substituirii n-ar exista cîtă vreme rămîneau arhivele și orice „produs" al centrelor genetice își păstra o identitate precisă, cifra „codului" său; numărul infim, apoi, al „multiplilor", probabilitatea persoanelor aproape de 0 etc. etc. Totul fusese lăsat în cele din urmă baltă, neștiindu-se, practic, nimic prea exact. „Dar cine naiba putea să-și imagineze situația aceasta absurdă? **Să dovedești că ești om!**" — reveni Marc la chestiunea care-l preocupa în chip vital. „Și acum ce e de făcut?" Hotărî, pentru ca să nu procedeze cumva fără chibzuință și să încurce treburile mai rău, să examineze încă o dată situația metodic, cu spirit științific, obiectiv. Își

ordonă datele, pe puncte, în minte:

1. A rămas fără acte și, în împrejurările actuale, poate fi ușor luat drept un android rebel care a fugit din zona tulburărilor și evită contactul cu autoritățile.

2. Nu e exclus ca, la Winnipeg, altcineva să se dea drept doctorul Marc Esquirol, și momentul nepropice face grea, dacă nu imposibilă, redobîndirea, fără mari riscuri, a identității sale pierdute.

3. Există un control destinat depistării androizilor fugiți și are, pînă una-alta, toate motivele să se ferească de el.

4. Dispune de suficiente mijloace materiale ca o vreme să nu pățească nimic, dacă evită regiunile unde au avut loc tulburările și păstrează o maximă prudență.

Cît timp însă poate duce existența asta — fu întrebarea care începea să problematizeze analiza. Și aici, trebui să conceadă Marc, lucrurile nu erau chiar atît de clare. Le luă pe rînd iar, sistematic. Întîi, Lavinia. Cîte zile va socoti ea că doar orgoliul lui masculin lezat îl va face să nu o caute? Cum se știa vinovată, e posibil să aștepte cam o săptămînă; după aceea, socotind că a trecut timpul supărării, îl va căuta dînsa și ce avea să se întîmple atunci? Dacă n-are să-l găsească, va intra în panică și, pierzîndu-și capul, poate săvîrși un act nesăbuit. În al doilea rînd, și cei de la spital vor sfîrși prin a fi intrigați; de ce nu le dă nici un semn? Asta s-ar mai aranja cu o convorbire videofonică sau cu o telegramă. Dar, oricum, absența prelungită peste o anumită limită va isca întrebări. Și Laviniei i-ar putea scrie sau telefona. Dacă însă... Și aici îi răsări în minte iarăși gîndul acela nebunesc, ca un semnal roșu: stop! pericol de moarte. Dacă individul care i-a luat actele și mașina e la Winnipeg? Și nu cumva s-a instalat în apartamentul său, al lui Marc? Ba, cu atîta tupeu, e în stare să și opereze acum la spital. Iar semnul pe care l-ar da el Marc, de oriunde, ar stîrni stupoare, provocînd poate, chiar punerea lui sub urmărire, a unui ins, foarte suspect, lipsit fiind de orice acte și pretinzînd că are identitatea altcuiva? **Și cum ar dovedi că e om și nu un android fugit?** Apoi, însăși Lavinia... Dacă îl va căuta și va nimeri, în lipsa lui, peste necunoscut? Din aceasta poate ieși iarăși o catastrofă. Tot eșafodajul logic al lui Marc se clătina, ca zgîlțîit de o violentă mișcare seismică. Singura concluzie rezonabilă care părea să rămînă în picioare era aceea că trebuie să verifice un fapt: cine se afla acum în apartamentul său din Winnipeg? Ridică receptorul

aparatului de lîngă pat și formă numărul. După cîteva secunde își auzi propria-i voce: „Alo!". Închise și rămase încremenit, deși se aștepta oarecum la așa ceva. Realitatea era însă mult mai greu suportabilă decît ipoteza ei. „Poate mă autosugestionez, își spuse, continuînd să spere că lucrurile nu stau chiar atît de prost. Trebuie neapărat să am certitudinea". Își făcu rapid un plan. Coborî, ieși din motel și căută o cabină telefonică prin apropiere. Luă vreo trei pastile dezodorizante în gură și rechemă. Aceeași voce. „Cu doctorul Marc Esquirol", rosti abia stăpînindu-și bătăile puternice de inimă. „La telefon — răspunse glasul de la celălalt capăt al firului. Cu ce vă pot fi de folos?". „E vorba de o consultație, dacă aveți timp, pentru mine", bîigui Marc. „Sigur, răspunse vocea fără nici o ezitare. Un moment, să consult agenda. Poimîine dimineața, la ora 9, vă convine?" „Da", mormăi Marc. „Vă aștept atunci la spitalul Ursulinelor. Veți fi îndrumat acolo către cabinetul meu. Numele dumneavoastră, ca să-l notez..." — continuă imperturbabilă vocea. „Esquirol veritabilul, exact așa cum auziți", nu se putu reține și strigă Marc, scuipînd din gură pastilele și trîntind în furcă receptorul, cu consolarea mentală: „Măcar să-l treacă și pe el frigurile cîteva minute".

Acum știa, în orice caz, cum stăteau lucrurile. Dezastruos, dar măcar nu mai avea nici o îndoială. Simți o ușurare curioasă în nefericire. „Trebuie să-mi fac urgent un plan amănunțit de acțiune" — decise, îndreptîndu-se către motel. Urcă iar în camera lui și — după nu prea multă meditație — constată că trebuie să tranșeze o dilemă fără ieșire. Cea mai sigură șansă de a-și restabili identitatea era să revină cît mai curînd la Winnipeg. Acolo, lumea îl cunoștea, existau o mulțime de mijloace spre a dovedi că el este adevăratul Marc Esquirol. Dacă întîrzia, „dublul lui" își putea lua tălpășița și nu mai era ușor să-l găsească. Cine atunci să creadă povestea lui abracadabrantă? Totul se va complica îngrozitor... Dar, dacă nu vrea să cadă în mîna autorităților care caută androizi fugari, trebuie să pună cît mai mulți kilometri între el și Winnipeg. Știa cum merge treaba în astfel de situații. Ca în anecdota aceea cu iepurele care o luase la goană, fiindcă erau castrați elefanții. Pînă să dovedești că nu ești elefant... Cu dînsul era ceva foarte asemănător, deși exact invers. **El trebuia să facă dovada că este om.**

Cel puțin o bucată de vreme, fiind atent, putea să ocolească un asemenea examen, la care supunîndu-se nu

prea avea şanse să reuşească în împrejurările actuale. Cine ştie? Mai tîrziu nu e exclus să apară cumva vreo soluţie de reintrare în viaţa normală. Agitaţia se va calma... Riscuri mari îl pîndeau, dacă încerca să ajungă la Winnipeg... Aşa... folosind banii (care nu-i lipseau) cu ajutorul unor prieteni... să-i caute, să le ceară concursul... Pînă la urmă, poate, va reuşi într-un fel să DOVEDEASCĂ, TOTUŞI, CĂ ESTE OM. Optă pentru această a doua cale. Din puţină laşitate, desigur, (nu voia să recunoască, o numea prudenţă), dar şi condus de un secret imbold superstiţios: LA WINNIPEG, ACOLO UNDE NU NE VOM ÎNTOARCE NICIODATĂ.

VII.

Peregrinările lui Marc, timp de peste şase luni, în lungul peninsulei Ungava şi al coastei Labrador pînă chiar la Terra Nova ar alcătui, istorisite, o adevărată odisee. Nu stătu mai mult de cîteva zile într-un loc; îşi schimbă mereu numele sub care se înscria în cărţile de hotel (cheltui o mare inventivitate ca să evite repetiţiile, îşi mobiliză memoria lecturilor din anii studenţiei, recurse nu o dată la anuarele telefonice), Sevard, Karrer, Nicholson, Teriers, Perier, Wesley, Anderson — îşi mai amintea doar o mică parte din aceste identităţi pasagere. Călători cu trenul, cu vase de plăcere, cu autocarul; cu avionul nu îndrăzni; de patru ori era cît pe aci să fie victima unor razii, dar avu noroc şi scăpă ca prin urechile acului. Dobîndi, cu timpul, o adevărată dibăcie în această direcţie, presimţea pericolele de la distanţă şi găsea repede mijloacele să le ocolească.

Lunile de vagabondaj îi întăriseră convingerea că procedase înţelept, neîntorcîndu-se la Winnipeg. Auzi tot felul de istorii sinistre. Androizii care-şi aruncaseră actele în foc nu mai reveniseră acasă, după ce dăduseră ascultare ordonanţelor şi se prezentaseră la centrele de inginerie genetică spre a fi reînregistraţi. Circulau zvonuri macabre în legătură cu ei. Umblau vorbe că fuseseră transportaţi pe staţiile spaţiale de reeducare, unde erau expediaţi **asocialii;** acolo se lucra permanent în condiţii de imponderabilitate, şi nimeni, neprogramat anume din născare pentru aşa ceva, nu rezista mai mult de trei ani

fără să facă o boală mortală. Alții susțineau că androizii rămași fără identitate sînt trimiși să colonizeze un satelit al lui Saturn, cu condiții de viață asemănătoare celor de pe Pămînt. Dar povestea asta se inventase pentru ca ei să nu afle ce-i așteaptă într-adevăr. Erau îmbarcați pe o așa-zisă navă — în realitate **o mașină de vaporizat.** Perfect pusă la punct și cu mare randament. Nu rămînea absolut nimic din ei — pretindea cineva că verificase faptul, după ce asistase la o asemenea curățătorie în masă. „Iese doar un fel de fum galben și niște ventilatoare foarte puternice îl risipesc imediat în văzduh". Cum de pe sateliții lui Saturn știrile urmează să sosească doar peste vreo zece ani, nu există reclamații. Marc refuză să creadă asemenea grozăvii. Lumea avea imaginația excitată de răscoala eșuată a androizilor. În ziare și la radio răzbătuseră numai foarte puține informații vagi, voalate, despre pedepsele prea aspre aplicate autorilor dezordinilor. Nimic precis însă, formule goale, „încălcarea instrucțiunilor guvernului", „acte abuzive", „măsuri represive exagerate" etc. Rarele accente de protest căpătaseră însă prompt dezmințiri oficiale drastice. În schimb, acuzații ca „elemente iresponsabile", „inși care au pierdut instinctul defensiv elementar uman", „decăzuți din rîndul oamenilor" circulau tot mai des prin presă. Liga Amicii Androizilor fusese dizolvată. Să sprijine public ideile ei nu prea mai îndrăznea cineva, fiindcă risca să i se spargă ușor capul. Opiniile favorabile androizilor erau împărtășite pe șoptite, în strictă intimitate, fără martori.

Cîteva întîmplări trăite de Marc păreau să dea dreptate celor care-și păzeau pielea. Nu reușise să obțină ajutor de la aproape nici un prieten. Trei, cu care izbuti, după multe stratageme, să intre în contact, cînd auziră despre ce este vorba, păliră și invocară pe loc diverse motive ca să spele grabnic putina. Unul, jenat, îl sfătui să plece cît mai departe, spre nord. Acolo, peste paralela 60 — susținea el — centrele de înregistrare genetică sînt foarte rare și se putea trăi fără mari riscuri. Cu timpul, probabil, — adăugă, scărpinîndu-și nervos ceafa — lucrurile se vor tasa. Atunci ar fi de încercat ceva... Să introducem o acțiune printr-o persoană versată, știu eu cine, dar acum n-o să vrea să miște un deget, e prea primejdios. Tu să ai răbdare și să te păzești... O să am eu grijă să te anunț, la momentul potrivit. Să păstrăm legătura. Să păstrăm legătura. Îmi scrii, vorbești de „afacerea cu vulpile argintii" — avu grijă

să precizeze conspirativ.

La Wakaham găsi un individ care se lăuda că a salvat doi androizi fugari, făcîndu-le rost de acte. Asta i-o spusese în mare secret, după ce consumase o cantitate apreciabilă de gin. Era — pretindea — în relații strînse cu cineva care lucra la serviciul deceselor, avea acolo o slujbă importantă și putea aranja o susbtituire de identitate. Mortul devenea androidul fugar, care lua locul răposatului, cărîndu-se din localitate cu hîrtiile lui. Mai are un prieten în stare, pentru o anumită sumă, să retușeze cît trebuie fotografiile ca să semene. Marc făcu imprudența să declare că și el ar fi amator de așa ceva, ba chiar gata să ofere banii îndată. Individul îi făgădui marea și sarea. Curios, dintr-o dată nu mai păru atît de turtit cum lăsase impresia. „Stai — spuse — mă duc acum să-i dau un telefon tipului de la decese". Întîrzie cam mult pentru o convorbire și reveni însoțit de doi inși cu mutre patibulare, exact atunci cînd Marc, trezit în ultimul moment, părăsea localul printr-o ieșire dosnică.

Cel mai mult îl impresionă o întîlnire în fața clinicii doctorului Moreno din Charlottetown. Îi trecuse la un moment dat prin minte că ar putea strînge diferite mărturii, în număr destul de mare, ca autoritățile să dea crezare, provizoriu măcar, poveștii sale. Și cum în clinică îl cunoștea multă lume, merita să încerce.

Tocmai reflecta la cine să apeleze întîi cînd trei camioane traseră în fața intrării. Fu deschisă poarta și din curtea clinicii ieși un convoi de inși care mergeau liniștiți doi cîte doi; înaintau cu pași clătinați, bălăbănind docil capetele, fără să scoată vreo vorbă. Stîrneau o senzație grotescă și în același timp oribilă, fiindcă aveau niște mișcări mașinale de roboți. Doi însoțitori îi urcară pe rînd în camioanele care, o dată umplute, plecară imediat. Marc avu totuși timpul să distingă cîteva chipuri și să întîlnească acolo acele priviri inexpresive, pe care, ca om de meserie, le cunoștea prea bine. Erau rezultatul extracției pe cale chirurgicală a așa-numiților „centri cervicali agresivi". La această operație erau supuși nebunii furioși, maniacii sadici, degeneratii mintali cu instincte asasine. Ieșeau de sub bisturiu total inofensivi, arătînd însă ca niște zdrențe care mai păstrau doar o palidă înfățișare omenească. Ascultau supuși tot ce li se poruncea și executau ordinele întocmai, cu gesturi de păpuși dezarticulate. Lui Marc îi treziseră, de cîte ori întîlnise asemenea cazuri, repulsie și

spaimă. Niște făpturi umane devenite automate. Operația era practicată foarte rar, numai pe bază de sentințe judiciare fără apel și nu puțini chirurgi, printre care și el, considerau că este o adevărată barbarie. Marc o socotea treabă de călău și își disprețuia confrații care acceptau să o execute. Surprinzător era însă numărul foarte mare al celor care fuseseră scoși pe poarta clinicii și urcați în camioane. Aproape o sută de inși, apreciase Marc. Atîtea cazuri într-o clinică mică, fără legătură cu spitalul penitenciar al localității, unde nici acolo nu aveau loc, de obicei, mai mult de trei-patru asemenea intervenții anual, ieșeau complet din cursul firesc al lucrurilor.

...Și adunați toți, așa, laolaltă, într-o turmă mută, informă, te umpleau de groază.

Simți un gust acru de vomă și, plecînd grăbit din fața clinicii, părăsi definitiv proiectul adunării mărturiilor.

Altă întîmplare pe care nu putea s-o uite o trăi într-un autobuz, călătorind spre Battle Harbour.

Doi polițiști ocupau locurile din fața lui. Marc utiliza trucul acesta "psihologic": ori de cîte ori putea, se așeza prin preajma reprezentanților autorității, dacă zărea vreunul pe aproape. De astă dată erau doi. Observase el, după atîtea experiențe, că metoda cea mai sigură ca să nu pari suspect este să te bagi în ochii cui caută asemenea inși.

Unul dintre polițiști, o namilă roșcovană, cu peri albiți pe piept (avea cămașa udă de nădușeală, desfăcută larg, i se vedea și pîntecul) era foarte vorbăreț. „Păcătoșii ăștia — continuă el o conversație cu colegul său — și-au făcut rost, cei mai mulți, de acte false. Există și o grămadă de nemernici, oameni ca noi, care ne fac viața grea. Unii și-au distrus dinadins actele, alții le-au dat androizilor, pur și simplu. Acum vin și inventează tot felul de povești. Cică și-au uitat portvizitul undeva și nu l-au mai găsit cînd s-au întors să-l caute. Că — Marc tresări — le-a fost furat, împreună cu toate hîrtiile, la o înghesuială. Stai și crede-i, fugi la locul respectiv, verifică, fă cercetări, dă telefoane... Și instrucțiunile... păi nu poți să te joci cu ele. Altfel trebuie să meargă treaba cînd e vorba de oameni, chiar dacă ei nu știu asta. Cu androizii, ascultă-mă pe mine, e simplu. Cum punem mîna pe vreunul poate să spună ce vrea, îi facem foile de drum pentru **tratamentul special** și, acolo, la spital, îl aranjează cît ai zice pește. Iese ascultător ca un mielușel, nu mai îndrugă nici o minciună, își ține

gura și execută orice-i comanzi. Dar trebuie o mare grijă să nu nimerească și niscai oameni pe acolo, că o încurcăm urît. Nici măcar unul cumva, a spus să ne băgăm asta bine în cap, șeful: «Să nu contați pe mine dacă faceți o asemenea dobitocie. Vă privește personal. Eu v-am dat ordin atît, să respectați strict legea. De la mine n-ați auzit nimic altceva. Și n-o să fie deloc ușor cui va trimite vreun om la lobotomie. Îl asigur de asta»".

— Eu, se lăudă roșcovanul, am fabricat **o cursă de șoareci.** Totul e **să-ți pui un pic bila la contribuție .** Era o expresie care-i plăcea foarte mult și o repeta mereu, rîzînd satisfăcut și gutural: Hă, hă, hă! La punctul de pe șosea unde fac controlul, toată lumea coboară. Oricine o fi, fără excepție. Coboară și prezintă actele. Și acum, fii atent: las o mașină de-a noastră goală, cu ușa deschisă și motorul neoprit, zece pași după punctul unde ne-am oprit. Punem o scîndură pe niște lăzi, cutii, butuci, ce găsim, și ăsta e **biroul** nostru mobil. Circulația se suspendă. Nimeni nu o poate lua nici îndărăt, nici înainte. Toată lumea — cum ți-am spus — trece prin fața **biroului.** Și cuvîntul acesta îi plăcea, pentru care motiv îl repeta și sublinia, rîzînd iarăși: hă, hă, hă! Birou în toată regula, n-are importanță că e în aer liber. Și pe birou, fii atent, las așa, ca din întîmplare, lîngă cel care controlează actele, o rangă solidă. la îndemîna oricui. Poți să o înhați într-o clipă. Cu o lovitură în capul celui de la birou ești imediat la mașină și ai luat-o din loc. Acolo unde avem, cît de cît dubii, ăla care examinează actele spune: „Hîrtiile d-voastră nu prea sînt în regulă. Rămîneți aici și lămurim noi chestiunea la clinică..." E cuvîntul miraculos. Un android nu pune mîna pe rangă, chiar dacă-l așteaptă scăparea la cîțiva pași. Așa sînt ei fabricați, ne-a explicat șeful. Funcționează **legile roboticii** — precizâ, savurînd tehnicitatea expresiei. Pe un om nu l-ar ține în loc, dar căcăciosilor ăstora de androizi le taie orice curaj. Rămîn ca paralizați, și atunci ne-am lămurit, umflarea și expedierea la repararea creierului. Și să vezi ce frumușel îi scoate. Nici nu mai apuci să le spui ceva, te înțeleg din ochi mai repede ca un cîine dresat.

VIII.

După șase luni de vagabondaj, Marc citi în ziare un comunicat care fu publicat cîteva zile de-a rîndul. Între

timp atmosfera se calmase. Curios, se gîndea foarte rar la Lavinia. Îşi amintea de ea, uneori, ca şi cum ar fi aparţinut altei lumi stinse, aşezate în romanele psihologice scrise în secolul al XVIII-lea şi fără nici o legătură cu existenţa hăituită pe care o ducea el. Ştiri despre „chestiunea androizilor" apăreau tot mai rar. Comunicatul era în acelaşi spirit:

„Guvernul a hotărît să amnistieze pe oricine a fost amestecat în tulburările din martie, de la Winnipeg, Regina, Edmonton şi alte localităţi.

Toţi oamenii sau androizii rămaşi, indiferent de motiv, fără acte sînt insistent sfătuiţi să se prezinte cît mai curînd în faţa autorităţilor, spre a-şi restabili identitatea şi a recăpăta situaţia legală.

Cei care vor da curs prezentei dispoziţii, de bunăvoie, pînă la 15 octombrie a.c. nu vor suferi nici o sancţiune.

În schimb vor fi consideraţi rebeli şi trataţi ca atare toţi cei găsiţi fără acte după data specificată mai sus".

Marc ezită vreo zece zile. Prea auzise multe şi îndeosebi nu putea uita ceea ce văzuse cu ochii lui la Battle Harbour. Tonul majorităţii articolelor din presă îl făcu să se decidă. Lucrurile intrau, după toate aparenţele, în legalitate. Se vorbea acum de agenţi ai ordinii publice culpabili prin felul în care înţeleseseră să-şi îndeplinească sarcinile: „Canadian Mirror" vorbea chiar de „torţionari" şi cerea pedepsirea lor exemplară. Apăruseră şi informaţii despre doi poliţişti arestaţi şi traduşi în faţa instanţelor judiciare pentru că maltrataseră inşi nevinovaţi. „Le Québecois" le lua apărarea, făcînd apel la clemenţă. Oamenii executaseră nişte ordine severe, aşa cum se pricepuseră, în împrejurări grele. E cazul să fie înţeleşi, oricine putea greşi etc.

Marc se predă la un post din Kenota, foarte aproape de Winnipeg. Fu încurajat şi de faptul că pînă acolo călători fără nici o dificultate; controalele păreau să fi fost suspendate.

Explică ceea ce i se întîmplase unui tip chel, cu tenul măsliniu. Individul îl ascultă cu atenţie, părea binevoitor, îi ceru să pună totul pe hîrtie. Îl rugă, apoi, să aştepte puţin. Ieşi cu declaraţia şi lipsi vreo jumătate de ceas. Apoi se întoarse: „Cum spuneţi că vă numiţi? — insistă. Medicul chirurg Marc Esquirol? Şi aţi lucrat la spitalul Ursulinelor din Winnipeg?" „Da", confirmă Marc. Individul ieşi iarăşi, lăsă uşa camerei unde intrase întredeschisă.

Se auzea ce vorbea cu altcineva dincolo. „La spitalul Ursulinelor au avut un Esquirol, pînă acum cinci luni cînd a plecat din Winnipeg. E dus la un congres în Europa și a cerut, cu acest prilej, concediul trienal, ca să viziteze Italia. Am vorbit chiar cu directorul la telefon". „Și cine i-a preluat pacienții?" — se auzi cealaltă voce. „Un coleg. I-am telefonat și lui. Nimic neobișnuit. Esquirol și-a văzut de treabă pînă în ziua plecării. Au operat împreună. I-a trimis o carte poștală, cu salutări amicale din, cum dracului zicea?, Din Spezzia, dacă am înțeles bine". Urmă o scurtă pauză, apoi o întrebare care nu se auzi. Și iarăși vocea chelului: „Da, portăreasa știa și ea. A primit o cheie de la apartament și rugămintea să mai aerisească și să deretice camerele. Are și ea o carte poștală, cu turnul din Pisa". Ia trimite-l la tratamentul special! — conchise sec vocea a doua. Să vadă ei ce-i în capul lui".

Marc se ridică prompt. Cu un gest reflex porni, fără să mai privească înapoi, spre ușa pe care intrase. Se afla într-un coridor lung și își amintea că la capătul lui exista o sală mare, iar în ea pătrunsese din stradă. Străbătu în cîteva secunde distanța care-l despărțea de ușa din față. Nu greșise. Era sala mare, goală. Un singur polițist în picioare, la ieșire, își examina foarte preocupat vîrfurile bocancilor. Lîngă Marc, chiar în dreptul mîinii lui, deasupra primului birou, era agățată o centură cu un Colt uriaș. Îi fu necesară doar o clipă ca să-l apuce și să ajungă la doi pași de ieșire.

Polițistul ridică atunci privirile, tresărind. „Așa cum stă — raționă instantaneu Marc — un singur foc în burtă ar fi destul ca drumul spre ieșire să devină absolut liber". Zărea pe fereastră, în fața intrării, o mașină a poliției; semnalul luminos i se rotea, motorul era, deci, în mișcare, portiera din dreptul volanului stătea întredeschisă. Într-o secundă ar fi fost înăuntru și dîndu-i drumul înainte, avea toate șansele ca să cîștige un avans serios și să scape.

„Cursa de șoareci", îi fulgeră în aceeași clipă lui Marc în minte, amintindu-și conversația din autobuzul cu care călătorise către Battle Harbour. „Metoda roșcovanului a căpătat extindere — după cîte se vede — ba chiar și sprijinul guvernului și al presei. E foarte dibace și simplă; verifică imediat cine e om. El, tocmai asta umbla de atîta vreme să dovedească și acum avea prilejul. Trebuia să găurească burta cuiva cu un glonț și demonstra fără putință de tăgadă că e om în puterea cuvîntului. Nimic mai

simplu; avea doar de apăsat pe trăgaci, mustăciosul din fața ușii s-ar fi frînt ca o păpușă de cîrpă. Atîta numai, și lucrurile erau lămurite definitiv. „Cursa de șoareci" funcționa impecabil pentru androizi.

Dar simți brusc, tot atît de rapid cum gîndise, un lucru grav. Tocmai **fiindcă era om** nu putea așa, pur și simplu, să-l curețe pe polițistul care, la doi pași de el, îl fixa cu niște ochi mari, îngroziți.

Atunci, îl aștepta intervenția chirurgicală. Va fi transportat și el cu o dubă și preschimbat într-una din ființele acelea jalnice, cu capul tremurător și mersul dezarticulat. Da, fără îndoială. Nu putea, însă, ucide cu sînge rece o ființă umană dezarmată, fără nici o vină. Era ceva peste puterile sale.

Marc făcu încet cîțiva pași înapoi, puse pistolul pe birou, străbătu coridorul, reveni în camera de unde fugise și luă loc pe banca din fund, încovoiat, cu umerii ghemuiți, așteptîndu-și resemnat soarta.

Chelul intră și-i puse cătușele. Se întoarse în camera cealaltă și Marc îi auzi iar vocea prin ușa rămasă crăpată.

— Șefule, raportă chelul admirativ și lingușitor, a mers și de data asta formidabil. Nu-mi vine să cred. Aș vrea, dacă-mi permiteți, să vă întreb ceva. Cu tipul de dincolo, să vă spun cinstit, am avut emoții. Prea părea sigur de ceea ce afirma. Dacă era om și trăgea?"

— M-am gîndit eu și la asta, fii liniștit, ripostă a doua voce, măgulită. He, he, he, trebuie să-ți pui numai puțin mintea la contribuție. Nu se întîmpla nimic grav. Ăla din dreptul ușii, îmbrăcat în polițist, e un împuțit de android. I-am promis să nu-l trimit la „tratamentul special", dacă execută întocmai ceea ce are de făcut. Și se va găsi pînă la urmă un om adevărat care să-l curețe. Așa o să mă țin și de cuvînt".

BOB SHAW

Povestirea care urmează este o mică bijuterie, aidoma globurilor de cristal ale copilăriei închizînd un peisaj în care ninge. Finețea geometrică a construcției universului imaginar își are pesemne originea în ocupația de bază a irlandezului **Bob Shaw** (n. 1931): designer de aeronave. Efortul ficțional – speculativ se situează la cotele cele mai înalte: întreg cadrul acțiunii, premisele tramei și trama însăși sînt inventate cu un perfect simț al **nonrealului** controlat. În schimb, ca în orice piesă de literatură a imaginarului de calitate, reacțiile individuale, trăirile, relațiile interumane sînt cît se poate de **reale,** ba chiar mai mult decît atît.

LUME MICĂ

Astăzi o fac, gîndi Robbie. **Astăzi o să alerg peste cer.**

Își strînse pătura pe lîngă el pînă cînd înjghebă o cavitate caldă, perfect ajustată pe trupul lui mic, și încercă să adoarmă din nou. Nu era încă dimineață: în casă domnea liniștea, străbătută doar, cînd și cînd, de murmurul frigiderului. Constată că nu mai putea să adoarmă: hotărîrea luată îl tulburase, lăsase loc exteriorului imens și instabil să-i năpădească ființa. Se ridică din pat, se duse la fereastră și trase draperiile.

Afară era întuneric, punctat de petele luminiscente ale lămpilor de stradă. Cele trei oglinzi care captau lumina solară nu fuseseră încă scoase din uriașul corp cilindric. Acoperișurile caselor învecinate se profilau pe fîșia de beznă fără stele care pentru Robbie era cerul nopții; mai sus de cer se vedea rețeaua luminoasă a străzilor din valea următoare. Privind sclipitoarele intersecții rectangulare, Robbie se închipui o pasăre lunecînd în zbor planat deasupra lor, prin aerul nopții. Jocul nu-i ocupă mintea decît puțin timp — nu văzuse niciodată o pasăre adevărată, iar imaginația lui nu era pe deplin capabilă să controleze vechile concepte pămîntene „deasupra" și „dedesubt". Trase draperiile la loc și se băgă în pat, așteptînd nerăbdător dimineața...

— Hai, Robbie, strigă mama, vino să-ți iei gustarea.

Sări brusc din pat, descoperind cu uimire că după legămîntul făcut cu sine reușise pînă la urmă să atipească și să se întoarcă în împăcata lume a visului. În timp ce se spăla și se îmbrăca, încercă să se obișnuiască cu ideea că aceasta era ziua în care avea să fi crescut destul pentru a

deveni membru cu drepturi depline al **Ciomegelor Roşii.** Cînd intră în bucătărie şi se aşează în faţa mamei şi tatălui său, în despărţitura pentru micul dejun, mintea îi era încă învolburată de presimţirea neobişnuitului şi a primejdiei.

Asemenea celor mai mulţi dintre coloniştii care se aranjaseră să trăiască fericiţi pe Insula Unu, părinţii săi erau nişte persoane îngrijite, medii în totul, putînd trece uşor neobservaţi; acel soi de oameni care-şi lasă foarte repede în urmă tinereţea pentru a fi în schimb adulţi o perioadă de timp ce pare nesfîrşită. Domnul Tullis era de profesie inginer cristalogenetician în Zona Gravitaţiei Zero din centrul calotei îndreptate spre Soare a insulei, o ocupaţie dincolo de înţelegerea lui Robbie, în vreme ce doamna Tullis se specializa în psihologia modurilor de comunicare verbală — Robbie ar fi înţeles pesemne despre ce-i vorba dacă i-ar fi vorbit vreodată despre asta. Ambii îl examinau cu priviri critice.

— Ce faci azi? întrebă mama, întinzîndu-i o farfurie cu fulgi de porumb.

— Nimic.

Robbie se uita fix la fulgii galbeni şi se gîndea: o să alerg peste cer.

— Nimic, repetă doamna Tullis pe un ton apăsat, care se voia cît mai semnificativ pentru Robbie. Asta nu sună prea constructiv.

— Sînt prea lungi vacanţele şcolare, observă Max Tullis în timp ce se ridica şi îşi lua haina. Astăzi am să rămîn mai tîrziu la serviciu.

Thea Tullis se ridică o dată cu el şi-l însoţi pînă la uşa de la intrare, timp în care se discutară amănunte privind party-ul din seara aceea. La întoarcerea în bucătărie, doamna Tullis fu ocupată cîteva minute cu strîngerea resturilor mesei, apoi, interesul ei pentru planurile lui Robbie părînd să fi dispărut, se retrase în camera rezervată studiului. Robbie se jucă puţin cu fulgii. Bău laptele rece, cu aromă de malţ. Aruncă o privire circulară prin bucătărie, dintr-o dată nemaivenindu-i să iasă afară şi să înfrunte restul zilei. Descoperise însă demult că atunci cînd mama se afla în camera ei de lucru casa părea mai pustie decît atunci cînd era singur în ea, aşa că luă bomboanele dintr-un vas de pe pervaz şi ieşi în grădina din spatele casei.

Văzuse de multe ori programe de televiziune transmise de pe Pămînt și avea o reprezentare îndeajuns de clară despre cum arată un mediu natural, dar asta nu-l făcea nicidecum să se simtă înstrăinat în această liniștită dimineață de vară spațială. Era născut pe Insula Unu și nu vedea nimic neobișnuit în a trăi pe suprafața interioară a unui cilindru de metal și sticlă, avînd ceva mai mult de două sute de metri în diametru și un kilometru lungime. Colonia era puternic industrializată, producînd multe dintre componentele habitatelor spațiale mari, de generația a doua, dar poseda și o centură rezidențială în care trăiau peste o mie de familii. Această comunitate, cu o istorie de paisprezece ani, furniza date sociologice prețioase; era menținută, din acest motiv, intactă, cu toate că membrii săi ar fi putut fi mutați în noile colonii.

Robbie nu-și văzu nici unul din prieteni în înșiruirea de grădini lipite una de alta. Scoase un fluierat ascuțit, în trei trepte, semnalul secret elaborat de Ciomegele Roșii, și se așeză, așteptînd rezultatul. Vreme de cîteva minute, nu se făcu auzit nici un semnal de răspuns, lucru care nu-l miră în mod deosebit. Băgase de seamă că — indiferent cît de stricte erau instrucțiunile de seară ale liderilor — în vacanță Ciomegele tot tîrziu se trezeau. Totuși, de data asta faptul îl nemulțumea: își imaginase deja privirile respectuoase ale celorlalți membri juniori la auzul hotărîrii sale.

Un timp mestecă bomboane, apoi începu să se plictisească și se gîndi s-o roage pe maică-sa să-l ducă în parcul cu gravitație scăzută din calota exterioară a Insulei. Fusese deja refuzat de două ori într-o săptămînă și putea să presupună că răspunsul va fi același și astăzi. Alungă ideea din minte și se lăsă pe spate în fotoliul de plastic. Avea în față priveliștea caselor și grădinilor de „deasupra", din Valea Albastră. Dispunerea caselor din zonele rezidențiale era identică în cele trei Văi, așa că putea identifica ușor perechea casei sale din Valea Albastră și — uitîndu-se peste umăr — cea din Valea Galbenă. În momentul de față exista un armistițiu temporar între Ciomegele Roșii și Pumnalele Galbene, prin urmare atenția lui Robbie se îndrepta spre teritoriul locuit de actualul inamic, Săgețile Albastre. Memorase harta trasată de ai săi și putea să-și dea seama cu precizie care erau casele în

care locuiau șefii Săgeților Albastre.

O dată cu scurgerea minutelor, îi creșteau plictiseala și neastîmpărul. Se ridică și lansă din nou fluieratul secret, de astă dată mai tare. Nici un răspuns. Făcu de două ori turul grădinii ca să se asigure că nici un adult nu-l supraveghea de la vreuna din ferestrele caselor vecine, apoi se strecură în intimitatea răcoroasă a arbuștilor de la marginea gazonului. O senzație de plăcere vinovată crescu în el în vreme ce scurma pămîntul fărîmicios care acoperea micul obiect învelit în plastic. Prăștiile erau ilegale pe Insula Unu — la fel armele de foc, explozibile și în general orice dispozitiv care putea perfora anvelopa presurizată —, dar mulți dintre băieți le cunoșteau bine, iar unii pretinseseră chiar să li se recunoască meritul istoric de a le fi fabricat pentru prima dată, sub nasul autorităților.

Încercă tăria corzilor de cauciuc sintetic împletite, savurînd sentimentul de putere pe care i-l dădea arma primitivă, apoi scoase din buzunar un proiectil. Nu existau pietre în solul cernut și sterilizat al Insulei, drept urmare își făcuse un obicei din a aduna obiecte mici și grele. Acesta era un dop de sticlă de la o veche carafă de whisky — mai mult ca sigur de furat — pe care-l achiziționase de la o colegă de școală. Îl potrivi în căușul de piele, întinse cauciucul la maximum și, după ce mai verifică o ultimă dată dacă nu e observat, îi dădu drumul în sus, în direcția zonei rezidențiale din Valea Albastră.

Ogiva de sticlă sclipi scurt în soare și se făcu nevăzută. Robbie se uită după ea cu un sentiment de adîncă mulțumire. Era bucuros că sfidase și se răzbunase în felul lui pe toți adulții, care fie nu-l luau în seamă, fie îi umpleau viața de interdicții fără sens. Avea de asemenea și credința unui băiat de zece ani că Providența va conduce proiectilul pînă la acoperișul barăcii folosite ca loc conspirativ de ticăloasele Săgeți Albastre. Imaginea veselă a uneia dintre adunările lor generale risipită în neorînduială și panică de impactul tunător de deasupra capetelor îi ocupa în întregime mintea.

O clipă mai tîrziu auzi fluieratul sofisticat venind din una dintre grădinile alăturate și nu-i mai păsă de proiectil. Înfășură prăștia, o îngropă la loc și alergă să-și întîlnească prietenii.

Dopul de sticlă pe care Robbie îl expediase în cer

cîntărea cam șaizeci de grame și, dacă faptul s-ar fi petrecut pe Pămînt, ar fi zburat pe o distanță relativ scurtă înainte de a cădea. Perioada de rotație a Insulei Unu în jurul axei sale era de douăzeci și una de secunde, cerîndu-se astfel pe suprafața interioară a gravitației aparentă egală cu cea a Pămîntului la nivelul mării. Gradientul de gravitație însă era total diferit de cel terestru — de la maxim la zero pe o distanță de numai o sută de metri, aceasta fiind raza structurii cilindrice.

În partea de început a traiectoriei mișcarea dopului fusese decelerată cam în același fel în care s-ar fi petrecut lucrurile la lansarea de pe suprafața unei planete, după care, forța de frînare scăzînd rapid, îi permisese să-și continue zborul. Mai avea o oarecare viteză reziduală atunci cînd atinse Zona Gravitației Zero a axei. De aici, descriind o curbă în S, se prăvăli către Valea Albastră.

Și, deoarece colonia spațială se rotise considerabil în timpul acestui zbor, dopul nu ateriză nicidecum în zona țintită de Robbie.

Alice Ledane stătea întinsă în camera întunecată, strîngîndu-și tîmplele cu degetele cînd zbură în țăndări fereastra care dădea spre terasa din spatele casei.

Vreme de cîteva apăsătoare clipe, rămase nemișcată, încremenită de șoc, cu inima zvîcnind anapoda și bufnind ca un motor pe cale să se oprească. Un timp, care îi păru lung, fu convinsă că va muri. Totuși, treptat, respirația scurtă și rapidă îi reveni la un ritm mai apropiat de normal. Adunîndu-și puterile se ridică din pat și o lua către terasă, sprijinindu-se din cînd în cînd de ziduri. Starea de calm și hotărîre pe care cu atîta trudă se străduise să și-o creeze se dizolvase; un moment, îi fu frică să deschidă ușa sufrageriei. Cînd în sfîrșit reuși, îi tremurau buzele. Ultimele rămășițe de stăpînire de sine se duseseră.

Cioburile erau împrăștiate prin cameră ca niște petale transparente. Unele se înfipseseră în perdele. Tot ce se afla pe măsuța de lîngă fereastră fusese răsturnat. Pe tăblie se vedea o adîncitură, dar nimic din obiectul aruncat, probabil, din grădină. Alice privi dezastrul cu mîna la gură, apoi alergă la ușa din spate și o deschise larg. Cum se așteptase, nici urmă de copiii care o

persecutau cu tenacitate de luni de zile.

— Lua-v-ar dracu'! urlă răguşit. Ce v-am făcut eu? De ce nu ieşiţi la lumină?

Urmă o tăcere îndelungată, străbătută doar de bîzîitul albinelor prin gardul viu. Apoi, silueta înaltă a domnului Ciukov apăru la una dintre ferestrele de sus ale casei vecine. Alice trînti uşa, brusc înspăimîntată de a fi văzută, şi se întoarse poticnindu-se în camera de la stradă. Luă de pe bufet fotografia frumos înrămată şi privi figura zîmbitoare, destinsă, a bărbatului.

— Şi să te ia dracu' şi pe tine. N-aveai...

Maşinal, mîna i se strecură în buzunarul halatului şi ieşi apoi la iveală ţinînd o fişie de ţiplă poleită, bombată la intervale egale. Puse fotografia la loc şi scoase din şir o capsulă albastru-argintie. Apropie ovoidul micuţ de gură, dar şovăi să-l înghită. Săptămîna trecută — aşa cum o sfătuise dr. Kinley — amînase progresiv luarea primei capsule, cu cîte o oră în fiecare zi. Ţelul, strălucitor şi îndepărtat, era să străbată o zi întreagă fără psihotropice. Dacă asta reuşea o dată, atunci existau speranţe de evoluţie în bine, ar fi putut redeveni pînă la urmă cea care fusese cîndva.

Plimbă capsula între degete: ştia că ziua de azi nu-i sortită să fie ziua izbînzii: cu siguranţă vedeau asta şi copiii. Harold, care stătea trei uşi mai încolo, Jean, din casa de pe colţ, Carl, de pe strada vecină. Cu cruzimea lor instinctivă, simţiseră de mult că boala o făcea o pradă uşoară şi îi declaraseră, pe tăcute, război. Alice aşează capsula pe limbă, incapabilă să reziste făgăduielii celor cîteva ore de pace, şi atunci, un gînd supărător îi trecu prin minte. În timp ce ea dormea, fereastra spartă ar fi lăsat să pătrundă praful, insectele sau chiar vreun intrus. Fusese o vreme cînd putea să doarmă buştean într-o casă nezăvorîtă, dar şi lumea şi oamenii erau altfel pe atunci.

Scoase capsula din gură, îi dădu drumul în buzunar şi se duse să aducă un coş de gunoi. Îi luă un sfert de oră ca să adune bucăţile mai mari de sticlă, un vraf de pumnale fragile, şi să aspire de pe covor ţăndările sclipitoare. Firesc ar fi fost să ia legătura cu serviciul de întreţinere şi să reclame stricăciunea, dar de un an de zile telefonul era deconectat: zbîrnîitul lui neaşteptat îi zguduia prea tare nervii. Ba chiar mai mult, tăiase şi firele interfonului din

hol, conectat cu serviciul public, comiţînd astfel un act cît se poate de ilegal. Nu i-ar fi luat prea mult timp să iasă să telefoneze din holul magazinului, dar se crispa toată la gîndul abandonării securităţii pe care i-o oferea casa. Singurul lucru care îi rămînea de făcut era să astupe într-un fel fereastra pînă cînd se va simţi destul de în putere ca s-o repare ca lumea.

În camera de oaspeţi, pe care Victor o folosise ca atelier, găsi o folie metalică suficient de mare ca să acopere fereastra şi, după o scurtă căutare, un tub cu adeziv Liqueld. Le aduse în living-room; unse cu adeziv cadrul metalic al ferestrei şi presă folia. Într-un minut se fixase atît de bine încît n-o mai putea mişca din loc: carapacea era din nou etanşă. Trase draperiile, se întoarse în camera din faţă şi se întinse pe divan.

Respira greu, colacii de grăsime adunaţi pe ea într-un an de lîncezeală în casă îi îngreuiau mişcările. Mirosul acru de transpiraţie nesănătoasă umplea camera.

— Blestemat să fii, Vic, şopti către plafon. N-aveai dreptul.

Victor Ledane fusese unul din cei cinci care ieşiseră în spaţiu în jurul calotei îndreptate spre Soare a unui Habitat Model Doi; instalau o oglindă parabolică menită să funcţioneze ca sursă auxiliară de putere. Lucrarea fusese executată în grabă, sub presiunea termenului impus de nginerii-politicieni de pe Pămînt. Din cîte mai putuse să nţeleagă Alice, un ins din echipă nesocotise procedura standard, începînd scoaterea husei de protecţie înainte ca uriaşa farfurie de metal strălucitor să fie perfect asigurată. Numai o mică parte din suprafaţa reflectată fusese descoperită, de ajuns ca, atunci cînd oglinda oscilase pe neprevăzute în legături, o lamă de căldură solară să spintece costumele a doi oameni.

El şi Alice trăiseră împreună şase ani pe Insula Unu. Fuseseră ani frumoşi, atît de frumoşi încît ea uitase cu totul de cei cîţiva prieteni de pe Pămînt. Cînd şeful comunităţii de pe Insulă, Les Jerome, îi ceruse să rămînă, acceptase fără şovăire. Ştia, bineînţeles, că sociologii şi psihologii erau interesaţi să aibă sub observaţie o văduvă în condiţii de colonie spaţială, dar o dată ce Victor nu mai era, nimic nu mai avea vreo importanţă. Docilă, continuase să-şi ducă viaţa în aceeaşi casă, aşteptînd promisa revenire

la viață și încercînd să nu se gîndească la hăul nesfîrșit de sub cei cîțiva centimetri de podea.

Un an trecuse fără să aducă vreo schimbare. În cele din urmă se hotărîse să ia medicamente, distribuite în capsule argintii cu albastru; acum, doar ele mai însemnau întoarcerea la viață. Trebuia — așa i se spusese — să reziste o săptămînă întreagă fără capsule, dar, ceea ce dr. Kinley și ceilalți păreau să fi uitat, era că mai întîi trebuia străbătută acea primă, nesfîrșită, de neatins zi...

Alice se străduí să-și stăpînească lacrimile de disperare resemnată: într-o zi începută atît de dezastruos n-o să poată să reziste nici pînă la amiază. Simți, cu deosebită limpezime, cum se poate ca pentru unii oameni povara umanului să fie pur și simplu prea mare.

Reacția la anunțul său îl mulțumi pe Robbie. După exclamațiile neîncrezătoare de la început, membrii juniori ai Ciomegelor Roșii amuțiră. Robbie putea să-și dea seama că le era deja puțin teamă de el. Se străduí să pară cît mai calm atunci cînd Gordon Webb și ceilalți trei băieți care alcătuiau Consiliul Suprem îl luară deoparte... Un tremur ușor îl străbătu cînd băgă de seamă în timp ce mergea alături de el, întorcînd din cînd în cînd capul spre juniorii strînși grămadă, că David, Pierre și Drew, ba chiar însuși Gordon îl tratau aproape ca pe un egal. Exista o anume rezervă, cursa peste cer nu fusese încă înfăptuită, dar oricum, atitudinea lor îl ajuta pe Robbie să se închipuie intrat în rîndul celor mari. Se întrebă dacă părinții săi vor observa vreo schimbare cînd se va întoarce acasă pentru masa de prînz și dacă vor face vreo presupunere cu privire la asta.

— ...hotărăște-te, în ce vale te duci? tocmai spunea Gordon. Galbenă sau Albastră?

Robbie se străduí să-și adune gîndurile în prezent, în acest prezent în care el trebuia să treacă testul de confirmare ca membru senior al bandei. Armistițiul încheiat cu Pumnalele Galbene făcea mai puțin riscant drumul către el, dar ar fi fost mult mai glorios să pătrunzi, fie și pentru scurt timp, pe teritoriul Săgeților Albastre și gloria era ceea ce își dorea Robbie. Gloria, respectul, recunoașterea.

— În Albastră, spuse şi adăugă, amintindu-şi o replică dintr-o piesă televizată, în care alta?

— Bine, bărbate, îl bătu Gordon pe umăr. Săgeţilor o să le vină rău. Le arătăm noi.

— Ar fi bine să scriem provocarea lui Robbie, zise Drew.

Gordon aprobă din cap.

— Ia vedeţi, nu sîntem supravegheaţi de Albaştri?

Pierre extrase un minitelescop din buzunar, ieşi din umbra rododendronilor şi îndreptă instrumentul către zona rezidenţială a Văii Albastre, aflată cam la o sută douăzeci de grade altitudine, deasupra unei fîşii de cer în care apăreau, la fiecare douăzeci şi una de secunde, Pămîntul şi Luna. Cum distanţa dintre punctul în care se aflau băieţii şi centrul teritoriului Săgeţilor Albastre nu depăşea două sute de metri, necesitatea telescopului era greu justificabilă; fiind însă o piesă preţioasă din arsenalul Consiliului Suprem, trebuia totdeauna folosit în astfel de ocazii.

— Zonă curată, mormăi prompt Pierre, şi Robert se simţi emoţionat de faptul că se afla în mijlocul unei asemenea eficienţe militare.

Gordon puse palmele pîlnie la gură şi strigă instrucţiuni către grupul de juniori aflaţi în aşteptare:

— Împrăştiaţi-vă şi rămîneţi departe de locul ăsta. Creaţi o diversiune.

Cei mai mici dădură conştiincios din cap şi o luară prin parc, fiecare în direcţia casei lui. Robbie fu dezamăgit; ar fi vrut să fie şi ei de faţă, să-l vadă alergînd; însă nu putea să nu recunoască înţelepciunea precauţiilor lui Gordon. În afara riscului de a pune în stare de alertă Săgeţile Albastre, exista pericolul imediat de a atrage atenţia adulţilor din propria lor vale.

Acasă la David nu era nimeni, părinţii erau la lucru, aşa că merseră la el ca să pună la punct provocarea. Pe o bucată mare de hîrtie, Robbie desenă cu cerneală roşie două bastoane încrucişate; în partea de jos, cu litere înflorite care voiau să semene cu cele gotice, scrise **SIR ROBBIE TULLIS, SOLDAT GENTLEMAN AL CIOMEGELOR ROŞII, VĂ PREZINTĂ OMAGIILE SALE.** Cînd cerneala se uscă, hîrtia fu împăturită şi vîrîtă într-un borcan de conserve gol. Ca o insultă supremă pentru

Săgeţiile Albastre, legară în jurul borcanului o bucată de stofă roşie.

Toată treaba luă mai mult timp decît se aşteptase Robbie — doamna care se ocupa peste zi cu îngrijirea copiilor din zonă sosi să-i dea de mîncare lui David. Băieţii suspendară operaţiile şi se împrăştiară pe la casele lor... Lui Robbie nu-i era foame. Se duse totuşi acasă ca de obicei, ca să nu dea impresia că se petrecea ceva neobişnuit. În timpul mesei se decise să păstreze o tăcere enigmatică, drept urmare, maică-sa fiind tot cu gîndul la munca începută de dimineaţă, conversaţia fu practic inexistentă. Casa era plină de o linişte îngheţată care părea că nu se va mai destrăma niciodată.

Răsuflă uşurat cînd termină de mîncat şi putu să se întoarcă la lumea însorită a tovarăşiei şi conspiraţiei pe care o împărţea cu ceilalţi băieţi. Gordon, David, Pierre şi Drew îl aşteptau într-un colţ al parcului. Îndată ce ajunse destul de aproape de ei ştiu, după solemnitatea feţelor, că se întîmplase ceva. Pierre, cel mai înalt din grup, scruta îngrijorat împrejurimile, examinînd din cînd în cînd cu telescopul cîte un amănunt care i se părea în neregulă.

— Ne-a văzut Ole Minty, explică Gordon. Cred că e pe urmele noastre.

— Asta înseamnă că nu mai...

— Vezi să nu!

Pe figura de puşti de doisprezece ani a lui Gordon se putea citi îndîrjirea care făcuse din el şeful Ciomegelor Roşii.

— Avem noi grijă de sperietoarea asta bătrînă. Hai!

Robbie strînse şi mai tare borcanul din buzunar şi se grăbi după Gordon. Era impresionat de neînfricarea băiatului mai mare în faţa unuia dintre cei mai temuţi duşmani ai grupului lor. Domnul Mintoff era primul şi singurul pensionar prin limită de vîrstă al Văii Roşii. Era de presupus că fusese un om important, de vreme ce i se permisese emigrarea pe Insula Unu în pragul bătrîneţii, acum însă era doar un ins solitar care n-avea altceva de făcut decît să patruleze şi s-o facă pe poliţistul. În ciuda aparentei senilităţi şi a bastonului de metal în care se sprijineă, deţinea talentul special de a ghici ce se petrecea în capetele Ciomegelor şi a se ivi exact cînd aceştia se aşteptau mai puţin.

Sub comanda lui Gordon se îndreptară spre capătul Străzii Centrale. Plasați în așa fel încît să lase vizibil impresia că pun ceva la cale, așteptară pînă cînd domnul Mintoff apăru din direcția parcului. Îl lăsară să se apropie, apoi se împrăștiară, fiecare pe cîte unul din traseele secrete, pentru a se reuni la celălalt capăt al străzii. Douăzeci de minute bune trecură pînă cînd silueta încovoiată a domnului Mintoff își făcu din nou apariția. Cînd ajunse la o aruncătură de băț, se făcură iarăși nevăzuți, topindu-se în tufărișurile dese ale Văii Roșii, de unde ieșiră în locul de unde plecaseră și se puseră pe așteptat runda următoare.

Robbie era convins că Ole Minty o să se lase păgubaș în cel mult o oră, dar bătrînul dădu dovadă de multă încăpățînare. Abia după-amiază tîrziu se întoarse în strada laterală unde locuia. Așteptară un timp, ca să fie siguri. Inima lui Robbie își înteți bătăile: preliminariile se încheiaseră, venise timpul lui.

Peretele Văii era metalic, neted, fără sudură și avea o curbură menită să-l facă de neescaladat. Fiind un habitat artificial, Insula Unu era conectată la tot soiul de instalații complexe care-i asigurau funcționarea, proiectate în așa fel încît să fie cît mai neaparente. Mulți dintre coloniști nici nu le sesizau prezența, dar copiii aveau o percepție intensă, detaliată, a mediului înconjurător. Cei patru cunoșteau bine locul în care un mănunchi de conducte hidraulice prevăzute cu valve făceau zidul ușor de escaladat pînă la jumătate; de acolo, un monitor de control instalat de o altă echipă de tehnicieni putea fi folosit ca punct de sprijin ca să te salți pe creastă. Robbie știa că dacă stă să se gîndească la ce face îl va paraliza teama, așa că se cățără fără ezitări și încălecă muchia. Pipăi încă o dată borcanul din buzunar, respiră adînc și începu să coboare cu spatele, pe peretele transparent care se curba sub el.

Și atunci nemărginirea se pregăti să-l înghită.

Cu adîncul amețitor în fața ochilor, Robbie îngheță, șocul contractîndu-i toți mușchii. Vasta fereastră concavă care separa cele două văi ale insulei era un rezervor colosal umplut cu lichid negru, străpuns de scînteierile stelelor, planetelor, Pămîntului albastru și Lunii, modele miniaturale ale altor lumi, puse în mișcare de rotirea lumii

lui. Uriaşa oglindă plană aflată la mică distanţă dedesubt făcea şi mai teribil impactul vizual — obiectele strălucitoare care apăreau şi dispăreau la marginile ei creau senzaţia de ruptură, de adînc dincolo de adînc. Caleidoscopului năucitor i se adăuga imaginea titanică, orbitoare, a cilindrului geamăn Insulei Unu, cu oglinzile în poziţie, scăldîndu-l pe Robbie în şuvoaie intermitente de lumină albă.

Se strădui să se retragă din faţa abisului, abia respirînd, cu trăsăturile feţei împietrite. Ceva se ciocni de armătura metalică. Robbie se uită la borcanul ieşit pe jumătate din buzunar, borcanul care conţinea provocarea adresată de Sir Robbie Tullis mîrşavelor Săgeţi Albastre şi scoase un soi de geamăt gîtuit. Nu exista cale de întoarcere. Se lăsă să alunece pînă la îmbinarea *grinzii*, apoi se ridică în picioare pe aproape invizibila întindere de sticlă şi îşi începu fuga peste cer.

Peretele Văii Albastre era la mai puţin de o sută de metri distanţă, dar, pe măsură ce Robbie îşi întetea alergarea peste vid, părea să se retragă răutăcios, prelungindu-i chinul. Fiecare salt peste nervurile de titan încastrate era precedat de impresia de coşmar că talpa nu va mai întîlni nimic şi el se va prăbuşi scîncind în noaptea nesfîrşită. Iar cînd se apropie de jumătatea cursei se întîmplă un lucru mai buimăcitor decît toate: sub picioarele lui răsări Soarele. Reflexele luminii venind de jos în sus îl înconjurau, orbindu-l şi dîndu-i o senzaţie de nesiguranţă spaţială intensă pînă la vomă. Continuă să alerge plîngînd în hohote, clătinîndu-se sub valurile succesive de ameţeală.

Brusc, peretele Văii Albastre îi apăru în faţă ca o ceaţă străbătută de umbrele încrucişate ale reţelei de armare. Smulse borcanul din buzunar şi îl aruncă dincolo. Se întoarse şi porni să alerge înapoi, cu toate că picioarele nu-l mai ascultau. Reuşi totuşi să ajungă pînă în centrul ferestrei, în mijlocul fîntînii de flăcări aurii, înainte de a cădea. Se ghemui pe o parte, cu pleoapele strînse şi genunchii la gură, încercînd instinctiv să recreeze întunericul sigur şi cald al începutului existenţei sale, ultima apărare în faţa asaltului Marelui Întuneric.

— Aşteptaţi un moment, domnule Mintoff. Les Jerome

puse receptorul pe masă, luă binoclul şi se duse la fereastră. Din biroul său, situat în partea superioară a calotei externe, putea vedea practic întreaga structură a Insulei Unu. Calota opusă se afla în centrul cîmpului vizual; plecînd de la ea se desfăşurau radial cele trei văi, separate de zonele transparente, lungi de cîte trei kilometri. Reglă lentilele, vizualizînd fîşia dintre Valea Roşie şi Valea Albastră, rămase o clipă nemişcat, apoi reveni la telefon.

— L-am reperat, domnule Mintoff. E lîngă planşeul 32... OK, luaţi legătura cu mama bălatului. Şi mulţumesc pentru sesizare, o să-l aducem imediat înapoi pe vagabondul ăsta mic.

Închise telefonul şi apăsă butonul intercomului care-l punea în legătură cu şeful echipei de întreţinere.

— Frank, e un copil afară, pe sticlă. Da, în Transparenţa Unu, imediat după planşeul 32. Trimite pe cineva să-l recupereze şi cheamă şi-un medic — puştiul o să aibă nevoie de o injecţie ca să se liniştească.

Dincolo de fereastră se întindea mica şi strania lume pe care învăţase s-o iubească, cu toate neajunsurile şi ciudăţeniile ei. Trebuia să ia o hotărîre, şi repede. Interpretînd strict regulamentul, situaţia copilului nu constituia o urgenţă şi nu justifica, oficial vorbind, retragerea oglinzilor înainte de ora stabilită. Pentru a nu modifica dinamica Insulei, toate cele trei oglinzi trebuiau retrase simultan, ceea ce însemna întuneric total şi proteste energice din partea multor colonişti. Va urma un val de reclamaţii, unele din partea unor persoane influente, dar Jerome era un tată bun pentru cei doi copii ai săi — îl tulbura gîndul la micuţul prins în capcana transparentă, suspendat deasupra neantului. Cu cît va avea mai repede teren sigur sub picioare şi un ecran izolator între el şi spaţiul infinit, cu atît creşteau şansele tînărului aventurier de a ieşi din această încercare fără traume de personalitate.

Ridică receptorul rar folositului telefon roşu, care îi putea transmite vocea în fiecare casă, birou sau atelier de pe Insulă.

— Vă vorbeşte Jerome, directorul coordonator. Din anumite motive, pentru care nu e cazul să vă alarmaţi, vom retrage oglinzile. Vom face tot ce putem ca acest interval

să fie cît mai scurt şi, repet, nu există nici un motiv de panică. Cer scuze pentru toate inconvenientele care pot să apară. Mulţumesc.

Luă apoi legătura cu Executivul Tehnic şi dădu ordinul care avea să aducă, înainte de vreme, apusul peste Insulă.

În mijlocul Văii Albastre, în camera ei întunecată, Alice Ledane se trezi brusc.

De ore întregi plutea pe suprafaţa agitată a propriei conştiinţe, cufundîndu-se, atunci cînd lupta cu sine o secătuia de energia nervoasă, într-un somn chinuit, pentru a reveni la suprafaţă mai istovită ca oricînd. Ca de obicei în astfel de zile, pierdea complet noţiunea timpului. Fu uluită să descopere, după ce se sculă şi trase draperiile, că afară era noapte.

Neîncrezătoare, băgă mîna în buzunarul halatului — prima capsulă a zilei era tot acolo, tare la pipăit. Ţinu micul ovoid în palmă cîteva secunde, apoi îl lăsă să cadă pe podea. Se întoarse pe divan şi se întinse. Era mult prea devreme, ştia prea bine, pentru sărbătoarea victoriei, dar dacă putuse să reziste unei întregi zile fără nici un sprijin exterior, nimic n-o mai împiedica să treacă şi prin celelalte. Somnul care o cuprinse aproape imediat fu adînc şi fără vise, altceva decît torpoarea chinuitoare de pînă atunci. Era felul de somn de care au nevoie luptătorii ca să poată înfrunta o nouă dimineaţă şi lumina strălucitoare a Soarelui.

Traducere de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

Camil Baciu

Producția literară dinainte de 1968 a lui C. Baciu (n.1921) nu dădea semne de „coacere" a unei capodopere. Romanul **Revolta creierilor** *(1962), volumele de povestiri* **Planeta cubică** *(1964) și* **Mașina destinului** *(1966) sînt cărți onorabile, cu scăderi și sclipiri, care conturează în medie portretul unui bun profesionist. Și totuși, în 1968, Baciu dă la iveală o carte extraordinară, un vîrf al literaturii românești a imaginarului: romanul* **Grădina zeilor.** *Clasicul motiv SF al contactului omenirii cu reprezentanții unei civilizații mult superioare prilejuiește construcția unei istorii paralele a primei jumătăți de secol XX, asemănătoare și totuși straniu diferită de cea cunoscută, avînd în centru destinul unei familii gălățene care încearcă să lupte cu nemuritorul baron de Droitdieu. Pregnanța cărții rezultă din știința de a insolita realul, simultan cu verosimilizarea fantasticului; ceea ce se naște este un „spațiu" literar inconfundabil.*

Cu reeditarea **Grădinii zeilor** *ar trebui să înceapă orice acțiune de valorificare a moștenirii literare SF.*

GRĂDINA ZEILOR

fragment

Zăceau în baracă, abia răsuflînd, după ce fuseseră aduşi de la gară în pas alergător. Îl îmbrăţişaseră plîngînd pe Mihail, apoi se întinseseră pe spate şi deasupra lor porniră să se adune, tăcute, capete fără corp. Se închegau din întuneric — ochii mai întîi, apoi găurile nărilor şi dinţii, şi abia la urmă gîturile, subţiri, crescînd din cutele unei nesfîrşite pături dungate.

Erau multe figuri cunoscute, semănau cu cele din Bădălanii Galaţilor, din port, din pridvorul bisericilor. Erau capete de mult secătuite de foame, înlemnite de groază, care priveau fără să-i vadă, adulmecîndu-i. Nu se mişca nici unul. Horcăiau răbdători cu privirile stinse şi-şi molfăiau buzele. Dar sub ei, paturile suprapuse, de scînduri, scîrţîiau necontenit.

— E iadul! şopti Mihail zîmbind. Nu-l ştiam pînă acum.

— Iadul, murmură Anton cu buzele uscate. Mă miră că nu te-au înjunghiat încă. Eşti prea gras, prea rumen, în mizeria asta.

— N-au putere, şopti Mihail. Sînt adunaţi aici cei mai pieriţi, din toate barăcile. Evrei şi comunişti — mai ales francezi.

— Evrei, repetă Luca. Deci am reuşit. Am ajuns.

— Femeile sînt tot aici? întrebă Matei.

— În baraca din celălalt capăt al lagărului. Lîngă cuptor. Matei se ridică, îşi strînse şireturile bocancilor.

— Stai jos, mîrîi Anton. Nici o mişcare nechibzuită.

— E nemaipomenit! şuieră Luca. Ne-au îmbrăcat din mers, nu-i aşa?

Fraţii îşi priviră straiele, nedumeriţi. Purtau pantaloni şi bluze de pînză vărgată. Şi erau încălţaţi cu bocanci cu talpă de lemn.

— Ca la circ! rîse Luca. Poate că nici nu există.

— Cine? întrebă Anton.

— Totul. Lagărul. Mutrele astea. Noi.

Unul din capetele care-i priveau începu să tuşească. Îi

vedeau obrajii convulsionîndu-se, nările, albe de slăbiciune, palpitînd.

— Omul ăsta, murmură Anton. Parcă... undeva...

Capul își stăvili tusea, horcăind. Se înălță trăgînd după el gîtul galben, de spînzurat, apoi pieptul, brațele — și frații îi văzură ciolanele acoperite de piele ofilită ștampilate cu cifre albastre.

— Sînteți din Galați, nu-i așa? întrebă omul scurgîndu-se peste marginea patului. Vorbea ca și cum și-ar fi pierdut aerul prin obraji.

— Cine... cine ești? întrebă Matei repezîndu-se să-l susțină.

— Am fost, șopti omul pășind cu picioarele țepene. Am fost lăutar.

Un hohot de rîs, asemeni unui vaier, zgudui ochii orbi din jurul lor.

— A fost, e drept, șuieră o voce. Așa cum și eu am fost fotograf. Fotograful curții regale.

Un deținut scund cu mustăți îl împinse deoparte pe cel care se dădea drept lăutar și se înclină reverențios în fața lor.

— Sîntem mulți fotografi aici, hîrîi o voce bătrînească. Zeci, poate sute.

— Și filosofi, răsună un glas dogit. Filosofi cerșetori. Lăutarul și fotograful începură să chicotească, acoperindu-și gurile cu palma, dar un al treilea îi împinse deoparte și apăru ciolănos, zdrențuit, înaintea fraților.

— Cu moartea pre moarte călcînd, cîntă. Avea fața brăzdată de lovituri și un petec negru peste ochiul drept, dar spre deosebire de ceilalți, părea încă plin de forță.

— Doctorul a murit, șopti. Doctorul care făcea să înflorească trandafirii iarna. Și de data asta, pare-se, a murit pentru totdeauna.

— Doctorul... repetă Matei încruntîndu-se. Doctorul Dinu!... Și... Daniela? Daniela Dobcinski, evreica polonează...?!

— Daniela e în baraca femeilor, răspunse filosoful. Frumoasa, biata Daniela Dédé.

— Elena, murmură fotograful. Adèle.

— La Sardine, suspină lăutarul zguduit de tuse. Ah, să fi avut vioara la mine!

— Iat-o! spuse Luca.

Ținea vioara în mînă, așa cum o smulsese din grămada de vechituri risipite în cămară, în urmă cu două săptămîni. O ținea cuprinzîndu-i strunele încordate, uimit că o putuse

aduce cu el.

— Vioara! gemu lăutarul îngenunchind.

— Şi aparatul ăsta, exclamă Matei. Aparatul ăsta...

— Bătrînul meu Kodak! strigă fotograful. Oh, domnule David, domnule, dacă aţi şti!...

— Ştiam, răspunse Matei modest. Ştiam că cineva are nevoie de el, de vreme ce l-am cărat atîta amar de drum!

— Poate... cumva, întrebă jenat filosoful, aţi reuşit să aduceţi şi vreo carte?... Aici nu pătrund decît ziarele lor blestemate!

— Una singură, răspunse Anton, aproape fără voia lui. Dăruită de un rabin, rabinul din Buhuşi.

— **Le Rire!** strigă filosoful, sărutînd coperţile cenuşii. **Le Rire!** Deci există... există... există! Nici focul... oh, nici focul domnilor!...

— Nici timpul, nici timpul..., hîrîi lăutarul.

Porniseră să vorbească alandala, plîngînd, jucîndu-se cu vioara şi cu aparatul, pipăind cartea, li se vedeau lacrimile adunîndu-li-se în cutele obrazului şi mîinile agăţîndu-se de umerii, de braţele celor din jur.

— **Le Rire!** strigă mai tare filosoful. Nimic nu merită nimic, dar totul merită totul!

— Ràm-pàm, parara, fredonă pierdut lăutarul, trecîndu-şi latul palmei peste corzi, ca un arcuş. Re Major, Pà-rà-rà-raa-ra-raaa-ràaa...

— Şi ultimii vor fi cei dintîi, mugi fotograful, plimbîndu-şi obiectivul deasupra capetelor descărnate ai căror ochi începuseră să strălucească.

— Jos! porunci filosoful. Jos! Trăim, nu-i aşa? E timpul să trăim!

— Să trăim, răspunse corul deţinuţilor.

— Să ucidem! hîrîi lăutarul ridicîndu-şi vioara ca pe o măciucă.

— Cine se transformă în cine? întrebă filosoful.

— În cine se porunceşte! răspunse o voce, sacadat, ca bătaia unor ciocane de lemn.

— Nu! strigă filosoful. Niciodată! Pentru nimic!

— Îmi pare rău, spuse Mihail, ridicîndu-se de pe pat. Trebuie să vă contrazic, domnule! Noi ne-am transformat în evrei pentru a ajunge aici!

— Oh, sfîntă simplicitate, exclamă filosoful netezindu-şi bluza zdrenţuită. A te transforma înseamnă să uiţi cine ai fost, să-ţi urăşti visurile, să capeţi alt miros, alt auz!

— Înseamnă să uiţi, gemu violonistul. Iar voi n-aţi uitat nimic!

— Înseamnă să mori, spuse înverşunat fotograful, iar voi nu puteţi muri!

Uşa barăcii se deschise brusc şi doi jandarmi se aşezară de o parte şi de alta — unul înalt, costeliv, al doilea gras, cu făclile căzute. Ca la un semn îşi duseră fluierele la gură şi fluierară, doi jandarmi decupaţi în lumină, cu căşti negre şi fluiere negre înfipte între buzele negre.

— Începe cursa! ţipă ascuţit fotograful bătînd din palme. Cursa, domnilor!

— Ce fel de cursă? întrebă Anton, tresărind.

— Cursa cu obstacole! spuse triumfător cerşetorul. Ia parte toată lumea! Cine cîştigă devine paznic, cine pierde, rămîne deţinut!

— Sau invers! chicoti o voce.

— Ceea ce e acelaşi lucru, ricană filosoful. Pentru că în timpul cursei te poţi transforma, ajugînd să cîştigi ceea ce ai vrut de fapt să pierzi!

— Schneller! strigă unul din jandarmi. 'Raus!

— Şi există mulţi paznici care să fi fost deţinuţi mai înainte? întrebă Luca.

— Sînt, răspunse filosoful. Aproape zece. Dar n-au ajuns paznici prin cîştigarea cursei. De obicei nu poţi ajunge nici pînă la o sută de metri.

— De ce? întrebă Anton.

— Fiindcă trag în picioarele animalelor.

— Schmutzige Juden! urlă jandarmul gras. Raus! Schneller! Raus!

— Trag în picioarele animalelor, repetă Anton, înfiorîndu-se.

— Şi în călăreţi, spuse violonistul. În ceafă. Au cîţiva ţintaşi foarte buni.

— Oh, dac-aş avea o falcă de măgar, gemu Anton, strivind între degete rama metalică a patului.

— Daţi-i falca de măgar! strigă filosoful. Cei din fund, ologii, ciungii, orbii, dezgropaţi falca de sub podea!

Enorma pătură dungată se umflă ca sub o furtună, capetele galbene dispărură, se scufundară, reapărură cu gurile căscate, gîfîind. Erau numai guri, pierzînd aerul, guri ştirbe, clămpănind, încercînd să zîmbească. Şi valul, pornind din fundul barăcii se sparse în faţa lui Anton.

— Iat-o! spuse solemn filosoful, ducînd mîna la spate şi făcînd să apară o falcă osoasă, cu dinţii laţi şi galbeni.

— Asta e, spuse Anton, cutremurîndu-se. În jurul său aerul se înfierbîntase, mirosea a sînge şi a sudoare de cal.

Şi auzea răcnete din depărtare.

— Simson haghibor, scînci o voce bătrînească.

— Hercule! pronunţă cineva graseind.

O rafală scurtă străpunse podeaua sub picioarele lor, scuipînd pămîntul în toate părţile.

— Veniţi! chemă Anton, îndreptîndu-se spre uşă.

— M-au atins! rînji Luca, ridicîndu-şi palma plină de sînge. Încolonaţi-vă în urma steagului!

— Veniţi, veniţi, veniţi! strigă pătimaş Matei. În patru labe, pe burtă, în cioturi, veniţi!

Rostogolindu-se din paturi, deţinuţii se prăbuşiră pe podea cu bufnituri seci şi porniră spre uşă de-a buşilea. Îşi înfigeau unghiile unii în alţii, gîfîind, îşi striveau gurile cu cotul, îşi desfăceau pansamentele murdare tîrîndu-le pe jos şi continuau să înainteze orbi, surzi, scăldaţi în sudoarea urii.

Matei trecu primul printre cei doi jandarmi, apoi Luca şi Anton, sprijinindu-l pe Mihail şi în urma lor se înşiruiră filosoful, lăutarul, fotograful şi ceilalţi, care umblau în patru labe, rînjind cuiva pe care nu-l vedeau.

— Fiţi gata! strigă o voce, şi din lumina strălucitoare care-i inundă se desprinse un ofiţer bărbos bătîndu-şi coapsa cu cravaşa.

— Domnul Obergruppenführer! îngăimă Luca. Să nu vă recunosc!

— Gura! urlă ofiţerul. Domnul colonel, baron de Rechtegott vrea să vă treacă în revistă. Atenţiu-neee! Un-doi, un-doi, un-doi!

De jur-împrejurul lor, înconjurînd pista de alergări tribunele creşteau în trepte de amfiteatru, foarte înalte şi adînci, culminînd în balconaşe azurii. Şi peste tot atîrnau steaguri, spirale colorate şi ploua cu confetti.

— Trebuie să fie sute de mii de spectatori aici, şopti Mihail îndreptîndu-se de spate şi regretînd că n-are canotieră.

— Sînt milioane, multe milioane, răspunse filosoful. Domnul colonel e un grandoman.

— Baraca cinci! raportă ofiţerul, ciocnindu-şi călcîiele, cu efectiv complet, e gata să ia parte la marea întrecere. Se interzice participarea celor care au murit data trecută cît şi a celor care nu doresc să moară azi.

— Caii! spuse Anton. Vreau să văd caii!

— Imediat, domnule, răspunse o voce dulce. De sus, din înaltul tribunelor, în nacela unui balcon auriu, cobora spre ei un domn chel, purtînd frac şi ţinîndu-şi gambeta în

mînă. Caii sînt pregătiți.

— Baronul! șuieră filosoful.

— Baronul de Rechtegott! țipă ofițerul. Comandantul lagărului „D", cel mai mare lagăr al Istoriei!

— Dar nu și ultimul, spuse surîzînd baronul. Hm... îmi plac băieții dumitale. Vezi, însă, cei de la urmă, dragă Ditzingen, au mai fost îngropați de cîteva ori. Și acela mic, ascuns în tunică, e de fapt domnul Ducasse, căruia i-ați îngropat separat capul, ultima oară.

— Ducasse, strigă ofițerul, înapoi în baracă! Decapitații sînt excluși din concurs!

— E absurd! spuse cerșetorul. Trebuie să-i mai dați o șansă!

— Nici una! răspunse baronul blînd. Vreau să înțelegeți că **nimeni, niciodată n-a avut vreo șansă.** Nu eu am inventat lagărele, ci voi. Iar dacă am acceptat să le folosesc, vă rog să fiți rezonabili, dragii mei. Și cei arși, cei cărați pe brațe de ceilalți, vă rog, vă rog din suflet, nu *tulburați* această frumoasă întrecere.

— Cei arși, înapoi la baracă, ordonă ofițerul.

— V-ați păstrat acest obicei copilăresc, urmă baronul, de a vă îngriji morții, de a-i hrăni, de a vă juca cu ei. Evident, morții au farmecul lor, dar **nu-i mai aduceți în concurs!**

În patru labe, muți, deținuții nu răspunseră.

— Ei bine, spuse cu glas tare baronul. Să-i vedem pe noii alergători. Numele lor?

— Frații David, români, raportă ofițerul. Mihail, Luca, Anton, Matei.

— Îmi permiteți, spuse Mihail politicos. Sîntem evrei din Galați. Mă numesc Solomon, fiul regelui David.

— Mă cheamă Leibu, zîmbi Luca. Vorbesc idiș, iar sîmbăta nu lucrez.

— Adolf, spuse Anton, luînd poziție de drepți. Pînă alaltăieri purtam perciuni.

— Mauriciu, se recomandă Matei. Evreu polonez. Singurul evreu-polonez dintre frații mei, care sînt evrei-români.

— Da, da, da, da, murmură gînditor baronul. Dumneavoastră vă îngăduiți să mă tratați ca pe un Obergruppenführer! Dați foc, pălmuiți, introduceți în lagăr prin efracție viori și aparate de fotografiat... Totuși aceste mici amuzamente trebuie să aibă un sfîrșit. Și anume, sfîrșitul concursului! Iată și caii, domnilor!

Își ridică gambeta și în aceeași clipă trompetele sunară,

ploaia de confeti se înteți și caii își făcură intrarea duși de căpăstru în șir indian. Erau cai de curse cu gamba subțire, cu nările fremătînde, cai zvelți, puternici, periați pînă la lustruire. Ca la un număr de dresaj porniră în trap așezîndu-se în linie dreaptă și la un pocnet, încremeniră.

— Pe cai! strigă ofițerul, plesnind aerul cu cravașa.

Se repeziră toți, chiar cei care aveau numai jumătate de corp, ologii, ciungii și printre ei se zvîrcolea, se împiedica omul fără cap. Apucară caii de dîrlogi, de coadă și se cățărară pe ei, ținîndu-se cu dinții, sprijinindu-se în obraji. Și se ghemuiră în șa, ca niște broaște tremurînd de nerăbdare.

În dreapta lor, pe cel mai nervos murg, încălecase Anton, ascunzîndu-și la piept falca de măgar, iar alături de el se îșiruiau frații.

— Atențiune! strigă ofițerul. Excelența sa colonelul-baron de Rechtegott va da semnalul de plecare în cursa cu obstacole!

— Porniți! comandă contele blajin trăgînd un foc în aer.

Deținuții își struniră animalele, șuierînd, dar în același timp se auzi clănțănitul unei mitraliere. Caii se cabrară, se întoarseră pe jumătate și se prăbușiră, prinzîndu-și călăreții dedesubt.

Frații însă nu fuseseră atinși și continuau să galopeze. Aplecîndu-se pe gîturile cailor zburară deasupra primului gard viu, apoi deasupra celui de al doilea și gardurile se îndesiră din ce în ce, înălțînd crengi uscate în locul frunzișurilor și apoi spini în locul crengilor. Dar ei galopau pe urmele lui Anton, îndîrjiți, simțind în palme și în gură plăcerea goanei și a spaimei. O rafală de trasoare roșii le tăie calea și trecură prin ea, trecură cu urechile vîjîind, cu buzele acoperite de spumă.

— Încă, încă! urlă înăbușit Matei. E acolo, o văd!

Prin coamele răsfirate ale animalelor priviră înainte și văzură baraca femeilor clătinîndu-se în spatele unei perdele de fum. Și-și lipiră fruntea de gîtul cailor amestecîndu-și sudoarea cu cea a animalului de sub ei. Și atunci, de sus, de la loja oficială, se auzi bubuitul unui tun de mare calibru.

Explozia îi aruncă unul peste altul, le umplu nările de cocleală și Mihail se prăbuși cu fața și pieptul înecate în sînge. Dar Anton îl înălță din zbor și-l așeză pe șa înaintea lui. Și galopară mai departe.

— Încă, încă! urlă Matei. Ne așteaptă, e acolo!

Dar frații nu-și mai ridicară frunțile căci în jurul lor

ploua cu obuze și fluierau scurt gloanțele mitralierelor. Și le era cald — se încingeau în bluzele lor sparte și simțeau în tot corpul voluptatea groazei și luptei. Pămîntul se cutremură sub ei, se sparse, și roibul lui Matei necheză cu burta spintecată. Îi văzură mațele țîșnind vinete și albastre, dar Anton întinse brațul și apucîndu-și de umăr fratele mai mic, îl așeză în fața sa, între el și Mihail.

Și galopau înghițindu-și lacrimile și sudoarea, scuipîndu-și sîngele și înjurînd pe înfundate, cu limba năclăită. Înjurau, îmbrățișînd gîtul animalelor — fiindcă și Anton făcea la fel — și privind înapoi văzură trei cai ai căror călăreți spînzurați cu un picior în șa își tîrau în praf capetele hîrbuite. Și-i recunoscură pe lăutar, pe filosof și pe fotograf.

Săriră peste o groapă de cadavre apoi peste încă una și caii se înfricoșară, începură să tremure și să se cabreze. Dar își înfipseră cu toți dinții în urechea armăsarilor — așa cum făcea și Anton — și-i siliră să fugă mai departe.

Și brusc o poartă de fier căzu în fața lor și pereții tribunelor se adunară din dreapta și din stînga, închizîndu-i ca într-o celulă. Cu limbile scoase, gîfîind ca niște cîini, frații își ridicară privirea și văzură sute de mii de guri rîzînd împrejurul și deasupra lor.

— Oh, dragii, dragii mei, susură vocea baronului, venind din văzduh. De mai bine de o oră vă învîrtiți în cerc!

— Să ne jucăm puțin cu ei! hohoti cineva. Au alergat destul!

— Jucați-vă, îngădui vocea baronului. M-am plictisit de simbolul fugii!

Și începură să coboare pe fațada de piatră, toți la fel, ca niște muște mari, verzi. Țopăiau coborînd, le plăcea ce-o să urmeze și-și pregăteau cuțitele, făcîndu-le să strălucească în soare.

Frații îi văzură de aproape — erau frumoși, curați, cu uniforme noi și mai mușcau din sandvișuri, îndreptîndu-se către ei. Nu se grăbeau acum cînd ajunseseră pe pămînt, și chicoteau, îndemnîndu-se pe șoptite. Apoi cei din primul rînd își întinseră degetele spre gîtul lui Mihail și în clipa aceea o falcă de măgar se înălță deasupra tuturor, doborîndu-i.

— Se apără! urlă o voce. Jupuiți-i! Jupuiți-i de vii!

Urlînd, se repeziră peste leșurile cailor, dar n-apucară să ajungă la frați căci mîna cu falca de măgar se înălță din nou și prinse să se rotească.

Din marginea pistei, culcați pe burtă, deținuții văzură

un vîrtej crescînd între tribune. Era o trombă prăfoasă care urca mereu, rotind prin aer sute de corpuri ferecate în tinichele lucitoare. Îngroziți, deținuții se culcară cu fața la pămînt și-și înfundară urechile cu iarbă, dar o voce tună asupra lor, silindu-i să asculte.

— Priviți! urlă vocea. Priviți sfîrșitul cursei cu obstacole! Era Luca, cățărat pe tribuna principală, căreia îi smulgea catifeaua pentru a o flutura ca pe un steag.

— Oh, dragii, dragii mei, se auzi vocea baronului. Istoria a fost vitregă cu voi!

— Vorbește comandantul, șoptiră deținuții. Colonelul von Rechtegott!

Îl auzeau depărtîndu-se și apropiindu-se, căci nacela se rotea și ea o odată cu vîrtejul și în jurul ei se roteau mii de chipuri asemenea, încremenite într-un surîs.

Și văzură deodată, ridicați de vîrtej, patru călăreți strunindu-și caii morți și galopînd prin aer. Iar dedesubtul lor chemînd furtunile, se rotea falca de măgar.

— Focul purifică! strigă vocea baronului. Nu trebuia să vă ridicați atît de sus pentru a trece prin flăcări! Cuptorul e la picioarele voastre.

Privind sub ei, frații văzură coloanele de femei intrînd în camera de ardere. Și înțeleseră că fuseseră puși să alerge ca să nu le poată salva.

— Toți ca unul, unul pentru toți, urmă vocea baronului. Arderea e marea transformare. Purificați-vă.

Sub dogoarea care creștea de dedesubt, balonul se umflase enorm, stacojiu. Era frumos, cu marginile aprinse, înconjurat de uniforme, plutind deasupra tribunelor părăsite, a barăcilor cenușii.

— Oh, bieți oameni, gîlgîi vocea. Sînt în voi și rămîn în voi. Pînă mă veți urma!

— Niciodată! strigă Matei, descărcîndu-și pistolul în fracul negru ce se legăna în dreptul său.

— E invulnerabil, spuse Mihail.

— Tocmai de aceea! strigă Luca. Îl vom ucide mereu. Și mereu! Și mereu!

Descălecînd în balconașele azurii frații se repeziră la tunurile abandonate, la mitraliere, la rampele de lansare, trăgînd în direcția balonului ce se acoperi de toate culorile curcubeului.

— Fie! se reverberă vocea. Să jucăm mai departe.

Cu un pocnet înăbușit balonul plesni, se desfăcu în scame albe, ninse peste cîmp, pe deasupra pistei de alergări, peste cadavrele înțepenite. Ninse îndelung, moale,

acoperind totul.

Fraţii se opriră năuciţi, triumfători, plini de sînge, iar Anton se aplecă şi închise pleoapele murgului său care-l dusese în spinare şi după moarte. Apoi, sărind peste trupurile încovrigate, peste grămezile de schije, desculţi în zăpada cenuşie şi rece, ajunseseră la cuptor în clipa cînd uşa de oţel fu ferecată pe dinăuntru.

— E tîrziu? întrebă urlînd Matei, zdrobindu-şi degetele în peretele zgrunţuros. Am ajuns prea tîrziu?!

Anton îi dădu deoparte şi din două lovituri sfărîmă balamalele şi broasca. Smulse uşa de oţel şi o aruncă deoparte.

Dinăuntru izvorau aburi galbeni, puturoşi, miros de carne arsă.

— Daniela! urlă Matei, alunecînd pe podeaua unsuroasă pe care deţinutele îşi făcuseră nevoile înainte de a muri. Daniela!

De jur împrejurul lor, trupuri goale de femei se prefăcură în pulbere neagră şi în spatele lor uşa se închise.

— E transformarea pe care singuri v-a-ţi ales-o, ricană vocea. Şi care v-a reuşit atît de bine încît veţi arde aievea.

Sub tălpile lor podeaua se încinse, deveni roşie.

— E cald, gemu Anton, sfîşiindu-şi veşmintele. Aud călăreţii tropăind prin deşert.

— Poate că avea dreptate, îşi mai spuse Mihail, înghiţind aerul fierbinte. Am fost un filosof grozav. Ar fi trebuit să fiu cinic.

Pe pereţi crescură paiete roşii. Fluturi mari se desprinseră de plafon bătînd din aripi portocalii.

— Ard, şopti Luca. Îmi arde pielea. Oh, draga mea La Sardine.

— La Sardine, îl îngînă Anton cu gura opărită.

— Daniela, urlă Matei, înotînd printre mormanele de braţe înnegrite. Daniela!

O recunoscu în mijlocul trupurilor căzute în pulbere şi o luă în braţe. Îi mîngîie faţa arsă, îi sărută buzele arse cu buzele sale arse şi ea îi şopti:

— Ştiam că vei veni să mă cauţi!

Şi atunci, luînd-o în braţe, urcă o dată cu ea către gura neagră a hornului, urcă la fel de uşor ca şi cum s-ar fi înălţat pe treptele unei scări de mătase, urmat de Luca, ai cărui ochi se prefăcuseră în jăratec şi de Mihail sub fruntea căreia flăcările pîlpîiau ca nişte gînduri.

Iar Anton, rămas în urmă, dărîmă cuptorul cu o lovitură a pumnului său de cenuşă.

HARRY HARRISON

Bizarului scriitor american B. Malzberg i-a venit ideea să alcătuiască împreună cu E. Ferman o „ultimă!" antologie SF. A cerut deci de la fiecare din autorii SF specializaţi cu precădere într-un anume subgen SF (de exemplu: **universuri paralele** *- R. Silverberg,* **contact între civilizaţii** *- F. Pohl,* **roboţi şi androizi** *- cine altul decît I. Asimov?) cîte o povestire care să-şi propună a epuiza, a închide literar subgenul în cauză, interzicînd continuări. La capitolul* **operă spaţială,** *gîdele desemnat a fost britanicul H. Harrison (n. 1926). Autor al cîtorva romane de succes, printre care* **Faceţi loc! Faceţi loc!** *(după care s-a turnat* **Soylent Green,** *în regia lui R. Fleischer), al cîtorva sute de povestiri şi editor de antologii, Harrison ne este cunoscut în româneşte printr-un singur text,* **Convertirea,** *apărut în culegerea* **Nici un zeu în Cosmos** *(1986), (oricum, mai mult decît în cazul unui R. Zelazny, C. Oliver, J. W. Campbell jr., H. Ellison etc. etc.). Cum s-a achitat de sarcină se va vedea din povestirea care urmează. Vizavi de ea s-ar putea pronunţa cuvinte ca parodie, distanţare, chiar postmodernism. Un lucru cred că merită reamintit: nu se poate practica o ironie de calitate la adresa unei zone culturale sau subculturale decît dacă ţi-e foarte familiară această zonă şi chiar, într-un fel, dragă.*

ŞOBOLANI DE SPAŢIU

Asta-i, prietene, trage-ţi un scaun, cel mai bine pe ăla de colo. Bătrînului Phrnnx dă-i un brînci, o să tragă un somn bun pe podea. Ştii că un **krddl** nu poate să bea în picioare, mai ales cînd bea **flnnx** garnisit şi cu un fum-două din drăcească buruiană **krmml.** Hai să-ţi torn nişte flnnx, hopa, îmi pare rău pentru mîneca ta; cînd s-o usca poţi s-o răzuieşti cu un şiş. În sănătatea ta, şi să nu te lase niciodată propulsoarele, mai ales cînd hoardele de **kpnnz** îţi suflă-n ceafă!

Nu, îmi pare rău, n-am auzit de tine. Prea mulţi băieţi de ispravă vin şi pleacă; iar cei buni mor de timpuriu, of! Eu? N-are importanţă, oricum n-ai cum mă şti. Poţi să-mi zici Deşcă Bătrînă, e un nume la fel de valabil ca oricare altul. Băieţi buni, cum ziceam, şi cel mai bun dintre ei era... hai să-i zicem Gentleman Jax. Îl chema altfel dar există o fată care aşteaptă, undeva, pe o planetă al cărei nume-l ştiu, o fată care priveşte dîrele strălucitoare ale **spacişătoarelor** de cursă lungă venind la aterizare şi aşteaptă un om. Pentru ea, pentru fata asta, o să-i spunem Gentleman Jax; cred că i-ar plăcea, şi i-ar plăcea şi ei dac-ar şti, cu toate că acum trebuie să fie sură de-a binelea, dacă n-o fi şi chelit, iar de-atîta stat şi aşteptat a făcut pesemne artrită, da' ce naiba, asta-i altă poveste şi pe Orion, nu sînt eu cel care s-o spună. Asta-i, mai toarnă-ţi unu' mare. Sigur, aburii verzi sînt normali la flnnx, totuşi e mai bine să închizi ochii cînd bei, altfel, orbeşti într-o săptămînă, ha, ha, binecuvîntat fie numele lui Mrddl Profetul!

Da, ştiu, la ce te gîndeşti. Ce face un bătrîn şobolan de spaţiu ca mine într-o bombă ca asta, în fundul ăsta de

galaxie unde stele mărginașe sclipesc palid și fotonii obosiți abia se mai mișcă? Păi, îți spun eu ce fac, mă trotilez mai rău ca un **pfrdffl** planizzian, asta fac. Se zice că băutura îți slăbește memoria și eu am ceva amintiri care trebuie șterse. Văd că te uiți la cicatricele de pe mîinile mele; fiecare din ele are o poveste, of! prietene, și rănile de pe spate și cele de pe... hm, da, asta-i altă poveste. Ei, o să-ți spun o poveste, una adevărată, martor mi-e Mrddl cel Sfînt, cu toate c-am să schimb un nume sau două, știi, fata aceea care așteaptă.

Ai auzit vorbindu-se de CCC? După felul cum holbezi ochii și ți s-au albit obrajii arși de spațiu, văd c-ai auzit. Ei bine, al dumitale sincer, Deșcă Bătrînă, aici de față, a fost unul dintre primii Șobolani de Spațiu ai CCC-ului; și prietenul meu, pe vremea aia, era un individ cunoscut ca Gentleman Jax. Deie Marele Kram să-i fie numele blestemat și știarsă să fie ziua cînd am dat întîia oară ochii cu el...

„Absolvenți... DREPȚI!!!" Vocea de stentor a sergentului bubui năpraznic, șfichiuind urechile aflate în așteptare ale cadeților aliniați în rînduri parcă trase cu rigla. Plesnetul crud al fatidicelor cuvinte făcu o sută trei tocuri de cizmă, lustruite pînă la neverosimil, să pocnească simultan și pe cei optzeci și șapte de cadeți, stane de piatră. Ca să nu vă mai mirați am să vă spun că unii erau din alte lumi, avînd deci alt număr de picioare. Toate traheele erau blocate, o pleoapă nu mișca, nici măcar o miime de milimetru, în vreme ce colonelul von Thorax pășea înainte, privind feroce prin monoclul care îi acoperea ochiul de sticlă. Păr tuns scurt, cenușiu și țeapăn ca sîrma ghimpată, uniformă neagră, croită și călcată impecabil, o țigară cu krmml între degetele de oțel ale mîinii stîngi protezate, degetele înmănușate în negru ale mîinii drepte, protezate, zvîcnind spre marginea cozorocului într-un salut perfect, torsul discret al motorașelor din plămîni, care alimentau răcnetul brobdignagian al colonelului.

„Pe loc repaus. Ascultați aici. Sînteți oameni — precum și alte lucruri — culeși bob cu bob din toate lumile civilizate ale galaxiei. Șase milioane patruzeci și trei de cadeți au intrat în primul an de antrenament și cei mai mulți au cedat, într-un fel sau altul. Unii n-au fost în stare să se alinieze. Alții au fost dați afară și împușcați pentru

perversiuni. Alții s-au lăsat îmbrobodiți de minciunile plîngărețe ale rozaliilor de comitet, care cîrîie că războiul și abatoarele nu sînt necesare; au fost de asemenea dați afară și împușcați. De-a lungul anilor cei slabi au pierit unul cîte unul — ce-a rămas e miezul de fier al Corpului, **voi!** Corpsmanii primei clase de absolvenți ai CCC! Gata să răspîndească printre stele binefacerile civilizației! Gata, în fine, să afle ce înseamnă inițialele CCC!"

Un vuiet puternic se ridică din mulțimea de gîtlejuri, ovațiile clocotind de aspru entuziasm masculin stîrneau ecouri în marele stadion. La un semn al lui von Thorax, cupola imensă de **impătrunzită** alunecă deasupra capetelor lor, izolînd stadionul de urechile, ochii și razele iscoditoare ale spionilor. Cadeții răcneau și continuau să răcnească — multe timpane au crăpat atunci! — totuși, îndată ce Colonelul ridică brațul, se făcu o liniște perfectă.

„Corpsmani, nu veți fi singuri în luptele ce le veți purta pentru împingerea granițelor civilizației dincolo de stelele barbare. Fiecare dintre voi va avea alături un camarad credincios. Primul om din prima linie, înainte marș și fă cunoștință cu tovarășul credincios!"

Corpsmanul strigat ieși în față cu pas vioi și pocni scurt din călcîie, zisul pocnet găsîndu-și ecoul în cel al unei uși date de perete; involuntar, toți ochii se îndreptară spre deschizătura întunecată din care ieși...

Cum să descrii așa ceva? Cum să descrii o tornadă care te izbește, o furtună care te înghite, un nod spațial care te înnoadă? Era de nedescris, ca orice forță a naturii!

O creatură înaltă de trei metri pînă la umeri și de patru pînă la capul hidos, bălos, cu fălci clămpănitoare, o furtună de vîrtejuri și noduri spațiale care înainta grăbită pe patru picioare ca patru pistoane, cu gheare uriașe rupînd hălci din pardoseala indestructibilă de impătrunzitium, un monstru zămislit de nebunie și coșmar se cabră în fața lor urlînd de-ți îngheța inima-n piept.

„Iată!", urlă drept răspuns Colonelul von Thorax făcînd spume cu sînge la gură, „Acesta este tovarășul credincios, **mutacămila,** o varietate mutantă a nobilului animal de pe Bunul și Bătrînul Pămînt, emblemă și mîndrie a CCC — Corpul de Comandouri pe Cămile! Corpsman, salută-ți cămila!"

Corpsmanul mai făcu cîțiva pași în față și ridică brațul salutînd nobilul animal care i-l smulse prompt din umăr dintr-o singură mușcătură. Strigătul de durere se împleti cu ah-uri-le de uimire înăbușite cu mîna la gură de ceilalți

corpsmani, care priviră cu un interes mai mult decît ocazional cum cămilarii închingau cămiloiul cu curele de piele încătărămate în aramă, cum îl loveau și-l îmboldeau cu bastoanele să intre pe unde ieșise. Între timp, un medic prinse cu o clemă ciotul rănitului și tîrî afară trupul inert.

„Asta-i prima voastră lecție despre cămilele de luptă", tună răgușit Colonelul. „Nu ridicați niciodată mîna spre ele. După ce i se va grefa un braț nou, camaradul vostru își va aminti cu siguranță, ha, ha, această mică lecție. Următorul!".

Din nou tunetul grăbit al picioarelor monstruoase și răgetul ascuțit, gîlgîitor, al cămilei de luptă aflate în parametrii nominali. De data asta corpsmanul își ținu brațele pe lîngă corp și cămila îi hăpăi capul.

„Mi-e teamă că un cap nu se poate grefa", rînji Colonelul uitîndu-se chiorîș la cei aliniați. „Un moment de reculegere pentru camaradul plecat în cer cu racheta cea mare. Ajunge, DREPȚI! Veți merge acum în zona de antrenament a cămilelor unde veți învăța să cooperați cu tovarășii voștri credincioși. Nu pierdeți din vedere faptul că aceștia dispun de un set complet de dinți din **impătrunzită,** precum și de teci din același material, ascuțite ca briciul, care le îmbracă ghearele. Rupeți rîndurile!".

Bărăcile aspiranților la gloria CCC-ului erau binecunoscute pentru stilul **fără zorzoane** și **fără cocoloșeli** în ceea ce privește decorul și respectiv confortul. Paturile erau lespezi de **impătrunzitium** — fără saltele care să-ți ruineze coloana — iar așternutul din pînză de sac. Bineînțeles, nici un fel de pătură, temperatura fiind menținută la o valoare prielnică sănătății, în jurul a 4°C. Restul comodităților păstrau aceeași linie, așa că a fost o mare surpriză pentru absolvenți să găsească la întoarcerea de la antrenament cîte un abajur pe fiecare bec de citit și cîte o frumoasă și moale saltea de doi centimetri grosime, pe fiecare pat. Culegeau deja roadele atîtor ani de muncă.

Cel mai răsărit dintre toți era de departe cel numit M... Există anumite secrete care nu trebuie divulgate, există nume care înseamnă ceva pentru cei apropiați și pentru vecini; prin urmare voi acoperi cu mantia anonimatului identitatea omului cunoscut ca M... Este suficient să-i spunem **Oțel,** pentru că asta era porecla cuiva care-l cunoștea bine. Pe vremea aceea **Oțel** era coleg de cameră cu un tip pe nume L... Mai tîrziu, mult mai tîrziu. L..., avea să fie supranumit de anumite persoane **Gentleman Jax;**

pentru folosul acestei istorii îl vom numi şi noi Gentleman Jax sau pur şi simplu Jax.

În privinţa realizărilor şcolare şi sportive, Jax nu era întrecut decît de Oţel, iar ei doi erau cei mai buni dintre toţi. Fuseseră colegi de cameră în anul care trecuse şi acum se întorseseră în camera lor ca să stea cu burta-n sus şi să se lăfăie în neaşteptata luxură a noilor efecte, ca să soarbă cafea decofeinizată, numită kafea şi să fumeze ţigările denicotinizate din raţia reglementară, numite Denikcig de către producător şi poreclite **gîtuielniţe** sau **spărgătoare de plămîni.**

„Pasează-mi o gîtuielniţă, Jax", zise Oţel stînd tolănit cu mîinile sub cap şi visînd la ce-l mai aştepta în magazia de efecte, acum că va avea curînd cămila lui. „Au"!, icni cînd pachetul îl lovi în ochi. Luă o ţigară, o bătu uşor de perete pînă cînd se aprinse, apoi trase pînă-n rărunchi fumul refrişant. „Încă nu pot să cred", mormăi cu ţigara în gură.

„Cu toate astea e destul de adevărat, pe Mrddl", zîmbi Jax, „Sîntem absolvenţi. Aruncă-mi pachetul înapoi".

Oţel se conformă, dar cu atîta entuziasm încît pachetul se lovi de zid, toate ţigările se aprinseră şi întreg pachetul deveni o flacără. Un pahar cu apă stinse conflagraţia; în timp ce focul sfîrîia spasmodic, o lumină roşie se aprinse pe ecranul de apel.

„Mesaj de prioritate mare", zise Oţel printre dinţi, apăsînd butonul de recepţie. Amîndoi tinerii zvîcniră în poziţiile de drepţi, deoarece ecranul se umplu cu chipul de fier al Colonelului von Thorax.

„M..., L..., în biroul meu, în doi timpi şi trei mişcări". Cuvintele căzură ca nişte bucăţi de plumb de pe buzele Colonelului. Ce putea să însemne asta?

„Ce-o fi însemnînd asta?".... întrebă Jax, în timp ce veneau în jos cu **căzăşuta,** avînd o acceleraţie apropiată de cea gravitaţională.

„Vom afla destul de repede", spuse Oţel culegîndu-se de pe jos şi apăsînd butonul de apel de la uşa **bătrînului.**

Acţionată de un mecanism ascuns, uşa se deschise larg; nu fără oarecare înfiorare, intrară. Hait, **asta** ce mai era? Colonelul se uita la ei şi **zîmbea,** cu o expresie nemaivăzută pînă atunci pe figura-i sumbră.

„Faceţi-vă comozi, băieţi!", zise, indicîndu-le cele două fotolii care răsăriseră din podea la atingerea unui buton. Găsiţi gîtuielniţe în braţele servofotoliului, de asemenea vin Valumian şi bere Snaggiană".

„Şi kafea nu?", întrebă Jax din vîrful buzelor şi toţi trei

izbucniră în rîs.

„Nu cred că-i duci dorul", susură rezervat Colonelul prin laringele său artificial. „Beți, băieți, de azi sînteți Șobolani de Spațiu ai CCC, iar tinerețea rămîne în urmă. Și acum, priviți asta".

Asta era o imagine care se închegase brusc în fața lor la atingerea unui alt buton, imaginea unui **spacișător** nemaivăzut. Nava era zveltă ca un pește-spadă, cu aripioare fine ca de pasăre, solidă ca o balenă și înarmată pînă-n dinți ca un aligator.

„Sfinte Kolon", oftă Oțel, zguduit, „asta-i ceea ce numesc eu o Rachetă".

„Unii preferă s-o numească **Indefectibilul",** spuse, nu fără umor, Colonelul.

„E chiar **ea?** Am auzit cîte ceva, dar...",

„Ați auzit foarte puține, fiindcă pruncul ăsta l-am ținut bine înfășat încă din primele etape. Are cele mai mari motoare construite vreodată, Macpherson[1])-uri de cea mai avansată concepție, echipament de propulsie Kelly[2]) îmbunătățit pînă la a nu mai putea fi recunoscut, precum și proiectoare Fitzroy[3]) de putere dublă, care le fac pe cele vechi să arate ca niște pistoale de jucărie. Și ce-i mai bun am lăsat la urmă..."

„Nimic nu poate fi mai bun decît ceea ce deja ne-ați spus", îl întrerupse Oțel.

„Așa crezi tu", rîse Colonelul, de fapt scoțînd un sunet de oțel sfîșiat, nu lipsit de oarecare afecțiune. „Vestea cea mare e că tu, M..., vei fi Căpitan al acestui super-cuirasat spațial, iar norocosul L..., Mecanic Șef".

„Norocosul L... ar fi fost mult mai fericit dacă era Căpitan, și nu regele căldărilor", bombăni Jax și ceilalți doi rîseră de ceea ce credeau ei că e o glumă.

„Totul e complet automatizat, continuă Colonelul, așa încît poate zbura cu un echipaj de numai două persoane. Dar trebuie să vă previn că nava are la bord echipament experimental, deci echipajul trebuie să fie compus din voluntari...".

„Mă ofer eu voluntar!", strigă Oțel.

„Eu mă duc la closet", zise Jax ridicîndu-se și așezîndu-se fulgerător la loc cînd dezintegratorul Colonelului părăsi tocul. „Ha, ha, a fost o glumă. Sînt voluntar și eu, bineînțeles".

---

[1],[2],[3] *Gadgeturi specifice space-operei interbelice americane.*

„Ştiam că pot conta pe voi, băieţi! CCC creşte **bărbaţi.** Şi cămile, desigur. Iată ce aveţi de făcut. Mîine, la ora 0304, veţi brăzda eterul la bordul **Indefectibilului,** îndreptîndu-vă spre Cygnus. În direcţia unei **anumite** planete".

„Daţi-mi voie să ghicesc", scrîşni Oţel. „Nu cumva intenţionaţi să ne trimiteţi pe Biru-2, planeta înţesată de **larşnici?".**

„Ba da. Acolo e baza principală a larşnicilor, sediul reţelei de trafic şi tripouri, locul unde îşi desfac marfa proxeneţii şi se tipăresc banii falşi. Locul distileriilor de flinnx, bîrlogul hoardelor de piraţi".

„Dacă vrei cu adevărat aventură, asta a aşa ceva sună!", se strîmbă Oţel.

„Nu veţi arde gazul de pomană", fu de acord Colonelul. „Dacă aş fi mai tînăr şi aş avea mai puţine proteze, ăsta ar fi genul de ocazie pe care n-aş scăpa-o...".

„Aţi putea fi Mecanic Şef", sugeră Jax.

„Gura!", spuse Colonelul cu voce joasă. „Mult noroc getlemen, onoarea CCC-ului călăreşte cu voi".

„Pe cămile?", se interesă Oţel.

„Hm, poate data viitoare. Acum sînt, ee, probleme de ajustare. Am mai pierdut încă patru absolvenţi. Poate că vom schimba chiar animalele, CDC, să zicem".

„Asta înseamnă dromaderi de luptă?

„Sau asta, sau dalmaţieni. Sau dugongi. Dar asta nu-i treaba voastră. Tot ce-aveţi voi de făcut este să vă duceţi şi să faceţi praf Biru-2. Ştiu c-o puteţi face".

Chiar dacă corpsmanii aveau anumite dubii, le păstrară pentru ei, fiindcă aşa se obişnuia în CCC. Făcură tot ce trebuia făcut şi în dimineaţa următoare, la ora 0304 fix, colosalul **Indefectibil** se azvîrli în spaţiu. Motoarele Mac-Pherson turnară uruind quintilioane de ergi în reactor, pînă cînd nava se află în siguranţă, în afara cîmpului gravitaţional. Jax trudi în sala maşinilor, lopătînd **transvestitul** radioactiv în gura hrăpăreaţă a cuptorului pînă cînd Oţel îi făcu semn de pe puntea de comandă că sosise timpul comutării. Şi comutară pe înghiţitorul de spaţiu, propulsorul Kelly; marea navă ţîşni spre stele cu de şapte ori viteza luminii.

De vreme ce totul era automatizat, Jax se învioră în revigorator, în timp ce hainele-i erau spălate în spălător, apoi urcă pe puntea de comandă.

„Într-adevăr", zise Oţel ridicînd din sprîncene, „nu mi-aş

fi închipuit că vei apărea în fustanelă şi ciorapi ecosez".

„Altceva curat nu mai am. Spălătorul mi-a dizolvat restul de haine".

„Nu-ţi face griji. Să-şi facă larşinicii de pe Biru-2. Vom intra în straturile superioare ale atmosferei peste exact 17 minute şi mă tot gîndesc ce-o să fie de făcut atunci".

„Da, chiar trăgeam nădejde să facă cineva şi asta, că eu n-am avut timp nici să răsuflu, darmite să gîndesc".

„Nu-ţi face griji, bătrîne, sîntem o echipă. M-am gîndit, n-avem decît două posibilităţi: sau dăm năvală trăgînd cu toate tunurile, sau ne strecurăm pe furiş".

„Şi te-ai gîndit mult pînă ai ajuns la ideile astea?".

„Trec peste ce-ai zis, avînd în vedere că eşti obosit. Cît sîntem noi de puternici, cred că bateriile de la sol sînt şi mai puternice. E cazul, deci, să ne furişăm fără a fi observaţi".

„Nu-i cam greu, zburăm totuşi într-un spacişător de 30 de milioane de tone?".

„În mod normal, da. Dar vezi butonul ăsta pe care scrie **Invizibilitate?** În timp ce tu participai la încărcarea combustibilului, mi s-a explicat cum funcţionează. E o invenţie nouă, neutilizată pînă acum în condiţii reale, care ne face invizibili şi nedetectabili pentru toate detectoarele lor".

„Eî, asta-i altceva. Mai avem 15 minute, pesemne că sîntem foarte aproape. Să declanşăm bătrîna rază care ne face nevăzuţi...".

„Nu!!!".

„S-a făcut. De ce strigi?".

„Nimic special. Doar că dispozitivul experimental pentru invizibilitate nu funcţionează decît 13 minute înainte de a lua foc".

Din păcate, aşa a şi fost. O sută de mile deasupra suprafeţei pustii, sfîşiate de explozii, a lui Biru-2, **Indefectibilul** deveni brusc vizibil. Într-o fracţiune de milisecundă, puternicele sonare spaţiale şi superradare localizară nava invadatoare şi emiseră semnalul secret, aşteptînd răspunsul care să o confirme ca una de-a lor.

„Le trimit un semnal ca să-i încurc. Larşnicii ăştia nu sînt prea deştepţi", rîse Oţel. Branşă microfonul pe frecvenţa interstelară pentru urgenţe şi scuipă aspru cuvintele: „Agentul X-9 către baza principală. Am avut un schimb de focuri cu o patrulă. Au tras chiar în cărţile cu coduri, dar am salvat jurnalul de bord, ha, ha! Mă întorc cu

o încărcătură de opt sute de mii de tone de krmml".

Răspunsul larșnicilor nu se lăsă așteptat. Din cazemate mii de tunuri gigant vărsară raze atît de năprasnice încît modificau însăși structura spațiului. Forțele strălucitoare atinseră scutul indestructibil al bătrînului **Indefectibil,** trecură prin el ca prin brînză și se izbiră în jerbe strălucitoare de însăși carcasa navei. Simpla materie nu putea face față acestor forțe născute din măruntaiele dogorîtoare ale însăși planetei, așa că pereții de impătrunzit se vaporizară instantaneu într-un gaz ușor, care, la rîndul lui, se descompuse în electronii și protonii din care era alcătuit (pardon, și neutronii).

Simpla carne și oasele nu puteau face față unor asemena forțe. Dar în cele cîteva secunde necesare energiilor strălucitoare să străpungă stratul de protecție și carcasa și să dezagrege gazul, cutezătorul tandem de viteji corpsmani se aruncase cu capul înainte în armurile spațiale. La timp! Epava a ceea ce odată fusese marea navă străpunse atmosfera și cîteva secunde mai tîrziu se buși de solul otrăvitor al lui Biru-2. Unui observator ocazional asta i s-ar fi părut sfîrșitul. Puternica, odinioară, regină a magistralelor siderale nu va mai zbura niciodată, pentru că acum nu mai era decît un morman de două sute de funți de fierotenii fumegînde. Nici un semn de viață nu li se arătă dinspre tragica epavă **mecaniscoadelor** care se buluciră afară prin trapa secretă ascunsă în stîncă și se tîrîră către rămășițele fumegînde cu toate detectoarele detectînd la maximum de amplificare. Raportați! țîșni din radioreceptor. Nici un semn de viață pînă la a cincisprezecea zecimală! turui operatorul mecaniscoadelor între două blesteme, înainte de a transmite semnalul de întoarcere la bază. Mecaniscoadele clămpăniră vicios din fălci peste cîmpul uscat și dispărură. Sub ploaia otrăvită, ce curgea ca șiroaie de lacrimi, rămase epava care se răcea șuierînd cu disperare.

Erau oare morți cei doi buni prieteni? Credeam că n-o să puneți niciodată întrebarea asta. Nedibuite de tehnicienii lărșnicilor, cu numai o milisecundă înainte de zdrobirea epavei, două mari și aproape indestructibile armuri spațiale fuseseră ejectate de destinderea unor arcuri de oțel; după un zbor scurt, aterizară înapoia unei spinări de piatră mai ferite, care, printr-un noroc, era chiar locul care ascundea trapa secretă care lăsase să iasă mecaniscoadele, care, după raidul infructuos, se întorceau

sub controlul operatorului spurcat la gură, care, abrutizat de o doză proaspătă din drăceasca buruiană krmml, nu băgă de seamă scurta tresărire a acelor indicatoare atunci cînd mecaniscoadele reintrară în tunel, purtînd cu ele o încărcătură cu care nu ieşiseră şi uşa masivă se trînti în spatele lor.

„Am reuşit! Am pătruns în sistemul lor de apărare", exultă Oţel. „Şi asta nu datorită ţie, care ai apăsat nenorocitul ăla de buton de invizibilitate".

„Păi, de unde era să ştiu?", se apără Jax. „Orişicît, nu mai avem navă, dar avem elementul surpriză. Ei nu ştiu că noi sîntem aici, în vreme ce noi ştim că ei sînt aici!".

„Bine gîndit. Ssst!", şuieră Oţel. „Mergi ghemuit, se pare că ajungem la ceva".

Mecaniscoadele clămpănitoare pătrunseră zornăind într-o încăpere enormă, săpată în rocă masivă şi plină de felurite maşini ucigaşe. Singura fiinţă omenească, dacă putea fi numit aşa, era operatorul larşnic, ale cărui degete corupte ţîşniră spre declanşatoare îndată ce-i localiză pe intruşi. N-avea însă nici o şansă; razele ţîşnite simultan din cele două dezintegratoare îl transformară în mai puţin de o milisecundă într-o bucată de carne carbonizată, fumegînd pe scaun. Justiţia CCC-ului ajungea în fine în vizuina larşnicilor.

Era adevărata justiţie, finală şi impersonală, imparţială şi distrugătoare, pentru că în acest lăcaş al răului nu existau inocenţi. Forţele feroce ale răzbunării lumii civilizate culcau la pămînt tot ce-ntîlneau în cale, întrupate în cei doi băieţi care înaintau pe coridoarele infamiei, luptînd pe viaţă şi pe moarte.

„Aici e şeful", mîrîi Oţel în timp ce se apropiau de o uşă imensă, de impătrunzită, placată cu aur, în faţa căreia un comando sinucigaş se sinucise sub necruţătorul bici de foc. Lichidară astfel şi ultima rezistenţă şi răzbătură în triumf în sala centrală, unde, în faţa panoului de comandă se găsea un singur om, Superlarş însuşi, creierul imperiului crimei interstelare.

„Ţi-a sunat ceasul", intonă mohorît Oţel, arma sa fiind îndreptată ferm asupra siluetei în robă neagră, purtînd o cască spaţială opacă. „Scoate-ţi casca sau eşti mort pe loc".

Singurul răspuns fu un mîrîit bălos, plin de furie incipientă; o secundă nesfîrşit de lungă mîinile înmănuşate în negru tremurară deasupra declanşatoarelor. Apoi, la fel

de încet, se ridicară spre cască, o rotiră ușor și o ridicară...

„Pe sfîntul nume al Profetului Mrddl!", icniră la unison cei doi corpsmani, sideraţi de ceea ce vedeau.

„Ei, acum ştiţi şi voi", rînji Superlarşul. „Dar pariez că n-aţi bănuit niciodată".

„Dumneavoastră!!!", şopti Oţel spărgînd tăcerea îngheţată. „Dumneavoastră! Dumneavoastră!! TU!!!".

„Da, eu, Colonel von Thorax, Comandant al CCC. Nu m-aţi suspectat niciodată şi chestia asta m-a distrat întotdeauna".

„Dar...", bîigui Jax, **„de ce?".**

„De ce? Răspunsul e evident pentru oricine nu e un porc de democrat interstelar ca voi. Singurul lucru de temut pentru larşnicii din galaxie era ceva de felul CCC-ului, o forţă puternică, insensibilă la mită sau instigări, nobilă apărătoare a cauzei dreptăţii. Ne puteaţi da bătaie de cap. Prin urmare, am fondat noi CCC-ul, iar eu sînt de multă vreme şeful ambelor organizaţii. Recrutorii noştri aduc pe cei mai buni fii ai planetelor civilizate, pe care avem grijă să-i brutalizăm, să-i distrugem fizic sau să le zdrobim psihicul, astfel încît să nu mai reprezinte un pericol. Desigur, sînt şi unii care răzbesc, indiferent cît de amară li se face viaţa — fiecare generaţie îşi are supermasochiştii ei — dar există ac şi de cojocul lor".

„Cum ar fi trimiterea în misiuni de sinucidere?", întrebă retoric Oţel.

„E o metodă bună".

„Dar de data asta **n-a mers!** Spune-ţi rugăciunea, larşnic murdar, în curînd îţi vei întîlni Creatorul!".

„Creatorul!? Rugăciunea!? V-aţi ieşit din minţi, toţi larşnicii sînt atei pînă la capăt".

Şi apoi veni sfîrşitul, într-un nor strălucitor de vapori, cu cuvintele-i ticăloase pe buze, un sfîrşit binemeritat.

„Şi acum?", întrebă Oţel.

„Şi acum, asta!", răspunse Jax, zburîndu-i arma din mînă şi încremenindu-l cu raza unui paralizator. „Nu vor mai fi locuri doi bune pentru mine — în sala maşinilor, cu tine pe punte. De aici încolo e jocul meu".

„Ai înnebunit!", gîngăvi Oţel cu buzele-i paralizate.

„Ba sînt în toate minţile, pentru prima dată în viaţă. Superlarşul a murit, trăiască Superlarşul! E a mea, întreaga galaxie e a mea".

„Şi eu?"

„Aș putea să te ucid, dar ar fi prea ușor. Și ți-ai împărțit cu mine rația de ciocolată... Vei fi învinuit pentru tot acest dezastru, pentru moartea Colonelului von Thorax și devastarea bazei principale a larșnicilor. Toți vor fi împotriva ta, vei fi proscris și vei fugi ca să-ți salvezi viața în periferiile sălbatice ale galaxiei unde vei trăi cu teama în suflet".

„Bine, dar batoanele de ciocolată..."

„Îmi amintesc, nici o grijă. La mine nimereau întotdeauna alea rîncede. Și acum..., ȘTERGE-O!".

Vreți să știți cum mă cheamă? Deșcă Bătrînă e un nume destul de bun. Povestea mea? E prea mult pentru urechile voastre gingașe, băieți. Să ridicăm mai bine paharele și să-i zicem un toast. Faceți asta pentru un biet moșneag care a văzut multe la viața lui. Un toast de baftă neagră, de ceasul rău, blestemul Marelui Kramddl să-l ajungă pe omul numit de unii Gentleman Jax!...

traducere și adaptare de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

VLADIMIR COLIN

Vladimir Colin (n. 1921–1991) a abordat tîrziu literatura SF, pînă atunci (1964) afirmîndu-se ca poet, prozator proletcultist și, mai ales, ca autor de basme, gen în care reușește cîteva cărți deosebite. Este firesc, deci, să regăsim în scrisul său marcat cu sigla SF, trăsături avîndu-și sorgintea în frecventarea îndelungată a basmului, mitului, legendei: simț onomastic deosebit, capacitate de invenție lexicală, resuscitarea unor motive și simboluri arhaice, epicul viu, mobilitatea în spațiu și timp a narațiunii. De altfel, tema călătoriei temporale este cea care i-a prilejuit scrierea unora dintre cele mai bune texte ale sale – și ale SF-ului românesc – între care se detașează romanul **Divertisment pentru vrăjitoare** *(1972).*

Probabil că mulți cunoscători vor clasa **Alesul** *ca povestire fantastică. Nu-i contrazic, aș vrea doar să observ că, prin coerența metaficiculuí din spatele unei mohorîte și terne realități, prin acurateța țesăturii simbolice împletind strîns onticul și eticul, prin logica afectivă, dacă se poate spune așa, textul se înscrie într-o categorie a literaturii imaginarului nereductibilă nici la fantastic, nici la SF. Sper ca prin retipărirea* **Alesului** *(frate bun cu* **Cosașul** *lui Bradbury) să iasă din uitare și excepționalul volum din care face parte:* **Un pește invizibil** *C.R., 1970.*

ALESUL

Tînărul care cerceta de aproape o lună de zile vechile colecții ale „Universului" își îndreaptă spinarea și oftă. Era atîta liniște în sala de lectură, unde toate celelalte mese rămăseseră neocupate, încît Anton tresări. Se întoarse din lumea în care rătăcise printre forme vagi și culori ceţoase, lumea în care pătrundea cu ochii deschiși și pe întinderile căreia plutea într-o vagă somnie, purtînd pe față zîmbetul inexpresiv și blajin pe care cu toții i-l cunoșteau, se răsuci îndatoritor, dar tînărul se aplecase din nou peste vechea lui pagină de ziar, și Anton îl privi cu mustrare. N-avea nevoie de nimic. Îl scosese zadarnic din depărtarea neființei, și bibliotecarului nu-i mai rămînea decît să se pătrundă, ca-n atîtea rînduri la apropierea orei de închidere, de tristețea indiferentă a marii săli pustii. Fulgi cît pumnul cădeau dincolo de ferestre, ca într-un basm. Acolo nu ningea, își spuse mirat, de parcă lumea din care se întorsese ar fi avut vreo legătură cu lumea în care se afla și ar fi fost supusă aceloraşi legi.

Atunci auzi soneria. Se uită instinctiv la ceasul din fața lui (Ștefan sunase cu cinci minute mai devreme, ca de obicei), apoi aștepta ca tînărul să-i înapoieze colecția ziarelor ce închideau o actualitate răposată cu treizeci de ani în urmă. Nu știa pentru ce se cufunda în lectura foilor pe care oamenii le cumpăraseră încercînd să citească printre rînduri semnele unui viitor încremenit de mult în pagini de istorie, dar nu știa numai pentru că nu ținea să știe. Se mulțumise să cunoască gestul scurt cu care tînărul

își ridica ochelarii pe nas atunci cînd găsea ceea ce căuta și începea să scrie sîrguincios, cu scrisul rotund ce se așternea și pe fișa de lectură din fața lui Anton. Se mulțumise să afle că tînărul se ridica din ceas în ceas și ieșea să fumeze o țigară, răspunzînd printr-un zîmbet timid veșnicului zîmbet inexpresiv al bibliotecarului.

— Mulțumesc. Bună seara, spuse tînărul.

— Pe mîine, spuse Anton.

— Nu mai vin mîine. Am terminat... cred.

— Cum doriți, spuse Anton.

Așteptă liniștit ca tînărul să închidă ușa, apoi puse ordine în fișe, ferindu-se de tristețea ce suia din mesele părăsite, din vitrinele tăcute înconjurînd pereții. Numai el mai era viu în marea încăpere. Stinse luminile și se îndreptă spre garderobă. Doar paltonul lui mai spînzura de cuier și, de cum îl văzu ivindu-se în capul coridorului, Victoriția apucă haina cenușie, o culcă pe tejghea, apoi se depărtă și se întoarse, aducînd într-o mînă căciula și în cealaltă șoșonii.

— Te grăbești, spuse blajin Anton, luînd un șoșon pe care se apucă să-l încalțe.

Cînd se îndreptă, fata se și îmbrăcase. Explică:

— Am bilet la cinema.

— Bine, încuviință Anton, ca și cum Victoriția i-ar fi cerut încuviințarea, apoi își puse căciula, în vreme ce garderobiera îi ținea paltonul. O clipă...

Căută fularul în mîneca dreaptă, acolo unde îl punea întotdeauna. Dar nu-l găsi.

— Vedeți în stînga, spuse nerăbdătoare Victoriția, mișcînd paltonul în sus și în jos, de parcă ar fi vrut să-l scuture pentru a expulza obiectul.

— În stînga? zise nedumerit Anton. Nu se poate... dar caută și în stînga.

— O fi căzut, își dădu ea cu părerea și se repezi către șirurile cîrligelor numerotate, pe care lumina sclipea.

Urma să țină în brațe paltonul. Se apleca o dată cu el, iar Anton o urmărea de cealaltă parte a tejghelei.

— Sînteți sigur că ați venit cu fularul?

— Bineînțeles, spuse el revoltat.

Fularul lui cenușiu. Îl avea de cinci ani și nu se rosese

decît puţin.

— Ah! exclamă Victoriţa, cum ciorile a ajuns acolo?

Găsise fularul pe jos, în colţul opus celui unde agăţa întotdeauna paltonul bibliotecarului, şi-l aducea bucuroasă.

— Dar nu-i al meu, spuse neliniştit Anton.

— Nu? Atunci le-a schimbat careva. Nu-i nimic... Luaţi-l şi vedem mîine...

Amărît, Anton întorcea fularul pe toate feţele.

— E negru, spuse. Şi pare nou.

— Da, dar eu nu mai prind filmul! se răsti Victoriţa, după care plecă repede pentru a nu-i mai îngădui să replice.

Rămas singur, Anton mai şovăi o clipă. Îşi trecu pe după gît fularul negru, apoi îmbrăcă paltonul pe care fata îl lăsase pe tejghea. Se privi în oglindă şi clătină din cap, mirat că un simplu amănunt îl putea schimba pînă într-atît încît să nu se recunoască. Părea acum demn şi distant, dar paşii-i erau nesiguri.

Coborî treptele de piatră şi intră în roiul fulgilor, parcă fără a le simţi atingerea. Stratul de zăpadă, mirosul de fum, luminile maşinilor erau şi nu erau, ar fi zis că mai plutea prin lumea lui de tăcere, cu forme şi culori defuncte. Picioarele, totuşi, i se mişcau. Era o înaintare atît de lină de parcă nu el, ci casele şi gardurile, ca un decor, ar fi lunecat pe nişte şine bine unse. Probabil că se îndrepta spre casă, că decorurile şerpuiau neauzit urmînd să încremenească atunci cînd vechea locuinţă bătrînească avea să ajungă în dreptul lui, trasă de către cei ce puseseră în mişcare seara asta de iarnă. Pentru desfătarea unor spectatori necunoscuţi. Chiar aşa gîndi, spectatori necunoscuţi, dar nu simţi dorinţa să afle ceva despre ei, după cum nu dorise să ştie ce căuta tînărul cu ochelari în vechile numere ale „Universului". Bineînţeles, plecase cel din urmă. El îi schimbase fularul şi-l vestise că a doua zi nu mai vine! Adresa şi numele tînărului figurau pe fişă. Mîine, îşi spuse Anton, deşi toată povestea cu schimbarea fularului nu i se mai părea atît de importantă. Toropeala ce-l cuprinsese era starea de somnie în care se cufunda în sala de lectură, cînd începea să plutească sau cînd lucruri

tot mai cețoase se ridicau și coborau în jurul lui (nu înțelegea cum de i se întîmpla una ca asta pe stradă, pe stradă nu i se mai întîmplase) și era totodată fericit, iar zîmbetul blajin i se întipărise pe față. Nu simțea nici urmă de oboseală, nu înregistra curgerea timpului. Adineauri coborîse treptele de piatră. Numai de n-aș ajunge prea repede acasă, și amintirea celor două odăi reci în care trebuia să facă focul, amintirea culoarului înghețat și cu neputință de încălzit îl duru, dar numai pentru o clipă, ca un fel de junghi al memoriei, îndată apoi amintirea se depărtă, adormi strîngîndu-și ghearele, și păturile vătuite ale toropelii se închiseră înăuntrul lui.

Copaci și oameni, garduri și fațade se perindau într-o lentă curgere ireversibilă. Totul era indiferent, plăcut și neplăcut deopotrivă, egală succesiune de timpi calmi. Undeva, departe, răsună un chiot, hohot de rîs sau de plîns, dar sunetul nu vehicula nici o emoție. Simplu element de recuzită, fusese înălțat la momentul oportun. Dacă reprezenta un semnal, informația nu i se adresa celui incapabil s-o recepteze și se pierdea printre vagile amănunte ale decorului, grăbit să se desfășoare în jurul lui. Și, deodată, decorul încremeni.

Anton simți o sfîrșeală în coșul pieptului, de parcă fiecare fibră a mușchilor lui ar fi așteptat o prelungire a stării de grație ce înceta fără veste, de parcă toată alcătuirea lui de sînge și oase ar fi tins să țîșnească din cămașa pielii, pentru a o regăsi. Ochii deschiși fără să vadă își pierdură treptat fixitatea și se opriră asupra ușii în dreptul căreia se afla. Jumătatea de sus era de sticlă și, din pricina luminii aurii dinăuntru, literele scrise cu vopsea albă se deslușeau ușor: CEAINĂRIE.

Deschise ușa. Lumina care i se păruse aurie și-l îmbiase să intre era strălucirea galbenă și destul de sărăcăcioasă a unor becuri atîrnînd la capetele cîtorva sîrme pornite din tavanul înalt și afumat. În dreapta, la tejgheaua cu lemnul întunecat, moțăia o bătrînă. Purta o rochie neagră cu mîneci lungi, își rezemase coatele pe tejghea cuprinzîndu-și capul în palme și avea ochii întredeschiși, ca și cum ar fi urmărit ce se petrecea pe peretele din fața ei. Nu se clinti nici cînd Anton trecu pe

lîngă ea, acoperind cu trupul lui peretele. Bibliotecarului i se păru că toate mesele, cu tăblii rotunde de marmură albă, erau ocupate, descoperi însă, în fund, una liberă şi înaintă încet prin spaţiul dintre mese. Nu ştia ce era ciudat acolo, dar pe măsură ce se apropia de masa neocupată o vagă neliniște se distila în el şi nu i se păru că înţelege decît atunci cînd se aşeză.

La fiecare masă se afla cîte o singură persoană. Erau femei şi bărbaţi, iar toate femeile şi toţi bărbaţii îl priviseră cît trecuse printre mese, îl priviseră cît se aşezase şi, ca la un semn, îşi coborîseră acum privirile peste paharele cu ceai din faţa lor. Nimic neobişnuit, îşi spuse Anton, potrivindu-se mai bine pe scaunul tare. Femeile şi bărbaţii aveau vîrste felurite. În stînga lui, de pildă, stătea un bătrîn cu o gîlmă neplăcută pe frunte şi, în dreapta, o fată neobişnuit de frumoasă, căreia îi admiră profilul. Nimic neobişnuit, repetă el, dar ştiu că încearcă doar să se liniştească, pentru că adunarea unor oameni de condiţii vizibil deosebite într-un acelaşi local nu era un fapt obişnuit. Neras şi prost îmbrăcat, bătrînul cu gîlma părea unul dintre oamenii care aşteaptă prin preajma pieţelor să fie chemaţi să spargă lemne sau să care poveri, iar toată fiinţa lui respira o sărăcie umedă şi rece. O femeie grasă, între două vîrste, aşezată în colţul ceainăriei, era fără îndoială ţigancă florărească, iar fata cu profil botticellian şi domnul sever care-şi pusese pe masă servieta neagră purtau haine croite fără cusur din materiale pe care le bănuia suple şi scumpe. Nimic neobişnuit, nimic, spuse pentru a treia oară, au intrat să se încălzească, şi dădu să-şi scoată paltonul. Abia atunci observă că în ceainărie nu se vedea nici o sobă, că toţi cei de la mese îşi păstraseră paltoanele şi că în încăpere nu era nici cald, nici frig. Şi nu avu răgazul să cîntărească în minte dacă şi în ce măsură lucrul era obişnuit, pentru că, trecînd de la o masă la alta, privirile-i descoperiră singurul amănunt vestimentar comun tuturor celor din local: femei şi bărbaţi, tineri sau bătrîni, bogaţi sau săraci, toţi cei ce şedeau la mesele de marmură albă purtau, invariabil, un fular negru. Şi ştiu deodată că nu era un fular, ci acelaşi fular negru.

În clipa aceea, fără s-o fi auzit venind, bătrîna care

moţăise la tejghea se află lîngă el şi-i aşează pe masă un pahar cu ceai.

— Eu... e doar o greşeală, spuse Anton. L-am pierdut pe al meu, sau mai bine-zis...

— Se întîmplă, spuse bătrîna.

Era slabă şi, chiar atunci cînd vorbea, nici o porţiune a pielii uscate nu i se clintea pe faţă. Ochii ei întredeschişi îl priveau ca de la o mare depărtare, aşa cum priviseră şi peretele.

— Mîine am să-l găsesc, o asigură Anton. Mîine lămuresc totul.

— Ce-mi pasă mie? rosti bătrîna.

Îi întorsese spatele şi plecă, păşind neauzit. Dintre toţi cei din ceainărie numai ea nu purta un fular negru. Dar era toată îmbrăcată în negru şi avea o broboadă neagră care-i cobora pînă peste sprîncene.

— Înţelegi, i se adresă Anton bătrînului cu gîlma, e o greşeală, un fleac. I se poate întîmpla oricui... Vina o poartă toanta de la garderobă, Victoriţa, dar mîine lămuresc totul. Nu-mi plac încurcăturile... cui îi plac? Nici dumitale, de bună seamă...

Bătrînul ascultase fără mirare şi fără a manifesta un cît de mărunt semn de interes. Nici provocarea directă, cuprinsă în ultimele cuvinte ale lui Anton nu păru să-l mişte.

— Încurcăturile, stărui acesta încă o dată. Sînt sigur că nici dumitale nu-ţi plac.

Dar nu primi nici un răspuns. Bătrînul apucase paharul pe jumătate gol şi sorbea zgomotos. E surd, amărîtul, îşi spuse înduioşat Anton, întorcîndu-se de aceea către frumoasa vecină din dreapta.

— Mă iertaţi că îndrăznesc... dar o asemenea încurcătură... pentru că e pur şi simplu o încurcătură, o greşeală de care nu sînt întru nimic vinovat. Înţelegeţi? Mîine, oricum, voi lămuri lucrurile. Au fost reparate, ele, greşeli mai mari, nu-i aşa? Darămite cînd e vorba de un fleac. Iată cuvîntul potrivit, un fleac. Nu credeţi?

Fata îl ascultase fără a-şi întoarce capul, dar acum făcu o mişcare încetă şi-l privi. Deşi nu-i despărţea decît un metru, ca şi bătrîna, părea să se afle la o mare depărtare şi

Anton abia îi desluși, între pleoapele pe jumătate lăsate, verdele palid al ochilor.

— Citiți biletul, spuse ea încet și rar.

— Care bilet?

Dar fata își întorsese capul, iar Anton o văzu ducînd la gură paharul cu ceai. Atunci, plecîndu-și privirile, observă că pe masa lui se afla, într-adevăr, un bilet îngust și lunguieț ca un tichet. Nici nu-l luase în seamă, crezînd că-i vorba de nota de plată, dar acum descoperi că era acoperit tot de un text scris îngrijit cu cerneală violetă. Citi primul rînd: Mancaș Alexandrina 22.12. Se uită nedumerit la vecina cu ochi verzi și, spre mirarea lui, constată că fata se întorsese din nou către el. Îl privea lung, fără ca fața ei să exprime nimic, apoi ridică paharul ca și cum ar fi spus noroc, iar Anton întinse repede mîna și înălță și el paharul, din care încă nu apucase să bea. Sorbi încet lichidul cărămiziu.

Și în clipa următoare se pomeni în stradă, unde oamenii, casele, gardurile și copacii reîncepură să defileze, dar mult mai repede decît înaintea opririi lui în ceainărie. Urma să ningă și nu simțea atingerea fulgilor. Trecătorii se împuținaseră, era o liniște parcă fără început, i se părea cu neputință să creadă că adineauri mai răsunau zgomotele orașului, că ele încetaseră apoi, făcînd loc liniștii. Pînă și îndoielile care-l cuprinseseră în ceainărie se risipiseră pentru că reintrase deplin în lumea lui lipsită de asperități, unde plutea, unde nu se împiedica de probleme și unde nu i se puneau întrebări, unde totul se clădea independent de el și unde nu i se cerea decît simpla prezență. În funcție de el se topeau unele într-altele culorile și creștea la infinit, din ea însăși, liniștea. Nu era frig, nu era cald. Surîsul blajin reapăruse pe fața lui.

Cînd nevăzuții mașiniști, care puseseră în mișcare decorul orașului frînară din nou lunecarea uriașelor piese ale recuzitei, Anton resimți, mai puternic decît data trecută, imboldul de a țîșni din propria-i piele. Poate că nici nu era doar un simplu imbold, de vreme ce, proiectat prin peretele în fața căruia se oprise, se trezi într-un subsol igrasios, lîngă patul mizer al unei bătrîne. Întinsă pe spate, cu ochii închiși, își răsucea într-una capul pe perna

îmbibată de sudoare şi răsufla scurt printre buzele ofilite, pe cînd degetele ei galbene, cu unghii galbene, zgîriau în neştire şi fără putere faţa de bumbac liliachiu a plăpumii umplute cu zdrenţe. Cu cearcăne vinete sub ochi, o altă femeie, mai tînără, şedea pe un scaun la capul patului, privind în gol. Cînd Anton se ivi în faţa ei, nu tresări şi nu păru să-l vadă, dar bătrîna încetă să-şi mişte capul pe pernă şi deschise ochii. Anton abia le zări albastrul decolorat, că bărbia bătrînei căzu ca şi cum un resort nevăzut s-ar fi rupt, iar degetele galbene zvîcniră pe plapumă şi încremeniră.

— Doamnă... bolborosi Anton, urechile îi vîjîiră, închise ochii şi, cînd îi redeschise, se afla din nou la masa lui din ceainărie şi mai ţinea în mînă paharul cu ceai, în vreme ce fata cu ochi verzi îl privea de la aceeaşi depărtare, aşa că se zăpăci cu desăvîrşire, spuse: Mă iertaţi... domnişoară... Adineauri, eu... şi nu-şi isprăvi fraza.

Nimeni nu se ridicase la celelalte mese. Fata îşi întoarse faţa în lumina galbenă a becurilor slabe. La tejgheaua ei, bătrîna cernită urma să-şi sprijine capul în palmele care-i astupau urechile, iar Anton văzu abia acum pendula atîrnată pe peretele din spatele ei. Arăta zece şi treisprezece minute. Atunci îşi coborî îngrozit privirile pe tichetul de pe masă, dar primul dintre rîndurile scrise cu cerneală violetă dispăruse şi nu citi decît ceea ce constituia acum primul rînd: Androne Paraschiv 22.18.

M-am îmbolnăvit, îşi spuse, sînt foarte bolnav. Îşi frămînta mîinile şi-şi simţea genunchii izbindu-se sub tăblia rotundă a mesei. În jurul şoşonilor murdari de zăpadă cafenie se adunase o băltoacă noroioasă. Trebuie să mă duc acasă, repede. Dar nu se mişcă. N-avea putere să se ridice. Îşi simţea gura scorţoasă şi atunci duse din nou la gură paharul cu ceai, gîndind prea tîrziu nu, vă rog, nu!

Căci se şi afla în stradă, în mijlocul decorului mobil şi ştia că ispitele lumii fără contraste îi vor anihila neliniştile în egala succesiune a culorilor apoase, îmbrăcînd forme incerte. Iar neliniştile i se spulberară, într-adevăr. Treptat, zîmbetul blajin îi odihni faţa şi Anton nu mai fu decît plutire. Totul se petrecea vertiginos, faţade şi trunchiuri

curgeau sub zăpada ce cădea cu o încetineală nepotrivită, iar la oprirea mecanismului fu proiectat tocmai într-un apartament de la al patrulea etaj al blocului în dreptul căruia se oprise. De astă dată patul era curat și în pat se frămînta un copil. Dar se liniști și el atunci cînd dădu cu ochii de bărbatul ivit la picioarele patului.

În noaptea aceea Anton se mai pomeni de cîteva ori în ceainărie și la căpătîiul unei fete care tușea înspăimîntător, în ceainărie și la o încrucișare de străzi unde un bătrîn părea că doarme în zăpadă, în ceainărie și în fața unei clădiri prin ferestrele căreia țîșneau drapele de flăcări și fum. Clopotul mașinii pompierilor răsuna tot mai aproape. Geamul unei ferestre de la primul etaj fu spart dinăuntru și în pervazul ei se înscrise trupul unei femei care-și mișca brațele și striga cu glas de fiară, dar Anton o privi și femeia se frînse peste pervaz, în vreme ce, în spatele ei, încăperea se înroșea deodată ca și cum un sînge incandescent i-ar fi acoperit pereții.

În zori, clănțănind, se deșteptă în patul lui. Adormise, pesemne, fără a mai aprinde focul și răsuflarea i se prefăcea în aburi. Îl durea fiecare os și privi lung fereastra astupată pînă la jumătate de un oblon de zăpadă. Alb. Își odihnea privirile pe alb. Coșmarele nopții înviaseră și căuta scăpare în inocența albului, deși albul era rece și se infiltra în el, alungînd bruma de căldură adunată sub plapumă. Era, fără îndoială, bolnav. Ar fi trebuit să rămînă acasă, să bea ceaiuri fierbinți.

Atunci sări din pat. Tremurînd din tot trupul se năpusti în vestiar, dar fularul negru era acolo și, sprijinindu-se de tocul ușii, Anton îl privi zguduit de un plîns convulsiv, fără lacrimi, un plîns de copil rătăcit în pădure. Frigul alb punea stăpînire pe făptura bibliotecarului, îi învinețise buzele și labele picioarelor, dar el urma să scîncească fără lacrimi, iremediabil pierdut și singur.

Se îmbrăcă într-un tîrziu și, cînd ieși din casă, luă cu două degete fularul și-l îndesă în buzunarul paltonului. Zăpada scîrțîia sub tălpi. Totul sticlea sub cerul senin, și ochii lui sticleau.

— Nene! strigă în urma lui un glas de copil, dar el grăbi pașii și băiatul trebui să alerge pentru a-l ajunge din urmă. Ți-a căzut fularul, nene...

— Nu-i al meu, șopti fără să se oprească.

— Ba da, nene, am văzut eu... Ți-a căzut din buzunar.

Hidos, părea și mai negru pe albul încă neîntinat al zăpezii.

— Ți-l dau, auzi? Ia-l, e al tău!

— De tot?

Un băiat de șapte-opt ani, zîmbind neîncrezător, întinzînd încă brațul la capătul căruia spînzura șarpele negru. Anton gemu, șopti răgușit:

— M-am răzgîndit. Ia-ți bomboane! și, vîrînd în palma băiatului niște băncuțe mototolite, îi smulse fularul, după care o luă la fugă, îndesîndu-l din nou în buzunar.

Doi trecători întoarseră capul după bărbatul firav care alerga scîncind, dar Anton privea întinderea albă și nu-i luă în seamă. Acum știa că tînărul cu ochelari nu-și scrisese pe fișă adresa adevărată, așa cum știa că diseară decorurile orașului aveau să se pună în mișcare pentru a-l duce din nou la ceainărie, și alerga pe zăpada albă ca un iepure ce încearcă zadarnic să mărească depărtarea dintre el și spaimă.

Spaima n-avea să-l părăsească niciodată, căci nu se număra printre cei în stare s-o lepede la gîtul altuia.

ROGER ZELAZNY

La jumătatea deceniului șapte, un **nou val,** mai violent ca niciodată, răscolea lumea SF-ului, pornind din Marea Britanie și invadînd în scurt timp Statele Unite. Între campionii americani ai acelui moment, care își va fi atins climax-ul prin apariția antologiei lui Harlan Ellison, **Viziuni periculoase** (1967), se număra și Roger Zelazny. Nuvela **Plăsmuitorul** (1965), extinsă ulterior la dimensiunile romanului **Stăpînul visurilor,** a fost unul dintre numeroasele succese repurtate de Zelazny în acei ani, fiind premiată cu **Nebula.** Două dintre preocupările care vor reveni constant în scrisul său își dau o fericită întîlnire în această (și) poveste de dragoste dintre un psihiatru al viitorului și pacienta sa: implementarea în text a unor elemente și structuri mitice, sondarea profunzimilor neliniarului psihic uman. Străpungînd palierul raționalului, Plăsmuitorul, Charles Render, pătrunde în zona obscură și instabilă a subconștientului pulsional al (umbrele marilor psihanaliști sînt mereu prezente) subiectului, cu care înfruntîndu-se ajunge să-și reveleze propria condiție lăuntrică.

Drama lui Render este o stranie dramă a viitorului, pe care o trăiește un om din viitor; deznodămîntul, care prilejuiește triumful stilului imagistic propriu lui Zelazny, ne provoacă o stare de spirit inclasabilă. Și totuși, o alternativă contemporană, una dintre cele mai corozive pentru personalitatea umană de azi, pare să răzbată din aceste pagini: individualitatea, din ce în ce mai tentată de izolare în fața agresiunilor exteriorului, este mereu pîndită, din clipa în care alege această cale, de prăbușirea ireversibilă în sine.

PLĂSMUITORUL

I

Minunat așa cum era, cu sîngele și cu toate celelalte. Render putea simți că se apropia de sfîrșit.

De aceea, decise el, fiecare microsecundă trebuie dilatată la un minut — și, poate, temperatura ușor crescută... Undeva, chiar la periferia întregului, întunericul își oprise strîngerea.

Ceva aidoma unui crescendo de tunete subliminale se blocase la o acută dominantă. Nota aceea era o chintesență de rușine, durere și teamă.

Forul ucidea.

Cezar se ghemui în fața cercului cuprins de nebunie. Își acoperise ochii cu brațul, dar nu putea să nu vadă, nu de data aceasta.

Senatorii nu aveau chipuri, iar veșmintele le erau împroșcate de sînge. Glasurile lor răsunau precum țipetele unor păsări. Cu o frenezie neomenească, își înfigeau pumnalele în silueta prăbușită.

Toți, cu excepția lui Render.

Băltoaca de sînge în care zăcea continua să se lățească. Brațul lui părea că se ridică și coboară cu o regularitate mecanică, iar gîtlejul poate că emitea țipete de pasăre, dar el se găsea simultan în exteriorul și în interiorul acțiunii.

Deoarece el era Render, Plăsmuitorul.

Ghemuit, îngrozit și invidios, Cezar se tînguia:

— L-ați ucis! L-ați asasinat pe Marc Antoniu — un camarad nevinovat, inocent!

Render se întoarse către el, iar pumnalul din mîna sa arăta enorm și înfricoșător.

— Mda, rosti apăsat.

Tăişul se mişca dintr-o parte în cealaltă. Fascinat de oţelul ascuţit, Cezar se legăna în acelaşi ritm.

— De ce? ţipă el. De ce?

— Pentru că era un roman mult mai nobil decît tine.

— Minţi! Nu-i adevărat!

Render înălţă din umeri şi se întoarse să mai înjunghie.

— Nu-i adevărat! ţipă Cezar. Nu!

Plăsmuitorul se răsuci din nou spre el şi agită pumnalul. Ca o marionetă, Cezar imită pendularea tăişului.

— Nu-i adevărat? rînji Render. Cine eşti tu să pui la îndoială acest asasinat? Eşti un nimic! Nu poţi trăi demnitatea unei astfel de ocazii! Piei!

Convulsiv, bărbatul cu chip rozaliu se ridică în picioare, cu părul jumătate ciufulit, jumătate lipit de ţeastă, precum un ghem de bumbac. Se întoarse şi se îndepărtă; din mers, privi înapoi peste umăr.

Se afla departe de cercul asasinilor, dar scena nu-şi micşorase dimensiunile. Păstra o claritate electrică. Îl făcea să se simtă şi mai detaşat, mult mai singur şi izolat.

Render ocoli un colţ inexistent pînă atunci şi se ivi înaintea lui: un cerşetor orb.

Cezar îl înhăţă de piepţii veşmîntului:

— Ai vreun semn rău pentru mine, astăzi?

— Păzeşte-te! bolborosi, Render.

— Da! Da! exclamă Cezar. „Păzeşte-te!" E bine! De ce anume trebuie să mă păzesc?

— De idele...

— Da? De idele...?

— ... lui octembrie.

Dădu drumul cerşetorului.

— Ce spui? Ce este octembrie?

— O lună.

— Minţi! Nu există luna octembrie!

— De asta trebuie să te temi, nobile Cezar,... de timpul non-existent, de datele netrecute în calendar.

Dispăru după un colţ răsărit pe neaşteptate.

— Stai, întoarce-te!

Render rîse, şi Forul rîse o dată cu el. Ţipetele de pasăre deveniră un cor de chicote animalice.

— Vă bateţi joc de mine! plînse Cezar.

Forul era un cuptor, şi transpiraţia se aşternuse ca o mască sticloasă peste fruntea îngustă a lui Cezar, peste nasul ascuţit şi maxilarul fără bărbie.

— Vreau și eu să fiu asasinat! suspină el. Nu-i cinstit!

Cu mișcarea nevăzută a unui singur deget, Render sfîrtecă în bucățele Forul, senatorii și cadavrul rînjitor al lui Antoniu și le înghesui pe toate într-un sac negru — iar ultimul intră Cezar.

Charles Render stătea înaintea celor nouăzeci de taste albe și două roșii, fără să privească vreuna. Brațul drept i se deplasă în banduliera silențioasă, peste consola aflată la nivelul pîntecelui — apăsînd unele taste, sărind peste altele, trecînd mai departe, revenind pe același drum, în ordinea seriei Recall.

Cu senzațiile sugrumate, cu emoțiile reduse la zero, deputatul Erikson retrăia uitarea din uterul matern.

Se auzi un declic ușor.

Mîna lui Render ajunsese la ultimele taste din rîndul de jos. Pentru a apăsa tasta roșie, era necesar un act conștient de voință.

Își eliberă mîna și-și scoase diadema: pletele Meduzei, din fire și circuite micro-miniaturale. Se ridică dinapoia consolei, basculînd capacul. Merse către fereastră, o deopaciză și începu să înmoaie o țigară, frecînd-o între degete.

Un minut în uterul-ro, decise el. **Nu mai mult. E un minut crucial... Sper să nu-nceapă ninsoarea... norii ăia par amenințători...**

Peste tot numai caroiaje galbene și distincte, turnuri înalte, sticloase și cenușii, înălțîndu-se în amurg sub un cer de culoarea marnei; orașul era o îngrămădire de insule vulcanice pătrate, sclipind în lumina sfîrșitului de zi, uruind adînc sub pămînt; era ticsit, fluvii necontenite de circulație, mereu grăbite.

Părăsi fereastra și se apropie de oul uriaș, neted și sclipitor de lîngă biroul său. Reflexia îi returna o imagine deformată ce-i turtea nasul acvilin, îi preschimba ochii în farfurioare cenușii și părul într-un orizont brăzdat de fulgere; cravata cărămizie devenise limba lacomă a unui monstru.

Zîmbi și se întinse peste consolă. Apăsă a doua tastă roșie.

Suspinînd, oul își pierdu opacitatea strălucitoare și la mijlocul său apăru o crăpătură orizontală. Prin carapacea acum transparentă, Render îl vedea pe Erikson crispîndu-se, strîngînd din pleoape luptîndu-se împotriva

întoarcerii la conștiință și la adevărurile conținute de aceasta. Jumătatea superioară a oului basculă vertical față de bază, lăsîndu-l noduros și gol pe jumătatea inferioară. Cînd deschise ochii, nu-l privi pe Render. Se ridică în picioare și începu să se îmbrace. Render folosea clipele acestea pentru verificarea uterului-ro.

Se aplecă peste consolă și apăsă tastele: controlul temperaturii, domeniu integral, **verificat;** sunete exotice — ridică la ureche casca — **verificat,** clopote, bîzîituri, viori și fluierături, scîrțîituri și gemete, automobile și valurile mării; **verificat,** circuitul feed-back — conținînd vocea pacientului, obținută anterior în decursul ședințelor; **verificat,** fundalul sonor, umiditatea atmosferică, băncile de mirosuri; **verificat,** agitatorul culcușului, luminile colorate, stimulii gustativi...

Render închise oul și decuplă sursa de energie. Împinse aparatul în dulap și încuie ușa. Benzile înregistraseră un episod semnificativ.

— la loc, îi făcu semn lui Erikson.

Bărbatul îl ascultă, făcîndu-și de lucru cu gulerul.

— Ai amintiri complete, rosti Render, așa încît nu este necesar să rezum visul. Mie nu mi se poate ascunde nimic. Am fost acolo.

Erikson încuviință.

— Semnificația episodului ar trebui să-ți fie clară.

Pacientul încuviință din nou, găsindu-și în sfîrșit glasul.

— Dar a fost clară? întrebă el. Adică, dumneata ai construit visul și l-ai controlat permanent. De fapt, eu nu l-am **visat** — așa cum visez în mod normal. Tehnica dumitale pregătește terenul pentru orice ai avea de demonstrat — nu-i așa?

Render clătină încet din cap, scutură scrumul țigării în emisfera sudică a scrumierei-glob, și-l privi pe Erikson.

— Este adevărat că eu am impus cadrul și-am modificat formele. Totuși, dumneata ești cel care le-a conferit o semnificație emoțională, promovîndu-le la statutul de simboluri corespunzătoare problemei care o ai. Dacă visul n-ar fi fost un analog clar, n-ar fi provocat reacțiile respective. Ar fi fost lipsit de structurile de anxietate ce s-au înregistrat pe benzi.

Ai fost analizat timp de mai multe luni, și tot ce-am aflat pînă acum m-a convins că temerile dumitale legate de un atentat n-au nici o bază reală.

— Atunci de ce dracu' mi-e frică? se răsti Erikson.

— Pentru că ai dori foarte mult să fii victima unui atentat.

Erikson zîmbi, regăsindu-și expresia.

— Te asigur, doctore, că nu m-am gîndit niciodată la sinucidere, și nici nu vreau să termin cu viața.

Scoase o țigară și o aprinse. Mîna îi tremura.

— Cînd ai venit la mine astă-vară, spuse Render, ai afirmat că ți-e teamă de un atentat împotriva dumitale. Ai fost destul de vag în privința motivelor care ar fi determinat pe cineva să te ucidă...

— Poziția mea! Nu poți fi deputat atît timp cît am fost eu, fără să-ți faci dușmani!

— Totuși, replică Render, se pare că te-ai descurcat. Cînd mi-ai permis să iau legătura cu detectivii dumitale, aceștia m-au informat că nu descoperiseră nimic care să indice că temerile acelea ar putea avea o bază reală. Nimic!

— N-au căutat destul... sau n-au căutat acolo unde trebuia. O să găsească ei ceva...

— Mă tem că nu.

— De ce?

— Deoarece, îți repet, temerile dumitale n-au nici o bază obiectivă. Fii sincer cu mine. Deții vreo informație că cineva te urăște într-atît încît să vrea să te ucidă?

— Am primit multe scrisori de amenințare...

— Așa cum primesc toți deputații, iar cele primite în ultimul an au fost investigate și s-a dovedit că sînt opera unor maniaci. Îmi poți oferi **o singură** dovadă care să-ți vină în sprijinul temerilor?

Erikson studie vîrful țigării.

— Am venit la dumneata, rosti el, sfătuit de un coleg, ca să te las să-mi umbli prin minte și să găsești ceva pe baza căruia să poată investiga detectivii mei... Poate cineva pe care l-am afectat grav... sau vreun act legislativ dăunător de care m-am ocupat...

— ...Dar n-am găsit nimic, interveni Render, cu excepția cauzei insatisfacției dumitale. Acum, desigur, îți este teamă s-o auzi, și-ncerci să mă împiedici să pronunț diagnosticul...

— Nu-i adevărat!

— Atunci, ascultă! Dacă dorești, poți comenta după aceea, însă te-ai strîmbat și te-ai plimbat pe-aici cîteva luni, fără să vrei s-accepți ceea ce ți-am prezentat în nu

mai știu cîte forme. Acum îți voi spune exact ceea ce este, și poți face ce dorești.

— Perfect.

— Mai întîi, ți-ar plăcea mult să ai un dușman, sau dușmani...

— Ridicol!

— ... Pentru că este singura posibilitate alternativă la a avea prieteni...

— Am nu știu cîți prieteni!

— ... Deoarece nici un individ nu dorește să fie complet ignorat, să fie un obiect față de care nimeni n-are sentimente cu adevărat profunde. Ura și dragostea sînt formele extreme ale interesului uman. Lipsindu-ți una, și incapabil s-o capeți, ai căutat-o pe cealaltă. O doreai în asemenea măsură încît ai reușit să te autoconvingi că există. Însă lucrurile astea costă totdeauna, din punct de vedere psihic. Răspunsul la o nevoie emoțională reală prin intermediul unui ansamblu de dorințe-surogat nu produce o satisfacție reală, ci neliniște, neplăcere — deoarece în aceste probleme, psihicul trebuie să fie un sistem deschis. N-ai căutat atenția umană în afara dumitale. Te-ai închis. Ai creat ceea ce aveai nevoie din propria dumitale ființă. Ești un om care are foarte multă nevoie de relații strînse cu alți oameni.

— Vacs!

— Fă cum dorești. Eu ți-am spus ce-am aflat.

— Te-am plătit o jumătate de an să mă ajuți să aflu cine vrea să mă omoare. Acum îmi spui că eu am născocit totul, ca să-mi satisfac dorința de a fi urît de cineva.

— Urît sau iubit. Așa este.

— E absurd! Am întîlnit atîția oameni, încît mi-ar trebui un minicasetofon și o fototecă să mi-i pot aminti pe toți...

— În nici un caz nu m-am referit la faptul că ai întîlnit foarte multe persoane... Spune-mi, secvența visului **a avut** o semnificație importantă pentru dumneata?

Erikson rămase tăcut cîteva secunde.

— Da, recunoscu el în cele din urmă, a avut. Totuși, interpretarea dumitale rămîne absurdă. Să zicem însă, pur și simplu teoretic, că ai avea dreptate... ce ar trebui să fac?

Render se lăsă pe spate în scaun.

— Să redirijezi energiile care-au produs starea asta. Să întîlnești niște oameni fiind tu însuți, Joe Erikson, nu deputatul Erikson. Să-ți găsești o preocupare ce poate fi realizată împreună cu alții — ceva non-politic și, poate

cumva competitiv — şi să-ţi faci nişte prieteni sau duşmani adevăraţi, preferabil prieteni. Te-am încurajat tot timpul în direcţia aceasta.

— Atunci, spune-mi altceva.

— Cu plăcere.

— Presupunînd că **ai** dreptate, de ce nu şînt nici iubit, *nici detestat, şi nici n-am fost vreodată*? Am o poziţie importantă în Conducere. Întîlnesc oameni tot timpul. De ce sînt privit atît de... neutru?

Familiarizat acum cu cariera lui Erikson, Render era obligat să-şi abandoneze propriile păreri asupra pacientului, ca fiind lipsite de valoare operaţională. Ar fi vrut să-i citeze remarcile lui Dante referitoare la oportunişti — sufletele acelea cărora, fiindu-le refuzat raiul, din lipsă de virtuţi, le era refuzat şi iadul, neavînd nici vicii importante — pe scurt, cei care-şi orientau pînzele pentru a-i deplasa cu fiecare vînticel al vremurilor, cei care n-aveau o direcţie bine stabilită, cărora le era indiferent spre ce port erau împinşi. Aceasta era *cariera* lungă şi incoloră a lui Erikson, cariera unor loialităţi schimbătoare, a unor serpentine politice.

— În ziua de azi, rosti Render, tot mai mulţi oameni se găsesc în asemenea situaţii. În mare parte, motivul îl constituie complexitatea crescîndă a societăţii şi depersonalizarea individului într-o unitate sociometrică. Ca urmare, pînă şi actul de întoarcere spre alte persoane a devenit mult mai forţat. Astăzi există atît de mulţi asemenea nouă...

Erikson încuviinţă, şi Plăsmuitorul zîmbi pe furiş.

Uneori, stilul dur şi-apoi predica...

— Cred că s-ar putea să ai dreptate, făcu Erikson. Uneori, mă simt **exact** aşa cum ai spus — o unitate, ceva depersonalizat...

Render privi ceasul uriaş de pe perete.

— Desigur, ce vei alege să faci de-acum încolo este propria dumitale hotărîre. Eu consider că pierzi vremea, continuînd cu analiza. Amîndoi ne dăm seama acum de motivul temerilor dumitale. Nu te pot lua de mînă şi să-ţi arăt ce să faci. Pot da indicaţii, te pot compătimi — dar s-a terminat cu sondajele de profunzime. Fixează o şedinţă, îndată ce simţi nevoia de a-ţi discuta activităţile şi supune-le diagnosticului meu.

— Aşa o să fac, încuviinţă Erikson, şi... *la naiba cu visul ăla!* Mi-a ajuns. Le faci să pară la fel de reale ca viaţa

însăși... ba chiar, mai reale... O să treacă mult pînă o să pot uita.

— Sper.

— Bine, doctore. Se ridică în picioare și-i întinse mîna. Probabil o să mă-ntorc peste cîteva săptămîni. O să-ncerc, realmente, să devin mai sociabil. Zîmbi la cuvîntul în fața căruia, de obicei, se încrunta. De fapt, o să-ncep chiar acum. Îți fac cinste cu un păhărel, jos, după colț?

Render strînse palma umedă, ce părea tot atît de obosită în rolul acela cît și vedeta unui spectacol mereu încununat de succes. Aproape cu părere de rău, răspunse:

— Mulțumesc, dar am o întîlnire.

Îl ajută să se îmbrace, îi întinse pălăria și-l conduse pînă la ușă.

— Bine, atunci noapte bună!

— Noapte bună.

* * *

După ce ușa se închise tăcută în urma lui, Render traversă spațiul întunecat pînă la fortăreața sa din mahon și aruncă țigara în scrumieră. Se lăsă pe spate în scaun, cu mîinile încrucișate la ceafă, și-nchise ochii.

— Bineînțeles că era mai real decît viața, rosti el cu glas tare. Eu l-am plăsmuit.

Zîmbind, revăzu pas cu pas secvența visului, dorind să fi fost de față și cîțiva dintre profesorii lui. Fusese un vis puternic, bine construit și perfect potrivit cazului respectiv. La urma urmei, el era Render, Plăsmuitorul — unul dintre cei aproximativ două sute de analiști speciali al căror psihic deosebit le permitea să pătrundă în structurile neurotice fără să revină cu altceva decît mulțumirea estetică a unicității anomaliilor — un Pălărier Sănătos.

Render își răscoli amintirile. Fusese și el, analizat și clasificat drept un individ ultra-stabil, cu o voință de fier — suficient de dur pentru a toci privirea de vasilisc a unei fixații, a păși neînfricat printre himerele perversiunilor, și a sili pe întunecata Mamă Meduză să închidă ochii înaintea caduceului artei sale. Propria lui analiză nu fusese dificilă. Cu nouă ani în urmă (i se părea că trecuse mult mai mult), suferise o injecție cu novocaină în zona cea mai dureroasă a sufletului. După accident, după moartea lui Ruth și a Mirandei, fiica lor, începuse să se simtă detașat. Poate că nu dorea să redescopere anumite empatii, poate că lumea

lui se baza acum pe o anume rigiditate a sentimentelor. În acest caz, era îndeajuns de înțelept pentru a-și da seama, și poate hotărîse că o asemenea lume avea și compensațiile ei.

Peter, fiul lui, avea acum zece ani. Urma o școală de elită și săptămînal îi scria tatălui său. Scrisorile erau din ce în ce mai evoluate, dovedind semnele unei precocități pe care Render nu putea să n-o aprobe. Intenționa ca în vara următoare să ducă băiatul prin Europa.

Cît despre Jill — Jill DeVille (ce nume ridicol și delicios! o iubea pentru el) — ea devenea tot mai interesantă. (Se întrebă dacă nu cumva era un semn al începutului vîrstei mijlocii.) Îl fascina vocea ei nazală, cîtuși de puțin melodioasă, interesul manifestat în mod brusc față de arhitectură, grija ei față de alunița ne-operabilă de pe partea dreaptă a unui nas, altfel bine alcătuit. Ar fi trebuit s-o sune imediat, și să plece în căutarea unui restaurant. Totuși, din diverse motive, n-avea chef s-o facă.

Trecuseră cîteva săptămîni de cînd nu mai fusese pe la clubul său, **Potîrnichea și Scalpelul,** și simțea dorința de-a mînca singur, la o masă din stejar, în salonul cu trei șemineuri, sub faclele artificiale și capetele de mistreți asemănătoare unor reclame pentru gin. Introduse cartela de membru al clubului în fanta telefonului de pe birou, și în spatele ecranului răsunară două bîzîituri.

— **Potîrnichea și Scalpelul,** rosti o voce. Cu ce vă putem fi de folos?

— Charles Render. Doresc să rezerv o masă, peste vreo jumătate de oră.

— Pentru cîte persoane?

— Una singură.

— Bine, domnule. Deci, peste o jumătate de oră. „Render", da? **R**-e-n-d-e-r?

— Exact.

— Mulțumesc.

Întrerupse legătura și se ridică de la birou. Afară, ziua dispăruse.

Monoliții și turnurile radiau acum propria lor lumină. O zăpadă moale, aidoma vatei de zahăr, cobora printre umbre și se transforma în mărgele pe geamuri.

Render își strînse trenciul pe trup, stinse lumina și încuie ușa. Pe biroul doamnei Hedges era o notiță:

A sunat d-ra DeVille.

Mototoli hîrtia și-o azvîrli în coș. Avea s-o sune mîine, și să-i spună că lucrase pînă tîrziu, pregătindu-și conferința.

Stinse lumina și în biroul secretarei, își puse pălăria și încuie ușa. Liftul îl duse la sub-subsolul unde-și parcase mașina.

În sub-sub era frig și pașii îi răsunau puternic pe beton cînd trecu printre vehiculele parcate. Sub strălucirea becurilor, Spinnerul său, model S-7, părea un ovoid neted și cenușiu, din care te așteptai parcă în orice clipă să țîșnească aripi turbate. Senzația era amplificată de rîndul dublu de antene, ce se răsfirau în față, pe panta capotei. Render deschise portiera.

Atinse aprinderea, și imediat se auzi bîzîitul unei albine singuratice, care deșteptă un stup întreg. Ridică volanul telescopic, îl blocă și portiera se închise tăcută. Urcă rampa spirală și se opri înaintea ușii rabatabile.

În vreme ce aceasta se ridica, aprinse ecranul de destinație și răsuci butonul hărții... De la stînga la dreapta, de sus în jos, secțiune cu secțiune, pînă găsi porțiunea dorită din bulevardul Carnegie. Tastă coordonatele și coborî volanul. Mașina trecu pe monitor și ieși pe șosea. Render își aprinse o țigară.

Culisînd scaunul înapoi, spre mijloc, lăsă toate geamurile transparente. Era plăcut în scaunul înclinat pe spate, privind mașinile care veneau din față, și treceau pe lîngă el precum roiuri de licurici. Își dădu pălăria pe ceafă și privi în sus.

Își amintea de o vreme cînd îi plăcuse zăpada, cînd îi aducea aminte de romanele lui Thomas Mann și muzica scrisă de compozitorii scandinavi. Acum, în mintea lui exista un alt element de care nu mai putea despărți niciodată zăpada. Vizualiza extrem de clar vîrtejurile de răceală alb-lăptoase ce se năpusteau asupra vechii lui mașini cu comandă manuală, zburînd în interiorul carbonizat pentru a albi ceea ce fusese ars; atît de limpede — de parcă pășise spre ea pe fundul din cretă al unui lac — ea, ruina scufundată, și el, înotătorul — incapabil să deschidă gura de teamă să nu se înece; și, ori de cîte ori privea în sus, știa că pe undeva albesc cranii. Nouă ani estompaseră totuși mult din durere, și nu uita, de asemenea, că noaptea de afară era minunată.

Era purtat cu viteză pe șosele largi, largi, peste poduri înalte, ale căror suprafețe sticleau sub lumina farurilor,

purtat prin intersecții în formă de trifoi, și coborît într-un tunel ai cărui pereți, vag sclipitori, se topeau pe lîngă el ca un miraj. În cele din urmă, reglă geamurile pe opac și închise ochii.

Nu-și aducea aminte dacă atipise sau nu, ceea ce însemna că probabil moțăise. Simți automobilul încetinind și deplasă scaunul înainte, de-opacizînd geamurile. Aproape imediat bîzîi semnalul de oprire al monitorului. Ridică volanul și intră în cupola de parcare, sui pe rampă, lăsă mașina să fie parcată și luă tichetul de la robotul care se răzbuna cu demnitate pe omenire, scoțînd o limbă de carton la toți cei pe care-i servea.

Ca întotdeauna, zgomotele erau difuze, aidoma luminilor. Locul părea că absoarbe sunetele și le transformă în căldură, părea că îngreunează limba cu arome plăcute, că hipnotizează urechea cu trosnetul lemnelor din cămine.

Render fu încîntat să vadă că i se rezervase masa lui preferată, în colț, în dreapta șemineului mai mic. Cunoștea meniul pe dinafară, totuși îl studie atent în timp ce sorbi un Manhattan, alegînd niște feluri pe măsura apetitului său. Ședințele de plăsmuire îl înfometau totdeauna.

— Doctor Render?

— Da? Ridică privirea.

— Doctorul Shallot ar dori să vă vorbească, rosti chelnerul.

— Nu cunosc nici un Shallot, răspunse el. Ești sigur că nu-l vrea pe Bender? Este un chirurg de la Metro, care mănîncă uneori aici...

— Chelnerul clătină din cap.

— Nu, domnule — „Render". Vedeți? Îi arătă un cartonaș pe care numele lui era tipărit cu majuscule. De două săptămîni, explică el, Doctor Shallot cinează aici zilnic, și de fiecare dată a solicitat să i se anunțe prezența dumneavoastră.

— Hm, mormăi Render. Ciudat... De ce nu mi-a telefonat la birou?

Chelnerul zîmbi și făcu un gest vag.

— Bine, spune-i să vină, făcu el sorbind din coctail, și mai adu-mi un pahar.

— Din păcate, Doctor Shallot este orb, spuse chelnerul. Ar fi mai ușor dacă...

— Sigur, am înțeles...

Render se ridică, părăsindu-și masa favorită cu presimțirea că nu avea să mai revină la ea în seara aceea.

— Condu-mă.

Își croiră drum printre mese, îndreptîndu-se către nivelul următor. De la o masă lipită de perete, un chip familiar rosti „salut" și Render încuviință din cap spre el — un fost elev, al cărui nume era Jurgens, sau Jirkans, cam așa ceva.

Trecură în salonul mic, unde erau ocupate numai două mese. Ba nu, trei. În colț, la capătul barului întunecat, se afla o alta, parțial mascată de o armură. Chelnerul se îndreptă într-acolo.

Se opri în fața mesei, și Render privi în jos la ochelarii fumurii, ce se înălțară la apropierea bărbaților. Doctorul Shallot era o femeie, cu puțin peste treizeci de ani. Șuvițele ei lungi, arămii nu acopereau complet punctul argintiu, purtat pe frunte ca un însemn de castă. Render inhală, și ea tresări ușor cînd vîrful țigării străluci. Părea că-l privește drept în ochi. Senzația era stînjenitoare, chiar dacă știa că femeia nu putea distinge decît ceea ce minuscula celulă fotoelectrică transmitea la cortexul vizual prin intermediul implanturilor, mai subțiri decît firul de păr, atașate convertizorului de oscilații; pe scurt, strălucirea jarului țigării.

— Doctor Shallot, acesta este Doctor Render, spuse chelnerul.

— Bună seara, rosti Render.

— Bună seara, răspunse femeia. Numele meu este Elieen și-am dorit foarte mult să te-ntîlnesc. Lui Render i se păru că sesizează un ușor tremur al glasului. Vrei să cinăm împreună?

— Cu plăcere, încuviință el și chelnerul îi trase scaunul. Render se așeză, remarcînd că femeia avea deja un coctail pe masă. Îi reaminti chelnerului de al doilea Manhattan.

— Ai comandat? întrebă el.

— Nu.

— ... Și două meniuri..., începu să spună, apoi își mușcă limba.

— Numai unul, zîmbi ea.

— Nici unul, decise Render și recită lista.

Comandară amîndoi.

— Totdeauna faci așa?

— Ce anume?

— Porți meniurile în minte...

— Doar cîteva, pentru ocaziile stînjenitoare. De ce doreai să mă vezi... să vorbești cu mine?

— Ești un terapeut neuroparticipant, zise ea, un Plăsmuitor.

— Iar tu...

— ... psihiatră la State Psych. Mai am un an pînă la secundariat.

— Atunci îl cunoști pe Sam Riscomb.

— Da, el m-a ajutat să obțin postul. Mi-a fost îndrumător.

— Am fost prieteni foarte buni. Am studiat împreună, la Menninger.

Femeia încuviință.

— L-am auzit deseori vorbind despre tine... acesta-i unul dintre motivele pentru care am dorit să te-ntîlnesc. Sam m-a încurajat în realizarea dorinței mele, în ciuda handicapului.

Render o studie. Purta o rochie verde-închis, ce părea făcută din catifea. În stînga decolteului, cam la cinci centimetri, avea o broșă, care s-ar fi putut să fie din aur. În ea era montată o piatră roșie, poate chiar un rubin, pe care era gravat un pocal. Sau de fapt erau două profiluri, privindu-se unul pe celălalt prin piatră? I se părea vag familiar, dar nu-și dădea seama de unde anume. În lumina slabă, scînteia prețios.

Chelnerul aduse paharul lui Render.

— Vreau să devin terapeut neuroparticipant, rosti femeia.

Dacă n-ar fi fost oarbă, Render ar fi crezut că-l privea, așteptînd un răspuns în expresia chipului său. Nu putea aprecia ce-ar fi dorit ea să audă.

— Îți apreciez alegerea, spuse, și-ți respect ambiția. Încercă să-și facă simțit zîmbetul în glas. Desigur, nu este un lucru ușor, nici una din cerințele meseriei nu este obișnuită.

— Știu, răspunse ea. Sînt oarbă din naștere și n-a fost ușor s-ajung pînă aici.

— Din naștere? repetă el. Credeam că ți-ai pierdut recent vederea. Atunci înseamnă că ai urmat facultatea de medicină fără să vezi... Este... destul de impresionant.

— Mulțumesc, dar nu este. Nu tocmai. Am auzit de primii neuroparticipanți — Bartelmetz și ceilalți — pe cînd eram copil, și am decis s-ajung și eu ca ei. De atunci, întreaga mea viață a fost guvernată de dorința asta.

— Ce-ai făcut cu laboratoarele? întrebă Render... Nu puteai să vezi specimenele, să te uiți la microscop... Sau cu cititul?

— Am angajat personal care să-mi citească notițele. Am înregistrat totul. Decanatul a înțeles că vreau să devin psihiatru și a permis o aranjare specială a laboratoarelor. Am fost condusă la disecții de către asistenți, și mi s-a descris totul. Pot recunoaște lucrurile după pipăit... și am o memorie ca a ta... cu meniul, zîmbi ea. „Calitatea fenomenelor de psihoparticipare poate fi măsurată numai de către terapeut, în acel moment în afara spațiului și timpului cunoscute în mod normal cînd se află în mijlocul unei lumi plăsmuite din materialul existent în visele altora, recunoaște acolo arhitectura non-euclidiană a anormalului, apoi își ia pacientul de mînă și vizitează locurile... Dacă îl poate readuce pe pămîntul obișnuit, atunci aprecierile sale au fost corecte, acțiunile exacte..."

— Din **De ce nu există psihometrie aici,** reflectă Render.

— ... de Charles Render, doctor în medicină.

— Cina noastră apare la orizont, remarcă el, ridicîndu-și paharul, în timp ce măsuța cu rotile purtînd farfuriile se opri lîngă ei.

— Ăsta-i unul dintre motivele pentru care-am vrut să te întîlnesc, apucă ea paharul. Vreau să mă ajuți să devin Plăsmuitor.

Îl priviră din nou ochii ei, umbriți și goi, precum ai unei statui.

— Situația ta este absolut unică, comentă bărbatul. Încă n-a mai existat un neuroparticipant orb congenital — din motive evidente. Înainte de a-ți da un sfat, trebuie să consider toate aspectele. Acum hai să mîncăm. Sînt lihnit.

— Bine. Să știi însă că lipsa mea de vedere nu-nseamnă că n-am văzut niciodată.

N-o întrebă ce voia să spună cu aceste cuvinte, deoarece cotletul era cald înaintea lui, iar lîngă cot avea o sticlă de Chambertin. Totuși, făcu o pauză îndeajuns de lungă pentru a vedea, atunci cînd femeia ridică mîna stîngă de sub tăblia mesei, că nu purta nici un inel.

— Mă-ntreb dacă mai ninge, reflectă Render pe cînd își beau cafelele. Se pornise tare, cînd am ajuns eu...

— Sper, răspunse ea, deși ninsoarea absoarbe lumina și nu pot „vedea" absolut nimic prin ea. Dar îmi place să

simt zăpada căzînd în jur, sau viscolindu-mi în față.

— Cum te deplasezi?

— Mă conduce cîinele meu, Sigmund — i-am dat seara liberă, zîmbi ea. Este un mutant ciobănesc.

— Ah! Render deveni curios. Poate vorbi mult? Femeia încuviință.

— Totuși, operația n-a fost tot atît de reușită ca la alții. Are un vocabular de vreo patru sute de cuvinte, însă cred că-l doare cînd vorbește. Este destul de inteligent. Poate o să-l cunoști cîndva...

Render începu imediat să speculeze. Vorbise cu asemenea animale la niște conferințe medicale recente și fusese surprins de abilitatea lor de-a raționa, precum și de devotamentul arătat stăpînilor. Pentru a obține un cîine cu volumul cerebral mai mare decît al cimpanzeului, erau necesare o serie de intervenții cromozomiale, urmate de operații extrem de delicate pe embrion. Alte cîteva intervenții chirurgicale produceau aptitudinile vocale. Multe experiențe eșuaseră, și cei vreo doisprezece cățeluși anuali, la care operațiile avuseseră succes, erau apreciați în jur de o sută de mii de dolari bucata. Aprinzîndu-și o țigară, și ridicînd puțin flacăra, își dădu seama că piatra din broșa domnișoarei Shallot era un rubin autentic. Începu să suspecteze că admiterea ei într-o facultate de medicină putuse fi înlesnită, pe lîngă incontestabilele ei aptitudini, și de o donație importantă în beneficiul facultății. Deși poate că n-avea dreptate...

— Da, rosti el, am putea scrie o lucrare asupra nevrozelor canine. S-a referit vreodată la tatăl lui drept „fiul acela al unei femele ciobănești"?

— Nu și-a întîlnit niciodată tatăl, răspunse ea cu seriozitate. A fost crescut separat de ceilalți cîini. Atitudinea lui nu este reprezentativă. Nu cred că vei afla vreodată de la un mutant ceva despre psihologia funcțională a cîinilor.

— Poate că ai dreptate, recunoscu bărbatul. Mai vrei cafea?

— Nu, mulțumesc.

Hotărînd că venise timpul să reia discuția, Render începu:

— Deci, dorești să fii Plăsmuitor...

— Da.

— Detest să fiu acela care distruge năzuințele cele mai dragi ale unui om. Pur și simplu urăsc să fac așa ceva.

Doar dacă acestea n-au nici un fel de bază. Atunci pot fi nemilos. Așa încît... cinstit, și cu mîna pe inimă, nu văd cum ai putea reuși. Poate că ești o psihiatră excelentă — dar, după părerea mea, îți este imposibil, atît fizic, cît și mental, să devii neuroparticipant. Motivele mele...

— Stai, îl întrerupse ea. Te rog, nu aici. Iartă-mă. Mă obosește locul acesta înghesuit... să continuăm discuția în altă parte. Cred că te pot convinge că **există** o cale.

— De ce nu? înălță el din umeri. Am destul timp. Bine... alege tu. Unde vrei?

— **Roata oarbă?**

Își opri un chicotit involuntar la auzul expresiei, dar femeia izbucni în rîs.

— Perfect, încuviință el, dar tot mi-e sete.

Comandă o sticlă de șampanie și semnă cecul pentru cină, în ciuda protestelor ei. Sticla sosi într-un coșuleț colorat, purtînd eticheta „Băuturi Pentru Șoferi", și amîndoi se ridicară. Femeia era înaltă, dar el era și mai înalt.

Roata oarbă.

O singură denumire dintr-o mulțime de obiceiuri referitoare la automobilele cu comenzi automate. Fulgerînd prin țară în mîinile sigure ale unui șofer invizibil, cu ferestrele opacizate, în noapte, sub cerul înalt, cu roțile asaltînd șoseaua precum patru bărzăuni fantomatici — pornind și terminînd în același loc, fără să fi știut vreodată încotro mergi, sau unde ai fost — este posibil, pentru o clipă, să încerci o senzație de individualitate, privită cu indiferență, să produci un moment de conștiință de sine prin intermediul unei detașări de orice cu excepția senzației de mișcare. Aceasta, deoarece mișcarea în întuneric este ultima abstracție a vieții însăși — cel puțin așa a spus unul dintre Marii Comedieni, și toată lumea a rîs.

De fapt, fenomenul cunoscut sub numele de roata oarbă s-a răspîndit mai întîi (după cum se poate bănui) printre anumiți membri mai tineri ai comunității, atunci cînd autostrăzile monitorizate le-au răpit ocazia de a-și folosi automobilele în modurile cele mai individuale, asupra cărora ajunsese să se încrunte Autoritatea Națională de Control al Traficului. Trebuia făcut ceva.

Și s-a făcut.

Prima reacție, dezastruoasă, a fost simpla deconectare

a aparaturii de emisie, după intrarea pe o autostradă monitorizată. Aceasta determina dispariția mașinii de pe ecranul monitorului și trecerea ei pe comanda manuală a celor dinăuntru. Gelos ca o zeitate, un monitor nu tolera nimic care să-i nege atotputernicia programată: tuna și fulgera în Stația de Control a Autostrăzii celei mai apropiate de locul ultimului contact, trimițînd heruvimi înaripați în căutarea celui dispărut.

Adesea era însă prea tîrziu, deoarece șoselele erau multe și bune. La început, fusese ușor să scapi de urmăritori.

Totuși, celelalte vehicule se comportau ca și cum rebelul n-ar fi avut o existență reală. Prezența lui nu putea fi permisă.

Înghesuit într-o secțiune aglomerată a drumului, răzvrătitul se putea aștepta la o anihilare imediată, în cazul unei accelerări generale, sau a unei schimbări în configurația traficului, implicînd deplasări ale altor mașini prin poziția sa, teoretic vacantă. În epoca de început a comenzilor monitorizate, așa ceva cauza o serie rapidă de coliziuni. Ulterior, dispozitivele de control au devenit mai sofisticate, și întreruperi automate au redus numărul ciocnirilor determinate de asemenea acțiuni. Cu toate acestea, calitatea contuziilor și rănirilor a rămas nealterată.

Următoarea reacție s-a bazat pe un amănunt ce fusese neglijat, fiind prea evident. Monitoarele duceau oamenii acolo unde doreau aceștia, pentru că oamenii le spuneau că vor să meargă acolo. O persoană care ar fi tastat o serie de coordonate aleatoare, fără referire la vreo hartă, s-ar fi trezit cu un automobil nemișcat și cu semnalul luminos: „REVERIFICAȚI COORDONATELE", sau ar fi fost purtată în mod brusc într-o direcție necunoscută. Ultima variantă poseda o anumită aură romantică, oferind viteză, priveliști inedite și libertatea mîinilor. De asemenea, era ceva perfect legal: în modul acela puteai călători peste două continente, dacă aveai cele necesare traiului, și dor de ducă.

Cum se întîmplă de obicei în astfel de situații, practica s-a răspîndit în sus, prin barierele vîrstei. Profesorii din școli, care șofau numai duminicile, și-au pierdut renumele de cumpărători de mașini uzate. Astfel se termină o lume, cum spune actorul...

Terminat sau nu, automobilul proiectat pentru autostrăzile monitorizate este un tot unitar mobil, echipat

cu toaletă, dulap, frigider și masă. Doi oameni pot dormi comod, iar patru ceva mai înghesuiți. În anumite ocazii, și trei pot fi al naibii de mulți.

Render conduse pînă în afara cupolei, și opri mașina într-un refugiu lateral.

— Vrei să bați coordonatele? o întrebă.

— Fă-o tu. Degetele mele cunosc prea multe.

Apăsă cîteva taste la întîmplare. Vehiculul ieși pe autostradă. Render ceru mărirea vitezei și trecură pe banda de viteză maximă.

Farurile Spinnerului sfredeleau găuri arzătoare în întuneric. Orașul se îndepărta rapid; era un foc mocnit pe ambele părți ale drumului aţîţat de rafale bruște de vînt, ascuns de vîrtejuri alburii, acoperit de necontenita cădere a cenușii sure. Render știa că viteza lor era doar șaizeci la sută din ceea ce s-ar fi putut într-o noapte senină, pe o șosea uscată.

Nu opaciză ferestrele, ci se lăsă pe spate și privi afară. Eileen „se uita" înainte, la lumina slabă. Vreme de zece, sau cincisprezece minute nici unul nu rosti nimic.

Orașul se strînse, ajungeau la marginea periferiilor. După un timp, începură să apară scurte porțiuni de șosea liberă.

— Spune-mi ce se vede afară, vorbi femeia.

— De ce nu mi-ai cerut să-ți descriu cina, sau armura de lîngă masa noastră?

— Pentru că pe una am gustat-o, iar pe cealaltă am pipăit-o. Aici este ceva diferit.

— Afară ninge. Dacă ai lua fulgii, ai rămîne numai cu negru.

— Ce altceva?

— Pe drum este mîzgă.Cînd va îngheța, mașinile se vor tîrî încet, doar dacă nu ieșim din viscol. Mîzga arată ca un sirop de melasă negru și vechi, care a început să se zaharisească.

— Altceva?

— Asta-i tot, preastimată doamnă.

— Ninge mai tare, sau mai încet decît cînd am plecat de la club?

— Aș zice că mai tare.

— Vrei să-mi torni un pahar? întrebă ea.

— Sigur că da.

Își întoarseră scaunele spre interior, și Render ridică masa. Scoase două pahărele din bar.

— În sănătatea ta, toastă el după ce turnă.
— Stă-naintea ta, privindu-te.

Render dădu paharul peste cap. Femeia sorbi puțin. Aștepta următoarea ei remarcă. Știa că în doi nu pot juca jocul socratic; și se aștepta la mai multe întrebări înainte ca ea s-ajungă la subiect.

— Care-i lucrul cel mai frumos pe care l-ai văzut vreodată? întrebă femeia.

Da, decise el, ghicise corect.

— Scufundarea Atlantidei,răspunse fără să ezite.
— Te-am întrebat serios.
— Și eu ți-am răspuns la fel de serios.
— Vrei să-mi explici?

— Eu însumi am scufundat Atlantida, îi spuse. S-a petrecut acum vreo trei ani. Doamne! a fost minunat! Peste tot numai turnuri de fildeș, minarete din aur și balcoane din argint. Poduri de opal și balustrade purpurii, un rîu alb ca laptele, curgînd între maluri de culoarea lămîilor. Turle din jad și copaci bătrîni, de la facerea lumii, care atingeau norii,iar în mărețul port Xanadu erau ancorate corăbii, delicate ca niște instrumente muzicale, legănîndu-se pe valuri. Cei doisprezece principi ai țării se adunaseră în Coliseumul Zodiacului, cel cu o duzină de coloane, să-l asculte pe un saxofonist tenor grec cîntînd la apusul soarelui.

Bineînțeles, grecul era pacientul meu paranoic. Etiologia este destul de complicată, dar asta a fost ceea ce i-am construit în minte. O vreme l-am lăsat să rătăcească liber, iar în cele din urmă a trebuit să despic Atlantida în două și s-o scufund în adîncuri. El cîntă acum din nou, și sînt sigur că l-ai auzit, dacă-ți place genul ăsta de muzică. E bun. Uneori mă mai întîlnesc cu el, însă nu mai este ultimul urmaș al celui mai celebru menestrel din Atlantida. E doar un saxofonist foarte bun, de la sfîrșitul secolului douăzeci.

Totuși, cîteodată, reamintindu-mi apocalipsa pe care am declanșat-o în viziunea lui grandioasă, încerc o senzație de frumusețe pierdută — deoarece, pentru o sigură clipă, sentimentele lui, anormal de intense, au fost sentimentele mele, iar el simțea că visul său era lucrul cel mai frumos de pe lume.

Umplu iarăși păhărelele.

— Nu la asta m-am referit, spuse femeia.

— Știu.

— Mă gîndeam la ceva real.

— Te asigur că era mai real decît realitatea.

— Nu mă-ndoiesc, dar...

— ... Dar am distrus fundația ce-o pregăteai pentru argumentele tale. Așa este, îmi cer scuze. Să te ajut. Iată ceva ce ar putea fi real:

Ne deplasăm pe marginea unui uriaș crater de nisip. În el se troienește încet zăpada. La primăvară, zăpada se va topi, și apa va pătrunde în sol, sau se va evapora sub razele soarelui. Atunci va rămîne numai nisipul. În nisip nu crește nimic, decît poate vreun cactus. Aici nu trăiește nimic, doar șerpi, cîteva păsări, insecte, rozătoare și unul sau doi coioți. După-amiaza, toate creaturile acestea caută umbră. Înapoia oricărui lucru care poate opri lumina soarelui, fie un stîlp vechi al unui gard de sîrmă, fie o stîncă, ùn craniu sau un cactus, vei găsi viața ghemuindu-se înaintea elementelor primordiale. Culorile sînt însă mai presus de orice închipuire și elementele sînt cu mult mai frumoase decît creaturile pe care le distrug.

— Nu există așa ceva aici.

— Dacă eu spun, atunci este. Nu-i așa? Eu l-am văzut.

— Da... ai dreptate.

— Și nu contează dacă este un tablou de o femeie pe nume O'Keefe, sau ceva pe lîngă care trecem chiar acum, așa-i? Dacă eu l-am văzut...?

— Recunosc validitatea diagnosticului. Vrei să vorbești tu pentru mine?

— Nu, dă-i drumul.

Umplu din nou pahărelele.

—Stricăciunea este în ochii mei, îi spuse, nu în creier.

Render îi aprinse țigara.

— Pot vedea cu ochii altora, de vreme ce pot pătrunde în alte creiere.

Își aprinse și el o țigară.

— Neuroparticiparea se bazează pe faptul că două sisteme nervoase pot împărți aceleași impulsuri, aceleași iluzii...

— Iluzii **controlate.**

— Aș putea realiza terapia și, simultan, împărtăși impresii vizuale autentice.

— Nu, rosti Render.

— Nu știi ce-nseamnă să fii complet îndepărtat de un întreg tărîm de stimuli! Să știi că un idiot mongoloid poate

simți ceva ce n-ai cunoscut niciodată — și că nu-l poate aprecia deoarece, ca și tine, a fost condamnat înainte de naștere de un tribunal biologic, într-un loc unde nu există dreptate... numai șansă, pură și simplă.

— Dreptatea a inventat-o omul, nu universul. Din nefericire, omul trebuie să trăiască în univers.

— Nu cer universului să m-ajute... îți cer ție.

— Îmi pare rău.

— De ce nu vrei să m-ajuți?

— Tu singură îmi furnizezi motivul principal chiar în clipa asta.

— Care-i motivul acela?

— Emoția. A vedea înseamnă mult prea mult pentru tine. Cînd terapeutul este în fază cu un pacient, el este narco-electric îndepărtat de majoritatea senzațiilor sale corporale. Asta este necesar... deoarece mintea lui trebuie să fie complet absorbită de sarcina prezentă. De asemenea, este necesar ca emoțiile sale să sufere o suspendare similară. Bineînțeles, este ceva imposibil, pentru că el continuă să simtă, într-un anumit grad. Emoțiile terapeutului sînt sublimate însă într-o senzație generală de însuflețire — sau, ca în cazul meu, într-o reverie artistică. Totuși, la tine „văzutul" ar fi prea mult. Permanent ai fi în pericol de-a pierde controlul visului.

— Nu sînt de acord.

— Era de așteptat. Rămîne însă faptul că în fiecare clipă vei avea de-a face cu anormalul. Puterea unei nevroze este inimaginabilă pentru nouăzeci și nouă virgulă etcetera la sută din populație, deoarece nu putem aprecia niciodată în mod exact intensitatea nevrozei personale — ca să nu mai vorbesc de ceilalți, pe care-i vedem numai din exterior. De aceea, nici un neuroparticipant nu va accepta să trateze un psihopat complet dezvoltat. Puținii care au încercat așa ceva sînt ei înșiși sub tratament acum. Este ca și cum ai plonja într-un maelstrom. Dacă într-o ședință tensionată terapeutul pierde controlul, nu va mai fi Plăsmuitor, ci va fi el însuși plăsmuit. Atunci cînd impulsurile nervoase sînt amplificate în mod artificial, sinapsele răspund printr-o reacție în lanț. Efectul de transfer este aproape instantaneu.

Acum cinci ani, am schiat foarte mult. Motivul era faptul că devenisem claustrofob. Îmi venea să fug întruna, și mi-au trebuit șase luni să-nving senzația respectivă — totul datorîndu-se unei neglijențe de o fracțiune de

secundă. A fost necesar să trimit pacientul altui terapeut. Iar asta a fost numai o repercusiune minoră... Dacă-ţi dai ochii peste cap înaintea decorului, fetiţo, poţi termina într-un azil pe tot restul vieţii.

Femeia îşi termină băutura şi Render îi umplu paharul. Noaptea gonea pe lîngă ei. Oraşul rămăsese departe, în urmă, şi drumul era deschis şi clar. Întunericul îşi făcea tot mai mult loc printre fulgi. Spinnerul spori viteza.

— Bine încuviinţă ea, poate că ai dreptate. Totuşi, cred că mă poţi ajuta.

— Cum anume?

— Obişnuindu-mă să văd, aşa încît imaginile să-şi piardă ineditul, şi emoţiile să se estompeze. Acceptă-mă ca pacientă, şi scapă-mă de şocul imaginilor. Atunci nu va mai fi valabil nimic din cele spuse de tine. Voi putea începe pregătirea, concentrîndu-mi toată atenţia asupra terapiei. Voi putea sublima plăcerea văzului în cu totul altceva.

Render căzu pe gînduri.

Poate că era posibil. Oricum, ar fi fost o treabă dificilă.

În acelaşi timp, ar fi însemnat un eveniment de răsunet mondial.

Nimeni n-avea calificarea necesară unei asemenea încercări, doarece nimeni nu mai încercase aşa ceva.

Eileen Shallot era însă o raritate — ba nu, un exemplar unic — pentru că, mai mult ca sigur, era singura persoană din lume care îmbina pregătirea de specialitate cu infirmitatea respectivă.

Goli paharul, apoi le umplu pe amîndouă.

Era tot adîncit în gînduri cînd se aprinse beculeţul cu „RECOORDONAŢI", şi maşina se opri într-un refugiu. Întrerupse contactul şi rămase reflectînd.

Rareori fusese auzit lăudîndu-şi talentul. Colegii îl considerau modest. Cu toate acestea, ar fi fost interesant de ştiut că era conştient că ziua apariţiei unui neuroparticipant mai bun decît el ar fi însemnat şi ziua în care un **homo sapiens** tulburat urma să fie tratat de cineva nu cu mult mai prejos decît un înger.

Turnă ultimele două păhărele, după aceea aruncă sticla goală.

— Ştii ceva? întrebă el în cele din urmă.

— Ce?

— Ar merita să-ncercăm.

Se clătină puţin, apoi se aplecă în faţă, pentru a tasta

coordonatele de înapoiere, dar femeia ajunse acolo înaintea lui. În clipa cînd mașina se întoarse, îl sărută. Sub ochelarii fumurii, obrajii ei erau uzi.

II

Sinuciderea îl tulburase mai mult decît ar fi crezut, iar doamna Lambert îi telefonase cu o zi în urmă, pentru a-și amîna programarea. De aceea, Render se hotărî să-și petreacă dimineața reflectînd. Conform planului, intră în birou încruntat, trăgînd din țigară.

— Ați văzut...? întrebă doamna Hedges.

— Da.

Își azvîrli haina pe masa din colțul camerei, se duse la fereastră și privi în jos.

— Da, repetă. Treceam pe-acolo cu geamurile deopacizate. Tocmai curățau locul.

— Îl cunoșteați?

— Încă nici nu știu cum îl cheamă. De unde să fi știut?

— Tocmai m-a sunat Priss Tully — o centralistă de la compania de construcții de la etajul optzeci și șase. Spunea că se numea James Irizarry, producător de reclame... Stătea în birourile de vizavi de ei. A căzut ceva etaje... Cred că nu mai era conștient cînd a ajuns jos, nu? S-a izbit de fațadă... Dacă deschideți fereastra și vă aplecați, puteți vedea... acolo-n stînga... unde...

— Las-o baltă, Bennie... Prietena ta bănuiește de ce-a făcut-o?

— Nu prea. Secretara lui a apărut pe coridor, zbierînd. Se pare că intrase în biroul lui pentru niște desene, tocmai cînd se suia pe pervaz. Pe masă lăsase un bilet: „Am avut tot ce mi-am dorit. De ce să mai aștept?" Caraghios, nu? Adică, nu **caraghios...**

— Da... Știi ceva despre viața lui particulară?

— Însurat. Doi copii. Bună reputație profesională. Primea mereu comenzi. Serios... Își putea permite luxul unui birou în clădirea asta...

— Dumnezeule! se răsuci Render. Îi făcuse și dosar?

— Știți, înălță din umeri secretara, am prietene prin tot stupul ăsta. Mai flecărim și noi, cînd nu-i cine știe ce de lucru. Și, oricum, Prissy e cumnată-mea...

— Adică dacă-n clipa asta mă arunc pe geam, biografia

mea completă va fi cunoscută în următoarele cinci minute?

— Probabil, zîmbi ea, cu aproximație de cîteva minute. Dar n-o faceți astăzi, da?... Știți, ar fi în contratimp, și n-aș avea același succes cu o reluare. De fapt, sînteți un amestecător-de-minți. N-ați putea face așa ceva.

— Pariezi contra statisticilor, remarcă el. Medicii și avocații o fac de trei ori mai des decît reprezentanții celorlalte profesii.

— Hei! exclamă ea, prefăcîndu-se îngrijorată. Plecați de lîngă fereastra mea! Ar trebui atunci să lucrez pentru doctorul Hanson, și-i un nesuferit.

Render se apropie de birou.

— Nu știu niciodată cînd să vă iau în serios, decise femeia.

— Îți apreciez grija, pe cuvîntul meu. De fapt, nu m-am dat niciodată în vînt după statistici... Ar fi trebuit să ies din jocul ăsta acum patru ani.

— Ați fi fost totuși un titlu de pagina întîi, reflectă ea. Toți reporterii m-ar fi întrebat despre dumneavoastră... Apropo, de ce o fac?

— Cine?

— Oricine...

— De unde să știu, Bennie? Eu sînt un simplu răscolitor de suflete. Dacă aș putea detecta o cauză generală — iar apoi să descopăr o metodă de anticipare — atunci pentru ziariști ar fi ceva chiar mai grozav decît sinuciderea mea. Dar n-o pot face, deoarece nu cred că există o cauză simplă și izolată...

— Oh!

— Acum treizeci și cinci de ani, reprezenta a noua sursă de mortalitate în Statele Unite. Acum este pe locul șase, atît în America de Nord cît și în cea de Sud. Mi se pare că-n Europa este pe locul șapte.

— Și nimeni nu va ști, niciodată, de ce a sărit, de fapt, Irizarry?

Render întoarse un scaun cu spătarul înainte și se așeză. Scutură țigara într-o tăviță mică și strălucitoare. Femeia deșertă tăvița în coș și tuși semnificativ.

— Oho, de speculat poate specula oricine, răspunse el, și în special unul cu meseria mea. Primul lucru de luat în seamă ar fi trăsăturile personalității, care ar putea predispune un individ la perioade depresive. Cei care-și controlează strict emoțiile, cei care sînt conștienți și destul de puternic preocupați de probleme minore...

Scutură din nou ţigara în tăviţă şi o privi, retrăgîndu-şi apoi iute mîna. Zîmbi răutăcios.

— Pe scurt, încheie el, cîteva dintre trăsăturile celor ce activează în domenii ce solicită mai degrabă performanţa individuală decît cea colectivă: medicina, dreptul, arta...

Secretara îl privi gînditoare.

— Totuşi, nu te teme, chicoti Render. Viaţa-mi place al dracu' de mult.

— Sînteţi cam pesimist în dimineaţa asta...

— Mi-a telefonat Pete. Şi-a scrîntit glezna ieri, la ora de gimnastică. Ar trebui să fie mai atenţi la chestiile astea... Mă gîndesc să-l transfer la altă şcoală.

— Iarăşi?

— Poate. O să văd... După-amiază o să-mi telefoneze directorul. Nu-mi place să-l tot fiţîi, dar aş dori să termine şcoala întreg.

— Un copil nu poate creşte fără un accident, două. Este... o chestie de statistică.

— Statistica nu-i totuna cu soarta, Bennie. Fiecare şi-o face pe-a lui.

— Statistica sau soarta?

— Cred că pe amîndouă.

— Eu zic că dacă trebuie să se-ntîmple ceva, atunci se va întîmpla cu siguranţă.

— Nu sînt de acord. Întîmplător sînt convins că voinţa umană, dublată de o minte sănătoasă, poate exercita un anumit grad de control asupra evenimentelor. Dacă n-aş crede aşa, n-aş profesa meseria asta.

— Lumea este o maşină — ştiţi, doar — cauză, efect. Statisticile nu implică pro...

— Mintea omului nu-i o maşină, iar eu nu cunosc cauza şi efectul. Nu le cunoaşte nimeni.

— Din cîte ţin minte, aveţi un doctorat în chimie. Sînteţi un savant...

— Mai sînt şi un spion paraşutat, zîmbi el, întinzîndu-se, iar tu ai fost cîndva profesoară de balet. Se ridică şi-şi luă haina.

— Apropo, a sunat domnişoara DeVille şi-a lăsat un mesaj: „Ce-ai zice de St. Moritz?"

— Prea este cu „ritz" în coadă, hotărî el cu glas tare. O să fie Davos.

Deoarece sinuciderea îl tulburase mai mult decît ar fi trebuit, Render închise uşa cabinetului şi opaciză

ferestrele. Lasă aprinsă numai veioza de pe birou.

Cum s-a schimbat calitatea vieții omului, scrise el, **de la începuturile revoluției industriale?**

Luă hîrtia și reciti fraza. Acesta era subiectul despre care trebuia să vorbească sîmbăta următoare. Ca întotdeauna în astfel de cazuri, nu știa ce să spună, deoarece avea prea multe de explicat și numai o oră la dispoziție.

Se ridică și începu să se plimbe prin cabinetul scăldat acum în Simfonia a Opta a lui Beethoven.

— Puterea de-a face rău, rosti el pornind magnetofonul, a evoluat în directă legătură cu progresul tehnologic.

Spectatorii săi imaginari amuțiră. Zîmbi:

— Potențialul uman de simplă rănire a fost multiplicat prin producția de masă; capacitatea lui de a lovi psihicul prin contacte personale a sporit proporțional cu îmbunătățirea mijloacelor de comunicație. Însă toate acestea sînt chestiuni bine știute și nu la ele doresc să mă refer în seara aceasta. Aș dori, în schimb, să discut despre ceea ce eu am denumit auto-psihomimeză — complexele de anxietate auto-induse care, la prima vedere, par similare cazurilor clasice dar, de fapt, reprezintă dispersiuni radicale ale energiei psihice. Ele sînt specifice timpurilor noastre...

Se opri să-și stingă țigara și să-și caute cuvintele.

— Auto-psihomimeza, continuă, este un complex de imitare auto-perpetuat; este o afacere ce-ți focalizează întreaga atenție... Un jazzman, de pildă, care aproape jumătate din timp cîntă transpus, deși n-a folosit niciodată vreun narcotic și de-abia își amintește de cineva care să fi consumat droguri — se știe doar că astăzi toate tranchilizantele și stimulentele sînt lipsite de nocivitate... Asemenea lui Don Quijote, el aspiră la un ideal unde singură muzica lui va fi refularea tuturor tensiunilor sale.

Sau un orfan din războiul Coreei, trăind astăzi prin grija Crucii Roșii, a UNICEF-ului și a părinților pe care nu i-a întîlnit niciodată. Și-a dorit atît de mult o familie, încît și-a plăsmuit una în imaginație. Și-atunci...? Și-a urît tatăl imaginar, și și-a iubit mama imaginară — pentru că era un băiat inteligent și tînjea, de asemenea, după tradiționalele complexe, pe jumătate adevărate. De ce?

Astăzi, oricine este suficient de sofisticat pentru a pricepe teoriile, onorate de scurgerea timpului, referitoare

la tulburările psihice. Multe din cauzele acestor tulburări au fost îndepărtate — nu tot atît de radical ca războiul orfanului meu, ajuns acum adult, dar cu un efect la fel de remarcabil. Trăim într-un trecut nevropat... Din nou, de ce? Deoarece timpurile prezente sînt conectate la sănătate, siguranță și bunăstare. Am lichidat foametea, deși orfanii din junglă continuă să prefere un pachet cu hrană concentrată primit de la o ființă umană care se gîndește la ei, prînzului cald oferit de un automat într-o poiană.

Chiar în exces, bunăstarea fizică este acum un drept al fiecărui individ. Reacția față de această situație s-a ivit pe tărîmul sănătății mintale. Grație tehnologiei, multe dintre vechile probleme sociale au dispărut și o dată cu ele au pierit și multe din motivele tulburărilor psihice. Însă între negrul de ieri și albul de mîine se găsește marele cenușiu de astăzi, plin de nostalgie și teamă de viitor, ce nu poate fi exprimat pe un plan pur material și care este reprezentat printr-o căutare conștientă a străvechilor neliniști anxioase...

Dictafonul bîzîi scurt, dar Render nu-l auzi.

— Nu este teamă de ceea ce nu cunoaștem, urmă el, dar ziua de mîine este o foarte mare necunoscută. Cu treizeci de ani în urmă, domeniul psihiatric în care activez eu nici nu exista. Știința este capabilă de avansuri atît de rapide, încît există o reală neliniște publică — aș spune chiar o „angoasă" — față de urmarea logică: totala mecanizare a întregii lumi.

Cînd trecu pe lîngă birou, dictafonul bîzîi iarăși. Închise magnetofonul și reduse volumul muzicii.

— Alo?

— Saint Moritz, rosti ea.

— Davos, replică el ferm.

— Charlie, ești exasperant!

— Jill, dragă... semeni cu mine.

— Hai să discutăm diseară.

— N-avem ce discuta!

— Atunci mă iei la cinci?

Ezită, apoi răspunse:

— Da, la cinci. De ce n-ai conectat ecranul?

— M-am coafat. Vreau să-ți fac o surpriză.

Își opri un chicotit prostesc și spuse:

— Sper că-i una plăcută. Bine, o să vin să te iau.

O așteptă să răspundă „la revedere" și întrerupse legătura.

De-opaciză ferestrele, stinse veioza și privi afară.

Cerul era tot cenușiu, iar văzduhul plin de fulgi, căzînd lent... plutind fără grabă... coborînd și pierzîndu-se în tumult...

Deschise fereastra, se aplecă și zări în stînga locul unde Irizarry își lăsase penultimul semn în lume.

Închise fereastra și ascultă restul simfoniei. Trecuse o săptămînă de cînd fusese cu Eileen în roata oarbă. Ședința cu ea era programată la ora unu.

Își reaminti degetele ei mîngîindu-i chipul, ca niște frunze, sau ca trupul unor insecte, învățîndu-i trăsăturile în felul străvechi al nevăzătorilor. Amintirea nu era pe de-a întregul plăcută. Se întrebă de ce anume.

Jos, cu mult sub el, o porțiune de trotuar era iarăși curată; lunecoasă ca sticla sub un strat subțire, alb și proaspăt. Unul din îngrijitorii clădirii se grăbi afară și împrăștie sare, înainte ca vreun trecător să alunece și să se lovească.

Sigmund era întruchiparea vie a mitului lui Fenris. După ce Render îi comunicase doamnei Hedges: „Trimite-i înăuntru", ușa începu să se întredeschidă încet, apoi se deschise brusc și doi ochi galbeni-fumurii îl priviră. Ochii aparțineau unui cap de cîine cu o formă ciudată.

Țeasta lui Sigmund nu era îngustă ca a cîinilor, ridicîndu-se ușor de la rădăcina nasului; era înaltă, cu părul zbîrlit, făcînd ca ochii să pară mai afundați în orbite decît în realitate. Render se înfioră ușor înaintea aspectului și mărimii capului. Mutanții văzuți pînă atunci fuseseră cu toții cățelandri. Sigmund era adult și blana lui neagră-cenușie avea tendința să se zbîrlească, lucru ce-l făcea să apară și mai masiv decît cîinii obișnuiți din rasa lui.

Îl privi pe Render într-un mod foarte ne-cînesc și scoase un mormăit ce semăna prea mult cu „Salut, doctore", ca să fi fost o coincidență.

Render încuviință și se ridică.

— Salut, Sigmund, răspunse el. Intră.

Cîinele întoarse capul, adulmecînd aerul încăperii — parcă hotărîndu-se dacă să fie sau nu încrezător. Apoi privi din nou spre bărbat, clătină din cap a încuviințare și deschise ușa cu umărul. Întreaga scenă durase, poate, o secundă.

Eileen îl urmă, ținînd ușor de lesa dublă. Cîinele păși fără zgomot pe covorul gros — cu capul plecat, de parcă s-ar fi furișat. Ochii săi nu-l părăseau pe Render.

— Deci acesta e Sigmund...? Ce mai faci, Eileen?

— Bine... Da, a dorit foarte mult să vină, iar **eu** am ținut să-l întîlnești.

Render o conduse pînă la un scaun și-o așeză. Femeia desfăcu lesa de la zgarda cîinelui și o lăsă pe podea. Sigmund se așeză lîngă ea, continuînd să-l privească pe Plăsmuitor.

— Ce mai e nou pe la State Psych?

— Nimic deosebit... Pot împrumuta o țigară, doctore? Le-am uitat pe-ale mele...

Îi puse țigara între degete și o aprinse. Ea purta un taior bleumarin închis, și ochelarii erau albăstrii. Punctul argintiu de pe frunte reflectă flacăra brichetei; ea continuă să privească locul acela din spațiu chiar și după ce el își retrăsese mîna. Părul lung, pînă pe umeri, părea mai deschis la culoare decît în ziua cînd făcuseră cunoștință; astăzi era aidoma unei monezi de-abia arămite.

Render se așeză pe colțul biroului său, apropiind cu piciorul scrumiera-glob.

— Înainte, mi-ai spus că a fi orb nu-nseamnă că n-ai văzut niciodată. Atunci, nu ți-am cerut să te explici. Acum însă aș vrea să știu.

— Am făcut o ședință de neuroparticipare cu doctorul Riscomb, răspunse ea, înainte de accidentul lui. Voia să mă acomodeze cu impresiile vizuale. Din păcate, a doua ședință n-a mai avut loc...

— Mda... Ce-ați făcut în ședința aceea?

Eileen încrucișă picioarele și Render le remarcă.

— În principal, culori. Experimentul a fost copleșitor.

— Cît de bine ți le-amintești? Cînd a avut loc?

— Acum vreo șase luni... și n-o să le uit niciodată. De atunci am visat de multe ori colorat.

— Cît de des?

— De cîteva ori pe săptămînă.

— Ce fel de asociații au culorile?

— Nici una specială. Îmi vin în minte laolaltă cu alți stimuli — destul de aleator.

— Cum anume?

— Uite, de pildă cînd mă întrebi ceva, „văd" un fel de galben-portocaliu. Salutul tău era argintiu. Acum, cînd stai și mă asculți fără să vorbești, te asociez cu un albastru

închis, aproape violet.

Sigmund își mută privirea spre birou, uitîndu-se la panoul lateral.

Aude oare învîrtindu-se rolele magnetofonului? se întrebă Render. **Și, dacă le aude, poate ghici ce este și ce face?**

În cazul acela, fără îndoială, cîinele i-ar fi spus Eileenei — deși femeia era pesemne conștientă de ceea ce era acum o practică curentă — și poate nu i-ar fi plăcut să i se aducă aminte că Render consideră cazul o terapie, nu un simplu proces de adaptare. Dacă el considera c-ar fi fost bine (și zîmbi mental, închipuindu-și scena), ar fi trebuit să-i vorbească animalului între patru ochi.

Înălță din umeri.

— Atunci o să construiesc o lume destul de elementară, spuse, și-o să-ți introduc cîteva fundamente.

Femeia zîmbi și Render privi mitul ghemuit la picioarele ei, cu limba ca o felie de șuncă atîrnînd peste o sîrmă ghimpată.

Și el zîmbește?

— Mulțumesc, rosti Eileen.

Sigmund dădu din coadă.

— Bine. Bărbatul azvîrli țigara în regiunea Madagascarului. Atunci scot „oul" și-l testez. Între timp, spuse apăsînd o tastă, camuflată, poate că puțină muzică te va relaxa.

Ea deschise gura să-i răspundă, însă o uvertură wagneriană acoperi cuvintele. Render apăsă din nou tasta și, în tăcerea care urmă, se scuză:

— He, he... Credeam că urmează Respighi...

Încă două apăsări și găsi niște pini romani.

— Ai fi putut să-l lași, comentă Eileen. Îmi place Wagner.

— Nu, mulțumesc, făcu el, descuind dulapul. Mă lovesc mereu de grămezile alea de laitmotive.

Tăcut ca un nor, oul cel uriaș lunecă în cabinet. Deplasîndu-l spre birou, Render auzi un mîrîit ușor înapoia sa. Se întinse iute.

Precum umbra unei păsări, Sigmund se ridicase în picioare, traversase încăperea și dădea ocol mașinăriei, adulmecînd-o — cu coada întinsă, urechile culcate pe spate și colții dezveliți.

— Stai ușor, Sig, îl potoli Render. Este un Aparat

Neural Multicanal, tip T & R. Nu muşcă. E pur şi simplu o maşină, aidoma unui automobil, sau televizor, sau maşină de spălat vase. Îl vom folosi azi ca să-i arătăm Eileenei cum se văd unele lucruri.

— Nu place, mîrîi cîinele.

— De ce?

Sigmund nu-i răspunse, ci se îndreptă spre Eileen şi-şi puse capul în poala ei.

— Nu place, repetă el, privind-o.

— De ce?

— Nu cuvinte, se hotărî el. Acum, acasă?

— Nu, răspunse ea. Tu o să te ghemuieşti în colţul ăla şi-o să te culci, iar eu o să mă ghemuiesc în maşină şi-o să fac acelaşi lucru... sau cam aşa ceva.

— Nu bine, lăsă cîinele coada în jos.

— Hai, îl împinse Eileen, aşează-te şi fii cuminte.

Sigmund o ascultă, dar mîrîi cînd Render opaciză ferestrele şi apăsă tasta ce transforma masa de lucru în locul operatorului.

Scînci încă o dată... cînd oul, conectat acum de consolă, se desfăcu la mijloc, iar capacul basculă în sus şi înapoi, dezvăluind interiorul.

Bărbatul se aşeză. Scaunul i se mulă după trup şi se înclină, lunecînd pe jumătate sub consolă. Se ridică, şi scaunul se retrase, redevenind drept. Atinse o anumită porţiune a biroului şi jumătate din plafon se desprinse de la locul ei, se modifică şi atîrnă deasupra ca un clopot uriaş. Render veni lîngă uterul-ro. Respighi vorbea despre pini, iar Render detaşă o cască de sub ou şi se aplecă peste birou. Astupîndu-şi o ureche cu umărul şi lipind casca de cealaltă ureche, se jucă peste taste cu mîna liberă. Leghe de valuri înecau poemul; mile de trafic îl călăreau; un clopot uriaş trimitea dangăte prin el; iar feed-backul rostea: „...Acum, cînd stai şi mă asculţi fără să vorbeşti, te asociez cu un albastru închis, aproape violet..."

Trecu pe masca facială şi comandă; **unu** — scorţişoară, **doi** — frunze uscate, **trei** — mosc puternic, reptilian... şi mai jos, prin sete, şi gustul de miere, oţet şi sare, înapoi în sus la liliac şi pavaj umed, un iz de ozon de după furtună, şi toate aromele olfactive şi gustative de bază pentru dimineaţa, amiaza şi seara oraşului.

Salteaua plutea orizontal pe perna ei de mercur, stabilizată magnetic de pereţii oului. Pregăti benzile.

Uterul-ro era în perfectă stare.

— Bun, rosti întorcîndu-se, totul e-n ordine.

Ea tocmai își așeza ochelarii deasupra hainelor împăturite. Se dezbrăcase în vreme ce Render testa aparatura. Rămase surprins de talia subțire, sînii mari, cu sfîrcuri întunecate, picioarele lungi. Era prea bine făcută pentru o femeie de înălțimea ei.

În timp ce o privea, își dădu seama că, în mod normal, principala lui nemulțumire venea din faptul că-i era pacientă.

— Sînt gata, rosti Eileen, și el veni lîngă femeie.

O apucă de cot și o conduse pînă la mașină. Degetele ei cercetară interiorul. Ajutînd-o să intre, îi observă ochii de un verde marin. Nici asta nu-i încîntă.

— Stai bine?

— Da.

— Bun, atunci îi dăm drumul. Îl închid. Vise plăcute!

Capacul coborî încetișor. Închizîndu-se, deveni opac, apoi scînteietor. Render își privi reflexia deformată.

Păși înapoi către birou.

Sigmund se ridicase în picioare, blocîndu-i drumul.

Render se aplecă să-l mîngîie pe cap, dar cîinele se feri.

— Eu merg, mîrîi el.

— Mă tem că nu se poate, bătrîne, făcu bărbatul. Și-apoi, nu mergem nicăieri. O să moțăim chiar aici, în camera asta.

Cîinele nu păru îmbunat.

— De ce?

Plăsmuitorul oftă. O discuție cu un cîine era chestiunea cea mai ridicolă pe care și-o putea imagina cînd era treaz.

— Sig, spuse el. Încerc s-o ajut să-nvețe cum arată lucrurile. Fără îndoială, tu faci o treabă minunată, conducînd-o în lumea aceasta, pe care ea n-o poate vedea — dar acum trebuie să afle și cum arată **de fapt,** iar eu o să-i arăt.

— Atunci, ea nu va avea nevoie de mine.

— Ba sigur că va avea nevoie de tine. Render era gata să izbucnească în rîs. Pateticul era atît de alăturat absurdului, încît nu se putea abține. Eu nu-i pot readuce vederea, explică. Îi voi transfera niște abstracții vizuale — ca și cum i-aș împrumuta, pentru scurt timp, ochii mei. Ai înțeles?

— Nu, rosti cîinele. Ochii mei să ia.

Render închise muzica.

Întreaga relaţie mutant-stăpîn, hotărî el, **merită şase volume în germană.**

Arătă colţul încăperii.

— Du-te şi stai acolo, cum ţi-a spus Eileen. N-o să dureze mult şi cînd se va termina, va pleca aşa cum a venit, condusă de tine. Înţeles?

Sigmund nu răspunse, dar se întoarse şi porni spre colţ cu coada iarăşi pleoştită.

Render se aşeză şi coborî cupola, versiunea modificată pentru operator a uterului-ro. Era singur înaintea celor nouăzeci de taste albe şi două roşii. Lumea se termina în întunericul din jurul consolei. Lărgi nodul cravatei şi-şi descheie gulerul.

Luă casca de pe suportul ei şi-i verifică legăturile. După aceea şi-o puse pe cap ridicînd-o jumătate peste partea inferioară a feţei şi lăsînd cealaltă jumătate să-i cadă peste frunte, unindu-se între ele. Aşeză braţul drept în bandulieră şi, dintr-o singură apăsare, elimină conştiinţa pacientei sale.

Un Plăsmuitor nu apasă conştient tastele albe. El doreşte anumite condiţii. După aceea, reflexe musculare adînc înrădăcinate exercită o presiune aproape imperceptibilă asupra bandulierei sensibile, ce glisează în poziţia corespunzătoare şi stimulează mişcarea degetului întins. O tastă este apăsată. Banduliera se mişcă mai departe.

Render simţi o furnicătură în ceafă; miros de iarbă proaspăt cosită.

Pe neaşteptate, se află pe drumul cel mare şi cenuşiu dintre lumi.

După un timp ce i se păru foarte lung, simţi că ajunsese pe un Pămînt ciudat. Nu putea vedea nimic; doar o anume senzaţie îl anunţă că ajunsese. Era cea mai întunecoasă dintre nopţile întunecoase pe care le cunoscuse.

Dori ca bezna să dispară. Nu se întîmplă nimic.

O parte a minţii lui se redeşteptă, o parte despre care nu ştiuse că dormea; îşi aminti cui aparţinea lumea unde intrase.

Îi ascultă prezenţa. Auzi teamă, şi aşteptare.

Dori culoare. Pentru început, roşu...

Simţi o corespondenţă. Apoi un ecou.

Totul deveni roşu; trăia în mijlocul unui rubin infinit.

Portocaliu... Galben...

Era capitv într-o picătură de chihlimbar.

Verde acum, și adăugă ceturile unei mări fierbinți. Albastru, și răcoarea serii.

Își atinse atunci mintea, producînd simultan toate culorile. Soseau precum nori mari, rotitori.

Îi făcu apoi bucățele și creă din ele o formă.

Un curcubeu incandescent, arcuit peste cerul negru.

Luptă pentru castaniuri și cenușiuri. Apărură dedesubtul lui, fosforescente — petice tremurătoare, mișcătoare.

Undeva, o senzație de uimire. Totuși, nici urmă de isterie, așa încît continuă cu Plăsmuitul.

Reuși un orizont, și întunericul se scurse înapoia sa. Cerul se albăstri ușor, și încercă pe el o turmă de nori negri. Eforturilor lui de a crea distanță și adîncime li se opunea rezistență, și atunci consolidă imaginea cu un zgomot de valuri îndepărtate. Acum, cînd împinse norii într-o parte, apăru încetișor transferul unui concept de distanță, cunoscut doar din auzite. Ridică iute o pădure înaltă, pentru a opri un talaz de acrofobie.

Panica dispăru.

Render își concentră atenția asupra copacilor înalți — stejari și pini, plopi și sicomori. Îi azvîrli în jur, ca pe niște lănci, în șiruri neregulate de verde, cafeniu și galben, derulă un covor gros de iarbă umedă de roua dimineții, presără din loc în loc cîteva stînci cenușii și buturugi acoperite cu mușchi, împleti ramurile de deasupra potrivind în viroagă o lumină constantă.

Efectul fu amețitor. Întreaga lume se clătină parcă într-un suspin, apoi se așternu tăcerea.

Continua să-i simtă prezența. Se hotărî că mai bine ar fi fost să construiască iute fundalul, să creeze un loc tangibil, să pregătească un cîmp de operații. Mai tîrziu, în ședințele următoare, putea reveni, putea repara și înlătura efectele șocului; pentru început, acesta era minimul necesar.

Surprins, își dădu seama că tăcerea nu era o retragere. Eileen pătrunsese în copaci și iarbă, în pietre și tufișuri, personaliza formele acestora, corelîndu-le cu senzații tactile, sunete, temperaturi, arome.

Mișcă ramurile copacilor cu o adiere ușoară. Undeva, în afara limitelor vederii, iscă susurul unui pîrîu.

Un sentiment de bucurie. Îl împărtăși și el.

Ea se comporta foarte bine, așa încît decise să extindă

sfera exercițiului. Își lăsă mintea să hoinărească printre arbori, încercînd o dublare de moment a vederii, în care răstimp zări o mînă uriașă, călătorind într-o caleașcă din aluminiu, spre un cerc alb.

Acum, el se găsea lîngă pîrîu și o căuta, atent.

Se contopi cu apa. Încă nu luase o formă anume. Susurul deveni clipocit, cînd împînse undele pîrîiașului peste bolovani și prin locuri înguste. La insistența sa, apele deveniră mai unduioase.

— Unde ești? întrebă pîrîul.

Aici! Aici!

Aici!

...și aici! răspunseră copacii, tufișurile, pietrele, iarba.

— Alege numai una, spuse pîrîul, lărgindu-se, ocolind o stîncă și coborînd apoi pe o pantă, către un lac albastru.

Nu pot, răspunse vîntul.

— Trebuie. Pîrîul se vărsă în lac, se învolbură la suprafață, după aceea se liniști și reflectă crengi și nori negri. Acum!

Bine, răspunse pădurea, **imediat.**

Ceața se înălță deasupra lacului și pluti spre un mal.

— Acum, clincheti ceața.

Atunci, aici...

Alesese o salcie mititică. Se clătina în vînt și-și afunda ramurile în apă.

— Eileen Shallot, rosti el, privește în lac!

Vîntul suflă din altă parte; salcia se aplecă.

Nu-i era greu deloc să-și amintească chipul, trupul ei. Copăcelul se roti, parcă lipsit de rădăcini. Eileen stătea în mijlocul unei explozii tăcute de frunze; privea, înfricoșată, în oglinda albastră și adîncă din mintea lui Render — lacul.

Își acoperi ochii cu mîinile, însă nu le putu opri vederea.

— Iată-te, spuse Render.

Lăsă jos mîinile și se privi. Apoi se întoarse încet, în fiecare direcție; se studie. În cele din urmă, vorbi:

— Simt că sînt destul de frumoasă. Simt așa pentru că asta dorești tu, sau pentru că este adevărat?

În timp ce pronunța cuvintele, privi în jur, căutîndu-l pe Plăsmuitor.

— Este adevărat, se auzi Render de pretutindeni.

— Mulțumesc.

Un vîrtej alb, și fu îmbrăcată într-un veșmînt de damasc. În depărtare, lumina spori aproape imperceptibil. La baza

norilor inferiori, apăru o nuanță palidă de trandafiriu.

— Ce se-ntîmplă acolo? întrebă ea.

O să-ți arăt un răsărit de soare, răspunse bărbatul, și probabil că am să-l știrbesc puțin... dar este primul meu răsărit profesional în aceste condiții.

— Unde ești **tu?**

— Peste tot.

— Te rog, ia o formă, să te pot vedea.

— Bine.

— Adevăratul tău aspect...

Dori să fie pe mal, lîngă ea, și apăru acolo.

Surprins de o strălucire metalică, privi în jos. Lumea tremură pentru o clipă, apoi redeveni stabilă. Izbucni în rîs, dar rîsul îi îngheță pe buze, cînd se gîndi la ceva.

Purta armura ce stătuse lîngă masa lor, la **Potîrnichea și Scalpelul,** în seara cînd se cunoscuseră.

Ea întinse un braț:

— Armura de lîngă masa noastră, recunoscu, plimbîndu-și degetele peste plăci și îmbinări. În seara aceea, am asociat-o cu tine.

— Și m-ai băgat înăuntru, comentă Render. Ești o femeie cu o voință foarte puternică.

Armura dispăru, iar el purta costumul său gri, cravata sîngerie cu nodul lărgit, și o expresie profesională.

— Iată-mă în realitate, zîmbi vag. Acum, spre răsărit. O să folosesc toate culorile. Privește!

Se așezară pe banca verde ce apăruse înapoia lor și Render arătă în direcția unde hotărîse că va fi estul.

Încetișor, soarele trecu prin ipostazele sale matinale. Pentru întîia dată în această lume particulară, străluci ca un zeu, se reflectă în lac, străpunse norii și incendie peisajul sub ceața ce se ridica din pădurea umedă.

Eileen nu se clinti și nu vorbi multă vreme, uitîndu-se absorbită, privind direct în globul de foc. Render îi putea simți fascinația.

Privea sursa întregii lumini; de pe arama strălucitoare a sprîncenelor ei, se reflecta precum o picătură de sînge.

— Acesta este soarele, iar acolo sînt norii, spuse Render bătînd din palme, iar norii acoperiră soarele și deasupra lor se auzi un duruit ușor. Asta este tunetul, încheie el.

Apoi începu să plouă, încrețind lacul și gîdilîndu-le chipurile, cu sunete seci pe frunze, urmate de alte zgomote mai moi, cînd picăturile căzură de pe ramuri.

udîndu-le hainele și părul, curgîndu-le după ceafă, și în ochi, și preschimbînd pămîntul în noroi.

Un fulger acoperi cerul, urmat, după o clipă, de tunet.

— ... Iar asta-i o furtună de vară, explică. Vezi cum ploaia ne udă pe noi, și frunzele? Ceea ce-ai văzut pe cer înaintea tunetului a fost un fulger.

— ... Prea mult, făcu ea. Să ne oprim o clipă, te rog.

Ploaia încetă imediat și soarele se ivi printre nori.

— Mor după o țigară, spuse Eileen, dar mi le-am lăsat în cealaltă lume.

Pînă să termine de vorbit, între degete îi apăru o țigară gata aprinsă.

— O s-aibă un gust fad, vorbi cu glas straniu Render.

O privi o clipă, apoi adăugă:

— Nu eu ți-am dat țigara. Tu ai luat-o din mintea mea.

Fumul, care se încolăcea în sus, dispăru.

— ... Ceea ce înseamnă că, pentru a doua oară astăzi, am subestimat forța vidului din mintea ta — de-acolo unde ar fi trebuit să existe văzul. Asimilezi foarte repede impresiile noi. Ba chiar ai ajuns să te întinzi după altele. Fii atentă! Caută să-ți stăpînești această tendință.

— Este ca o foame, șopti ea.

— Poate c-ar fi mai bine să-ncheiem acum ședința.

Hainele se uscară. O pasăre începu să cînte.

— Nu, așteaptă! Te rog. O să fiu atentă. Vreau să mai văd și alte lucruri.

— Mai este timp și data viitoare. ...Totuși cred că mai putem încerca o dată. Există ceva ce ți-ai dori tare mult să vezi?

— Da! Iarna... Zăpada...

— Bine, zîmbi Plăsmuitorul, atunci învelește-te în blana asta...

După plecarea ei, orele trecură repede. Render era bine dispus. Se simțea golit și reumplut. Trecuse prin prima încercare fără a suferi vreo repercusiune. Hotărî că avea să reușească. Satisfacția lui era mai mare decît teama. Revenind să lucreze la textul expunerii se simți cuprins de exaltare.

— ... Și care este puterea de-a face rău? își întrebă microfonul.

Trăim din plăceri și trăim din dureri, răspunse tot el. Ambele pot frustra, și ambele pot încuraja. Dar în vreme ce plăcerea și durerea își au izvorul în biologic, ele sînt

condiționate de societate: sînt, astfel, valori obținute prin derivare. Datorită maselor uriașe de indivizi ce-și schimbă, zilnic și aleator, poziția spațială prin orașele planetei, a apărut necesitatea existenței unor controale total inumane asupra acestor mișcări. Zilnic, ele invadează domenii noi — ne conduc automobilele, ne pilotează avioanele, ne iau interviuri, ne pun diagnostice — și nici măcar nu-ndrăznesc să avansez o judecată morală asupra acestor infiltrări. Au devenit necesare. În cele din urmă, s-ar putea dovedi salutare.

Ceea ce doresc însă să accentuez este că, adesea, nu ne cunoaștem propriile valori. Nu putem spune exact ce-nseamnă pentru noi un anumit obiect, decît atunci cînd dispare din viața noastră. Dacă un lucru de valoare încetează să mai existe, energiile psihice acumulate în el se eliberează. Căutăm alte obiecte de valoare în care să investim această... mana, dacă vă place termenul, sau libido, dacă nu vă place. Totuși, nici unul dintre lucrurile dispărute în utlimele trei, patru, cinci decenii, n-a fost, în sine, extrem de semnificativ; și nici unul dintre lucrurile noi apărute în acest răstimp nu este foarte malițios față de oamenii pe care-i înlocuiește, sau față de cei pe care, într-un fel sau altul, îi controlează. Totuși, o societate este formată din multe lucruri, iar cînd acestea se modifică prea rapid, consecințele nu pot fi apreciate. Adesea, o studiere aprofundată a bolilor mintale este revelatoare în privința naturii stress-urilor din societatea unde a apărut boala. Dacă simptomele de anxietate se împart în anumite grupe și clase, atunci din ele se poate afla ceva relativ la nemulțumirea societății. Carl Jung a arătat că atunci cînd conștiința, în căutarea ei de valori, este frustrată în mod repetat, ea va orienta această căutare spre conștient; eșuînd acolo, va începe să-și croiască drum în ipoteticul subconștient colectiv. În analizele postbelice ale unor foști naziști el a observat că, cu cît aceștia se străduiau mai puternic să ridice ceva din ruinele vieților lor — după ce trăiseră într-o perioadă de iconoclasm, pentru ca apoi să-și vadă prăbușite noile idealuri —, deci, cu cît încercau mai tare, cu atît păreau să pătrundă mai adînc în subconștientul colectiv al poporului german. Pînă și visele lor erau structurate pe miturile teutonice.

Același lucru, într-un mod mult mai puțin dramatic, se întîmplă astăzi. Există perioade istorice în care tendința colectivă a minții de-a se răsfrînge asupra ei, înapoi, este

mai pronunțată decît în alte vremuri. Trăim într-o asemenea perioadă de don quijotism, în chiar sensul termenului. Motivul? În ziua de azi, puterea de-a face rău este sinonimă cu a ignora, a respinge, a nu băga în seamă — și ea nu mai reprezintă proprietatea exclusivă a ființelor omenești...

Îl întrerupse un bîzîit. Opri magnetofonul și cuplă telefonul.

— Charles Render.

— Paul Charter, se auzi din receptor. Sînt director la Dillin.

— Da?

Ecranul se limpezi. Render zări un bărbat cu ochii apropiați sub o frunte înaltă. Fruntea era extrem de ridată; gura zvîcnea, agitată de un tic.

— Aș dori să-mi cer scuze pentru cele petrecute. Cauza a fost un aparat defect, care...

— Nu vă puteți permite echipament corespunzător? Percepeți taxe destul de mari.

— Era un aparat **nou.** Defectul a fost de fabricație...

— Nu asista nimeni la oră?

— Ba da, însă...

— De ce n-a verificat echipamentul? De ce nu era în apropiere, să prevină accidentul?

— **Era** în imediata apropiere, dar totul s-a petrecut prea rapid ca să mai poată interveni. În privința verificării echipamentului, depistarea defectelor de fabricație nu este treaba lui. V-am spus, îmi pare foarte rău. Țin mult la băiat. Vă asigur că așa ceva nu se va repeta.

— Aici aveți dreptate. Mîine dimineață îl mut la o școală care știe să ia niște măsuri de siguranță.

Întrerupse legătura cu un gest scurt. Rămase locului cîteva minute, apoi traversă încăperea către seiful din perete, parțial mascat, deși nu ascuns, de un raft cu cărți. Îi trebui doar o clipă să-l deschidă și să ia dinăuntru o casetă, conținînd un colier ieftin și o fotografie înrămată a unui bărbat semănînd cu el, deși mult mai tînăr, alături de o femeie cu bărbia mică și părul negru pieptănat peste cap. Între cei doi se aflau doi copii — fetița ținea bebelușul în brațe și zîmbea frumos, deși plictisită. Ca întotdeauna în asemenea momente, Render privi poza numai cîteva clipe, jucîndu-se cu colierul, apoi închise caseta și o zăvorî din nou, pentru multe luni de zile.

* * *

Bum! Bum! făcea basul. **Zing-zing-zinga-zing,** cinelele. Proiectoarele împroşcau roşu, verde, albastru şi un galben oribil asupra incredibililor dansatori metalici.

OAMENI? întreba firma.

ROBOŢI? (imediat dedesubt).

VENIŢI ŞI GHICIŢI! (criptic, jos de tot.)

Aşa că veniseră.

Render şi Jill stăteau la o măsuţă microscopică, din fericire cu spatele la perete, sub caricaturile în cărbune ale unor personalităţi suficient de necunoscute (în subculturile unui oraş cu paisprezece milioane de locuitori, existau nu mai ştiu cîte personalităţi). Încreţind nările de plăcere, Jill era absorbită de actualul punct de atracţie al subculturii respective, înălţînd cînd şi cînd umerii pînă la nivelul urechilor, pentru a sublinia un rîs tăcut, sau un chicotit, deoarece dansatorii erau prea umani — felul în care robotul de abanos îşi deplasa degetele pe antebraţul robotului argintiu, cînd se depărtau şi treceau unul pe lîngă celălalt...

Bărbatul îşi împărţea atenţia între Jill, dansatori şi o licoare cu aspect neplăcut, aducînd perfect cu un păhărel de whisky amar, încîlcit cu alge (dintre care krakenul s-ar fi putut ridica în orice clipă, tîrînd la pieire vreo corabie nefericită).

— Charlie, eu cred că-s oameni!

Render îşi descurcă privirea din părul şi clipsurile ei.

Privi dansatorii de pe ringul plasat ceva mai jos faţă de mese şi înconjurat de muzică.

Sub carapacele metalice, **puteau** fi oameni. În cazul acesta, dansul lor era o chestiune de mare abilitate. Deşi se fabricau aliaje extrem de uşoare, oricărui dansator i-ar fi venit greu să se mişte cu atîta uşurinţă — atît de mult timp şi fără nici un efort aparent — într-un costum complet metalic, fără nici cel mai mic zdrăngănit sau zornăit.

Silenţios...

Alunecau precum doi pescăruşi; cel mai mare de culoarea antracitului şlefuit, iar celălalt aidoma unei raze de lună ce intră pe fereastră şi cade asupra unui manechin învesmîntat în mătase.,

Chiar atunci cînd se atingeau, nu se auzea nici un zgomot — sau, dacă se auzea, nu se distingea dincolo de ritmurile formaţiei.

Bum-bum! Zinga-zing!

Render comandă încă un pahar.

Încet, se trecuse la un dans apaş. Plăsmuitorul îşi privi ceasul. Se gîndi că dansau de prea multă vreme pentru a fi nişte artişti obişnuiţi. Trebuiau să fie roboţi. Privindu-i din nou, cel negru îl aruncă pe cel argintiu la vreo trei metri depărtare şi se întoarse cu spatele la el.

Nu se auzi nici un sunet metalic.

Mă-ntreb cît o fi costînd spectacolul ăsta? medită Render.

— Charlie! nu s-a auzit nici un zgomot! Cum au făcut?

— Habar n-am.

Luminile erau din nou galbene, apoi roşii, albastre, verzi.

— Ai crede că şi-au stricat mecanismul, nu-i aşa?

Robotul alb se tîrî înapoi; celălalt îşi învîrtea încheietura mîinii, cu o ţigară aprinsă între degete. Se auziră rîsete, cînd duse mecanic ţigara la chipul lipsit de buze. Dansatorul argintiu ajunse înaintea lui. Se întoarse, dădu drumul ţigării, o stinse încet şi apăsat şi se răsuci din nou spre partenerul său. Avea să-l arunce iarăşi? Nu...

Încet apoi, precum păsările cu picioroange din Orient, reîncepură mişcările cu multe întoarceri.

Adînc în sinea lui, Render se amuză, totuşi era prea detaşat pentru a se întreba asupra motivului. Preferă să caute krakenul în fundul paharului.

Jill îl strînse de braţ, făcîndu-l să-şi îndrepte din nou atenţia către ring.

În vreme ce orga de lumini tortura spectrul, robotul întunecat îl ridică încetişor deasupra capului pe cel argintiu, apoi începu să se rotească, ţinîndu-l în poziţia aceea — braţele întinse, spatele arcuit, picioarele încrucişîndu-se — la început foarte lent. După aceea, mai iute.

Brusc, se învîrteau cu o viteză incredibilă, iar luminile se roteau tot mai rapid.

Render scutură din cap, să se limpezească.

Se mişcau atît de iute, încît *trebuiau* să cadă — indiferent ce-ar fi fost, oameni sau roboţi. Dar nu căzură. Erau o mandala. O formă complet cenuşie. Render privi în jos.

Încetiniră, mai mult, tot mai mult. Se opriră.
Muzica încetă.
Se făcu întuneric. Răsunară aplauze.
Cînd luminile se aprinseră iarăşi, roboţii stăteau aidoma

unor statui, cu fața spre public. Lent, foarte lent, făcură o plecăciune.

Aplauzele sporiră.

După aceea, se întoarseră și plecară.

Muzica reîncepu, sub o lumină normală. De peste tot se auzeau glasuri comentînd. Render ucise krakenul.

— Ce părere ai? îl întrebă ea.

Bărbatul adoptă o expresie serioasă și declamă:

— Sînt un om ce se visează robot, sau sînt un robot visînd că este om? Zîmbi și adăugă: Nu știu.

Chicotind, Jill îl înghionti; el îi atrase atenția că se ameține.

— Nu, protestă ea. Oricum, nu prea tare. Nu ca tine...

— Totuși, cred că trebuie să te vadă un doctor. Unu' ca mine. Chiar acum! Hai să plecăm și să ne plimbăm cu mașina.

— Nu încă, Charlie. Mai vreau să-i văd o dată, da? Te rog!

— Dacă mai beau ceva, n-o să mai pot vedea pîn-acolo.

— Atunci, comandă o cafea.

— Puah!

— O bere...

— O să mă chinuiesc și fără.

Pe ring dansau mai multe perechi, dar Render își simțea picioarele de plumb.

Aprinse o țigară.

— Deci azi ai vorbit c-un cîine?

— Da. Foarte tulburător.

— Era drăguță?

— Era cățel. Brr, ce cățel urît!

— Prostănacule! Mă refer la tipa lui.

— Jill, știi că niciodată nu discut despre pacienți.

— Mi-ai spus că-i oarbă și că are un cîine mutant. Vreau să știu doar dacă-i drăguță.

— Păi... Și da, și nu. O ciupi pe sub masă și făcu un gest vag. Știi...

— La fel, se adresă ea chelnerului ivit brusc dintr-o pată de întuneric, iar acesta încuviință și dispăru tot atît de neașteptat.

— S-au dus bunele mele intenții, suspină Render. Tot ce-ți pot spune, este c-o să vezi ce-nseamnă să fii examinată de-un medic în stare de ebrietate.

— O să te trezești repede, ca-ntotdeauna. Hipocrate și

chestiile-alea.

Pufni și privi ceasul.

— Mîine trebuie să fiu în Connecticut. Să-l retrag pe Pete de la nenorocita aia de școală...

Femeia suspină, plictisită de subiect.

— Cred că-ți faci prea multe griji cu el. Orice copil își poate scrînti piciorul. Așa-s copiii. Eu mi-am rupt mîna la șapte ani. A fost un accident. Nu-i vina școlii; se mai întîmplă și de astea.

— Pe dracu! exclamă el, acceptînd băutura neagră de pe tava neagră purtată de un negru. Dacă ăia nu pot face o treabă ca lumea, o să găsesc pe cineva care poate.

Jill înălță din umeri.

— Tu ești șeful. Eu știu doar ce citesc prin ziare... Ai rămas la Davos, deși știi că la Saint Moritz întîlnești alt gen de oameni? adăugă ea.

— Mergem să schiem, nu? Eu prefer pîrtiile din Davos.

— În seara asta eu n-am voie să marchez nici o dată?

O strînse de mînă.

— Tu marchezi cînd sîntem numai noi doi, scumpo.

Băură paharele, fumară țigările și se ținură de mîini pînă cînd oamenii părăsiră ringul de dans și reveniră la mesele lor microscopice, iar proiectoarele se învîrtiră și se învîrtiră, nori înțepători de fum din iad pînă la răsărit și înapoi, iar basul făcu **bum!**

Zinga-zinga!

— Oh, Charlie! Uite-i din nou!

Cerul era limpede ca un cristal. Drumurile erau curate.

Ninsoarea se oprise.

Jill răsufla regulat și încet, adormită. S—7 gonea peste podurile orașului. Dacă stătea absolut nemișcat, Render se putea convinge că numai trupul îi era beat; dar cînd încerca să miște capul, universul începea să danseze în jurul lui. În clipa aceea, se crezu Plăsmuitor, într-un vis.

Un moment, fusese real. Dăduse înapoi uriașul ceas de pe cer, zîmbind în vreme ce moțăia. În secunda următoare, era din nou treaz și surîsul îi dispăruse.

Universul se răzbunase pe ipoteza lui. Pentru o clipă recunoscută, cu neajutorarea ce-o iubea atît de mult, îl încărcase iarăși cu prețul adîncului de lac; iar pe cînd înaintase spre ruina de la capătul lumii — cu mișcări lente de înotător și la fel de incapabil să vorbească — auzise de undeva de deasupra Pămîntului, neclar prin apele ce-l

acopereau, urletul lupului Fenris, care se pregătea să-nfulece Luna; și atunci, știuse că sunetul semăna cu trîmbița unei judecăți, după cum femeia de lîngă el nu semăna cu Luna. În mod cert. Fără putință de îndoială. Și i se făcu teamă.

III

— ... Simplu, direct și la obiect. Aceasta este catedrala Winchester, spunea ghidul. Coloanele ei, aidoma unor arbori uriași, de la podea pînă la boltă, îi conferă o stăpînire totală asupra spațiului: bolțile sînt drepte; fiecare interval separat de coloanele respective reprezintă un lucru sigur și stabil. Într-adevăr, pare să reflecte ceva din spiritul lui Wilhelm Cuceritorul. Disprețul față de artificiul simplu și dăruirea pasionată pentru iubirea altei lumi pare, de asemenea, s-o transforme în decorul perfect al unei povestiri de Mallory... Priviți capitelurile festonate. Canelurile lor primitive anticipează ceea ce, mai tîrziu, va reprezenta un motiv obișnuit.

— Aiurea! făcu Render — încet totuși, deoarece se afla într-un grup, în interiorul unei biserici.

— S-s-s-t! interveni Jill DeVille (Fotlock — așa o chema în realitate).

Render era impresionat și tulburat în aceeași măsură. Detestarea pasiunii lui Jill îi devenise un reflex, încît ar fi preferat să stea sub un dispozitiv oriental care-ți picură în creștetul capului decît să admită că uneori îi plăcea să se plimbe pe sub arcade și prin galerii, coridoare și tuneluri, și să-și piardă răsuflarea urcînd scările înalte și răsucite ale clopotnițelor.

De aceea, alergă peste tot cu ochii, îi închise arzînd totul, apoi reconstrui locul din cenușa încă fumegîndă a memoriei, pentru ca, după aceea, să poată repeta vizita, oferind imaginea aceea unui pacient care vedea numai prin ochii săi. Construcția era mai puțin neplăcută decît multe altele. Da, avea să i-o ducă.

Fotografiind mental împrejurimile, Render păși alături de ceilalți, cu trenciul pe braț și degetele tremurînd după o țigară. Continua să ignore ghidul, știind că ignorarea reprezenta cea mai înaintată formă de protest a omului. Mergînd prin Winchester, se gîndi la ultimele două ședințe cu Eileen Shallot. Își aminti de nedorita lui postură de

Adam, pe măsură ce denumea animalele ce treceau prin fața lor, conduse desigur de cel pe care *ea* dorise să-l vadă, colorate puțin încețoșat de propria lui stînjeneală. După ce răsfoise o carte veche de botanică, se simțise plăcut bucolic, apoi Plăsmuise și numise florile cîmpiei.

Evitaseră deocamdată orașele și mașinile. Reacțiile ei emotive erau prea puternice la vederea unor obiecte simple, introduse precaut, pentru a risca s-o azvîrle într-o nebunie atît de complexă și haotică; urma să-i construiască orașul pe îndelete.

Ceva trecu pe deasupra catedralei, lăsînd în urmă un bubuit de undă sonică. Render apucă pentru o clipă mîna lui Jill și-i zîmbi. De obicei, știind că se afla la limita frumuseții, femeia se străduia din răsputeri s-o dobîndească. Astăzi însă purta părul strîns simplu la spate, buzele îi erau palide, urechile dezgolite apăreau micuțe, albe și parcă ascuțite.

— Privește capitelurile festonate, șopti el. Canelurile lor primitive au anticipat ceea ce va reprezenta mai tîrziu un motiv obișnuit.

— Aiurea! făcu ea.

— S-s-s-t! interveni de lîngă ei o femeie micuță și bronzată, al cărei chip părea că se desface și reface din cusături, în vreme ce-și umezea întruna buzele.

Mai tîrziu, în drum spre hotel, Render întrebă:

— Mulțumită de Winchester?

— Da.

— Fericită?

— Da.

— Bine, atunci putem pleca după-amiază.

— Cum vrei...

— În Elveția.

Ea se opri și îi răsuci un nasture de la haină.

— N-am putea petrece o zi, sau două vizitînd vreun castel vechi? La urma urmei, sînt pe celălalt mal al canalului, și poți degusta toate vinurile locale, în vreme ce eu...

— Bine, aprobă el.

Jill îl privi ușor surprinsă.

— Ce? Fără discuții? zîmbi. Unde-ți este spiritul de luptă? Mă lași să te manevrez în halul ăsta?

Îl luă de braț și, cînd porniră mai departe, Render rosti:

— Ieri, pe cînd galopam prin măruntaiele castelului ăla, am auzit un geamăt slab, apoi o voce a strigat: „În numele

Domnului, Montresor!" Cred că era spiritul meu de luptă, deoarece sînt sigur că era glasul meu. Am renunțat la **der Geist der stets verneint. Pax vobiscum!** Spre Franța! **Alors!**

— Render dragă, numai o zi, sau două...

— Amin, deși a început să mi se prăfuiască ceara de pe schiuri.

Plecară și, în dimineața celei de-a treia zile, cînd Jill îi vorbise despre castelele maure din Spania, el remarcă cu glas tare că în vreme ce psihologii beau și se enervează, este știut că psihiatrii beau și se enervează și azvîrl cu ce le cade în mînă. Înțelegînd amenințarea deghizată la adresa antichităților achiziționate, ea cedă dorinței lui de a schia.

Liber! Render aproape că răcnise.

Inima îi bubuia în tîmple. Se aplecă mult. O cristiană la stînga. Vîntul îi izbea fața; o jerbă de cristale din gheață, ca niște gloanțe de cristal, scrijelindu-i obrazul.

Schia. Da... lumea se sfîrșise la Weissflujoch și Dorftali cobora tot mai jos, departe de poarta aceasta.

Picioarele lui erau două rîuri strălucitoare gonind peste ținutul deluros, cu denivelări; nu puteau îngheța în cursul lor. În jos. Zbura. Departe de toate încăperile lumii. Departe de moleșeală, de bunăstare ce te îndopa de o sută de ori pe zi, de ritmul ucigaș al distracțiilor forțate, înghițindu-te precum o hidră; departe.

Coborînd pîrtia, încercă dorința puternică de a privi peste umăr, de a vedea parcă, dacă lumea lăsată îndărăt și deasupra nu plăsmuise o întruchipare a lui, o umbră care să-l urmărească, să-l vîneze și să-l tîrască înapoi la un sicriu cald și luminat, în cer, iar acolo să zacă cu o țepușă din aluminiu înfiptă în voință și o ghirlandă de curenți alternativi, potolindu-i spiritul.

— Te urăsc, răsuflă el printre dinții încleștați, iar vîntul îi azvîrli cuvintele înapoi; atunci rîse pentru că, în mod reflex, își analiza întotdeauna stările emoționale; și adăugă: Iese Oreste, nebun, urmărit de Furii...

După o vreme, panta deveni mai lină și, ajungînd la baza pîrtiei, trebui să se oprească.

Fumă o țigară și porni înapoi spre vîrf, pentru a-l coborî iarăși, din motive neterapeutice.

Seara, stătu înaintea focului din căminul cel mare, simțind cum căldura îi înmoaie mușchii obosiți. Jill îi masă

umerii, iar el jucă Rorschach cu flăcările și descoperi un pocal arzător, ce se topi sub ochii lui în aceeași clipă în care numele său fu rostit undeva în salonul de la Nine Hearths.

— Charles Render! pronunță cineva (doar că aducea mai mult cu „Șarlz Ründer"); privi imediat într-acolo, dar ochii îi erau prea orbiți de flăcări pentru a descoperi sursa apelului.

— Maurice? întrebă el după o clipă. Bartelmetz?

— Aha, sosi răspunsul, apoi Render zări figura familiară, capul chel și lipsit de gît, ieșind dintr-un pulover roș-albastru, acoperind milos pîntecele bărbatului care se îndrepta acum către ei, evitînd abil bețele, schiurile și pe cei care, asemenea lui Jill și Render, disprețuiau scaunele. Plăsmuitorul se ridică, se întinse și-i strînse mîna.

— Te-ai cam împlinit, remarcă el. Nu-i sănătos.

— Prostii! Sînt numai mușchi. Ce-ai mai făcut, și cu ce te ocupi acum? O privi pe Jill și femeia răspunse zîmbetului.

— Domnișoara DeVille, o prezentă Render.

— Jill, completă ea.

Bărbatul se înclină ușor, eliberînd în sfîrșit mîna celuilalt.

— ...Și profesorul Maurice Bartelmetz, din Viena, urmă Render, un discipol încețoșat al tuturor formelor de pesimism dialectic și un distins pionier pe tărîmul neuroparticipării — deși, privindu-l, n-ai putea bănui așa ceva. Am avut norocul de a-i fi fost elev, vreme de peste un an.

Bartelmetz aprobă din cap, luă o Schnapsflasche scoasă de Render dintr-o punguță din plastic și umplu pînă sus un pahar pliant.

— Ah, ai rămas un doctor bun, suspină el. Într-o clipă, ai diagnosticat cazul și-ai prescris leacul cel mai eficace. **Nozdrovia!**

— Sănătate, răspunse Render și umplu paharele.

— Atunci s-o cruțăm, bînd mai încetișor.

Se așezară pe podea, înaintea focului ce trosnea în șemineul uriaș din cărămidă, în vreme ce bușteni ardeau — crenguțe, crăci groase, inel cu inel și an cu an.

Render scormoni jăraticul.

— Ultima ta carte, vorbi Bartelmetz, am citit-o acum patru ani.

Render aprecie că, într-adevăr, cam atîta trecuse.

— Acum te ocupi de ceva nou?

Render se jucă leneș cu vătraiul.

— Da, răspunse el, să zicem.

O privi pe Jill, moțăind cu obrazul lipit de brațul fotoliului din piele, pe care trona trusa lui de urgență, umbrele flăcărilor jucînd pe obrazul trandafiriu al femeii.

— Am dat peste un caz aparte și-am început ceva; vreau să fac o comunicare.

— Aparte? În ce sens?

— Ca prim amănunt, este o pacientă oarbă din naștere.

— Folosești ANM-ul?

— Da. Vrea să devină Plăsmuitor.

— **Verfluchter!...** Îți dai seama de posibilele urmări?

— Bineînțeles.

— Ai auzit de Pierre-ghinionistul?

— Nu.

— Perfect, înseamnă că afacerea a fost bine mușamalizată.

Pierre era student în filosofie la universitatea din Paris și scria o dizertație asupra evoluției conștiinței. Vara trecută s-a hotărît să exploreze mintea unei maimuțe, cred că în scopul de a-și compara mintea cu alta **moins** scîrbită.

Oricum, a obținut acces clandestin la un ANM și la creierul vărului nostru împăroșat. Nu s-a aflat niciodată cît de mult a expus animalul la stimulii din bancă, dar se poate presupune că anumite lucruri, ce nu sînt imediat trans-subiective între om și maimuță — zgomotul traficului și **so weiter** — au înspăimîntat creatura. Acum, Pierre locuiește într-o celulă capitonată, și toate reacțiile lui sînt cele ale unei maimuțe înfricoșate. Așa încît, deși nu și-a terminat dizertația, s-ar putea să constituie un material excelent pentru dizertația altcuiva.

Render clătină din cap.

— E impresionant, rosti el încet, însă eu nu mă ocup de ceva atît de dramatic. Am găsit o persoană perfect stabilă — o psihiatră, de fapt — care a lucrat deja cu pacienți obișnuiți. Dorește să se apuce de neuroparticipare — dar îi era teamă de eventualul șoc produs de imagini. Am expus-o gradat la o serie de fenomene vizuale. Cînd voi termina, ar trebui să fie complet acomodată cu văzul, așa încît să-și îndrepte întreaga atenție asupra terapiei și să nu fie orbită de imagini, ca să zic așa. Am ținut pînă acum patru ședințe.

— Și?

— ... Și merge bine.

— Eşti sigur?

— Da, atît cît poţi fi de sigur în asemenea chestiuni.

— Hmmm, mormăi Bartelmetz. Spune-mi, o găseşti cumva dotată cu o voinţă excesiv de puternică? Mă gîndesc, de pildă, la o structură obsesiv-compulsivă referitoare la cîte ceva din cele văzute pînă acum.

— Nu.

— A reuşit vreodată să preia controlul asupra visului?

— Nu.

— Minţi!

Render căută o ţigară. După ce o aprinse, zîmbi:

— Bătrîn meseriaş, cedă el, anii nu ţi-au tocit intuiţia. Mai degrabă m-aş putea păcăli pe mine decît pe tine... Da, de fapt, este **foarte** dificil s-o menţin sub control. Nu se mulţumeşte cu privitul. Vrea deja să plăsmuiască lucruri. E lesne de înţeles — şi pentru mine, şi pentru ea — dar teama conştientă şi acceptarea emotivă nu par a face casă bună împreună. În cîteva rînduri, a devenit dominantă dar am reuşit aproape imediat să restabilesc controlul. La urma urmei, **eu** sînt stăpînul bărcii.

— Mda, făcu Bartelmetz. Spune-mi, cunoşti cumva un text budist intitulat **Catehismul lui Shankara?**

— Mă tem că nu.

— Atunci, o să ţi-l rezum. Se postulează — evident, nu în scopuri terapeutice — existenţa unui ego adevărat şi a unui ego fals. Cel adevărat reprezintă partea nemuritoare a omului, care va ajunge la nirvana — sufletul, dacă vrei. Perfect! Pe de altă parte, ego-ul fals este mintea normală, la un loc cu iluziile — conştiinţa ta, a mea şi a fiecărui individ pe care l-am cunoscut din punct de vedere profesional. Bun?... Bu-u-un! Acum, falsul ego este alcătuit din aşa numitele skandhe. Acestea includ sentimentele, senzaţiile, aptitudinile, conştiinţa însăşi şi chiar aspectul, forma fizică. Foarte neştiinţific? Da! Ele însă nu sînt totuna cu nevrozele, cu una dintre vieţile-minciuni ale domnului Ibsen, sau cu halucinaţiile — nu, chiar dacă toate sînt neadevărate, în primul rînd pentru că sînt părţi ale unui lucru fals. Fiecare din cele cinci skandhe este o parte a ciudăţeniei pe care noi o numim identitate — deasupra lor vin nevrozele şi toate celelalte chestii ce le urmează şi formează meseria noastră. Da?... Da! Îţi fac toată teoria asta pentru că-mi trebuie o introducere dramatică pentru ceea ce voi spune în continuare, deoarece voi spune ceva dramatic. Să figurăm skandhele zăcînd la fundul unui lac;

nevrozele sînt încreţiturile de la suprafaţa apei „adevăratul ego", dacă există, este îngropat adînc în nisipul de pe fund. Aşa... Încreţiturile umplu ă...ă...ă — **zwischenwelt** — dintre obiectiv şi subiectiv. Skandhele sînt parte a subiectivului, a bazei a unicităţii, sînt chiar materialul fiinţei... M-ai urmărit pînă aici?

— Cu multe rezerve.

— Bun! Acum, după ce-am definit, cumva, termenii, îi voi utiliza. Tu te joci cu skandhele, nu cu simple nevroze. Încerci să ajustezi concepţia generală despre lume şi despre ea însăşi a acestei femei. Pentru asta, foloseşti ANM-ul. Este acelaşi lucru ca şi cînd ai lucra cu un psihopat, sau o maimuţă. Totul pare să meargă bine, dar... în orice clipă este posibil să faci ceva, să-i arăţi un anumit lucru, sau un anume fel de-a vedea care se va prăbuşi peste individualitatea ei, va sparge o skandhă — şi, paf! — e ca şi cum s-ar perfora fundul apei. Se formează un vîrtej care te va tîrî... unde? Tinere, nu te vreau ca pacient, aşa încît te sfătuiesc să te opreşti din experimentul ăsta. ANM-ul nu trebuie folosit în acest fel.

Render zvîrli ţigara în foc şi începu să numere pe degete:

— Unu, spuse el, faci un armăsar mistic dintr-un ţînţar. Eu doar îi ajustez conştiinţa, pentru a putea primi o zonă suplimentară de percepţie. În mare parte, este vorba de un simplu transfer de la celelalte simţuri... Doi: iniţial, emoţiile ei erau destul de intense, deoarece **într-adevăr** implicau o traumă... însă am depăşit acest stadiu. Acum, pentru ea reprezintă doar ceva nou. În curînd, va fi o obişnuinţă... Trei: Eileen este ea însăşi psihiatră; are o pregătire în domeniu şi este conştientă de natura delicată a şedinţelor noastre... Patru: personalitatea şi dorinţele ei, sau skandhele ei, cum vrei să le numeşti, sînt solide ca Stînca Gibraltarului. Îţi dai seama ce calităţi trebuie să posede o persoană nevăzătoare pentru a realiza cîte a realizat ea? Îţi trebuie o voinţă de oţel şi controlul emoţional al unui ascet...

— Şi dacă ceva atît de puternic se rupe într-o infinitezimală clipă de anxietate, zîmbi amar Bartelmetz, fie ca umbrele lui Sigmund Freud şi Carl Jung să umble alături de tine în Valea Beznei.

— Şi, cinci, adăugă brusc, fixînd ochii lui Render. Cinci, arătă el un singur deget. Este drăguţă?

Plăsmuitorul întoarse privirea spre flăcări.

— Foarte inteligent, suspină Bertelmetz. Flăcările ţi se răsfrîng pe chip şi nu pot spune dacă ai roşit, sau nu. Totuşi, mă tem c-ai roşit, ceea ce-nseamnă că-ţi dai seama că tu însuţi poţi fi sursa stimulului incitant. Diseară, voi aprinde candela sub portretul lui Adler şi-o să mă rog să-ţi dea tăria de-a cîştiga în duelul cu pacienta ta.

Render se uită către Jill, care continua să doarmă. Întinse mîna şi-i îndepărtă o şuviţă de pe frunte.

— Cu toate astea, urmă vienezul, dacă continui, şi dacă totul merge bine, o s-aştept cu mult interes să-ţi citesc lucrarea. Ţi-am spus vreodată că am tratat cîţiva budişti, dar n-am găsit niciodată un „ego adevărat"?

Amîndoi izbucniră în rîs.

Ca mine, dar nu ca mine, acela în lesă, mirosind a frică, mic, cenuşiu şi orb. **Mr-r** şi-o să se înăbuşe în zgardă. Are capul gol ca un cuptor de aragaz. Ea apasă butonul şi face cina. Vorbeşte şi ei nu-nţeleg niciodată, dar sînt ca mine. Într-o zi îl omor pe unul — de ce?... Curbă aici.

— Trei trepte. Sus. Uşi din sticlă. Mîner în dreapta.

De ce? În faţă, lift. Jos, dedesubt, grădini. Miroase frumos, aici. Iarbă, pămînt ud, copaci şi aer curat. Văd. Totuşi nu sînt păsări. Văd tot. Eu.

— Lift. Patru trepte.

Jos. Da. Vreau să mîrîi, nu mă simt bine. Curat, neted, copaci mulţi. Dumnezeu... Ei îi place să stea pe bancă, să mestece frunze, să respire aer curat. Nu le poate vedea ca mine. Poate acum nişte...? Nu.

Nu. Rău Sigmund aici pe iarbă, pe copaci. Trebuie să nu fac. Păcat. Locul cel mai bun...

— Atenţie, trepte.

Înainte. La dreapta, la stînga, la dreapta, la stînga, acum copaci şi iarbă. Sigmund vede. Merge... Doctorul cu maşina i-a dat ochii lui. **Mr-r** şi el nu se-năbuşă. Nu miroase a frică.

Sap groapa adîncă în pămînt, îngrop ochii. Dumnezeu este orb. Sigmund să vadă. Ochii ei sînt acum plini şi lui îi e frică de colţi. O face să vadă şi-o duce sus în cer să vadă, departe. Mă lasă aici, lasă pe Sigmund cu nimeni să vadă, singur. O să sap o groapă adîncă.

* * *

Jill se trezi după ora zece dimineaţa. Nu trebuia să se

mai uite, căci știa că Render plecase deja. Se deștepta foarte devreme. Se frecă la ochi, se întinse, se răsuci pe o parte și se ridică într-un cot. Privi ceasul de pe noptieră, luă o țigară și bricheta.

Trăgînd fumul în piept, constată că n-avea scrumieră. Fără îndoială, Render o dusese pe masă, pentru că nu era de acord cu fumatul în pat. Cu un oftat ce se transformă în pufnit, coborî din pat și-și puse capotul, înainte ca scrumul să devină prea lung.

Detesta trezirea, dar, o dată ce-i reușise, avea să permită zilei să înceapă și să continue fără întrerupere prin evenimentele ordonate progresiv.

— Să-l ia dracu', zîmbi ea. Voise să dejuneze în pat, însă acum era prea tîrziu.

În vreme ce se gîndea cu ce să se îmbrace, observă într-un colț niște schiuri străine. Pe unul din bețe era prins un bilet. Se apropie.

„Vii și tu?" întreba mîzgălitura.

Scuturâ cu emfază din cap și se simți oarecum tristă. Pusese numai de două ori schiurile în picioare și-i era frică de ele. Simțea că ar fi putut încerca încă o dată, după ce el fusese atît de drăguț cu **chateaux**-urile, dar nici măcar nu suporta să-și amintească vîjîitul orbesc în jos — care, de două ori, o depusese prompt în nămeți — fără să se crispeze și să simtă iarăși amețeala de atunci.

Făcu duș, se îmbrăcă și coborî să mănînce.

În holul mare trosneau toate cele nouă focuri. Cîțiva schiori, îmbujorați la față, țineau palmele întinse înaintea flăcărilor din șemineul central. Nu era totuși multă lume. În rastele se găseau numai cîteva perechi de clăpari picurînd, căciulițe viu colorate atîrnau pe cuier, schiuri ude stăteau verticale la locul lor, lîngă ușă. Alte cîteva persoane stăteau mai departe, spre centrul încăperii, citind ziare, fumînd, sau discutînd încet. Nu zări pe nimeni cunoscut și merse mai departe, către sala de mese.

Trecînd pe lîngă recepție, fu strigată de bătrînul care lucra acolo. Se apropie, zîmbind.

— O scrisoare, explică el, întorcîndu-se spre un raft. Poftiți! Pare ceva important.

Observă că fusese trimisă după ea în trei localități succesive. Era un plic voluminos, cafeniu, iar adresa returului era a avocatului ei.

— Mulțumesc.

Se îndreptă către un scaun de lîngă fereastra mare ce

dădea într-o grădină de iarnă, un patinoar și o pîrtie șerpuitoare și îndepărtată, presărată cu siluete purtînd schiuri pe umeri. Miji ochii înaintea strălucirii și desfăcu plicul.

Da, se terminase. Scrisoarea avocatului era însoțită de copia actului de divorț. Abia de curînd se hotărîse să termine orice relație legală cu domnul Fotlock, al cărui nume nu-l mai folosise de cinci ani, de cînd se despărțiseră. Acum, cînd avea actul, nu era tocmai sigură ce avea să facă cu el. Se hotărî totuși că urma să fie o surpriză a naibii pentru dragul de Rendy. Trebuia să se gîndească la o modalitate nevinovată de a-l informa. Scoase oglinjoara și exersă o expresie de „Ei bine?". Ei bine, avea timp și mai tîrziu. Nu însă foarte tîrziu. Ca un nor negru și uriaș, a treizecea ei aniversare umplea un aprilie aflat la numai patru luni depărtare. Ei bine... Își atinse cu rujul buzele întrebătoare, își pudră încă o dată alunița și închise expresia în oglinjoară, pentru o viitoare folosire.

* * *

În sala de mese îl zări pe doctorul Bartelmetz, așezat în fața unei grămezi uriașe de ouă jumări, lanțuri de cîrnați întunecați, cîteva movilițe de pîine prăjită și o sticlă, pe jumătate plină cu suc de portocale. Un ibric de cafea aburea pe un reșou lîngă cotul precum aripa unei mori.

— Bună dimineața, rosti ea.

El ridică privirea.

— Domnișoara DeVille... Jill... Bună dimineața. Cu bărbia indică scaunul dinaintea lui. la loc, te rog.

Ea încuviință și cînd chelnerul se apropie, comandă:

— Același dejun, dar de zece ori mai puțin.

Se întoarse către Bartelmetz.

— L-ai văzut azi pe Charles?

— Din păcate, nu, desfăcu el brațele, deși aș fi dorit să ne continuăm discuția atît timp cît mintea lui se afla încă în primele faze ale trezirii și era, oarecum, mai maleabil. Din nefericire — sorbi din cafea —, cel care doarme bine apare la mijlocul actului al doilea al zilei.

— Eu de obicei vin la pauză, și rog pe cineva să-mi rezume acțiunea, explică femeia. Așa încît, de ce nu continui discuția cu mine?... Sînt permanent receptivă, și skandhele mele sînt în formă.

Privirile li se întîlniră, şi Bartelmetz muşcă dintr-o felie de pîine prăjită.

— Mda, reflectă el în cele din urmă. Bănuisem eu. În sfîrşit... bine. Ce ştii despre meseria lui Render?

Ea se aşează mai bine în scaun.

— Hm... Deoarece este un specialist special într-un domeniu extrem de specializat, îmi vine greu să apreciez puţinele referiri pe care le face asupra muncii lui. Mi-ar plăcea să pot privi uneori în minţile altor oameni — bineînţeles, ca să văd ce gîndesc ei despre **mine** — însă nu cred c-aş rezista prea mult acolo. Mai ales, se prefăcu înfiorată, în mintea cuiva cu... probleme. Mi-e teamă c-aş fi prea compătimitoare, sau prea înfricoşată, sau altceva. Apoi, conform celor aflate — pac! — ca într-o scamatorie, eu aş fi cea cu probleme.

Totuşi, Charles n-a avut niciodată necazuri; cel puţin nu le-a pomenit faţă de mine. În ultima vreme însă, am început să-mi pun întrebări. Fata aceea oarbă şi cîinele ei vorbitor par a petrece prea mult timp cu el.

— Cîine vorbitor?

— Da, cîinele care-o conduce pe ea este un mutant din ăia...

— Foarte interesant. Ai întîlnit-o vreodată?

— Nu.

— Aha! Uneori, observă el, un terapeut întîlneşte un pacient ale cărui probleme sînt atît de asemănătoare cu propriile sale probleme încît şedinţele devin foarte dureroase. Aşa s-a întîmplat cu mine, de cîte ori am tratat un alt psihiatru. Poate că în cazul acesta, Charles vede o paralelă cu ceva ce-l frămîntă pe el. Eu nu i-am supravegheat analizele personale. Deşi mi-a fost multă vreme elev, nu-i cunosc toate căile minţii. Întotdeauna era stăpîn pe sine, oarecum reticent, totuşi cînd era necesar putea deveni autoritar... Ce alte lucruri îl preocupă în ultima vreme?

— Grija lui continuă este Peter, băiatul lui. În cinci ani l-a mutat la cinci şcoli diferite.

Sosi micul dejun. Îşi aranjă şervetul şi apropie scaunul de masă.

— În ultimul timp, citeşte mult despre diverse cazuri de sinucidere şi vorbeşte despre ele, vorbeşte şi iar vorbeşte...

— În ce scop?

Jill înălţă din umeri şi începu să mănînce.

— N-a dat nici o explicaţie, îi răspunse, ridicînd privirea

din farfurie. Poate că scrie ceva...

Bartelmetz termină jumările şi-şi turnă cafea.

— Ţi-e teamă de pacienta asta a lui? o întrebă.

— Nu... Da, răspunse femeia, îmi este.

— De ce?

— Mi-e frică de magia compătimirii, se înroşi ea uşor.

— Sub eticheta asta pot intra multe lucruri.

— Multe, într-adevăr. Avem aceleaşi griji, continuă Jill după o pauză, în ceea ce priveşte situaţia lui şi sîntem de acord asupra pericolului. De aceea, îţi pot cere o favoare?

— Te rog.

— Vorbeşte-i din nou. Convinge-l să renunţe la cazul ăsta.

Bartelmetz îşi împături şervetul.

— Intenţionez să fac asta după cină, spuse el, deoarece cred în valoarea ritualică a încercărilor de salvare. Trebuie făcute.

Dragă Tată-Imagine,

Da. Şcoala este vetustă, glezna e bine, iar colegii sînt afabili. Nu, nu duc lipsă de bani, nu sînt subnutrit şi n-am dificultăţi de adaptare la noul ambient. E bine?

Nu-ţi voi descrie clădirea, deoarece ai văzut cît este de macabră. Împrejurimile nu le pot creiona, pentru că, de obicei, sînt acoperite cu pături albe şi reci. Brr! Cred că-ţi plac sporturile de iarnă. Nu-ţi împărtăşesc entuziasmul pentru antonima verii decît în ceea ce priveşte tablourile sau emblemele automatelor pentru îngheţată.

Glezna îmi limitează mobilitatea, iar colegul de cameră a plecat acasă pentru week-end — două binecuvîntări o dată (grăi Pangloss), căci astfel am posibilitatea de a citi cîte ceva. Asta voi face de acum înainte.

Risipitor,
Peter

Render se aplecă pentru a mîngîia capul uriaş. Îl acceptă stoic, apoi privi spre austriacul căruia Plăsmuitorul îi cerusè un foc, spunînd parcă: „Trebuie să-ndur atîta înjosire?" Bărbatul rîse văzîndu-i expresia şi închise bricheta gravată, pe care Render observase iniţiala din mijloc: un „v" mic.

— Mulţumesc, spuse el, apoi se adresă cîinelui. Cum te numeşti?

— Bismark, mîrîi acesta.

Render zîmbi.

— Îmi aminteşti de un altul ca tine, îi spuse el cîinelui. Se numeşte Sigmund şi trăieşte în America, unde este tovarăşul şi călăuza unei prietene oarbe.

— Bismark al meu e vînător, interveni tînărul. Nu există animal care să-l poată întrece, nici căprioara, nici felinele mari.

Urechile cîinelui se culcară înainte; îl privi pe Render cu ochi mîndri, strălucitori.

— Am vînat în Africa şi-n regiunile din nordul şi sud-vestul Americii. Ba chiar şi-n America Centrală. Niciodată nu pierde urma. Niciodată nu renunţă. E un animal minunat şi are nişte colţi Solingen.

— Sînteţi într-adevăr norocos s-aveţi un asemenea tovarăş de vînătoare.

— Vînez, mîrîi cîinele. Urmăresc... Uneori capăt prada.

— Deci, nu-l cunoaşteţi pe Sigmund acela, sau pe femeia pe care o întovărăşeşte — domnişoara Eileen Shallot? întrebă Render.

Bărbatul clătină din cap.

— Nu, Bismark mi-a venit din Massachusetts, dar eu, personal, n-am fost niciodată la Centru. Nu-i cunosc pe ceilalţi stăpîni de mutanţi.

— Am înţeles. Mulţumesc pentru foc. La revedere.

— La revedere.

— La, re, vedere...

Render porni în susul străduţei înguste, afundîndu-şi pumnii în buzunare. Îşi ceruse scuze şi nu spusese unde pleca. De fapt, n-avea nici o destinaţie precisă. A doua încercare a lui Bartelmetz de a-l convinge, aproape că-l făcuse să spună lucruri pe care, mai tîrziu, avea să le regrete. Era mai uşor să facă o plimbare, decît să continue conversaţia.

Mînat de o hotărîre bruscă, intră într-o prăvălie şi cumpără o pendulă cu cuc, care-i atrăsese atenţia. Era convins că Bartelmetz avea să accepte cadoul şi aluzia. Zîmbi şi merse mai departe. **Şi ce era cu scrisoarea aceea pentru Jill, pe care recepţionerul i-o adusese la masă în timpul cinei?** Fusese datată de trei ori, iar adresa de retur era a unei firme de avocatură. Jill nici măcar n-o deschisese, dar zîmbise, oferise un bacşiş generos bătrînului şi îndesase plicul în geantă. Trebuie să încerce nişte aluzii subtile referitoare la conţinutul ei. Curiozitatea

îi era într-atît de stîrnită, încît ea avea să-i spună, din milă.

Brusc, coloanele de gheață ale cerului părură că se clatină înaintea lui, cînd un vînt rece țîșni dinspre nord. Adunîndu-și umerii, trase capul cît mai jos, sub guler. Strîngînd pendula, se grăbi înapoi pe străduță.

În noaptea aceea, șarpele care-și înghite coada vomită, Lupul Fenris sări la lună, pendula făcu „cu-cu" și mîine veni precum ultimul taur al lui Manolete, scuturînd poarta cu cornul, promisiune mugită de-a terfeli pe nisip un torent de lei.

Render își promise să abandoneze fondul mitic.

Mai tîrziu, mult mai tîrziu, cînd lunecau prin ceruri într-un vehicul de forma unui zmeu, Render privi în jos, la Pămîntul întunecat, visîndu-i orașele pline de stele, se uită în sus, la cerul unde se reflectau toate, privi în jurul lui, la ecranele cu benzi, văzînd oamenii care clipeau în fața lor, și la recipientele de cafea, ceai și coctailuri ce-și trimiteau fluidele pentru a explora interiorul oamenilor de care ele aveau nevoie pentru a apăsa pe butoane, apoi se uită la Jill, pe care clădirile străvechi o siliseră să umble printre zidurile lor — deoarece știa că femeia simțea că el ar fi trebuit s-o privească — simți dorința scaunului său de a fi transformat într-un culcuș, îl ascultă și adormi.

IV

Cabinetul ei era plin de flori și-i plăceau aromele exotice. Uneori, ardea tămîie.

Îi plăcea să se cufunde în bazine cu apă fierbinte, să se plimbe pe ninsoare, să asculte poate cam prea multă muzică, și poate cam prea tare, să bea cinci sau șase feluri de lichioruri (de obicei, cu mireasmă de anason, alteori de pelin) în fiecare seară. Mîinile îi erau moi și ușor pistruiate. Avea degetele lungi și înguste. Nu purta inele.

În timp ce vorbea în dictafon, degetele urmăreau și mîngîiau sculptura delicată a scaunului.

—... La internare, principalele simptome ale pacientului au fost nervozitate, insomnie, dureri stomacale și o stare depresivă. Pacientul mai fusese internat de cîteva ori, pentru perioade scurte de timp. A mai fost în acest spital în 1995, pentru o psihoză depresivă maniacală și s-a reîntors la 3-2-96. Internat în alt spital, la 20-9-97.

Examinarea fizică a constatat tensiunea 17/10. La data examinării, 11-12-98, era normal dezvoltat şi bine hrănit. De la această dată, pacientul s-a plîns de dureri dorsale acute, şi s-au constatat simptome moderate de abstinenţă alcoolică. Ulterioarele examinări fizice n-au dezvăluit nimic patologic, decît faptul că reflexele de tendon erau exagerate, deşi egale. Ele constituiau efecte secundare ale abstinenţei alcoolice. La internare, nu s-a dovedit psihopat, maniac sau halucinat. Era perfect orientat în privinţa locului, timpului şi persoanelor din jur. Examinarea condiţiei psihologice l-a evaluat ca grandoman expansiv şi cu o agresivitate depăşind normalul. A fost considerat un potenţial scandalagiu. Datorită experienţei sale anterioare, a fost desemnat să lucreze la bucătărie. Condiţia lui generală a manifestat atunci o îmbunătăţire considerabilă. Este mai puţin crispat şi cooperează. Diagnostic: Reacţie maniac depresivă (cauza externă declanşatoare necunoscută). Stadiul deteriorării psihice: Moderat. Este considerat competent. Să se continue terapia şi spitalizarea...

Închise dictafonul şi rîse. Sunetul o înspăimîntă. Rîsul este un fenomen social, iar ea era singură. Derulă înregistrarea de la început şi, mestecînd colţul batistei, ascultă cuvintele line, clipocite. După primele zece, încetă să mai asculte.

Cînd dictafonul se opri, îl închise. Era singură. Era foarte singură. Era atît de-al dracului de singură, încît lumina ce apărea cînd se întorcea cu faţa către fereastră — punctuleţul acela luminos devenea deodată cel mai important lucru din lume. Ar fi dorit să fie imens. Să fie un ocean de lumină. Sau, altfel, ar fi dorit ca ea să se fi mişcat într-atît, încît efectul să rămînă acelaşi: voia să se înece în el.

Ieri se împliniseră trei săptămîni...

Prea mult, se hotărî, **a trebuit să aştept. Nu! Imposibil! Dar dacă pleacă, aşa cum a făcut Riscomb? Nu! N-o să facă aşa ceva. N-o să facă! Pe el nu-l poate răni nimic. Niciodată. Este numai forţă şi armură. Dar... dar ar fi trebuit să mai aşteptăm pînă luna viitoare. Trei săptămîni... Retragerea vederii — asta este. Se şterg amintirile. Sînt mai slabe? (Cum arată un copac? Sau un nor — nu-mi pot aminti! Ce este roşu! Ce este verde?) Doamne! Sînt isterică! Mă văd şi nu mă pot opri!... Ia o pastilă! O pastilă!**

Umerii începură să-i tremure. Cu toate acestea, nu luă

o pastilă, ci muşcă şi mai tare batista, pînă cînd dinţii ei ascuţiţi sfîşiară ţesătura.

— Teme-te, recită o rugăciune personală, de cei înfometaţi şi însetaţi după dreptate, căci **noi** vom fi mulţumiţi...

Şi teme-te de cei slabi, căci noi vom încerca să stăpînim Pămîntul.

Şi teme-te...

Telefonul bîzîi scurt. Lăsă batista, îşi calmă trăsăturile feţei şi comută aparatul.

— Bună...?

— M-am întors, Eileen. Ce-ai mai făcut?

— Bine, chiar foarte bine. Cum a fost în concediu?

— O, nu mă pot plînge. Îl aşteptam de multă vreme. Cred că-l merit. Auzi, ţi-am adus cîte ceva să-ţi arăt — catedrala Winchester, de pildă. Vrei să vii săptămîna asta? Pot aranja în orice seară...

Diseară. Nu. O doresc prea mult. O să-şi dea seama, dacă mă vede...

— Mîine seară? întrebă ea. Sau poimîine?

— Mîine e perfect. Ne întîlnim la P & S, pe la şapte?

— Da, e bine. Aceeaşi masă?

— De ce nu?... O s-o rezerv eu.

— Bine. Atunci, la şapte.

— La revedere.

— Legătura se întrerupse.

În aceeaşi clipă, brusc, culorile se învolburară din nou în mintea ei; şi văzu copaci: stejari şi pini, plopi şi sicomori — uriaşi, verzi şi castanii sau de culoarea fierului; văzu pîlcuri de nori zdrenţuiţi, muiaţi în acuarelă, plutind pe un cer pastelat; şi un soare arzător, şi o salcie micuţă, şi un lac micuţ de un albastru închis, aproape violet. Împături batista ruptă şi-o puse deoparte.

Apăsă pe un buton şi muzica umplu cabinetul: Scriabin. Apăsă alt buton şi mai derulă o dată banda dictată, ascultînd cîte puţin din fiecare.

Pierre adulmecă bănuitor mîncarea. Paznicul se îndepărtă de tavă şi ieşi pe coridor, încuind uşa. Salata enormă aştepta pe podea. Pierre se apropie prudent, rupse o mînă de lăptuci şi o înfulecă.

Îi era frică.

Dacă oţelul nu s-ar mai izbi, şi izbi de oţel, undeva în noaptea aceea întunecată... Dacă...

Sigmund se ridică în picioare, căscă, se întinse. Labele posterioare îi tremurară pentru o clipă, apoi reveniră şi se scuturâ. În curînd, trebuia să sosească ea. Legănîndu-şi încet coada, privi în sus, la ceasul cu cifre în relief, îşi verifică senzaţiile, după care traversă apartamentul spre televizor. Se ridică pe labele dinapoi, puse o labă pe masă, iar cu cealaltă declanşă aparatul.

Era ora buletinului meteo; drumurile aveau să fie acoperite cu polei.

„Am mers prin cimitire de ţară", scrise Render, „uriaşe păduri din piatră, ce sporesc zi de zi".

„De ce oamenii îşi păzesc cu atîta zel morţii? Să fie oare pentru că aceasta este modalitatea monumentală şi democratică de imortalizare, afirmarea finală a puterii de-a face rău — altfel zis, a vieţii — şi dorinţa de-a continua veşnic? Unamuno a sugerat că aceasta ar fi explicaţia. Dacă-i adevărat, atunci anul trecut, mai mult decît oricînd în istorie, un procentaj şi mai mare din populaţie şi-a căutat efectiv nemurirea..."

* * *

Zing-zinga, zinga-zing!

— Crezi că-s oameni adevăraţi?

— Nu-u-u, sînt prea buni.

Seara era praf de stele şi şampanie peste cuburi de gheaţă. Render îl strecurase pe S7 în sub-subsolul rece, găsi locul de parcare şi opri.

Din beton se înălţa un frig umed, înţepîndu-le carnea ca nişte dinţi de şobolani. O conduse spre lift; răsuflarea îi devansa în norişori ce se destrămau iute.

— Cam rece, remarcă el.

Femeia încuviinţă, muşcîndu-şi buza.

Ajuns în lift suspină, îşi scoase fularul şi aprinse o ţigară.

— Dă-mi şi mie una, te rog, îi ceru ea, simţînd fumul.

Îi dădu.

Urcau încet, şi Render se rezemă de perete, pufăind un amestec de fum şi abur.

— Am mai întîlnit un mutant ciobănesc, îşi aminti el, în Elveţia. Mare cît Sigmund. Era însă vînător, şi prusac, ca şi stăpînul lui.

— Şi lui Sigmund îi place să vîneze. De două ori pe an, mergem în pădurile din nord şi-l las liber. Dispare zile întregi şi, cînd se întoarce, este totdeauna fericit. Nu spune niciodată ce-a făcut, dar nu-i flămînd. Atunci cînd l-am luat, mă gîndeam c-o să mai aibă nevoie să evadeze dintre oameni, pentru a rămîne stabil. Cred c-am avut dreptate.

Ascensorul se opri, uşa se deschise şi ieşiră pe coridor, bărbatul conducînd-o din nou.

Ajunşi în cameră, porni termostatul, şi aerul cald oftă prin odaie. Atîrnă hainele în anticameră şi scoase oul uriaş din cuibul său dinapoia peretelui. Îl conectă la prize şi-şi transformă biroul în consola de comandă.

— Cît crezi că va dura? întrebă ea, plimbîndu-şi degetele peste curbele line şi reci ale ovoidului. Mă gîndesc la întregul proces... Adaptarea mea la vis...

Render se gîndi puţin...

— Nu ştiu încă, îi răspunse, n-am nici o idee. Am început bine, însă mai este mult de lucru. Cred că voi putea să-ţi dau un răspuns exact în următoarele trei luni.

Femeia încuviinţă gînditoare, se apropie de biroul lui şi exploră comenzile cu degetele ca zece pene.

— Ai grijă să n-apeşi vreuna.

— Nu. În cît timp o să-nvăţ să-l manevrez?

— Trei luni ca să-l înveţi. Şase, ca să devii destul de pricepută pentru a-l folosi pe oricine, dar alte şase de lucru sub supraveghere atentă... Cu totul cam un an.

— Îhî... Alese un scaun

Plăsmuitorul aduse la viaţă anotimpurile şi fazele zilei şi nopţii, răsuflarea cîmpiei, oraşul, elementele ce gonesc despuiate prin ceruri şi toate zecile de nuanţe jucăuşe cu care construia lumi. Zdrobi ceasornicul timpului şi gustă vreo şapte vîrste ale omului.

— Bun, se întoarse el, totul e gata.

Sosi iute şi cu minimum de sugestie din partea lui. La început, era un cenuşiu. Apoi, o ceaţă albă ca moartea. Aceasta se destrămă însă, ca suflată de vînt, deşi nu auzise şi nici nu simţise vîntul.

Stătea lîngă salcia de pe malul lacului, iar femeia era pe jumătate ascunsă printre ramuri şi urzelile de umbre. Soarele cobora spre seară.

— Ne-am întors, rosti ea, păşind înainte, cu frunze în păr. O vreme mi-a fost teamă că, de fapt, nu s-a petrecut nimic, niciodată, dar acum le văd iarăşi şi-mi amintesc.

— Bine, spuse el. Priveşte-te.

Eileen se uită în apă.

— Nu m-am schimbat. Nu m-am schimbat...

— Nu.

— Tu însă te-ai schimbat, urmă ea, privindu-l. Eşti mai înalt şi ceva este altfel...

— Nu, răspunse Plăsmuitorul.

— Greşesc, făcu iute ea. Încă nu-nţeleg tot ce văd. Dar o să-nţeleg.

— Desigur.

— Ce-o să facem?

— Priveşte!

De-a lungul panglicii netede şi lipsite de culoare a şoselei abia observabilă înapoia copacilor, venea automobilul. Sosea din cel mai îndepărtat colţ al cerului, trecînd peste munţi, zumzăind în josul dealurilor, ocolind luminişurile şi împroşcîndu-le cu culorile vocii ei — cenuşiul şi argintiul sincronizate — iar lacul tremură sub zgomot şi maşina se opri la treizeci de metri depărtare, mascată de tufişuri; şi aşteptă. Era S7.

— Vino cu mine, o luă de mînă. O să facem o plimbare.

Merseră printre copaci şi ocoliră utimul tufiş. Ea atinse capota netedă, antenele, cauciucurile, geamurile — şi acestea se deopacizară sub palmele ei. Priviră prin ele, în interior, şi încuviinţă.

— Este Spinnerul tău.

— Da. Îi deschise portiera. Urcă! O să ne-ntoarcem la club. Acum este momentul. Amintirile sînt încă vii, şi ar trebui să fie suficient de plăcute sau neutre.

— Plăcute, rosti ea intrînd.

Render închise portiera, apoi ocoli maşina şi urcă. Eileen îl privi apăsînd nişte coordonate imaginare. Vehiculul ţîşni, şi el menţinu un şir continuu de arbori pe marginile şoselei. Simţea sporirea tensiunii, aşa încît nu modifică peisajul. Ea întoarse scaunul şi studie interiorul maşinii.

— Da, vorbi în cele din urmă. Acum ştiu ce este fiecare lucru.

Se uită iarăşi pe geam, afară. Privea copacii grăbindu-se pe lîngă ei. Render privi şi el şi văzu acumularea structurilor anxioase. Opaciză ferestrele.

— Mulţumesc, spuse femeia. Devenise prea mult — totul, mişcîndu-se înapoi, ca...

— Bineînţeles, încuviinţă Render menţinînd senzaţia deplasării. Am prevăzut asta. Totuşi, te acomodezi.

După o clipă, adăugă:

— Relaxează-te, acum relaxează-te, şi undeva fu apăsată o tastă, iar ea se relaxă, şi maşina merse, şi merse, şi merse, iar în cele din urmă începu să încetinească, şi bărbatul vorbi din nou: Acum, o singură privire, scurtă, uită-te pe geam!

Îl ascultă.

Render scoase din bancă toţi stimulii ce puteau provoca senzaţii de plăcere şi relaxare şi aruncă oraşul în jurul automobilului iar geamurile deveniră transparente şi ea privi afară la siluetele turnurilor şi un bloc cu apartamente monolitice, apoi văzu trei expressuri de cafea, un bar, un magazin universal, un spital din cărămidă galbenă cu un caduceu din aluminiu deasupra intrării, un liceu cu pereţii din sticlă, pustiu acum, o staţie de benzină cu cincizeci de pompe, alt magazin universal şi multe alte maşini, parcate sau vîjîind pe lîngă ei, şi oameni intrînd şi ieşind pe uşi, plimbîndu-se prin faţa clădirilor, intrînd şi ieşind din maşini; era vară şi lumina dinaintea amurgului se împrăştia pe culorile oraşului şi pe culorile hainelor purtate de oamenii care se plimbau pe bulevard, stăteau pe terase, traversau pasaje, se rezemau de balustrade şi pervazuri, ieşeau dintr-un chioşc de pe colţ, intrau în altul, vorbeau între ei; o femeie cu un pudel dădu colţul; sus pe cer se trăgeau artificii.

Apoi lumea se prăbuşi, şi Render îi prinse toate fragmentele.

Menţinu un întuneric absolut, suprimînd orice senzaţie cu excepţia aceleia de deplasare înainte.

După o vreme, se ivi o luminiţă slabă, iar ei erau tot în Spinner, cu ferestrele opacizate, iar aerul pe care-l respirau deveni un balsam binefăcător.

— Doamne, făcu ea, cît de plină este lumea... Chiar am văzut toate lucrurile acelea?

— N-aş fi vrut să ţi le arăt acum, însă tu o doreai. Păreai pregătită.

— Da, încuviinţă Eileen. Şi geamurile redeveniră transparente. Se întoarse iute cu spatele spre ele.

— S-a dus, o linişti Render. Am vrut să-ţi arăt numai un crîmpei.

Ea privi, iar afară era acum întuneric şi treceau peste un pod înalt. Se mişcau încet. În jurul lor nu erau alte maşini. Dedesubt se aflau Laminoarele, unde cîte o forjă strălucea precum un vulcan micuţ şi somnoros, azvîrlind

către cer jerbe de scîntei portocalii; şi erau multe stele: sclipeau pe apa încreţită ce curgea sub pod; delimitau prin punctuleţe linia orizontului, tremurînd deasupra rîului. Stîlpii înclinaţi ai podului se scurgeau monoton pe lîngă ei.

— Ai făcut-o, rosti femeia, şi-ţi mulţumesc. Apoi: De fapt, cine eşti? (Pesemne, el voise ca Eileen să-ntrebe asta).

— Sînt Render, rîse. Şi-şi continuară drumul printr-un oraş acum pustiu şi întunecat. Ajunseră în cele din urmă la club, şi intrată în cupola de parcare.

Înăuntru, îi cercetă toate senzaţile, gata să anuleze lumea la cel mai mic semn de nelinişte. Simţi însă că nu era nevoie.

Lăsară maşina. Intrară în clubul pe care hotărîse să nu-l aglomereze. Fură conduşi la masa lor, la capătul barului din săliţa cu armura, se aşezară şi comandară încă o dată aceeaşi mîncare.

— Nu, făcu el, privind în jos, locul ei este acolo.

Armura reveni lîngă masa, şi el reapăru în costumul său gri, cu cravata neagră şi ac argintiu de forma unei rămurele.

Rîseră amîndoi.

— Nu sînt genul care să poarte un costum din tablă, şi aş dori să nu mă mai vezi în felul acesta.

— Iartă-mă, zîmbi ea. Nu ştiu cum am făcut-o... sau de ce.

— Eu ştiu, şi nu vreau să spun. De asemenea, te previn încă o dată: eşti conştientă de faptul că tot ce se întîmplă este numai o iluzie. A trebuit să fac aşa, pentru a profita de toate avantajele. Totuşi, pentru majoritatea pacienţilor mei constituie pura realitate, „trăită" chiar de ei. În felul acesta, o contra-traumă, sau un episod simbolic devin şi mai puternice. Tu eşti însă conştientă de circumstanţele jocului şi, fie că vrei, fie că nu vrei, asta îţi conferă un alt soi de control decît cel cu care sînt eu obişnuit. Te rog să fii atentă!

— Iartă-mă. N-am vrut...

— Ştiu. Uite că vine ceea ce-am mîncat mai devreme.

— Puah! Arată groaznic! Am mîncat noi toate astea?

— Da, chicoti el. Ăsta-i cuţitul, aceasta furculiţa, iar asta lingura. Aici e friptură şi ăia sînt cartofi piure, acolo e mazăre, ăla-i untul...

— Dumnezeule! Nu mă simt prea bine...

— ... Acelea sînt salatele, iar aici ingredientele. Ăsta-i

un păstrăv — mm! Ăştia sînt cartofi pai, prăjiţi. Aici avem o sticlă cu vin. Ia să vedem... Romanee-Conti, dacă tot nu plătesc... şi la păstrăv, o sticlă de Yquem... Hei!

Încăperea se clătină.

Desfiinţă masa, desfiinţă restaurantul. Erau înapoi în poiană. Prin ţesătura transparentă a lumii, urmări o mînă deplasîndu-se de-a lungul unei console. Erau apăsate cîteva taste. Lumea reveni substanţială. Masa lor, goală, se afla acum lîngă lac, era tot noapte şi vară iar faţa de masă sclipea albă sub strălucirea lunii uriaşe ce atîrna deasupra.

— A fost o prostie din partea mea, spuse el. O prostie fără de margini. Ar fi trebuit să ţi le prezint rînd pe rînd. Vederea stimulilor bucali fundamentali poate fi extrem de tulburătoare pentru o persoană care-i vede pentru prima dată. Am fost atît de prins în Plăsmuire, încît am uitat pacientul, adică scopul! Îmi cer scuze.

— Acum mă simt bine. Nu mai am nimic.

Render chemă o briză răcoroasă dinspre lac.

— ...Iar asta este Luna, adăugă el pe un ton de scuză.

Eileen încuviinţă. În mijlocul frunţii purta o lună mititică; strălucea aidoma celei de pe cer, iar părul şi hainele ei erau toate ţesute din fir de argint.

Sticla de Romanee-Conti stătea pe masă, alături de două pahare.

— De unde au apărut?

Ea ridică din umeri. Render umplu un pahar.

— S-ar putea s-aibă un gust cam fad, spuse el.

— N-are. Uite... Îi întinse paharul.

Sorbind, îşi dădea seama că avea o aromă — un **fruite** aşa cum poate fi stors din strugurii ce cresc în insulele Blest, un **charnu** moale, cărnos şi un **capiteux** distilat din fumul unei plantaţii de mac. Surprins, înţelese că mîna lui traversase calea percepţiilor, orchestrînd notele senzitive ale unui transfer şi contra-transfer, sosite asupra lui pe neaşteptate, acolo lîngă lac.

— Aşa este, observă el, iar acum e timpul să ne-ntoarcem.

— Atît de curînd? N-am văzut catedrala...

— Atît de curînd.

Dori ca lumea să se sfîrşească, şi lumea dispăru.

— E frig aici, spuse ea pe cînd se îmbrăca, şi întuneric.

— Ştiu. Pregătesc ceva de băut; trebuie să verific echipamentul.

— Bine.

Privi benzile şi clătină din cap. Se îndreptă către bar.
— Nu-i chiar Romanee-Conti, remarcă luînd o sticlă.
— Şi ce dacă? Nu-mi pasă.
Nici lui nu-i păsa în clipa aceea. Verifică aparatura, băură, apoi o ajută să se îmbrace şi plecară.
Coborînd cu liftul spre sub-sub, el dori ca lumea să se sfîrşească din nou, dar nu se întîmplă nimic.

Tăticule,
Am şchiopătat de la şcoală la taxi şi din taxi la portul spaţial, pentru expoziţia aeronautică locală — îi spune: Lumile De Afară. (Bine, am exagerat cu şchiopătatul. Mi-a atras însă o atenţie specială.) Toată chestia era să vrăjească tineretul într-un şmotru de cinci ani; aşa mi s-a părut mie. Totuşi, au reuşit. Vreau să mă-nrolez. Vreau să merg în Spaţiu, Afară. Crezi c-o să mă ia, cînd o să am vîrsta? Adică să merg Afară — nu la vreo muncă de birou. Crezi?
Eu cred.
Nenorocitu' ăla de colonel l-a văzut pe puştiu' ăsta dînd tîrcoale şi lipindu-şi nasu' dă geamuri, şi s-a hotărît să-i vîndă cioaca subliminală. A-ntîia! M-a dus prin expoziţie şi mi-a arătat toate chestiile ţapene din Air Force, începînd cu Baza Lunară şi pînă la Portul Marţian. M-a înnebunit cu Marile Tradiţii ale Carierei şi m-a băgat într-o sală de proiecţii unde-am văzut cum se distrează tipii: lupte corp la corp în zero-G „unde totu-i dibăcia, şi nu muşchii", sculpturi din apă colorată prin aer şi demontarea blindajelor de pe crucişătoare. Nemaipomenit!
Serios însă, mi-ar plăcea să fiu acolo cînd vor ajunge la a Cincea Lume... şi de acolo, Afară! Nu pentru gargara pe care-o fac şi care-i dă doi bani, ci deoarece cred că trebuie să fie cineva sensibil, care să descrie totul aşa cum trebuie. Ştii cum vine chestia, cronicarii goanei după aur. Francis Parkman, Mary Austin, d-ăştia. Aşa că, m-am hotărît să plec.
Băiatul de la AF, cu cloşca pe umeri, n-a fost deloc superior, slavă zeilor. Am stat pe terasă, privind cum decolează navele, şi mi-a spus să continuu să-nvăţ şi, poate, într-o bună zi voi fi şi eu acolo. Nu m-am deranjat să-i spun că nu prea sînt nedezvoltat intelectual şi că-mi voi lua diploma înainte de-a fi destul de mare ca să pot face ceva cu ea, chiar de-a mă înrola. M-am uitat la nave şi mi-am spus: „Peste zece ani, o să privesc în jos, nu în

sus." Apoi mi-a povestit ce grea instrucție a făcut el și nu l-am mai întrebat cum de a ajuns s-aibă îndeletnicirea asta ingrată de-a păcăli puștii. Acum, cînd mă gîndesc, mă bucur c-am tăcut. Arăta mai degrabă a reclamă, nu a om adevărat. Sper că nu voi arăta niciodată ca o reclamă.

Mulțumesc pentru părăluțe, pentru șosetele calde și pentru Cvintetele de coarde ale lui Mozart, pe care le ascult chiar acum. Vara viitoare, m-aș duce mai degrabă pe Lună, decît în Europa. Poate...? Posibil...? Întîmplător...? Ei...? Dac-aș putea rezolva testul ăsta nou, pe care l-ai inventat pentru mine...? Oricum, te rog să te gîndești la asta.

Fiul tău
Pete

* * *

— State Psyche, bună ziua.
— Aș dori o programare pentru un consult.
— O clipă. Vă fac legătura cu fișierul.
— Alo, aici fișierul.
— Aș dori o programare pentru un consult.
— O clipă vă rog... Ce fel de consult?
— Aș dori s-o văd pe Doctor Shallot. Eileen Shallot. Cît mai curînd cu putință.
— Așteptați puțin. Trebuie să-i verific agenda... Marțea viitoare, la ora două, este bine?
— Perfect.
— Cum vă numiți, vă rog?
— DeVille. Jill DeVille.
— Bine, domnișoară DeVille. Marți, la două.
— Mulțumesc.

Bărbatul mergea pe lîngă autostradă. Mașinile treceau pe autostradă. Cele de pe banda de viteză maximă se vedeau ca niște năluci.

Traficul nu era intens.

Era 10:30 dimineața și ger.

Gulerul înblănit al bărbatului era ridicat, mîinile înfundate în buzunare, iar el se apleca împotriva vîntului. Dincolo de sîrmă, șoseaua era curată și uscată.

Soarele era îngropat în nori. În lumina slabă, bărbatul putea zări copacul aflat la vreo cinci sute de metri depărtare.

Pasul nu i se schimbă. Ochii nu părăsiră copacul. Sub tălpi pietricelele trosneau și scrîșneau.

Ajungînd la copac, își scoase scurta și o împături atent. O lăsă pe sol și escaladă arborele.

Trecînd pe ramura ce se întindea deasupra sîrmei, se uită să vadă dacă nu se apropia vreo mașină. Apoi apucă ramura cu ambele mîini, se lăsă în jos, rămase o clipă suspendat, și-și dădu drumul pe autostradă.

Banda era lată de o sută de metri — jumătatea ce ducea spre est.

Privi către vest, văzu că nu se apropia nici un automobil și se îndreptă spre refugiul din mijloc. Știa că nu va ajunge niciodată acolo. La ora respectivă, vehiculele goneau cu două sute cincizeci de kilometri la oră pe banda de viteză maximă.

Mașina trecu înapoia lui. Nu privi îndărăt. Dacă geamurile erau opacizate, ca de cele mai multe ori, atunci pasagerii habar nu aveau că le tăiase calea. Aveau să afle mai tîrziu și să inspecteze bara din față, căutînd semnele unui posibil impact.

O mașină îi trecu prin față. Avea geamurile transparente. Pentru o clipă zări două chipuri, cu gurile căscate. Pe fața lui nu se citea nici o expresie. Mergea în același ritm. Alte două automobile fulgerară, cu geamurile întunecate. Traversase cam douăzeci de metri de șosea.

Douăzeci și cinci...

Ceva în aer, sau sub picioare, îi spuse că venea. Nu se uită.

Ceva presimțit cu coada ochiului îl asigură că venea. Pasul îi rămase neschimbat.

Cecil Green dezopacizase geamurile, deoarece așa-i plăcea. Mîna lui stîngă era în bluza ei, iar fusta era ridicată pînă la șold și mîna lui dreaptă apucase maneta ce înclina locurile. Atunci, ea se smulse, cu un sunet ciudat în gîtlej.

Întoarse iute capul în stînga.

Îl zări pe bărbat.

Zări profilul care nu se întoarse să-l privească. Văzu că bărbatul nu grăbea pasul.

Apoi nu-l mai zări.

Avusese loc un șoc abia simțit, și ștergătoarele de parbriz începură să funcționeze. Cecil Green gonea mai departe.

Opaciză geamurile.

— Cum...? întrebă el, cînd ea îi reveni în brațe.

— Monitorul nu l-a reperat...
— Înseamnă că n-a atins sîrma...
— Era nebun!
— Ar fi putut, totuși, s-aleagă un mod mai ușor...
Ar fi putut să fie chipul oricui... Al meu?
Înfricoșat, Cecil înclină scaunele.

Charles Render scria capitolul „Necropolis", din **Veriga lipsă este omul,** care urma să fie prima lui carte după mai bine de patru ani. De cînd revenise din concediu, își rezervase după-amiezile de marți și joi pentru lucrul la carte, izolîndu-se în cabinet și umplînd pagini întregi cu un scris haotic.

„Există mai multe soiuri de moarte, opuse modului de-a muri...", scria, cînd intercomul bîzîi scurt, apoi lung și iar scurt.

— Da?

— Aveți un vizitator; iar între „un" și „vizitator" fusese o pauză.

Strecură în buzunar un spray mic, se ridică și traversă cabinetul.

Deschise ușa și privi afară.

— Doctore. Ajutor.

Render făcu trei pași, apoi se lăsă într-un genunchi.

— Ce s-a întîmplat?

— Vino — ea este... bolnavă.

— Bolnavă? Cum? Ce s-a întîmplat?

— Nu știu. Tu vino.

Privi în ochii neomenești.

— Ce fel de boală? insistă el.

— Nu știu, repetă cîinele. Ea nu vorbește. Ea stă. Eu... simt. Ea este bolnavă.

— Cum a ajuns aici?

— Mașina. Eu știu co, or, do, natele. Mașina este afară.

— Îi telefonez imediat, se întoarse Render.

— Nu este bine. Ea nu răspunde.

Avea dreptate.

Render se întoarse în cabinet, să-și ia haina și trusa. Privi pe fereastră și văzu unde era parcat automobilul, departe, la intrarea pe șosea, unde monitorul o trecuse pe control manual. Dacă nimeni n-o conducea manual, mașina era parcată automat în zona neutră. Celelalte vehicule erau dirijate s-o ocolească.

Atît de simplu, încît și un cîine poate șofa, reflectă. **Mai**

bine să cobor, pînă nu apare vreun echipaj. Probabil s-a raportat deja că staţionează. Poate că nu... Ar mai fi cîteva minute.

Privi ceasul cel mare.

— Gata, Sig, rosti el. Haidem.

Luară liftul pînă la parter, ieşiră prin uşa din faţă şi alergară spre maşină.

Motorul nu se oprise încă.

Render deschise o portieră şi Sigmund sări înăuntru. Se înghesui pe lîngă el, în scaunul şoferului, dar cîinele apăsa deja cu laba coordonatele primare ale adresei.

Se pare că nu stau în scaunul cuvenit.

Aprinse o ţigară, în vreme ce automobilul traversă un pasaj subteran în formă de U. Ieşi pe marginea opusă a şoselei, aşteptă o clipă, apoi se alătură traficului. Cîinele dirija vehiculul pe banda de viteză maximă.

— Ah, făcu cîinele, ah.

Render simţi nevoia să-l mîngîie pe cap, însă privindu-l, văzu colţii dezgoliţi şi se opri.

— Cînd a început să se comporte ciudat? întrebă el.

— A venit acasă de la serviciu. Nu a mîncat. Nu a răspuns cînd am vorbit. Stă.

— S-a mai comportat vreodată aşa?

— Nu.

Ce anume să fi fost declanşatorul?... Sau poate c-a avut o zi grea. La urma urmei, e doar un cîine... ce fel de cîine... Nu! Şi-ar da seama. Atunci, ce?

— Cum a fost ieri... şi azi dimineaţă, cînd a plecat de-acasă?

— Normal.

O sună din nou. Nici un răspuns.

— Tu ai făcut, spuse cîinele.

— Ce vrei să spui?

— Ochii. Vederea. Tu. Maşinăria. Rău.

— Nu, răspunse Render şi strînse mîna pe spray-ul paralizant din buzunar.

— Da, continuă cîinele. Tu o vei, face bine...?

— Bineînţeles.

Sigmund privi înainte.

Render se simţea exaltat fizic şi amorţit mental. Căută factorul de confuzie. De la prima şedinţă avusese asemenea senzaţii. Ceva era foarte dubios în legătură cu Eileen Shallot: o combinaţie de inteligenţă sclipitoare şi neajutorare, de hotărîre şi vulnerabilitate, de sensibilitate şi

amărăciune.

Găsesc toate astea atractive?... Nu. Este doar contra-transferul, lua-l-ar dracu'!

— Tu miroşi a frică, vorbi Sigmund.

— Atunci, colorează-mă în frică şi dă pagina, replică Render.

Încetiniră pentru o serie de curbe, apoi accelerară, încetiniră şi măriră din nou viteza. În cele din urmă, ajunseră într-o porţiune îngustă a şoselei, într-un cartier semi-rezidenţial al oraşului. Maşina pătrunse pe o stradă laterală, continuă pe ea cam un kilometru, emise un clic scurt pe bord şi intră în parcarea dinapoia unei clădiri înalte, din cărămidă. Sunetul trebuie să fi fost un servomecanism ce-i preluase din locul unde fuseseră lăsaţi de monitor, deoarece automobilul traversă parcajul, intră sub cupola transparentă şi se opri. Bărbatul opri motorul.

Sigmund deschisese deja portiera din partea lui. Render îl urmă în clădire şi suiră cu liftul la etajul cincizeci. Cîinele porni înainte pe coridor, apăsă cu botul plăcuţa fixată jos, pe tocul unei uşi şi aşteptă. După o clipă, uşa se deschise cu cîţiva centimetri spre înăuntru. O împinse cu capul şi intră. Render îl urmă, închizînd uşa după el.

Apartamentul era mare, cu pereţii lipsiţi de ornamente, dar cu combinaţii plăcute de culori. O bandotecă gigantică umplea un colţ; lîngă ea se afla o combină uriaşă cu televizor. În faţa uneia dintre ferestre se găsea o masă lată, cu picioare arcuite, iar un divan scund era lipit de peretele din dreapta; lîngă el se găsea o uşă închisă; în stînga, o arcadă ducea probabil spre celelalte odăi. Eillen stătea într-un fotoliu, lîngă fereastră. Sigmund se oprise lîngă ea.

Bărbatul traversă încăperea şi scoase o ţigară. Aprinse bricheta şi menţinu flacăra pînă cînd ea întoarse capul.

— O ţigară? întrebă el.

— Charles?

— Exact.

— Da, mulţumesc. Aş dori una.

Întinse mîna, luă ţigara şi o duse la buze.

— Mulţumesc... Ce faci pe-aici?

— Vizită protocolară. Eram prin preajmă.

— Nu te-am auzit sunînd, sau ciocănind...

— Moţăiai, probabil. Mi-a deschis Sigmund.

— Da, probabil. Se întinse: Cît e ceasul?

— Aproape patru şi jumătate.

— Înseamnă că am venit de mai bine de două ore... Cred că eram foarte obosită.

— Cum te simți acum?

— Perfect. Vrei o cafea?

— Nu mă deranjează.

— O friptură, înainte?

— Nu, mulțumesc.

— Puțin Baccardi în cafea?

— Da.

— Atunci, scuză-mă. Mă întorc imediat.

Ieși pe ușa de lîngă divan și Render întrezări bucătăria largă, strălucitoare și automatizată.

— Ei? șopti el către cîine.

Sigmund clătină din cap.

— Este altfel.

Render clătină din cap.

Lăsă haina pe divan, împăturind-o atent peste trusă. Se așează alături și se gîndi:

I-am arătat prea multe o dată? Suferă de efecte depresive secundare — oboseală nervoasă, să zicem, reprimarea memoriei? Să-l fi disturbat cumva sindromul de adaptare la văz? Oricum, de ce m-am grăbit? Nu-l nici un motiv de grabă. Sînt atît de nerăbdător să scriu lucrarea?... Sau fac așa, pentru că ea o dorește? S-ar putea să fie atît de puternică, conștient sau inconștient? Ori eu sînt, cumva, foarte vulnerabil?

Ea îl chemă în bucătărie, să ia tava. O puse pe masă și se așează vizavi de ea.

— Bună cafea, rosti, frigîndu-și buzele pe ceașcă.

— Mașină deșteaptă, îi imită femeia tonul.

Sigmund se întinse pe covorașul de lîngă masă, puse capul pe labele din față, suspină și închise ochii.

— Mă întrebam, începu Render, dacă nu cumva după ultima ședință au apărut efecte secundare — de pildă, sporirea experiențelor sinestezice, sau vise în care să apară forme, halucinații, sau...

— Da, vorbi ea egal, vise...

— Ce fel?

— Chiar ultima ședință. Am visat-o mereu, și mereu...

— De la început pînă la sfîrșit?

— Nu, fără o ordine anume a evenimentelor. Călătoream prin oraș, sau peste pod, sau stăteam la masă, mergeam spre mașină — doar străfulgerări. Foarte precise.

— Ce fel de senzații aveai în timpul acestor...

străfulgerări?

— Nu știu, amestecate...

— Ce simți acum, cînd ți le amintești?

— La fel... amestecat.

— Ți-e teamă?

— N-nu... Nu cred.

— Vrei să facem o pauză? Simți c-am mers prea repede?

— Nu. Nu-i vorba de asta. Este... este ca și cum ai învăța să înoți. Cînd ai învățat, în sfîrșit, ah, păi atunci înoți, și înoți, și înoți pînă ești terminat. După aceea, ieși și stai gîfîind și-ți amintești ce-ai simțit, în vreme ce prietenii tăi te pisează și te cicălesc pentru că prea te-ai obosit — și te simți bine, deși te cam ia cu frig și toți mușchii te-nțeapă. Cel puțin, așa fac eu. Așa m-am simțit după prima ședință și după aceasta... ultima. Prima dată e un lucru foarte special... Totuși înțepăturile au dispărut și mi-am regăsit suflul. Doamne, acum n-aș vrea să se mai oprească! Mă simt grozav.

— De obicei, dormi după-amiezile?

Ea se întinse, și cele zece unghii roșii ale degetelor se deplasară peste masă.

— ...Sînt obosită, zîmbi, mascîndu-și un căscat. Jumătate din personal este în concediu sau bolnav și mi-am stors creierii toată săptămîna. Cînd am plecat, eram gata să cad în cap. Acum, că m-am odihnit, mă simt minunat.

Apucă ceașca cu ambele palme și sorbi adînc.

— Îmhî, făcu el. Bine. Eram puțin îngrijorat. Mă bucur să văd că nu există nici un motiv.

Eileen izbucni în rîs.

— Erai îngrijorat? Ai citit însemnările doctorului Riscomb asupra analizei mele — și încercarea cu ANM-ul — și crezi că are rost să-ți faci griji în legătură cu mine? Greșit! Am o activitate nervoasă extrem de operațională în privința adaptării mele ca ființă umană. Îmi focalizează energiile și-mi coordonează eforturile spre reușită. Îmi lărgește senzația de personalitate...

— Ai o memorie perfectă, observă bărbatul. Ai reprodus aproape cuvînt cu cuvînt.

— Bineînțeles.

— Astăzi l-ai pus pe gînduri și pe Sigmund.

— Sig? Cum?

Cîinele se foi neliniștit și deschise un ochi.

— Da, mormăi el, fulgerîndu-l pe Render. El, trebuie, condus, acasă.

— Iar ai luat mașina?

— Da.

— După ce ți-am spus să n-o mai faci?

— Da.

— De ce?

— Mi-era frică. Cînd vorbeam, nu-mi răspundeai.

— Eram **foarte** obosită — și dacă mai iei vreodată mașina, am să aranjez ușa, așa încît să nu mai poți pleca și veni cînd îți place.

— Iartă-mă.

— Sînt perfect sănătoasă.

— Da.

— Să nu mai faci **niciodată** așa ceva.

— Iartă-mă. Ochiul lui nu părăsea chipul lui Render; era ca o lentilă arzătoare. Render privi într-o parte.

— Nu fi prea rea cu el, sărmanul. De fapt, a crezut că ești bolnavă și s-a dus după doctor. Dacă avea dreptate? I-ai fi mulțumit, nu l-ai fi certat.

Nedomolit, Sigmund mai privi un moment, apoi închise ochiul.

— Trebuie să i se spună cînd greșește.

— Mda, sorbi el din cafea. Totuși, n-a făcut nimic rău. Dacă tot sînt aici, să discutăm o problemă profesională. Scriu o lucrare și aș dori o opinie.

— Grozav. Mă treci la bibliografie?

— De două, sau de trei ori... După părerea ta, în perioade sau culturi diferite, motivele fundamentale ale sinuciderilor diferă?

— Părerea mea, bine cîntărită, este că nu. Frustrările pot duce la depresiuni sau frenezii; iar dacă acestea sînt destul de accentuate, se ajunge la auto-distrugere. M-ai întrebat despre motive, cred că rămîn cam aceleași. Am senzația că reprezintă un aspect al condiției umane, situat la intersecția culturilor și epocilor. Nu cred că poate fi schimbat, fără să schimbi natura fundamentală a omului.

— Perfect. De acord. Acum, ce părere ai despre elementul declanșator? Să presupunem omul constant; variabila este mediul lui. Dacă este plasat într-o situație extrem de sigură, de protejată, crezi că-i va trebui mai mult, sau mai puțin, pînă devine deprimat — sau stimulat pînă la frenezie — decît într-un mediu mai puțin protector?

— Hm... Deoarece asta mi-este efectiv meseria, aș zice

că va depinde de fiecare individ în parte. Văd însă unde vrei s-ajungi: o predispoziţie colectivă de-a sări pe geam cînd îţi cade pălăria — ba chiar fereastra deschizîndu-se singură, atunci cînd i-o ceri — revolta maselor plictisite... Nu-mi place ideea. Sper că este greşită.

— Şi eu cred la fel, dar mă gîndeam şi la sinuciderile simbolice — tulburări funcţionale ce apar din motive relativ puerile.

— Aha! Conferinţa ta de luna trecută: autopsihomimeza Am banda. Bine expusă, dar nu m-a convins.

— Acum nu mai sînt nici eu de acord cu ea în întregime. Rescriu toată partea aceea — o să-i spun „Thanatos în ţara cuiburilor de cuci". În realitate, instinctul morţii a suit mai la suprafaţă.

— Dacă-ţi aduc un bisturiu şi un cadavru, poţi tăia instinctul morţii, să mi-l arăţi şi mie?

— Nu pot, îşi puse el tot zîmbetul în glas, pentru că într-un cadavru ar fi epuizat. Găseşte-mi însă un voluntar şi o să-mi dovedească teoria, prin însuşi faptul că se oferă voluntar.

— Ai o logică inatacabilă, surîse ea. Mai bem nişte cafea?

Render merse în bucătărie, umplu ceştile, bău un pahar de apă şi reveni în salon. Eileen nu se clintise; nici Sigmund.

— Cu ce te ocupi cînd nu eşti Plăsmuitor? întrebă femeia.

— La fel ca majoritatea oamenilor — mănînc, beau, dorm, vorbesc, îmi vizitez prietenii şi duşmanii, mă plimb, citesc...

— Eşti un individ iertător?

— Uneori. De ce?

— Atunci iartă-mă. Azi m-am certat cu o femeie; o femeie pe nume DeVille.

— De ce v-aţi certat?

— Din cauza ta — şi m-a acuzat de asemenea lucruri, încît era mai bine dacă nu mă născteam. O să te-nsori cu ea?

— Nu, căsătoria este precum alchimia. Cîndva, a slujit un scop important, dar nu cred că astăzi mai are vreun rost.

— Bine.

— Ce i-ai spus?

— I-am dat o reţetă tip pe care scria: „Diagnostic:

Cățea. Tratament: Droguri și căluș."

— O!, făcu interesat Render.

— A rupt-o și mi-a aruncat-o în față.

— Mă-ntreb de ce ?

Ea înălță din umeri, zîmbi și zgîrie cu unghia fața de masă.

— „Părinți și bătrîni, mă gîndesc", suspină bărbatul, „ce este iadul?"

— „Și cred că este suferința de-a nu mai putea iubi", încheie ea. Avea dreptate Dostoievski.

— Nu cred. Eu l-aș fi trimis la terapia de grup. Ar fi fost un **adevărat** iad pentru el — cu atîția indivizi comportîndu-se ca personajele lui, și făcîndu-le plăcere.

Render lăsa ceașca pe masă și împinse scaunul îndărăt.

— Înțeleg că trebuie să pleci?

— Ar trebui.

— Nu te pot ispiti cu o cină?

— Nu.

Ea se ridică.

— Bine, să-mi iau haina.

— Pot conduce și singur, și să pun la întoarcere pe pilot automat.

— Nu! Mă-ngrozește ideea mașinilor goale gonind prin oraș. Două săptămîni de-acum încolo, aș avea senzația că mașina e posedată de un duh rău. Apoi, continuă trecînd pe sub arcadă, mi-ai promis catedrala Winchester.

— O vrei azi?

— Dacă poți fi convins...

Pe cînd Render se gîndea, Sigmund se ridică. Se opri înaintea lui și-l privi drept în ochi. Deschise și închise de cîteva ori botul, fără să scoată nici un sunet. După aceea se întoarse și părăsi încăperea.

— Nu, se auzi glasul Eileenei, rămîi aici pînă mă-ntorc.

Render luă haina și se îmbrăcă, vîrînd trusa într-un buzunar.

Mergînd pe coridor, spre ascensor, i se păru că aude un urlet slab și foarte îndepărtat.

În acest loc, mai mult ca oriunde, Render știa că este stăpînul tuturor lucrurilor.

Se simțea la el acasă în lumile acestea străine, în afara timpului, lumi unde florile făceau dragoste și stelele se războiau în ceruri, căzînd în cele din urmă pe pămînt, sîngerînd, ca tot atîtea potire sparte și fărîmate, iar mările

se despicau, dezvăluind trepte ce coborau, și brațe ieșeau din caverne, agitînd torțe arzătoare, aidoma unor chipuri lichide — coșmarul unei nopți de iarnă, cu vara exilată; Render știa — căci vizita aceste lumi de aproape un deceniu, căutînd să lecuiască. Mișcînd un deget, îi putea înlătura pe vrăjitori, aducîndu-i la judecată pentru trădare împotriva tărîmului — da, și-i putea executa, numindu-le apoi urmașii.

Din fericire, această călătorie era numai o vizită de curtoazie...

Înaintă prin luminiș, căutînd-o.

De jur împrejur, îi putea simți prezența deșteptîndu-se. Dădu la o parte ramurile și se opri lîngă lac. Era rece albastru și fără fund, reflectînd salcia subțirică ce devenise poarta prin care sosea ea.

— Eileen!

Salcia se aplecă spre el, apoi se legănă înapoi.

— Eileen! Vine!

Frunzele căzură, plutind pe lac, tulburînd calmul de oglindă distorsionînd reflexiile.

— Eileen?

Toate frunzele se îngălbeniră și căzură în apă. Salcia încetă să se mai legene. În cerul care se întuneca se auzea un sunet ciudat, ca zumzetul firelor de înaltă tensiune într-o zi geroasă.

Brusc, prin ceruri trecu un șir dublu de luni.

Render alese una, se întinse și o apăsă. Celelalte pieriră atunci, și lumea se lumină; zumzetul dispăru.

Ocoli lacul, pentru a cîștiga un răgaz subiectiv de la acțiunea de respingere, urmată de riposta lui. Merse de-a lungul unei alei de pini, către locul unde dorea să apară catedrala. Acum, în copaci cîntau păsările. Vîntul adia ușor. O simți destul de puternic.

— Aici, Eileen. Aici.

Apăru lîngă el, în mătase verde, păr de aramă, ochi de smarald lichid; în frunte purta un malahit. Păși cu conduri verzui peste cetina pinilor, întrebînd:

— Ce s-a întîmplat?

— Ți-a fost frică.

— De ce?

— Poate că te-ai temut de catedrală. Ești o vrăjitoare? zîmbi el.

— Da, însă azi e ziua mea liberă.

Rîse, o apucă de braț și ocoliră o insulă de verdeață, iar

înaintea lor apăru catedrala, reconstruită pe o colină ierboasă, împingîndu-se deasupra lor și deasupra copacilor, înălțîndu-se, respirînd sunete de orgă, reflectînd o rază aurie de soare de pe un ochi de vitraliu.

— Ține-te bine de lume, șopti el. Începe vizita cu ghidul.

Înaintară și intrară.

— „... Coloanele ei, aidoma unor arbori uriași, de la podea pînă la boltă, îi oferă o stăpînire totală asupra spațiului", vorbi el... E chiar din gura ghidului. „Acesta este trans..."

— „Greensleeves", rosti ea, orga cîntă „Greensleeves".

— Adevărat. Totuși, nu poți da vina pe mine... „Priviți capitelurile festonate..."

— Vreau mai aproape de muzică.

— Bine. Pe-aici.

Render simți că ceva era în neregulă. Nu-și dădea seama ce anume.

Totul se menținea solid...

Ceva trecu rapid, cu mult pe deasupra catedralei, lăsînd în urmă o undă sonică. Zîmbi, amintindu-și acum; fusese o scăpare, o clipă, o confundase pe Eileen cu Jill — da, asta se întîmplase...

Atunci, de ce...

Altarul era o explozie de alb. Nicăieri nu mai văzuse așa ceva, niciodată. În jurul lor, toți pereții erau negri și reci. În colțuri și prin nișele înalte pîlpîiau lumînări. Orga răsuna sub mîini invizibile.

Render știu că ceva era în neregulă.

Se întoarse către Eileen Shallot, a cărei pălărie era un con verde înălțîndu-se în beznă, unduind șuvițe de văluri verzi.

Gîtul ei era umbrit, dar...

— Colierul acela... Unde...?

— Nu știu, zîmbi femeia.

Pocalul ținut de ea radia o lumină trandafirie. Se reflecta din smarald. Îl îneca, precum o pală de aer rece.

— Bei? întrebă Eileen.

— Stai nemișcată, îi ordonă Render.

Dori ca zidurile să cadă. Ele pîlpîiră în penumbră.

— Stai nemișcată! repetă. Nu face nimic. Încearcă să nici nu te gîndești măcar.

... Cădeți! strigă el. Zidurile zburară în toate părțile, și acoperișul fu azvîrlit peste vîrful lumii, iar ei stăteau printre ruine, luminați de o singură făclie. Noaptea era neagră ca

smoala.

De ce-ai făcut asta? întrebă ea, întinzîndu-i pocalul.

— Nu te gîndi! Nu te gîndi la nimic. Relaxează-te. Ești foarte obosită. Conștiința ta pîlpîie și se stinge, ca lumînarea aceea. Abia te mai ții trează... Abia mai stai pe picioare... Ochii ți se-nchid... Oricum, nu-i nimic de văzut aici.

Dori ca lumînarea să se stingă. Lumînarea continuă să ardă.

— Nu te obosi. Te rog, ia și bea.

Auzi muzică de orgă prin noapte. O melodie diferită, una pe care n-o recunoscu.

— Trebuie să m-ajuți!

— Da. Orice dorești.

— Privește! Luna! arătă el.

Femeia ridică privirea și luna apăru dinapoia unui nor întunecat.

— ... Și încă una, și încă una.

Ca un șirag de perle, lunile apărură pe cerul negru.

— Ultima va fi roșie, spuse el.

Așa era.

Întinse atunci arătătorul drept, lunecînd brațul lateral, în afara cîmpului său vizual și încercă să atingă luna cea roșie.

Brațul îl duru, îl arse. Nu-l putea mișca.

— Trezește-te! urlă Render.

Luna roșie dispăru, și o dată cu ea și lunile albe.

— Bea, te rog.

Azvîrli pocalul din mîna ei și se întoarse. Cînd se răsuci îndărăt, ea continua să i-l întindă.

— Bei?

Se întoarse și fugi în noapte.

I se părea că aleargă printr-o zăpadă înaltă pînă la brîu. Greșea. Accentua greșeala, fugind — își subaprecia puterea și i-o supraestima pe a ei. Își consuma energiile, se istovea.

Se opri în mijlocul beznei.

— Lumea din jurul meu se mișcă, rosti. Eu sînt centrul ei.

— Bea, te rog, spuse Eileen, și se trezi în poiență lîngă masa lor, pe malul lacului. Apa era neagră, iar luna argintie, sus, unde n-o putea atinge. Pe masă pîlpîia o singură lumînare, transformînd părul ei într-un sidef aidoma straielor. Între sprîncene purta o lună. pe fața de

masă albă se afla o sticlă Romanee-Conti, lîngă o cupă largă. Cupa era plină pînă sus, iar pe margini străluceau picături roşietice. Era însetat, Eileen era mai frumoasă decît orice femeie văzută vreodată, iar colierul ei scînteia, şi briza adia răcoroasă dinspre lac, şi mai era ceva... ceva ce trebuia să-şi amintească...

Păşi spre ea, şi armura îi zăngăni uşor cînd se mişcă. Întinse mîna spre pahar, dar braţul drept îi încremeni de durere şi căzu înapoi.

— Eşti rănit!

Întoarse încet capul. Sîngele curgea din rana din biceps, scurgîndu-se pe braţ şi picurînd din vîrful degetelor. Armura îi fusese despicată. Se strădui să privească în altă parte.

— Bea asta, iubitule. Te va lecui.

Femeia se ridică.

— Voi ţine eu paharul.

O privi cum îi ducea potirul la buze.

— Cine sînt eu? întrebă el.

Ea nu-i răspunse, dar cineva o făcu — o dată cu clipocitul valurilor, departe, peste lac.

— Eşti Render, Plăsmuitorul.

— Da, îmi amintesc; întorcîndu-şi mintea spre singura minciună ce putea destrăma întreaga iluzie, îşi forţă buzele să rostească: Eileen Shallot, te urăsc!

Lumea tremură şi pluti în jurul său, se cutremură parcă de un suspin uriaş.

— Charles! strigă ea şi bezna îi înghiţi.

— Trezeşte-te! Trezeşte-te! răcni el, iar braţul drept îi ardea, îl durea şi-i sîngera în întuneric.

Stătea singur în mijlocul unei cîmpii albe. Tăcută şi nesfîrşită. Cobora uşor spre marginile lumii. Emitea propria ei lumină, iar cerul nu era cer, căci deasupra nu exista nimic. Nimic. Era singur. Dinspre capătul lumii se auzea glasul lui: „... te urăsc" spunea, „... te urăsc".

Căzu în genunchi. El era Render.

Voia să plîngă.

Deasupra cîmpiei apăru o lună roşie, aruncînd o lumină sumbră asupra peisajului. În stînga se înălţa un lanţ de munţi, în dreapta altul.

Ridică braţul drept. Îl ajută cu mîna stîngă. Îşi prinse încheietura şi aţinti degetul arătător. Se întinse către lună.

Sus, din munţi, se auzi un schelălăit, un urlet uriaş de durere — pe jumătate uman, numai înfruntare, singurătate

și remușcare. Îl zări apoi, călărind munții, spulberînd cu coada zăpezile celor mai înalte piscuri, ultimul vîrcolac al Nordului — Fenris, fiul lui Loki — urlînd spre ceruri.

Sări în sus. Înghiți luna.

Căzu lîngă el, și ochii uriași străluceau galbeni. Îl urmări pe labe tăcute, peste întinderile reci și albe dintre munți; și el fugi în susul colinelor, și în jos pe pante, peste crevase și rîpe, prin văi, dincolo de stalagmite și steiuri — pe sub muchiile ghețarilor, peste rîuri înghețate, și mereu în jos — pînă cînd răsuflarea fierbinte îl învălui, și botul rînjind se căscă deasupra lui.

Atunci se întoarse, și picioarele îi deveniră două rîuri strălucitoare ce-l purtară departe.

Lumea sări înapoi. Lunecă peste pante. În jos. Cu viteză...

Departe...

Privi îndărăt, peste umăr.

În depărtare, umbra cenușie alerga după el.

Simți că putea fi ajuns. Trebuia să se miște mai iute.

Lumea luneca pe lîngă el. Începu să ningă.

Gonea mai departe.

Înainte, o ceață, o formă nedeslușită.

Sfîșie vălurile de zăpadă ce păreau acum că se mișcă în sus, răsărind din pămînt — aidoma unor bășicuțe de aer.

Se apropie de silueta neclară.

Se apropie ca un înotător — fără să poată deschide gura și să vorbească, de teamă să nu se înece — să se înece și să nu știe, să nu știe niciodată.

Nu-și putea controla mișcarea înainte: era purtat ca de un talaz, spre accident. În cele din urmă, se opri lîngă el.

Unele lucruri nu se schimbă niciodată. Au încetat de multă vreme să existe ca obiecte, rămîn doar ca ocazii netrecute în calendar, în afara acelei succesiuni de elemente numită Timp.

Render rămase acolo, fără să-i pese dacă Fenris avea să-i sară în spinare, devorîndu-i creierii. Își acoperise ochii, dar nu putea să nu vadă. Nu de data aceasta. Nu-i păsa de nimic. Cea mai mare parte a ființei sale zăcea moartă la picioarele lui.

Se auzi un mîrîit. Pe lîngă el trecu o formă cenușie.

Ochii injectați și botul însîngerat rîmară în mașina avariată, smulgînd oțelul, sticla, căutînd înăuntru, căutînd...

— Nu! Bestie! Profanator de cadavre! urlă el. Morții sînt sacri! Morții **mei** sînt sacri!

În mînă îi apăru un bisturiu, și spintecă expert tendoanele, mușchii de pe umerii largi, pîntecele moale, arterele.

Plîngînd, dezmembră monstrul, bucată cu bucată, și acesta sîngera, sîngera întruna, acoperind vehiculul și rămășițele dinăuntru cu fluidele sale animale, picurînd și curgînd pînă ce toate cîmpia se înroși și se chirci sub ele.

Render căzu peste capota sfărîmată, și era moale, caldă și uscată. Plînse.

— Nu plînge, rosti Eileen.

Plîngea pe umărul ei, ținînd-o strîns, lîngă lacul negru de sub luna care era Wedgewood. pe masa lor pîlpîia o singură lumînare. Ea îi duse paharul la buze.

— Bea, te rog.

— Da, dă-mi-l!

Înghiți tot vinul, care era numai dulceață și tărie. Ardea în el. Simți renăscîndu-i puterile.

— Sînt...

— ... **Render Plăsmuitorul,** clipoci lacul.

— Nu!

Se întoarse, și alergă din nou, căutînd mașina. Trebuia să se întoarcă, să se re...

— Nu poți.

— Pot! urlă el. Pot, dacă încerc...

Prin aerul gros șerpuiră flăcări galbene. Șerpi galbeni. Se încolăceau, strălucind, în jurul gleznelor sale. Apoi, prin umbre, uriaș și cu două capete, se apropie Dușmanul.

Pietricelele zornăiră înapoia sa. O miasmă puternică îi asaltă nările și creierul.

— Plăsmuitorule! îl provocă unul dintre capete.

— Te-ai întors să dai socoteală! strigă celălalt.

Render privi, amintindu-și

— Nici un fel de socoteală, Thaumiel, rosti. Te-am înfrînt și te-am înlănțuit pentru... Rothman, da, Rothman îl chema — cabalistul. Schiță o pentagramă în aer: Întoarce-te în Qliphoth. Te izgonesc!

— Aici fi-va Qliphoth!

— ... pe Khamael, îngerul sîngelui, pe gazdele lui Serafim: în Numele lui Elohim Gebor, te conjur să piei!

— Nu și de data asta, rîseră ambele capete.

Înaintă.

Render se retrase încet, cu picioarele împiedicate de șerpii galbeni. Simțea abisul deschizîndu-se înapoia lui. Lumea era un mozaic ce se destrăma. Putea zări piesele

separîndu-se.

— Piei!

Gigantul hohoti din cele două capete.

Render se împiedică.

— Pe-aici, iubitule!

Stătea într-o peșteră, în dreapta.

Render clătină din cap și se retrase către prăpastie.

Thaumiel se întinse înainte.

Bărbatul căzu peste margine.

— Charles! strigă ea, și lumea se cutremură sub bocetul ei.

— Atunci, **Vernichtung,** rosti el în timp ce cădea. Mă alătur ție în beznă.

Totul se sfîrși.

* * *

— Aș dori dă-l văd pe doctorul Charles Render.

— Îmi pare rău, nu se poate.

— Am făcut tot drumul ăsta, numai ca să-i mulțumesc. Sînt alt om! Mi-a schimbat viața!

— Îmi pare rău, domnule Erikson. Cînd ați sunat azi-dimineață, v-am spus că este imposibil.

— Domnule, sînt deputatul Erikson — și cîndva Render mi-a făcut un mare serviciu.

— Atunci, faceți-i și dumneavoastră unul. Plecați acasă.

— Să nu-mi vorbiți așa!

— Am și făcut-o. Vă rog, plecați. Poate cîndva, la anul..

— Dar cîteva cuvinte pot face minuni...

— Nu le irosiți!

— S-s-scuzați-mă...

Plăcut așa cum era, cu trandafirul dimineții — marea aceea netedă și cețoasă — știa că **trebuia** să se sfîrșească. Așa încît...

Coborî scările turnului înalt și pătrunse în curte. Merse către chioșcul de trandafiri și privi alcovul din mijloc.

— Bună dimineața, stăpîne, vorbi el.

— Asemenea și ție, răspunse cavalerul, sîngele lui amestecîndu-se cu pămîntul, cu florile, cu iarba, curgîndu-i din rană, scînteind peste armură, picurîndu-i din vîrfurile degetelor.

— Nu s-a lecuit?

Cavalerul clătină din cap.

— Sînt gol. Aştept.

— Aşteptarea vă este pe terminate.

— Ce vrei a spune? Se ridică în capul oaselor.

— Corabia... Se apropie de ţărm.

Cavalerul se ridică. Îşi rezemă spatele de un trunchi acoperit cu muşchi. Privi scutierul uriaş şi bărbos, care continua să vorbească în cuvinte înăsprite de accente barbare.

— Sosește aidoma unei lebede negre înaintea vîntului — întorcîndu-se.

— Neagră spus-ai? Neagră?

Pînzele-i sînt negre, stăpîne Tristam.

— Minţi!

— Doriţi a vedea? Priviţi cu ochii voştri — iată!

Făcu un gest.

Pămîntul se cutremură, zidul se năruí. Colbul se învolbură şi apoi se domoli. Din locul unde se aflau, puteau zări corabia intrînd în port pe aripile nopţii.

— Nu! Ai minţit!... Vezi? Sînt albe!

Zorii dansau pe ape. Umbrele zburară de pe velele corabiei.

— Nu, nefericitule! Negre! Aşa **trebuie** să fie!

— Albe! Albe... Isolda! Ţi-ai ţinut cuvîntul! Te-ai întors!

Începu să alerge către port.

— Întoarce-te... Rana! Eşti bolnav... Stai...

Pînzele erau albe sub un soare ce era un buton roşu, spre care servitorul se întinse iute să-l apese.

Se lăsă noaptea.

Traducere de
Mihai-Dan PAVELESCU

SERGIU FĂRCĂȘAN

Straniu personaj acest Fărcășan. Pe de o parte, un vajnic producător de texte proletcultiste, ziarist politic cu funcții în nomenclatura anilor '50 și '60 (supranumit „fiara de la Scînteia"), pe de alta unul dintre cei mai consistenți autori români de SF. Romanele sale **O iubire în anul 41042** *(1960),* **Atacul cesiumiștilor** *(1963),* **Vă caută un taur** *(1972) au însemnat mult pentru noi, puștii de atunci și, ceea ce este mai important, rezistă la recitire, probă pe care puține texte ale acelei perioade o mai pot trece. S. Fărcășan nu se înscrie în tipologia autorului român de SF, adică: cultură științifică superficială, fibră poetică și/sau realistă, lipsa organului speculativ. Prozele lui sînt în primul rînd inteligente, atribut pe care doar Ov.S. Crohmălniceanu îl mai poate pretinde pentru ale sale. Povestirea care urmează face parte din volumul* **Mașina de rupt prieteniile** *(1968). Rețineți deci anul apariției: 1968. Fără alte comentarii.*

MAŞINA DE ÎMBUNAT CEMOMBII

— *Dragul meu, ce faci de week-end? Nu vii cu noi la vînătoare?*
— *Nu vin, că n-am puşcă.*
— *Păi aveai o carabină superbă.*
— *Da, dar i-am împrumutat-o unuia, Lee Oswald, şi nu ştiu ce-a făcut cu ea.*

(Anecdotă tristă din secolul XX)

1.

Aeroportul principal din Kilimbadjaja (altul nu mai exista în oraş, dar îi spunea totuşi principal) era împodobit de zile mari, bananierii aproape nu se mai vedeau sub marile „banners", sloganuri înscrise pe pînză. Demnitarii stăteau demni, ţepeni, în fracuri negre şi jobene negre, la întrecere cu culoarea pielii, şi zîmbeau din cînd în cînd, cu dinţii mari şi albi, la întrecere cu albul imaculat al plastroanelor. Piepturile le erau umflate ca şi cînd posesorii s-ar fi temut să nu le zornăie decoraţiile mari, multe şi mult prea apropiate una de alta.

Mai încolo, între alţi domni negri, aşteptau, albi cu pielea înroşită de soare, membrii corpului diplomatic, în ţinută oficială, purtînd decoraţii ceva mai discrete, însoţiţi de doamnele respective, cu rochii înflorate distins şi mănuşi albe ce urcau pînă spre cot, doi-trei militari englezi, cu mustăţi scurte care păreau a face parte din uniformă, un american de proporţii neverosimile, venit parcă din Texas, unde se zice că toate lucrurile sînt uriaşe, un italian mărunt şi smead, singurul alb care, datorită

pigmenților mediteraneeni, părea a nu suferi de soare, și un ceh rătăcit, reprezentant comercial provizoriu (Mabanga n-avea relații cu nici o țară socialistă), neștiind nici el unde e mai bine să se așeze, neavînd statut diplomatic, dar neputîndu-se vîrî în masa ziariștilor gălăgioși, cu cămășile multicolore, neprotocolari pînă în cele mai mărunte gesturi, mestecînd gumă și vînînd în obiectivul aparatului foto cîte un aspect inedit, vreo femeie cu bustul descoperit, cu sînii mari, să le mai umple vremea pînă la marea recepție de pe aeroport. Un rol destul de mare vor juca în povestirea noastră operatorii, aflați pe platforme înalte, care mînuiesc camerele ultramoderne de televiziune, rețea abia instalată în Capitală.

Patru rînduri de vînători de elită, purtînd căciuli uriașe de blană roșie și ghetre galbene transpirau abundent lîngă fanfara ale cărei uniforme întruneau toate culorile găsibile pe continentul african. Ceva mai departe se aflau *civilii*, membrii partidului Cemombe, îmbrăcați în cămăși de mătase cu dungi albe și roșii, avînd pe față și pe spate pictat cîte un cap mare al președintelui Cemombe, ilustrul conducător al republicii Mabanga, președintele Guvernului, președintele Senatului, președintele Parlamentului, Mareșal Suprem al Forțelor Armate ale Mabangăi și totodată Ministru al Armatei și Ministru al Afacerilor Externe și al Afacerilor Interne, președinte de onoare și totodată președinte activ al Ligii Anticomuniste Naționale de Luptă pentru Progresul Socialismului Negru (L.A.N.L.P.S.N), denumită pe scurt partidul cemombist. Capul lui Cemombe, zugrăvit pe cămăși, era de două ori mai mare decît în natură, dar, ca să nu încapă nici o îndoială, membrii partidului mai purtau o insignă suplimentară, cît moneda de o mabanga-guinee, tot cu chipul lui Cemombe.

În sfîrșit, dincolo de rîndurile lor compacte se întindea poporul de rînd, o gloată veselă care rîdea din te miri ce, mai ales bărbați tineri în zdrențe kaki și albe, extrem de solizi și de bine dispuși, foarte dornici să vadă cu ochii lor cel mai mare și cel mai înțelept om de pe lume, cel care declarase „sîntem numai trei milioane, dar fiecare dintre noi face cît zece europeni, cît zece americani și cît zece asiatici și de aceea eu sînt spaima rușilor, eu sînt spaima yankeilor, eu sînt spaima chinezilor și tot eu sînt spaima tuturor africanilor vînduți străinătății".

Pe scurt, dintre toate personalitățile cu greutate în politica Mabangăi nu lipseau decît două grupuri restrînse:

unul alcătuit din Cemombe și consilierii săi mai apropiați, aflați într-un avion Beechcraft, și celălalt, în frunte cu prințul Abdulla Mongo, vicepreședinte al partidului radical de stînga, compus din opozanții fățiși ai regimului și aflat la ora aceea în cinci celule din închisoarea „Piccadilly Circus". (Piccadilly fusese porecla dată în ironie de unul din foștii guvernatori englezi căruia îi era dor de meleagurile londoneze; noul guvern dăduse nume africane clădirilor cu denumiri englezești, dar în cazul închisorii găsise preferabil să schimbe vechiul nume african și să adopte o denumire britanică). În sfîrșit, era deocamdată absent de pe aeroport șeful local al spionajului englez, singurul care aflase că avionul va întîrzia; ba, după unii, Granville pusese la cale el însuși această întîrziere, fiind un tip extrem de comod, îngrozit de ideea de-a ieși din casă înainte de înserare.

Puțin mai dincolo de șirul demnitarilor în fracuri negre se afla un umbrar de mătăsuri portocalii, sub care se puteau adăposti de soare vreo patru Cadillac-uri și sub care se păzea de arșiță, singurică-singurică, o femeie (e drept, valorînd cît patru Cadillac-uri, dacă nu și mai mult, avînd în vedere raritatea tipului uman prin aceste părți ale Africii), o blondă, și nu orice fel de blondă, ci una veritabilă, doamna Mary-Lou Cemombe. Toți supușii republicii știau că Marele Stăpîn le cere să-i urască pe toți albii, fără excepție, și toți supușii erau *foarte* mîndri că Marele Stăpîn are de soție o albă extrem de albă.

Republica Zorombi — vecina de la est a statului Mabanga — naționaliza rapid societățile colonialiștilor, dar declarase solemn că nu face între cetățenii ei nici un fel de deosebire de rasă și avea în rîndurile guvernului, demonstrativ, și un alb. În Mabanga, dimpotrivă, domnul Jeremiah Cemombe lăsa banul albilor să pătrundă în toate mădularele tinerei sale republici, ținea pe furiș în toate serviciile de securitate consilieri cu nume englezești și trecuturi germane, dar rostea la fiecare trei zile cîte un discurs împotriva tuturor albilor și nu permitea nici măcar cetățenilor de origine indiană să dețină vreun post public. Mary-Lou însă, blonda veritabilă, era excepția fericită, bobul de fantezie, și toți supușii o iubeau și toți supușii erau foarte mîndri că regele lor bogat — pardon, președintele, dar tot acolo ajungem, căci Cemombe era puternic cît zece regi mari — are o blondă veritabilă, o daneză cu ochi albaștri.

Nu era nevoie ca Cemombe să dea vreo explicație. Toate lucrurile se înțelegeau de la sine.

— Albii fără nici o excepție, sînt dușmanii noștri! declara Cemombe fotografiindu-se alături de minunata sa soție albă și toată lumea era fericită și nimeni nu vedea vreo contrazicere.

— Toate republicile africane din jurul nostru ne sînt dușmane! declara Cemombe și toți supușii erau fericiți că președintele lor nu se lasă păcălit de nimeni.

— Toate republicile africane din jurul nostru ne sînt prietene! declarase Cemombe înainte de a începe turul său de vizite prin vecini și toți erau fericiți că marele șef se duce pe la vechii săi prieteni.

Rostul vizitei nu se jenaseră să-l declare corespondenții englezi și americani (cei sovietici, mai precauți, se mulțumiseră să-i citeze pe colegii lor anglo-saxoni; de altminteri, Mabanga nu primise nici un corespondent din vreo țară socialistă, cu excepția unuia din R.D.G.). Scopul nedeclarat al vizitei era găsirea unei căi spre ocean, în eventualitatea că rhodezienii ar bloca mărfurile trustului RAA. Rhodesian Anglo-American, vechiul trust mondial al aramei, nu-și trăgea numele de la Rhodesia, ci de la un admirator și prieten al lui John Rhodes; supărați cu englezii, rhodezienii — tot englezi, ca sînge, dar născuți mulți pe pămîntul Africii, socotindu-se africani albi și supărați de tratamentul de colonie pe care li-l aplica patria-mamă — amenințau să blocheze calea spre ocean a trustului Rhodesian Anglo-American. Cemombe (care deținea 49% din acțiuni, 25% în numele său și 24% ale statului pe care îl prezida) căuta acum o cale de împăcare cu republica Zuluwi, de la vest (pe care o înjurase mulți ani ca fiind „creatura plutocrației yankee") și cu cea de la est, Zorombi (numită de el „filiala chinezilor roșii" deși întîmplător Zorombi încă nici nu stabilise relații cu China), ca să sondeze drumul pentru construirea unei șosele sau căi ferate, fie spre Oceanul Indian, fie spre Atlantic.

Situația era mult mai complicată, pentru că Cemombe nu dorea cu adevărat construirea acestui drum, vrînd să-și păstreze țara cît mai izolată de vecinii prea „de stînga" pentru gustul lui: la est, teoreticieni ai naționalizării întreprinderilor străine, la vest partizani ai parlamentarismului de tip american, mult prea democratic față de principiile lui Cemombe. Prin convorbirile „secrete" (și larg popularizate) despre marea autostradă africană,

Cemombe îi făcea pe rhodezieni să simtă că eventuala lor blocadă nu va face decît să se întoarcă împotrivă-le. Timp de aproape jumătate de an căpeteniile engleze ale lui RAA manevraseră în fel și chip ca să-l aducă aici pe Cemombe, dar acesta, adevărat catîr, nici nu voise să audă; englezii, atunci, îl manipulaseră prin intermediul unui trust belgian, un trust fără mare greutate în treburile Mabangăi, dar foarte influent în nord, în statul Tubmania, unde exista un președinte de republică foarte detestat de Cemombe, din cauză că îi simpatiza pe comuniști și din cauză că era un excelent toboșar de jazz. Cemombe socotea că nu e compatibil cu demnitatea unui președinte de republică să cînte jazz la tobă; el, personal, nu cînta decît la banjo, cum arătau miile de fotografii împrăștiate prin toată țara. Cum supușii îl îndemnau, în diferite adunări populare, să formeze un duet fratern cu președintele nordic — el la banjo, celălalt la tobă — Cemombe simțise urcînd în el un val de gelozie. Nu era bine ca președintele altei țări să ajungă atît de popular în propria sa țară, mai ales că Kitowe (așa îl chema pe președintele din nord) simpatiza cu stînga. Publicase pînă atunci trei cărți, începînd cu „Africa, independență, socialism", pe cînd el, Cemombe, deși își grăbea în fel și chip consilierii și angajase pe furiș și un gazetar alb, nu izbutise să scoată, cu discursuri și saluturi cu tot, decît un singur volum.

Pe scurt, trustul belgian îi promisese lui Cemombe o mică revoluție în Tubmania, eventual chiar și spînzurarea lui Kitowe, dacă el, Cemombe, vizitează măcar două republici vecine și le dă de înțeles rhodesienilor că pot să-și bată joc de englezi cît au poftă, dar nu cît se află la mijloc și interesele americane.

Firește, versiunea pe care o prezentăm aici e mult simplificată: n-am mai pomenit de instalația stereo și frigo Philips pe care nu se știe cine o pusese gratuit în trei reședințe doamnei Mary-Lou Cemombe și nici de contramanevra pe care o încercaseră rhodezienii prin intermediul unui episcop portughez, care adusese cu el un splendid MB roșu sport de două locuri (patru viteze, 70 pe oră încă din a doua, după 15 secunde), manevră eșuată din cauză că episcopul trimis de rhodezieni avea ca profesie de bază munca la C.I.A., dinamica agentură americană.

De fapt nici Cemombe, dacă l-am fi întrebat, nu știa pînă la capăt toată combinația de interese care dusese la

vizita lui și nici noi, chiar de-am avea sub ochi toate rapoartele și fișele care se depun zilnic pe biroul spionului-șef de la Washington, ale celor din Londra și din celelalte capitale importante ale lumii, tot n-am putea descifra povestea pînă la capăt, cum nu pot să le descifreze nici super-șefii spionajului mondial: căci e caracteristica și ironia acestui secol XX — secolul înregistrărilor exacte, secolul benzilor magnetice, memoriei electronice, filmului, radio-ascultării și radio-detectării, secolul în care cel mai mic strănut se aude peste trei oceane și se înregistrează pentru posteritate în arhive excelent întreținute — e ironia lui supremă să aibă afacerile cele mai încurcate, încît nici proprii lor autori nu reușesc să le cunoască pînă la capăt, nici chiar în momentul conceperii.

Dar, chiar dacă am lungit povestea fără s-o descifrăm pînă la capăt, nu-i nici o pagubă, pentru că avionul care urmează să-l aducă pe marele Cemombe, anunțat pentru orele zece dimineața, tot n-a sosit, deși e trecut de orele 12. Punctualitatea e o prejudecată a europenilor (și nici măcar a tuturor europenilor: într-o vreme se spunea că e rezervată numai pentru regi, semnul politeței lor) și, transpirînd sub căciulile lor roșii enorme, membrii fanfarei se controlează din cînd în cînd să vadă dacă mai au salivă în gură, căci e foarte neplăcut să sufli cu gîtul uscat.

Doamna președinte dispare în răstimpuri din baldachinul ei și se duce într-un cort de mătase portocalie, unde se înviorează cu „Seven-Up", limonada ei favorită, agrementată cu un pic de gin și lămîie.

Un crainic, la gura căruia se bat silabele, vestește poporul că marele șef al democrației mabanghiene e bine sănătos, numai că legătura radio s-a întrerupt din cauza unei mărunte defecțiuni tehnice, provocată probabil de uneltele imperialismului englez.

Londra e alarmată și reprezentantul din Kilimbadjaja al lui M.I. 5 — fostul Intelligence Service englez — aflat la un telefon cu amestecător de cifru, ultra-secret (nu-l mai recepționează nimeni, afară de alte patru servicii de spionaj) urlă la superiorul său (de obicei nu urlă la superiori, dar cu acesta a fost coleg la Cambridge):

— Înțelege, **old boy,** că n-am altă treabă de dimineață pînă seara decît să-l mențin în viață pe neisprăvitul ăsta cu regimul lui! Cum îți închipui că tocmai oamenii mei au putut să-i facă vreo figură? Din spioni ne-am transformat

în dădace! N-am mai pus la cale o lovitură de stat de cînd și-a luat doctoratul Harry al meu! Ce interes aș avea să...?

— Bine, bine, îl întrerupe șeful, dar ce s-a întîmplat cu instalația lor de radio?

— Dracu' să-i ia, nu știu, mereu li se strică ceva! O fi vrut să se radă în avion și a făcut scurtcircuit! Parcă e prima oară că întîrzie!

La celălalt capăt, șeful face o scurtă pauză, apoi întreabă, pe un ton ceva mai îmbunat:

— N-ai putea să dai vina pe ruși?

— N-am nici un interes! zice omul spionajului britanic. E vorba ca pînă într-un an să stabilească relații diplomatice cu rușii: dacă lansez zvonul ăsta, nu se mai stabilesc niciodată. Or, eu am nevoie aici de țări comuniste ca să am pe cine da vina pentru alte chestii, mai serioase, cînd o începe dandanaua cu rhodezienii; nu uita că belgienii, din cauza propagandei pe care o face Malawi în legătură cu chinezii, avînd în vedere și faptul că colegii noștri americani se interesează de dezvoltarea economiei în Zanzibar...

— Bine, bine, zice șeful plictisit, fă tu atunci cum crezi că e mai bine...

Iar șeful serviciului local M.I. 5 face cum știe că e mai bine: se întinde cu picioarele pe sus în șezlongul lui de acasă și își mai toarnă trei degete de whisky: cîteva secole de stăpînire britanică l-au învățat că în situații din astea cel mai bine e să stai liniștit și să-i lași pe ceilalți să fiarbă în zeama proprie.

2.

Regimul din închisoarea Piccadilly Circus este relativ blînd și extrem de civilizat, tăierea mîinilor, a picioarelor sau a capului avînd loc de preferință în afara închisorii, cel mai frecvent pe șosele: rămășițele opozanților sînt plimbate zile întregi cu camionul, putrezite de căldură, pline de muște; în toate satele prin care trec, ofițerii povestesc că răposatul a fost un om nechibzuit. Chemat să depună mărturie la un proces, a încercat să fugă de sub escortă, auzi, cînd trăia la închisoare cum nu se poate mai bine, în celule răcoroase, cu closet și lumină electrică!

E adevărat, cel puțin în ce privește ultima parte: fiecare celulă are closet cu apă curgătoare, iar în betonul plafonului a fost înfiptă o colivie pitică din plasă de oțel, în

care stă încarcerat un bec de 40 de waţi. Pentru orice eventualitate, sub fiecare pat, pe pardoseala de ciment e instalat un uriaş inel de fier, de care poate fi înlănţuit deţinutul mai recalcitrant, un inel rămas de pe vremea dominionului şi poreclit de paznicii englezi „verigheta". Noii paznici nu se prea folosesc de verighete, raporturile lor cu întemniţaţii fiind foarte paşnice: nu sînt siguri dacă vreunul dintre clienţii lor nu va ieşi mîine din celulă ca să urce de-a dreptul treptele palatului prezidenţial: s-au mai văzut poveşti din astea prin Europa şi s-ar putea să se vadă şi prin Africa. Prudenţa politică a temnicerilor e însă palidă pe lîngă înţelepciunea lor economică: fiecare dintre ei are un mic venit de la prizonieri numai pentru faptul că închide ochii cînd deţinuţii schimbă bileţele cu exteriorul, plus încă un mic venit, ceva mai mare, pentru momentele cînd deschide ochii şi memorează conţinutul bileţelului pentru a-l raporta la ministerul siguranţei statului şi, în unele cazuri, în schimbul unui cîştig suplimentar, interpuşilor lui M.I. 5, biroul spionajului britanic.

Celula cea mai elegantă a subsolului este celula numărul 8, colţară: becul are 60 de waţi, iar deţinutul ei principal este denumit şi de paznici „prinţul". Toate celelalte celule au cîte şase deţinuţi care dorm în trei paturi; la numărul 8 însă, prinţul are un pat de unul singur. Afară de cei patru vecini de celulă aflaţi aici, au mai venit, prin bunăvoinţa paznicilor, încă şase oameni. Timp de o oră, chipurile, se dezinfectează celula de alături; de fapt, e vorba de o mică întrunire ultrasecretă, al cărei rezultat e aşteptat cu mare interes în mai multe birouri şi capitale ale lumii.

Prinţul Abdulla Mongo, care vorbeşte acum în picioare, e atît de înalt încît aproape că atinge reţeaua de protecţie a becului. În lumina gălbuie-roşietică (centrala electrică are defecţiuni, curentul slăbeşte adesea) faţa lui subţire ca o muchie de cuţit străluceşte de sudoare. Între tenurile de ciocolată pură ale bărbaţilor ce-l ascultă, obrazul său are o culoare ceva mai deschisă, ciocolată cu lapte.

— Am fi nişte caraghioşi, spune încet Mongo, dacă ne-am ţine de buchea cărţii. E ridicol să judeci situaţia de la noi cu ochii unui simplu cititor de jurnale din Europa. Noi sîntem practicieni, nu teoreticieni. Noi sîntem africani, nu europeni. Situaţia din Africa nu seamănă prin nimic cu situaţia de pe alte continente. Situaţia din Mabanga nu seamănă aproape prin nimic cu situaţia din restul Africii.

Gîndiți-vă, eu nu vă grăbesc. Trebuie să pornim de la realități.

Privirile lui alunecă fără grabă peste oamenii ghemuiți de-a lungul celor trei paturi. Provenit dintr-o familie bogată, prințul a socotit că nu e drept ca tocmai el să se afle la conducerea partidului radical de stînga, deși mabanghezii care au studiat în străinătate (și au putut lua astfel cotact cu marxiștii) se numără, deocamdată, pe degetele unei singure mîini (și nu orice fel de mînă, ci numai a unui invalid care și-a pierdut cîteva degete prin încăierările tribale). Prințul ținuse să promoveze la conducere un muncitor, intenție frumoasă, numai că nu prea existau muncitori. În capitala țării, singura industrie era alcătuită din două fabrici de valorificare a peștelui, unde, lucrînd cîte 16 ore pe zi, cîteva sute de tineri erau zdrobiți și aproape complet îndobitociți.

Acum, pe o voce baritonală pe care și-o dorea cît mai denudată de orice efecte oratorice, prințul recapitula o situație pe care el și ascultătorii săi o analizaseră de zeci de ori pînă atunci. Muncitori industriali existau în nord, la trusturile de aramă, chiar mulți, cîteva mii, dar acolo era un stat în stat, R.A.A. îi alegea pe sprînceană. Îi plătea extraordinar, în comparație cu standardul obișnuit — un muncitor de acolo cîștiga mai bine decît un proprietar de pămînt, mai bine decît orice sătean, mai bine chiar decît majoritatea negustorilor — iar prințul Mongo îi denumea „aristocrația muncitorească", pentru că principala lor preocupare — deocamdată, pînă la trezirea conștiinței de clasă — era să scape de rubedenii, țărani care crăpau de foame și care veneau din toate colțurile junglelor mabangheze să trăiască măcar cîteva zile pe capul lor, să mănînce și ei pe săturate, măcar o dată. Politica abilă a lui R.A.A. împărțise Mabanga în două entități aproape complet separate: de o parte erau puterea, viața politică a țării, administrația, legăturile cu străinătatea — toate acestea fuseseră concentrate în Capitală, la Kilimbadjaja — de cealaltă exista un teritoriu de cîteva sute de kilometri pătrați — minele de aramă și metalurgia cuprului, cîteva localități (locuințe, cinematografe și baruri ieftine, cu bere multă și „combo", orchestre pitice), locuri unde nu se făcea politică, se muncea pe brînci, se cîștiga vîrtos și se bea și mai vîrtos. Pînă și televiziunea exista numai în micul stat în stat: localitățile miniere aveau la dispoziție două canale (filme cu cowboy, comedii muzicale; sfaturi tehnice,

și sanitare, mai ales sanitare, personalul alb, care trăia aici cu familiile fiind vital interesat în combaterea molimelor), pe cînd Capitala fusese legată de rețea abia de vreo trei luni. Chiar dacă stînga ar fi prins puteri în regiunea minieră, balanța n-ar fi fost influențată la centru, în Capitală; în schimb, de aici, din sudoarea foștilor fii ai junglei care rezistau admirabil la temperaturile înalte ale cuptoarelor, din valurile de bere și tonele de aramă își extrăgeau guvernul și Cemombe aurul cu care tăiau și spînzurau peste trei milioane de negri osîndiți la sărăcia cea mai neagră (probabail că de aici provine expresia „sărăcie neagră", de la capacitatea negrilor de a fi mai săraci decît oricine, chiar decît indienii, deși li se întîmplă mai rar decît hindușilor să simtă amenințarea directă a foametei).

— Vă spun, încheie Mongo, introducerea televiziunii în Capitală nu va democratiza cu nimic viața din Mabanga. Vom sta aici ca niște șobolani pînă cînd Cemombe se va hotărî să ne omoare și pe noi, cum i-a omorît pe atîția dintre ai noștri.

Fără să se ridice, stînd de-a dreptul pe ciment, cu genunchii îmbrățișați la piept (nu-i era ușor, fiind corpolent), Bonamwe, al doilea vicepreședinte al partidului (primul era Mongo) îi răspunse cu cîteva șoapte răgușite:

— Și ce vrei? Violență?

Bonamwe era foarte respectat, fiind unul dintre muncitorii „veritabili" de la aramă. Rotund și îndesat, sferă aproape perfectă, părea oponentul ideal pentru Mongo, subțire ca un semn de exclamație.

— Violență, răspunse Mongo. Violență individuală. De ce nu, dacă altfel nu se poate?

— Chiar tu ne-ai învățat că violența este exclusă din arsenalul nostru!

— Da, răspunse Mongo, chiar eu v-am vorbit despre asta. Dar ce putem face dacă aici, la noi în Mabanga, avem un regim de putere individuală? Cît mai putem răbda să ne lăsăm torturați și uciși, să nu răspundem decît cu vorbe și argumente teoretice la satîr și la mitralieră? Algerienii au recurs la violență și au izbîndit.

— Stai, stai, interveni de pe pat William Maqhubela, președintele partidului. (Maqhubela era de meserie șofer și mecanic; mai curînd mărunt, cu ceva sînge de pigmeu în vinele strămoșilor săi, era ager, gîndea cu iuțeala fulgerului; citise puțin, dar avea un uluitor simț practic). Tu spui că altă cale nu există și că nu putem să ne ținem de

buchea cărții. Mă rog, eu nu discut acum dacă există sau nu altă cale. Eu te întreb doar atît: ce propui?

Mongo se clătină ușor, nehotărît, scărpinîndu-și bărbuța.

— Crezi că e bine să discutăm latura practică înainte de a ajunge la un acord de principiu?

Vocea lui ascundea o mustrare și președintele pricepu imediat despre ce e vorba.

— Da, zise el, scuză-mă, ai dreptate.

Înțelesese că nu e bine să discute în amănunte: era foarte probabil ca unul dintre cei nouă oameni de față (presupunînd că el și cu Mongo sînt scoși din cauză) să fie informator. Bonamwe, cel corpolent, muncitorul verificabil, respectatul vicepreședinte, care fusese convins să devină om de stînga datorită muncii îndelungate de lămurire pe care o duseseră cu el niște specialiști americani ai CIA, dornici să aibă din vreme informatorul lor în rîndurile partidului care abia se înfiripa, găsi că e momentul cel mai potrivit să înlăture orice bănuieli:

— N-aș vrea să jignesc pe nimeni, zise el, dar trebuie să punem în față răul: s-ar putea ca între noi, chiar și aici, să se fi strecurat vreo unealtă a dușmanului. E mai bine deci să ocolim amănuntele: astea o să le discutăm între noi, conducerea restrînsă.

Maqhubela, așezat în capul oaselor pe muchea patului, îi aruncă o privire rapidă, care vicepreședintelui nu-i plăcu deloc. Bonamwe nu mai primise de vreo lună instrucțiuni de la americani, dar se descurca bine și singur. Cea mai bună cale de a înlătura bănuielile era să se arate într-un sincer dezacord: nu e de acord, dar e sincer; în plus, avea instrucțiuni permanente, să țină partidul în defensivă, mai bine zis în maximă inactivitate, cel puțin atîta vreme cît Cemombe continua să fie „O.K.", băiat bun care nu le face greutăți americanilor și e „okeiat" de Washington.

— Discutînd în principiu, zise Bonamwe, chestiunea e simplă: oare dacă îl înlăturăm pe Cemombe, înlăturăm și regimul lui? Oamenilor de rînd dictatura lui Cemombe li se pare personală: toată ziua, numai de el se vorbește, el e părintele democrației, el e cel mai mare patriot mabanghez și alte minciuni ale cozilor de topor ale imperialismului și neocolonialismului. Mongo spune „sultanat", dar în spatele sultanatului se ascunde o clasă întreagă, interese vaste. Eu susțin că un atentat contra lui Cemombe n-ar duce decît la apariția altor cemombi. Să ne uităm și în alte țări și o să

vedem că cemombii triumfă. Trebuie să-i lichidăm ca regim, altfel nu-i chip. Am impresia că Abdulla se lasă influențat fără voie de ramura arabă a familiei sale, atunci cînd își exprimă admirația pentru algerienii care...

Discuția se înfierbîntă brusc, prelungindu-se pînă spre prînz, cînd gardienii veniră să-i anunțe că s-a terminat „dezinfectarea celulei 7". Un sfert de oră mai tîrziu, primele rapoarte începură să zboare prin cod cifrat spre cîteva din capitalele lumii, iar după o oră și jumătate (căci siguranța statului Mabanga lucra mai încet decît serviciile străine) o informare detailată parveni prin radio la avionul președintelui Jeremiah Cemombe.

Intrînd în detalii peste care agențiile de spionaj străine săriseră plictisite, informarea spunea același lucru: că în sînul opoziției de extremă stînga își croiește drum un curent nou, care se pronunță pentru un atentat împotriva lui Cemombe.

3.

Tibodeba Mxgasi era ferm încredințat că principala sa preocupare, ca șef al siguranței mabangheze, trebuie să fie siguranța lui personală. Primind raportul din mîna unuia dintre piloții albi ai avionului, aruncă o privire furișă spre fotoliul în care ședea Cemombe, se convinse că acesta nu-i atent, și hotărît că nu-i bine să-l informeze imediat. Mxgasi știa că e imprudent să-i comunici șefului vreo veste, chiar favorabilă: trebuie să te întrebi mai întîi în ce stare de spirit îl vei găsi și cum va reacționa.

Mic și gras, generalul se lăsă pe spate în fotoliul lui, își întoarse raportul pe pîntece, îl propti bine acolo și își încrucișă liniștit mîinile pe deasupra, prefăcîndu-se că moțăie, judecînd vestea pe toate fețele. Nu-l va mustra Cemombe că n-a influențat destul partidul opoziției? Nu-i va reproșa că a fost prea moale, că-i lasă pe radicali să-și ridice nasul sau că, dimpotrivă, a fost prea crud și i-a adus la disperare? Îl va întreba ce măsuri trebuie luate. Mxgasi știa că, orice ar sugera, riscă. Să propună o amnistie? Nu-l va considera Cemombe complicele opozanților? Să propună executarea lor? Nu-l va bănui că vrea să înăsprească lucrurile, să-i mîne la un atentat? Nici pentru dictatorii care dorm fără somnifere vestea că li se pregătește un atentat nu e cea mai roză cu putință. Oricîți ai executat, se găsește întotdeauna un nebun care să

scape și să ajungă unde trebuie: n-a ajuns un grec la președintele Republicii Sud-Africane și nu i-a făcut seama? Și nu-l va bănui Cemombe pe Mxgasi că vrea una ca asta, ca să-i ia locul?

Jeremiah Cemombe, omul așteptat pe marele aeroport principal Cemombe, își pilește liniștit unghiile și răsfoiește ziarele așezate maldăr pe masa confortabilă din fața lui. În aer există o tensiune neplăcută. Avionul toarce ca un motan sătul, dar parcă și în pasul liniștit al motorului se ascunde o primejdie.

Cemombe își piaptănă în răstimpuri părul alb de la tîmple: scoate o oglinjoară și se uită discret peste umăr, să vadă ce fac la spatele său miniștrii și consilierii așezați în fotoliile „tourist class". Aceștia se știu observați, dar nu îndrăznesc să privească ceafa șefului și cu atît mai puțin oglinda lui. Învîrtind oglinjoara, Cemombe se oprește mai mult în dreptul ministrului siguranței: a adormit sau se face că doarme? Un mîncău, un leneș, un nesimțit.

4.

Chemat la masa președintelui, Mxgasi își rostogolește corpul printre rîndurile de fotolii, lovindu-se de ele — moale contra moale; aerul fierbinte și umed de deasupra junglei face avionul să se clatine.

Generalul are o figură bonomă; ca la toți oamenii rotunjori, uniforma stă boțită. N-are în el nimic de conducător, nu e mabanghez, ci străin (din Africa de Sud) și toate astea fac din el auxiliarul ideal: niciodată un străin — și încă unul cu aspectul dezarmant al lui Mxgasi — n-ar putea rîvni să ia locul conducătorului suprem în stat. E un tehnician bun, dar a învățat meseria de la englezi, a fost sergent în poliția colonială. În plus, numele lui de botez e foarte neobișnuit; se zice că ar proveni de la un francez, Thibaudet, și că micul Mxgasi ar avea în vine ceva sînge de alb.

— Ia loc, Tibodeba, ia loc, te rog, spune amabil Cemombe, Își propune întotdeauna să fie cît mai omenos cu colaboratorii lui și nu uită ce și-a propus decît spre sfîrșitul convorbirilor. Ia spune, Tibodeba, ce se aude?

Mxgasi s-a hotărît să nu-i comunice vestea: să vadă mai întîi în ce toane îl găsește.

— Domnule președinte, totul este în regulă.

— Dragul meu Tibodeba, te-am rugat să nu treci

niciodată de-a dreptul la concluzii. Spune faptele și lasă-mă pe mine să apreciez dacă e în regulă.

— Sir, ideea dumneavoastră cu întîrzierea avionului a fost excelentă. Oamenii mei de pe aeroport și din oraș au studiat reacțiile provocate de întîrziere. Au strîns un material informativ de mare valoare. S-a confirmat din nou înalta dumneavoastră popularitate: toate straturile populației sînt sincer îngrijorate de întîrziere și de ruperea legăturilor prin radio. La fiecare sfert de oră radiodifuziunea dă un comunicat, anunțînd că președintele se află în viață, sănătos, că avionul a fost reperat de pe sol, dar că legătura nu s-a restabilit.

— Ce face domnul Samson Tsonga?

— Sînt fericit să vă anunț că domnul vicepreședinte n-a schițat încă nici un semn de satisfacție și cu atît mai puțin... — Mxgasi își drese vocea subțirică, așteptînd ca președintele să completeze fraza în locul lui, dar Cemombe asculta impasibil — cu atît mai puțin, urmă generalul, vreo intenție de a prelua vreo atribuție sau măcar de a da în numele său vreun mesaj de liniștire.

Numele de botez al vicepreședintelui — Samson — era o neliniștitoare garanție de popularitate. Se întîmplase ca revista „True Africa", o revistă în culori, tipărită în Republica Sud-Africană și specializată în comicsuri pe gustul negrilor, cu eroi care erau o versiune neagră a lui Sherlock Holmes, Philip Marlowe sau Lemmy Caution — să publice, ani de zile, un ciclu interminabil de comicsur avînd ca personaj principal un Super-Tarzan negru cu numele de Samson, care o iubea și o salva mereu pe o femeie foarte sexy, aflată sub influența vrăjitorilor și numită Satana. Comicsurile nu erau desene, ci fotografii iar Samson — mult mai solid decît Johnny Weissmüller s figurînd mereu pe coperta revistei în chiloți și papuc galbeni — devenise o figură legendară a Africii: mult mabanghezi analfabeți, care cunoșteau subiectul numa din contemplarea șirului de fotografii însoțite de povestir orale, erau convinși că acest Samson e una și aceeaș persoană cu vicepreședintele lor, e un om extrem d puternic, care sare mereu, cu cuțitul lui de oțel englezes și sidef, în apărarea președintelui Cemombe.

Președintele rămase o clipă pe gînduri și întrebă:

— Alte reacții s-au mai observat?

— Sînt fericit să vă anunț că miniștrii noștri n-a schițat nici o intenție, în oraș e liniște, toată lume

aşteaptă la aeroport, afară de domnul Granville, care a rămas în casă, a băut pînă acum trei whisky-uri şi a avut două convorbiri cu Londra, asigurîndu-şi şefii că n-are nici un rol în întîrzierea noastră.

Mxiga aşteptă ca Cemombe să rîdă, apoi îşi permise şi el să zîmbească. Preşedintele avea un nas mic, dar mai puţin turtit decît cel al supuşilor săi; cînd rîdea, nasul aproape că dispărea între încreţiturile şirete ale obrazului. De înălţime mijlocie, abia trecut de 38 de ani, Cemombe îşi vopsea în alb părul de la tîmple şi sprîncenele stufoase, ca să pară mai vîrstnic şi mai distins.

— Şi doamna Mary-Lou ce face?

Figura lui Mxiga redeveni imediat serioasă:

— Prima doamnă (aşa o numea el pe nevasta lui Cemombe, „the first lady", după titulatura neoficială pe care americanii o dau întotdeauna soţiei preşedintelui în funcţie) aşteaptă pe aeroport şi se uită mereu la ceas.

— A băut ceva răcoritoare?

Subiectul era dinamită. Toţi albii din Africa, din cauza căldurii şi plictiselii, se împrieteneau cu sticla. Mary-Lou era şi ea albă, chiar foarte albă. Mxiga ştia precis cîte ginuri băuse doamna Cemombe pînă la ora aceea, dar ştia şi mai precis că la cel mai mic reproş din partea lui Jerry (aşa îşi botezase ea soţul) prima doamnă va ştii de unde provine informaţia şi îşi va pune în joc farmecele ca să-l convingă pe Cemombe că ministrul lui de siguranţă vrea să-i strice căsnicia, nu din motive politice (lui Cemombe nu-i plăcea ca ea să se amestece în politică), dar din invidie, pentru că doamna general îi invidia rochiile.

— Da, răspunse Mxiga într-un tîrziu, însă numai „Seven-Up". Fără nimic altceva.

— Alte ştiri?

Generalul îi susţinu o clipă privirea. Avu senzaţia că i se înfierbîntă chelia. Trebuia să se ţină tare, să nu dezvăluie noutatea, pînă nu vede în ce ape se scaldă şeful.

— Mai am cîteva rapoarte în curs de descifrare, răspunse el vag şi îşi tamponă ţeasta pleşuvă, aplecîndu-şi uşor capul, ca şi cînd s-ar fi scuzat, dîndu-i de înţeles lui Cemombe că-şi permite un asemenea gest fizic numai ca să-l scutească de contemplarea unei calviţii asudate.

— Dragă Tibodeba, murmură Cemombe visător, sînt sătul de atîta sînge.

— Vă înţeleg, zise vag Mxiga, nevrînd să-l aprobe prea călduros: ştia că introducerile lui Cemombe nu-i dezvăluie

pînă la capăt gîndul adevărat și voia să-și păstreze o cale de retragere.

— Aș vrea să punem capăt vărsării de sînge, spuse Cemombe pe același ton visător.

— Și eu doresc asta, de mult! zise Mxiga cu însuflețire. Știți că tot ce-am făcut pînă acum, n-am făcut decît silit de situație.

Era răspunsul ideal: dacă șeful se răzgîndea, Mxiga n-avea decît să invoce din nou „situația", iar dacă dorea sincer o amnistie, însemna că și el, Mxiga, o dorise de mult.

— Ce-ai zice, întrebă încet Cemombe, dacă am încheia cu vărsarea de sînge?

— Ar fi minunat, răspunse Mxiga, în caz că lucrul este posibil.

— Și ce părere ai: e posibil?

Cemombe lăsă întrebarea să plutească în avion și începu să-și pilească unghiile, dîndu-i de înțeles celuilalt că are ce face, nu se plictisește, poate aștepta răspunsul oricît. Mxiga se simți pus la zid: n-avea încotro, trebuia să-și spună părerea.

— Domnule președinte, zise el, mă puneți într-o situație delicată. Am luat cu tot devotamentul asupra mea executarea unui șir de... executarea unui șir de... măsuri necesare pentru siguranța statului și am legat numele meu de această executare. Dacă însă trecem la un regim mai blînd, la o schimbare a liniei, înseamnă că trebuie schimbat și omul: iar omul, se consideră, sînt eu. Deci, dacă v-aș propune nu o îmblînzire, ci o înăsprire, ați putea să mă bănuiți că vreau să-mi justific postul...

— Lasă introducerile, zîmbi Cemombe patern, doar ne cunoaștem de atîția ani: știi că niciodată nu te voi lăsa să cazi.

— Toate loviturile de stat din ultima vreme, în Africa ca și pe alte continente, au fost puse la cale de miniștrii armatei sau ai siguranței. Cum la noi dumneavoastră sînteți ministrul armatei, persoana cea mai periculoasă din stat am rămas eu.

Cemombe așează încet pila pe masă și zîmbi fără să răspundă.

— Dar știți prea bine că nu sînt decît un tehnician limitat, că n-aș putea prelua niciodată conducerea politică: n-am prieperea, anvergura, studiile, talentul dumneavoastră oratoric. Sînt un executant, atîta tot.

Cemombe se încruntă brusc:

— Treci la concluzii!

— Mi-ați spus că concluziile le trageți dumneavoastră. Eu să vă prezint numai faptele.

Cemombe înlătură obiecția cu o simplă încruntare a sprîncenelor sale stufoase, fiecare din ele deasă, mare, aspră și albă ca o perie de dinți.

— Concluziile le trageți dumneavoastră, zise Mxiga, hotărîndu-se să trîntească pe masă cartea supremă. Un raport venit adineauri arată însă că opoziția s-a hotărît să pășească pe drumul crimelor. Prințul Mongo vrea să pună la cale un atentat împotriva dumneavoastră.

Îi relată amănunțit președintelui discuția ce avusese loc în celula numărul opt. Cemombe îi ceru numeroase amănunte suplimentare și Mxiga le dădu repede și fără să clipească: unde nu știa, inventa. Proceda astfel de mulți ani: președintele trebuia să-l creadă suprainformat; oricum, clienții lui obișnuiți din arresturi n-aveau cum să-l contrazică. Niciodată președintele nu-l prinsese cu vreun răspuns inexact: rectificările le făcea numai prin vieți, lichidînd repede și discret orice altă versiune.

Vinele de pe tîmpla lui Cemombe erau umflate: nu simțea urmă de frică; numai mînie.

— Asasinii! zise el căznindu-se să rămînă calm. O țară înapoiată: numai asta se pricep, să taie și să spînzure, să omoare! Mai departe nu-i duce mintea. O să-i lichidăm pe toți, și în cea mai mare viteză.

— Îi punem să fugă de sub escortă?

— O să hotărîm imediat, murmură Cemombe. Spune-mi însă mai întîi: pe ce cale s-au hotărît să mă ucidă?

Mxiga nu putea admite că nu știe.

— Au vrut la început otrava, dar și-au dat seama că n-au nici o nădejde de izbîndă, zise șeful siguranței. Sînteți mult prea bine păzit. Pînă la urmă au ajuns la soluția banală a americanilor: o carabină cu bătaie lungă.

— Ha, ha! explodă Cemombe zgomotos, acoperind zgomotul avionului și făcîndu-și miniștrii să tresară. O carabină! Cînd noi, de ani de zile, am curățat toate spațiile neclare, avem păzite toate ferestrele și traseele pe unde trec, am dat o grămadă de bani pe limuzinele blîndate... Aeroportul e păzit? întrebă el brusc.

— Fără discuție! exclamă prompt Mxiga, arătîndu-și dinții de porțelan într-un zîmbet larg, liniștitor.

Puţin jenat, Cemombe schimbă vorba:

— Uite ce-o să facem, spuse el. Notează-ţi, te rog...

De cîte ori voia să-l pună pe Mxiga într-o situaţie de inferioritate, îl silea să-şi ia note. Fostul sergent britanic scria greu şi încet, iar fostul avocat, urmărindu-i de-a-ndoaselea însemnările, îi semnala cîteodată greşelile.

— Mai avem benzină să întîrziem o oră? întrebă Cemombe.

— Şi două, zise Mxiga.

— Uite ce-o să facem. Notează-ţi. Punem capăt vărsării de sînge. Dăm o proclamaţie către popor, că urmărim pacificarea internă şi că sîntem dureros surprinşi de crima care a avut loc în absenţa noastră.

— Care crimă? întrebă Mxiga.

— Notează-ţi şi nu întrerupe. Întîrzierea avionului şi ruperea legăturilor radio nu se datorează prietenilor noştri britanici, cum greşit s-a zvonit, ci uneltirilor opoziţiei, care l-a cumpărat pe un tehnician din echipaj. Aflînd acest fapt, domnul vicepreşedinte Samson Tsonga a ordonat executarea imediată a tuturor opozanţilor deţinuţi la Piccadilly Circus. Măsura lui era dictată de devotamentul ce ni-l poartă, dar noi am fost adînc îndureraţi de atîta vărsare de sînge, căci tocmai eram preocupaţi de găsirea unor căi de pacificare şi mărire a unităţii interne. Tocmai meditam la cooptarea în guvern, ca ministru fără portofoliu, a prinţului Mongo. În ciuda ideii sale fixe de a avea un partid, îl preţuiam pe plan personal, era un om cult, bogat, influent, şi doream să-l atragem de partea noastră. Noi bănuim că domnul Samson, practicînd cultul forţei brute, a ţinut să-l înlăture pe prinţ; se temea că acesta, sosit în guvern, va ajunge să-l eclipseze. Sîntem adînc mîhniţi de faptul că — tocmai cînd ne întorceam dintr-o vizită profund paşnică — am găsit în ţară un morman de cadavre. Notează, te rog, mai repede. Ţi-am mai spus că, în loc să scrii pînă la capăt cadavre, e destul să faci o cruce. Sîntem ferm decişi să punem capăt acestor metode. Ne-am hotărît să-l tragem la răspundere pe domnul Samson, să dăm un exemplu, să organizăm un proces public, de la care sperăm că nu se va sustrage. Am luat măsuri excepţionale de pază a lui, ca să nu fugă de sub escortă sau să nu se spînzure în celulă. Ordonăm să se ridice un monument în amintirea adversarului nostru politic, cinstit şi patriot, prinţul Mongo, şi îl numim ministru post-mortem al guvernului nostru. Sperăm că,

odată cu moartea tuturor conducătorilor opoziției, în Mabanga se va instăpîni o eră a păcii și democrației. Întrebări!

— Deci, pînă într-o oră, toți pensionarii lui Piccadilly Circus trebuie să fie morți.

— Dumneata ești tehnicianul, las la aprecierea dumitale dacă nu e mai bine să-i adăugăm și pe paznici.

— Deci și paznicii, zise Mxiga tehnic, ca să nu complicăm chestiunea. Și directorul închisorii?

— Directorul nu, răspunse Cemombe. E plătit de englezi, și ei știu că eu știu. S-ar putea să se supere. Lasă-l în viață, că tot nu vorbește el fără aprobarea englezilor. La nevoie, avem vreme să-l liniștim mai tîrziu. Alte întrebări?

— Cine dă ordinul? Vreau să spun, din punct de vedere tehnic. Avem două posibilități: ori declarăm că s-a restabilit comunicația radio și îi transmitem domnului vicepreședinte Samson ordinul oficial de a-i executa pe toți — urmînd ca mai tîrziu să negăm minciuna lui sfruntată, cum că ar fi primit ordin de la dumneavoastră — ori transmit pe cale discretă un ordin direct adjunctului meu.

— Ce cale preferi? întrebă Cemombe.

— Prin Samson, zise iute Mxiga. Ar fi o lucrare mai frumos executată, mai multă acuratețe: am putea aranja ca lumea să-l vadă pe aeroport dînd ordine, n-ar mai fi nevoie să fabricăm pe urmă dovezi cum că el a dat ordinul.

Cuvîntul fabricăm îl surprinse neplăcut pe Cemombe. Văzînd încrețiturile de dezaprobare de pe chipul lui, grăsunul se grăbi să adauge:

— N-ar exista nici un risc, l-am aresta înainte de-a apuca să dezmintă că el ar fi dat ordinul.

— Dacă putem să-l arestăm înainte, ce rost mai are toată complicația? Dai dumneata direct ordinul și gata.

Mxiga înclină din cap: nu putea să spună că nu-i convine să dea el ordinul. Ar fi preferat ca anturajul imediat să știe că Samson poruncise personal execuția: și așa, ceilalți miniștri se temeau mereu că șeful siguranței pune la cale tot felul de manevre contra lor. Dar Mxiga nu putea să-i spună asta lui Cemombe: președintele nu trebuie să bănuie că generalul are alte temeri decît cele pentru siguranța statului în general și pentru viața lui Cemombe în particular. Oricum, istoria o scria Cemombe și Mxiga era în mîinile lui.

— Mai rămîne un amănunt, zise Cemombe. Teoria

atentatelor spune că e suficient ca un singur om dintre dușmani să scape, sau chiar un nebun izolat și...

Mxiga ascultă respectuos pînă și pauza făcută de șeful său. Răspunse pe un ton modest și precis, de expert:

— Tehnica mondială cea mai modernă ne arată că, în toate țările civilizate, asasinarea președinților cere organizare și nu poate fi opera unui izolat. Cărțile specialiștilor americani despre asasinarea președintelui Kennedy — exceptînd, desigur, raportul oficial al comisiei Warren — arată că Lee Oswald nu putea proceda de unul singur. Dovada supremă este că toți atentatorii au fost omorîți înainte ca vreo anchetă să fi putut stabili cine le-a dat ordinul: ucigașul lui Lincoln, ucigașul lui Barthou, cel al lui Kennedy au fost omorîți pe loc sau puțină vreme mai apoi, de către „cetățeni revoltați". Chiar și grecul care l-a ucis pe președintele sud-african era legat de o organizație. Chiar faptul că adesea e vorba de un atentator străin arată că s-a făcut o selecționare premeditată, ca protestul național să se descarce în afară, pe străini, în altă direcție decît cea reală.

Îl privi cu oarecare jenă pe președinte, tuși ușor și adăugă:

— De altfel, cazul sud-african este mai curînd o excepție. De regulă nu sînt asasinați cei duri, ci cei liberali (se ferea să folosească vorbe ca „dictatori" și „democrați", dar expresia „duri" i se păru prea vagă). Nu sînt asasinați cei de dreapta, ci cei de stînga. Hitler, Mussolini, oamenii cei mai duri ai secolului n-au putut fi răpuși prin atentat. Însă unul ca șeful partidului socialist japonez, partid de stînga, a putut fi ucis chiar în timp ce vorbea de la tribună. Un singur glonte ajunge, dar acest singur glonte e opera unei organizări, a unor specialiști. Atîta vreme cît tehnica mondială va rămîne în această fază, siguranța persoanei dumneavoastră va fi pentru mine o sarcină grea, dar nu imposibilă, o sarcină de care este o onoare și o plăcere să mă achit.

— Hai, termină, zise Cemombe, discursurile nu te prind. Treci la treabă.

Sprijinindu-se de masă, Mxiga se ridică, își netezi uniforma boțită și, apucînd solid clanța, se duse în cabina de comandă a avionului, să transmită ordinul de execuție.

5.

Întrebîndu-se în fiecare clipă dacă nu cumva tocmai

atunci prințul Mongo își dă ultima suflare, Cemombe răsfoiește maldărul de ziare de pe masă.

Avionul Beechcraft (un dar de la R.A.A.) toarce liniștit, dar Cemombe simte tensiunea din aer și se străduie să se concentreze asupra lecturii, mai ales la pasajele însemnate cu roșu.

Ziarele cele mai importante din lume i-au fost pregătite de către Primul Consilier pentru problemele de Presă. Titlul înalt al acestuia este lesne explicabil: e omul care înmînează președintelui personal, fără nici un alt intermediar, ziarele de interes pentru Cemombe. Sînt ziare pe care Al Doilea Consilier pentru problemele de Presă a însemnat cu roșu pasajele ce se referă la președintele Cemombe, pasaje semnalate de un Al Treilea Consilier, pe baza lecturilor făcute de omul cu leafa și gradul cel mai mic, Consilierul Patru. Mucaliții spun că acesta din urmă ar fi singurul dintre ei care știe carte. De fapt, e singurul care citește ziarele: deși e vorba de o necesitate profesională inevitabilă, ceilalți îl privesc chiorîș, îl declară un om influențabil, înrîurit de ziarele străinătății. Firește, consilierul patru e o slujbă în care s-au succedat mai mulți oameni, pe cînd postul de unu, doi și trei e în general stabil, mai ales de cînd ultimul consilier doi a avut un mic accident inexplicabil.

Treaba celor patru consilieri — lectura, însemnarea și înmînarea ziarelor și a extraselor din traduceri (Cemombe nu citește decît în engleză și portugheză) — e numai în aparență o muncă pur tehnică. E o misiune destul de complicată, din cauză că mai toate ziarele occidentale îl înjură pe Cemombe ca dictator, cele de extremă stîngă îl declară mercenar al colonialiștilor, iar cîteva publicații africane l-au atacat drept „clownul ce caricaturizează în persoana lui ideea de negritudine". Cemombe e destul de rezistent la insulte, dar o dată un articol din revista „L'Afrique indépendente", cu titlul „Zilele regimului lui Cemombe sînt numărate", i-a provocat un acces vecin cu isteria.

Avînd penibila sarcină de a sublinia toate aceste calomnii și amenințări, vechiul Consilier Doi a încercat să se desolidarizeze de ele, punînd pe margine semne de exclamație și revoltă, cam așa:

?!!?

și mici comentarii, în genul:

„s-o creadă ei!"

„ticăloșii!"
„tîmpiții!"
pînă cînd, într-o zi, Cemombe a exclamat, pe drept cuvînt scos din sărite:

— Cine-i imbecilul care-mi mîzgălește ziarele?

Din toată familia, a scăpat cu bine numai cumnatul imbecilului, care era văr al Primului Consilier. Noul Consilier Doi s-a ferit să mai facă vreun semn, în afara sublinierilor de serviciu, pînă cînd într-o zi Cemombe a întrebat, pe drept cuvînt:

— Cine naiba subliniază calomniile astea cu atîta satisfacție răutăcioasă?

Cel de al treilea Consilier Doi a încercat să iasă din încurcătură cumpărîndu-și un stilou extrem de fin, cu cerneală roșie, și punînd cuvintele buclucașe în ghilimele, ca să scoată în evidență faptul că e vorba de părerile altora și nu ale lui. După toaleta făcută de el, știrile care cădeau în mîna lui Cemombe arătau cum așa:

Diplomații occidentali sînt de părere că „dictatorul" Cemombe se află în „primejdie". Regimul său „de dictatură personală", partidul său „rasist" și „naționalist", de „asmuțire a urii contra albilor" și de „dușmănie față de țările africane" „înconjurătoare", este pe cale să ia „sfîrșit". „Mabanghezii" „patrioți" „își strîng rîndurile" pentru a întemeia „un partid" „cu adevărat" „democratic" care să-l „răstoarne" de la postul său de „factotum" pe ultrapotentul „dictator" al Mabangăi.

Găsind știrile cu neputință de străbătut și totuși apreciind zelul autorului de ghilimele, Cemombe îl numise Supraveghetor Principal al benzii automate de transportat bagaje de la Aeroportul Principal Cemombe — o funcție relativ ușoară, pentru că banda nu exista încă, urmînd a fi instalată peste vreo trei ani și desenase personal — cu mîna lui — un model al felului cum dorea să-i fie făcute sublinierile: o linie groasă și roșie la un centimetru de marginea știrii — și atîta tot.

Cei trei consilieri plus cel nou găsiră că ideea este — citățm — „excelentă", „surprinzătoare", „profundă" și „binevenită". Cemombe era scîrbit de complimente; îi detesta pe lingușitori, îi detesta sincer, aproape la fel de mult ca pe cei ce refuzau să-l lingușească. Avu însă satisfacția că s-a stabilit o regulă, o rutină a muncii. Ideea cea mai scumpă pentru el era stabilitatea: făcuse studii de drept în Anglia și stabilitatea era singurul lucru pe care-l

admira sincer la englezi.

Îi plăcea oarecum și sistemul lor, faptul că pe teritoriul insular recurgeau rar la violență și represiuni; era sincer mîhnit cînd se vedea nevoit să-și calce pe inimă și să spînzure cîte un adversar politic. Se considera om cultivat, rafinat, iubitor de artă, fin filosof; singurul său defect, după părerea lui, stătea în faptul că se născuse mabanghez, că prezida un popor încă neformat, care azi te ridica în slăvi iar mîine, la cine știe ce toană, te-ar fi spintecat: „Trebuie să fiu demagog, spunea el plin de regret, să rostesc cuvinte de duh, care pot înflăcăra imaginația jucăușă a africanilor. Aș prefera să țin cuvîntări sobre și tradiționale, dar am de-a face cu niște copii. Leslie Maroboa era un om de mare cultură, un poet din cei mai mari pe care i-a avut țara mea. Își închipuia că națiunea se poate conduce singură, și ce s-a ales din el? I-a fost smulsa limba, numai pentru că recitase un poem contra mea. Ca să nu se mai chinuiască, a trebuit să ordon executarea lui. Între el și mine, cine a avut dreptate? Am căutat să-l feresc, dar fanaticii mi-au luat-o înainte".

Îi ridicase lui Maroboa o statuie și, în fiecare an, la aniversarea morții lui, mergea la monument și rostea în fața versuri din „Floarea și soarele", una din cele mai frumoase poezii ale fostului său adversar. Îi disprețuia pe cei din jurul lui, în cap cu șeful siguranței; știa că sînt toți niște intriganți mărunți, un fel de curteni periferici, și îi promova cu regret, fiind vorba de singurul fel de oameni ale căror mecanisme și reacții le putea prevedea și stăpîni perfect; îi muta dintr-un loc într-altul, ca să nu-și poată forma propriul lor fief, să depindă de el și de sprijinul lui, atîța rivalitățile dintre ei, înălțînd ba pe unul, ba pe altul, pentru a provoca un „echilibru al puterii" de pe urma căruia era singurul beneficiar; ura aceste veșnice schimbări — el, amatorul de stabilitate și tradiție de tip britanic —, spunîndu-și însă că numai această stare de necontenit provizorat poate duce la permanența persoanei lui. Iar el îi era necesar țării ca singurul lucid, singurul care își dădea seama că mai trebuie cel puțin o sută de ani pînă la democrație și că, pînă atunci, nu poate exista progres decît inculcîndu-le compatrioților săi un sentiment al ierarhiei, al supunerii; toate popoarele trecuseră pe aici, altfel nu se putea, iar mopsul de lîngă el, bestia de Mxgasi, care-i tortura pe anchetați, era, fără să știe, un instrument al ierarhiei. Fără asta, naivi cum erau, mabanghezii ar fi

sucombat în fața propagandei comuniste, țara ar fi căzut pradă unor convulsii. Cemombe nu avea încredere nici în englezi (îl ținuseră în lagăr, vreme de un an, ca avocat al partidului care cerea independență) și cu atît mai puțin se încredea în americani; nu exista țară, forță politică sau program în care să creadă, fiind perfect conștient că numai și numai în el stă salvarea. Minciunile debitate în presa mondială pe seama lui — cum că ar fi un satrap care își impune voința pînă în cele mai mici amănunte și nesocotește orice alte păreri sau interese, sortind distrugerii pe toți adversarii săi politici — îi stîrneau un zîmbet blînd și blazat: erau prostii explicabile la oameni care nu pricepeau nimic din spiritul și necesitățile africane. Îl scoteau din minți numai atacurile ziarelor africane, pentru că el era un partizan al unității negre (avea o schemă a lui de realizare a unității, iar ceilalți, încercînd să impună alte scheme, încercau de fapt să spargă unitatea, ceea ce ei spuneau despre el). Atacurile și insultele îl siliseră să caute fără voie o izolare a Mabangăi, ca la urechile poporului său să nu ajungă bîrfelile vecinilor; ca să motiveze izolarea, îi prezenta pe ceilalți ca agenți ai unor țări neafricane (lucru pe care uneori îl și credea sincer), tot astfel cum vecinii săi îl etichetau drept agent al trustului R.A.A., fără să știe cît de ascuțită luptă ducea el de fapt contra trustului, lăsîndu-l nenaționalizat numai pentru că era singura putere serioasă într-o țară slab administrată și slab dezvoltată.

Ceea ce am înșirat aici pe scurt, Cemombe repeta zilnic, dar vreme de ore; cînd îi intra cineva în birou, președintele aluneca pe nesimțite de la obiectul întrevederii la monoloage interminabile și dialoguri cu dușmani imaginari, umbla de-a lungul și de-a latul fastuosului mobilier de bambu, justificîndu-și acțiunile pînă în cele mai mici amănunte. După o explozie de cîteva ore, urma destinderea: își mîngîia banjo-ul, începea să zîmbească, să converseze despre flori și artă, mărturisind că el, în sufletul lui, nu-i un om politic și că ar ceda puterea cu mare plăcere, retrăgîndu-se cu o rentă modestă și cu Mary-Lou undeva în suburbiile Londrei, departe de zbuciumul tropicelor. Blonda Mary-Lou era pentru el o parte a profilului său de om cultivat și bine crescut, care știe să fumeze o pipă, să joace golf, să călărească, și care, printr-o inexplicabilă încurcătură, a ajuns marele vinovat pentru cruzimile banale ale africanilor.

Gîndurile, rumegate la nesfîrșit, se încrucișau acum cu zgomotul bine uns al avionului primit cadou, cu literele pamfletelor contemplate de un ochi distrat, cînd, la o comandă invizibilă a minții, sprîncenele lui Cemombe se înălțară incredul și rămaseră așa, ridicate. Un tremur nervos îi agita mîna stîngă împodobită cu un solitar.

Se lăsă pe spate în fotoliul avionului, răsuflînd adînc. Cu o putere nouă, își căută în buzunarul de la piept ochelarii. Aveau numai o jumătate de dioptrie, nu folosea ochelarii decît în momentele de oboseală și numai cînd nu era văzut de nimeni: acum însă, nu voia să scape nici un cuvînt din articolul scurt ce-i stătea în față și în care își citea sentința de moarte.

Nici unul din protagoniștii dramei nu bănuie ce va urma: prințul Mongo dormitează în celulă pe patul lui personal, fără să știe că a fost condamnat la moarte. Spionul-șef James Granville (care oficial nu era decît șeful unei firme de import-export) se așează plictisit la volanul Willys-ului său, să plece la aeroport, informat că Cemombe va sosi curînd, iar Mxgasi, cu toate riscurile interceptării, vorbește fără cifru cu Jonathan Gumma, adjunctul său, fără să-i treacă prin minte că ordinele pe care le transmite vor aduce destituirea, încarcerarea și, pînă la urmă, pieirea subalternului său; în sfîrșit, operatorii albi și negri ai camerelor de televiziune, mestecînd indiferenți gumă, recapitulează toate unghiurile — planul general al aeroportului, traveling de-a lungul companiei de onoare, prim-planuri cu figura lui Cemombe, din față, profil și trei sferturi, coborînd din avion, salutîndu-și adoratorii, sărutîndu-l de două ori, pe fiecare obraz, pe Samson Tsonga, sărutîndu-i o dată (pe cîte un singur obraz) pe miniștri, îmbrățișîndu-i (fără sărutare) pe conducătorii Ligii, strîngînd (fără îmbrățișare) mîinile celorlalți, afectuos și cu două mîini mîinile compatrioților (avea obiceiul să întindă mîna dreaptă, iar cu stînga să apuce de cot brațul celuilalt, într-un gest fratern) și cu cîte o singură mînă și o plecăciune scurtă și sobră mîinile diplomaților. Pe Mary-Lou o îmbrățișa scurt: în ocaziile oficiale nu o săruta și nu cînta din banjo. În sfîrșit, îl va săruta scurt pe un copil fotogenic, dezinfectat dinainte de ofițerii siguranței. Toate aceste gesturi, știute dinainte, erau captate întotdeauna de operatorii jurnalelor cinematografice și ai televiziunii. Nimeni n-are habar că de data aceasta întreg programul va fi ratat.

Mxgasi s-a gîndit că executarea opozanților ar fi un act imprudent înainte de a se asigura că marele Samson se află în păstrare la loc sigur. Întîi să-l aibă la mînă și pe urmă va fi simplu să afirme că vicepremierul a dat ordinul de execuție.

— Gumma, zice el distinct, mă auzi?

— Perfect.

— Samson trebuie îndepărtat de la aeroport și ținut la loc sigur pînă la noi ordine. Să nu se observe că l-ai arestat. Să nu se știe unde e. Ai înțeles?

— N-am înțeles nimic, zbîrnie pe undă vocea lui Gumma.

— Ce n-ai înțeles?

— Îl arestăm pentru totdeauna? Sau trebuie să-i dau vreo explicație?

Întrebarea era logică. Dacă soarta lui Samson este definitiv pecetluită, explicațiile sînt inutile. Dacă însă Cemombe se răzgîndește... Dar la asemenea grad, cînd îl arestezi pe propriul tău vicepreședinte, nu mai există răzgîndire.

— Dragă Gumma, zice el, trebuie să fii hiperdiscret. Îi șoptești că avionul prezidențial s-a prăbușit nu departe de Capitală, că premierul, aflat între viață și moarte, vrea să-i spună cîteva cuvinte și să-i încredințeze personal conducerea statului. Orice om, cînd află că bătrînul său șef e pe moarte, are o asemenea bucurie încît uită imediat de prudență. Îi spui că ar fi bine să-și ia cu el și o gardă personală — numai că pregătești tu dinainte garda. Cam asta e tot. Se înțelege că ești acoperit.

Relațiile dintre Gumma și Mxgasi, ca și ale acestuia cu Cemombe, se bazează pe puterea cuvîntului dat, nu cer dovezi și acoperire, sînt simple și ferme ca relațiile dintre negustorii de aur, brokerii de la curse sau contrabandiștii internaționali: un simplu „l-am cumpărat" spus la telefon e mai sfînt și angajează omul mai mult decît zece acte de vînzare-cumpărare, cu timbre și cu ștampile. Negustorii de acest tip, care fac afaceri o viață întreagă pe baza unui simplu cuvînt spus la telefon, știu că toate combinațiile lor — oricît de ilegale — depind de o reputație nepătată în cercul complicilor și specialiștilor; în acest cerc îngust, ei onorează orice „da" sau „nu" cu o cinste absolută și nu-și neagă cuvîntul, nu-și trag chiulul — decît poate o singură dată în viață, dar atunci își fac bagajele și se pregătesc să plece în altă țară sau, mai sigur, pe alt continent.

In interiorul siguranței mabangheze existau aceleași relații de cinste și încredere absolută: fiecare se știa acoperit de superiorul său, nu exista „unde-i ordinul scris?" sau „i-am spus cu totul altceva, și nu m-a înțeles bine"; membrii vastului aparat se serveau reciproc cu multă generozitate; cînd unul voia să lichideze ceva adversari prin ținutul său natal, celălalt nu-i făcea greutăți, știind că în curînd îi va veni și lui rîndul să pună ochii pe vreo fată și să dorească înlăturarea din cale a părinților. Erau imuni la birocratismul existent în alte sectoare ale mecanismului statal: întîi împușcau și pe urmă se îngrijeau de restul formelor.

Arestarea unui ministru însă, și încă a unui vicepreședinte, este o treabă de înaltă calificare și măiestrie, cam ce era pentru un ceasornicar medieval realizarea unui orologiu public cu statuete de sfinți care se învîrtesc la oră fixă prin turn în văzul lumii, sau pentru un dentist de azi o proteză de pus în gura unei cîntărețe de televiziune, o lucrare de înaltă gingășie și șurubărie de pe urma căreia un ofițer superior de siguranță nu mai rămîne cum a fost înainte: ori se pomenește cu cîteva grade mai înalt, ori cu un cap mai scurt. Nu există, în asemenea cazuri, să spui „mai vedem noi, mîine-poimîine" sau „n-am înțeles bine" sau „am uitat": ori treci la executare în momentul următor, ori, dimpotrivă, îl avertizezi pe Samson și treci de partea lui. Iar Samson, o dată avertizat, nu mai poate rămîne vicepremierul devotat care a fost: ori, ca să se apere, pornește la descăunarea lui Cemombe, ia comanda trupelor de pe aeroport și îi arestează pe toți cei ce coboară din avion, ori, dimpotrivă, își afirmă fidelitatea față de Cemombe, nu crede nimic din spusele lui Gumma și pune ca acesta să fie arestat.

Treaba era mult mai complicată, pe Gumma începea să-l doară capul de atîtea posibilități. Se hotărî să fie cinstit, adică să execute ordinele. Vorbise dintr-o odaie pitică a radiodifuziunii, înconjurat de limonăzi, de țînțari și, pe coridoarele și în camerele din jur, de vreo patruzeci de ofițeri în uniformă și în civil, care îi blocaseră pe speakerii și reporterașii radioului prin birourile lor.

La încheierea convorbirii, Gumma, scărpinîndu-se la piciorul stîng, se întreba uluit de unde în clădirea radio-ului atîția țînțari: de obicei te atacau noaptea, dar nu ziua în amiaza mare. După ce se frecă pînă ce pielea lăsă să-i scape sînge, Jonathan Gumma îi făcu un semn

ofițerului din suita sa responsabil cu purtarea sticlei de „rye" — semnul indica trei degete — iar ofițerul, imediat, într-un pahar apărut ca prin minune, îi turnă whisky-ul, străduindu-se să evite tremurul de îngrijorare al mîinii. Gumma nu-i cerea niciodată mai puțin de trei degete sau mai mult decît mîna întreagă: cinci degete însemna chef mare, patru degete însemna amărăciune de înecat în secărică, dar trei degete era de obicei preludiul unei acțiuni pretinzînd curaj.

Douăzeci de minute mai tîrziu, în uniformă de gală, pe aeroport își făcea apariția micul Jonathan Gumma. (Generalul Mxgasi, mic de statură, nu putea suferi în subordinea sa oameni înalți, pe cînd Cemombe, dimpotrivă, își compensa statura mai curînd scundă prin plăcerea de a avea în jur cîțiva găligani, stupizi pe cît erau de mari, pe care-i domina cu o simplă mișcare a sprîncenelor albe). Gumma își vîrîse în gură, dintr-odată, vreo cinsprezece Sen — bomboanele minuscule care înlătură mirosul din gură — și acum se înclină în fața lui Samson cu o plecăciune adîncă, spunîndu-i că are de făcut o comunicare urgentă.

— Ce s-a întîmplat? întrebă colosul.

Cu o privire de jenă aruncată în jur, Gumma îl făcu să înțeleagă că nu-i poate vorbi cu atîta lume de față.

Samson, din instinct, nu voia să părăsească teritoriul aeroportului: aici era, în văzul tuturor, omul cel mai important din cîți îl așteaptă pe Cemombe. O plecare ar fi însemnat că se întîmplă ceva, ar fi fost speculată de presa străină. Îi făcu semn lui Gumma să-i vorbească la ureche, apoi, dîndu-și seama de diferența de înălțime, își aplecă la maximum torsul atletic.

— N-ar fi bine să comunicăm imediat accidentul? întrebă la urmă Samson, căznindu-se să prefacă în șoaptă vocea sa de bariton gigant.

Gumma se încruntă ușor și Samson înțelese că s-ar instaura, măcar pentru cîteva ore, o stare de criză; e mai bine să-i pună pe toți în fața faptului împlinit: Cemombe a murit sau se află în stare gravă și i-a predat lui, lui Samson, puterea.

Zece minute mai tîrziu, într-un superb Cadillac, vicepremierul Samson se îndrepta spre „locul dezastrului", fără să bănuie că de fapt se află sub stare de arest și că e vorba de locul propriului său dezastru.

6.

Şoseaua e neasfaltată, dar bine întreţinută: pămînt roşu, gropi puţine, praf aproape deloc. E foarte largă, iar şoferul, din cînd în cînd, ca să se mai amuze, face ocoluri bruşte în jurul unor gropi imaginare: la 70—80 de mile pe oră, buclele lui, pline de fantezie ca un dans negru, fac din drumul simplu o adevărată aventură. Pe margine, palmieri înalţi, în vîrful cărora stă cocoţat cîte un amator de „gin Mabanga": cioplește vîrful uriaşului copac, colectează, în 24 de ore, un lichid gros şi aromat pe care îl va distila cu procedee moştenite din bătrîni, alcoolul fiind o tradiţie internaţională în care elementele de specific local sînt numai ceea ce se distilează şi cum se distilează, rezultatul final fiind cam acelaşi peste tot, din Brooklyn pînă în Mabanga.

Cu cît se apropia de locul dezastrului, Samson, văzînd plantoanele postate pe margine, devenea tot mai vesel, iar Gumma tot mai trist.

— Mîine, îşi spune Gumma, s-ar putea să se împace între ei şi cine o să fie de vină că l-am arestat? Eu! Doar n-o să ia Mxiga vina asupra lui! Se ceartă între ei şi pînă la urmă plătesc ăia micii.

Gumma era ruşinos:

— Şi cum să-i spun că e arestat? Zău, mi se înţepeneşte limba. Am mai arestat miniştri, dar e primul vicepremier din viaţa mea. Să-i spun că îl ţinem deţinut în vilă în propiul său interes? Atunci de ce l-am minţit că preşedintele e pe moarte? Nu, nu, o să treacă anii şi n-o să mă ierte niciodată.

Cu viteza micşorată, traversau acum un lumiş ceva mai populat: pe pămîntul roşu ca sîngele se odihneau nişte colibe de trestie galbenă. Doi-trei bărbaţi voinici stăteau comod în şezlonguri întinse în faţa bordeielor, iar mai departe cîteva femei, cu copiii legaţi în spinare, băteau meiul în piuliţe lungi, icnind şi clătinîndu-şi violent sînii bruni şi lunguieţi.

Gumma simţi cum un val de sînge fluturâ peste ochii lui uşor înceţoşaţi de aburul scotch-ului. Îi era ruşine să-i spună lui Samson că l-a arestat. Era foarte timid cu persoane de rangul lui Samson.

— Pur şi simplu nu mi se mişcă limba să-l anunţ că e arestat. Zău dacă nu mi-e mai uşor să-l împuşc.

O femeie, văzînd în Cadillac-ul deschis torsul masiv al

vicepreşedintelui (nu îl cunoştea, dar vorbea pentru el limuzina şi statura superbă) îşi legănă mîna în semn de salut, fluturîndu-şi involuntar sînii cu mari peceţi roşii. Gumma simţi din nou valul fierbinte de peste ochi şi strînse uşor tocul revolverului Luger. Îi era ruşine să-i spună lui Samson că l-a arestat.

7.

Era o revistă americană, groasă, lucioasă şi frumos ilustrată. Îi cădea prima oară în mînă: de obicei nu citea articole de popularizare a ştiinţei. Dintr-un lung articol despre posibilităţile de dezvoltare a ştiinţei în Africa, consilierii îi însemnaseră un pasaj scurt care îl privea. Dar, atras de ilustraţiile neobişnuite, Cemombe răsfoise revista mai departe.

Acum citea atent, rînd cu rînd, cuvînt cu cuvînt, un reportaj de vulgarizare ştiinţifică, un reportaj poate banal pentru milioane de cititori, dar pentru el mai rău decît o răscoală. Avu brusc senzaţia că în avion e frig, că instalaţiile de aer condiţionat aparţin unui frigider.

Nu mai aşteptă să citească sfîrşitul articolului. S-ar fi sculat în picioare, dar era ca paralizat.

— Cheamă-l pe Mxigasi, îi porunci el stewardesei sale particulare.

— Vorbeşte cu Kilimbadjaja.

— Spune-i să întrerupă imediat convorbirea, spune-i că revoc toate ordinele.

În aceeaşi clipă, Mxiga se ivi în uşa cabinei, cu uniforma descheiată mai mototolită decît oricînd, extrem de vesel:

— Sir, declamă el mulţumit, totul e în regulă, totul se va face întocmai.

— Anulează tot programul!

Figura lui Mxiga se boţi mai rău decît uniforma:

— Bine, dar...

— Imediat! ţipă Cemombe. Anulează totul. Răspunzi cu viaţa.

Mxiga nu aşteptă să i se repete. Ameninţările lui Cemombe erau distribuite cu parcimonie — nu-l ameninţa cu viaţa decît o dată la două-trei luni — şi trebuiau tratate cu maximum de seriozitate. Grăsanul se precipită îndărat în cabina piloţilor.

8.

Cemombe îi făcu semn stewardesei, o negresă tînără și trasă prin inel:

— Trimite-i imediat la mine pe toți consilierii de presă. Pe urmă îmi aduci un whisky cu sifon și gheață, plus o bănuială de lămîie.

Cu excepția Consilierului Unu, ceilalți nu erau obișnuiți să fie chemați la Cemombe; prezența fizica a acestuia era pentru ei copleșitoare. Le venea greu să mai fie atenți la spusele lui.

Cemombe își șterse încet sprîncenele-periuțe, îmbrobonite de stropi mici, sorbi încet din paharul cu sticlă groasă și aburită adus în viteză de fetișcana în uniformă bleumarin.

— De azi înainte, abandonați articolele de politică și orice alte articole. Vreau să vă concentrați asupra științei.

— Științei! îl îngînă cu mulțumire Consilierul Patru, singurul care mai avea curajul să vorbească neîntrebat.

— Îmi faceți, urmă Cemombe, un îndreptar alfabetic al tuturor invențiilor recente de care vorbește presa, de la a a z, de la arme la... la zeppelin. E clar?

Fără să mai aștepte răspunsul, încheie:

— Sînteți liberi.

Îl interesa o singură invenție: le spusese să se ocupe de toate numai ca să nu se știe care anume îl preocupa.

Ușa de la cabina piloților fu dată de perete. Tibodeba Mxgasi, livid pe cît putea să fie de livid un negru de origine bantu, se sprijinea de clanță, temîndu-se să nu piardă echilibrul rotundei sale persoane.

— Legătura prin radio e întreruptă, spuse el. N-am putut revoca ordinele.

Cemombe, încurajat de micul whisky and soda, și trecut de prima surpriză a lecturii, avu puterea să se scoale în picioare:

— Cum adică, întreruptă? Era de mult întreruptă...

— Acum însă, de adevărat! Gumma a plecat să... să efectueze arestarea și probabil că n-a lăsat pe nimeni în locul lui.

— Nu poți chema direct radiodifuziunea sau orice alt post de recepție? Nu poți? Nu vrei să-ți salvezi viața?

Mxgasi făcu un gest de neputință:

— E o defecțiune tehnică. Am impresia că aparatul nostru de radioemisie nu mai funcționează.

Cemombe nu era obișnuit să ordone ceva și să i se răspundă că nu se poate. Fierul, undele hertziene, versurile, bărbații și femeile — toate lucrurile de pe lume, cu excepția ziarelor străinătății — trebuiau să i se supună.

— Trimite-l aici pe Mathews, ordonă el. E ultima ta șansă de salvare.

9.

Phil Mathews era pilotul principal al avionului, un roșcovan atletic, cu ochi albaștri puțin prea strălucitori, ca din sticlă ieftină. Lui Cemombe îl plăcea să aibă în subordine albi, mai ales în slujbele-cheie. Un alb nu tînjea niciodată să-i ia locul: cît timp se afla într-un stat național ca acela al lui Cemombe, albul, chiar dacă era mult mai cult și mai expeditiv în muncă, știa că nu va putea lua locul ministrului negru; demnitarul de rasă africană se mai temea de concetățenii invidioși, mai ales de tinerii cu diplome proaspete, dar albii nu putea ajunge miniștri. Apoi, ori de cîte ori ceva mergea prost, puteai da vina pe alb. Mai exista un folos, imponderabil dar foarte real: fin psiholog, Cemombe își dădea seama că în fiecare dregător negru mai vîrstnic au rămas urme ale vremii cînd se simțea un rob colonial: a avea în subordinea lui directă un alb, un fiu al rasei foștilor stăpîni, era mai mult decît o plăcere, era un medicament strict indispensabil. În ochii compatrioților tăi negri, dacă aveai în subordine un alb, însemna că ești un superdeștept, care știi să-ți alegi oamenii cei mai pricepuți. Apoi albii, ca subalterni, aveau marele avantaj de a fi leali: un alb ținea întotdeauna să fie credincios omului de la care îi vine leafa, „the boss". Chiar dacă șeful se întîmpla să fie negru, albul nu se apuca niciodată să-și trădeze patronul. E adevărat că de multe ori mai era și agent al „ Intelligence Service", dar asta era o ocupație aproape oficială a aproape tuturor albilor. Și, în fond, era o treabă destul de modestă, să aparții de un singur serviciu străin de spionaj, cînd pînă și băiatul de „ reception desk" de la cel mai pîrlit hotel lua comisioane de la cel puțin trei servicii. După ce Mabanga își cucerise independența, majoritatea albilor — negustori, capital, ofițeri, funcționari de stat — plecase. Dar, ciudat, populația albă nu se micșorase, ci crescuse: veniseră pături noi de albi, săraci

care se plîngeau că în Anglia sau Republica Sud-Africană societatea e gata stratificată în clase și îi împiedică să avanseze destul de iute, aventurieri dornici de „spațiu" pentru o situație nouă, tehnicieni și economiști capabili, care luaseră în serios tot ce citeau prin ziare despre construcția economică înfăptuită de guvernul lui Cemombe și se gîndeau să dea o mînă de ajutor, mai bine plătiți decît acasă. Pînă și un vînzător alb — prin simplul fapt că era prezentabil, știa să țină socoteala și nu fura — se dovedea un ajutor mai de nădejde decît un indian (în ochii negrilor, indienii negustori care imigraseră pe aceste meleaguri erau o pătură de oameni care țin întotdeauna unii la alții și trimit fiecare bănuț acasă, la rubedeniile sărace de a treia mînă din Bengal). Albul putea ajunge repede asociat în orice afacere.

În plus albul era neutru: nu se băga în intrigăriile de savoare tribală care îl dezgustau atîta pe Cemombe. Albul ținea cu „boss", orice s-ar fi întîmplat, ca un cîine, pînă ce „boss" era răsturnat și venea în locul lui alt „boss". Administrația lui Cemombe avea destui asemenea albi, niciodată miniștri, dar aproape întotdeauna directori generali adjuncți, cetățeni care încercau să-și facă slujba fără prea multe prejudecăți, dar erau curînd podidiți de plictiseală și exasperare și începeau să golească sticlele cam repede, disperați fără rădăcini, care nu se puteau adapta între negri, dar nici nu se mai simțeau în totul asemănători cu albii din restul lumii.

Roșcovanul de Phil Mathews, ca din întîmplare, era prezent oriunde s-ar fi deplasat Cemombe. Funcția lui oficială era aceea de director adjunct al aviației civile și de pilot-șef al avionului prezidențial, dar Cemombe îl socotea una din „economiile" sale de preț, o forță pusă deoparte pentru zilele grele.

Chemat de Cemombe, Phil nu se mai obosi să-și pună uniforma: exista între ei un fel de convenție tacită. Chestiile astea de protocol erau bune față de un public mai larg de africani, dar încolo preferau amîndoi relațiile democratice dintre „ boss" și angajatul neipocrit care nu stă să-și pună livrea, dar ascultă fără să crîcnească. Pilotul roșcovan apăru într-o cămașă gris-fer, cu mînecile suflecate neglijent, cu cravata albastră ținută de vergelușa unei cleme miniaturale.

— Ce e?

— Phil, ce s-a întîmplat? Nu putem restabili legătura

radio cu Kilimbadjaja.

— Şefu', aveam o legătură excelentă. A vorbit însă dumnealui, a închis şi nu ştiu cê naiba s-a întîmplat, nu mai prindem pe nimeni. L-am rugat să nu manipuleze personal aparatajul.

— N-am stricat nimic! se zborşi Mxgasi disperat.

— Phil, zise Cemombe calm, dezarmează-l, te rog.

Ca şi cînd ar fi fost vorba de cel mai normal lucru din lume, înainte ca Mxgasi să-şi fi revenit din emoţie, laba mare a albului deschisese cu dexteritate gingaşă tocul revolverului aşezat pe proeminenţa din spate a generalului grăsuţ. Miniştrii se aplecară în fotoliile lor, preferînd să nu vadă nimic.

— Ce zici, întrebă Cemombe, e cazul să-i dezarmez şi pe oamenii lui? În fond, sînt oamenii mei.

— Vorbesc eu cu şeful lor mai mic, zise Phil liniştitor. Nu sînt decît 12, băieţi buni cu toţii: au de şef pe căpitanul ăla lung Mbizo. Îi spun eu să stea liniştit, că generălaşul lor rotund s-a îmbolnăvit.

Mxgasi ştia prea bine regulile jocului ca să mai încerce ceva. Să implore? Să încerce să lupte? Avea pe sol mijloacele lui de apărare, dar aici în avion, cu echipajul alb aflat în subordinea directă a lui Cemombe...

— Dar ce s-a întîmplat? îl întrebă el pe Cemombe. V-aţi pierdut încrederea în mine? Pentru o simplă pană?

Phil Mathews nu aşteptă răspunsul lui Cemombe.

— Ce facem cu el? Unde îl punem?

— În cabina de arest.

Avionul lui Cemombe era unul dintre cele mai moderne din lume: era prevăzut şi cu o cabină de arest.

10.

Ce s-a mai întîmplat pînă la aterizarea marelui avion Beechcraft nu merită să fie povestit în amănunt.

Phil Mathews l-a pus pe Morales, radio-telegrafistul avionului, să caute — dacă nu poate restabili legătura cu Mabanga — vreuna din bazele britanice din Africa. Pînă la urmă au prins o bază americană. Cu tocmeli şi oarecare tărăgănări birocratice, americanii le-au făcut legătura cu englezii, aceştia l-au chemat la telefon pe un comerciant oarecare, un domn James Granville. Pînă la urmă avionul prezidenţial a apărut cum scrie la carte, însoţit de

unsprezece avioane jet de vînătoare purtînd culorile Mabangăi.

Cemombe l-a chemat pe unul din scaunele din fund pe ministrul său adjunct la Ministerul Forţelor Armate. Problema era simplă: Mxgasi era încarcerat la loc sigur, dar cum trebuia procedat pentru a-l face inofensiv pe adjunctul său?

— Dar ce-au făcut Mxgasi şi cu Gumma? întrebă adjunctul.

— L-au arestat pe vicepreşedinte, pe Samson, îi explică Cemombe.

— Dar ce le-a venit?

Cemombe, calm ca de obicei la începutul tuturor convorbirilor, se simţea acum ca într-o convorbire ajunsă la sfîrşit. Văzu, ca într-un vis, anii lungi ce-l aşteptau, ani pierduţi ca să explice fiecărui tîmpit fiecare cotitură. Îl părăsi brusc pe adjunctul său şi se duse pînă la carcera pitică a avionului. Omul de pază îi descuie, iar Mxgasi, văzîndu-l, răsuflă adînc: înţelesese că e salvat.

— Nenorocitule, îi spuse Cemombe, ce ai făcut? Eşti pătat de sînge din cap pînă în picioare! De ce te-ai apucat să ordoni arestarea vicepremierului?

Mxgasi nu se apără, nu răspunse. Ştia el ce ştia.

— Spune-mi tu cum mai pot să te salvez? Cum mai pot să justific altfel baia asta de sînge? Spune-mi şi te salvez imediat.

Mxgasi îşi lăsă pudic ochii în jos:

— Excelenţă, zise el, nu găsiţi că spaţiul acesta de carceră este mult prea strîmt şi neaerisit pentru Excelenţa voastră?

E inteligent, îşi zise Cemombe pentru a mia oară şi se întoarse spre partea largă a avionului, acolo unde se afla masa lui de lucru. Mxgasi îl urma modest, fără nici un cuvînt. I se mai întîmplase. Cemombe îl dizgraţia pentru o oră-două, apoi, plictisit de prostia celorlalţi colaboratori, cu care trebuia să se piardă în explicaţii, îl reîntrona. Se obişnuise cu Mxgasi, era o comoditate, un viciu, era dăunător şi indispensabil ca o ţigară.

Văzîndu-l pe micul general mototolit reinstalat la masa şefului, Phil Mathews îşi încruntă uşor ochii albaştri şi îi aduse revolverul îndărăt.

— No hard feelings, spuse el întinzîndu-i revolverul ţinut de ţeavă, sper că n-ai necaz.

— Este O.K. în ce mă priveşte, declară Mxgasi, reuşind

sa surîdă.

După ce pilotul se reîntorsese în cabină, micul general își privi șeful în ochi.

— Tocmai transmiteam ordinul de arestare al lui Samson cînd m-ați chemat la dumneavoastră. N-am mai apucat să transmit ordinul de execuție a opozanților.

Cemombe se căzni să-și ascundă oftatul de ușurare.

— Va să zică sînt în viață. Și care e situația lui Samson?

— Nimic ireparabil. Gumma l-a reținut probabil la o vilă din apropierea Capitalei.

— Aha, zise Cemombe. Deci poate fi readus imediat la aeroport, ca și cum nimic n-ar fi fost.

— Va fi greu să-i explicăm, murmură încurcat Mxgasi. Dacă dumneavoastră ați avea bunăvoința să-mi comunicați ce v-a determinat să revocați ordinele... — și lăsă privirile să-i alunece peste maldărul de ziare, căci bănuia că acolo se ascunde motivul răzgîndirii lui Cemombe.

Acesta însă avusese grijă să pună revista în geanta lui încuiată cu lăcățel.

— O să dau toate lămuririle la momentul cuvenit, zise Cemombe. Sînt rațiuni superioare de stat.

— Aha, încuviință vag Mxgasi.

— În orice caz, un motiv există, și îl voi comunica personal vicepreședintelui Samson: m-am ferit ca primirea de pe aeroport să fie transmisă la televiziune. Nu vreau ca figura vicepreședintelui sau a mea să apară în ecranul televizoarelor.

Era ceva nemaipomenit, ceva ce întrecea puterea de înțelegere a generalului siguranței mabangheze.

11.

După ce făcu turul de onoare al aeroportului, Beechcraft-ul albastru ateriză lin și se opri în dreptul covorașului roșu — „the red carpet", cum i se spunea în ceremoniile oficiale ale lumii de limbă anglo-saxonă. Scara albă era împinsă de servanții în uniformă ai aeroportului. Cordoanele fură rupte brusc de entuziasmul spontan al mulțimii — o manevră repetată cu grijă vreme de trei zile și membrii Ligii lui Cemombe, civilii în cămăși de mătase, rîzînd cu gura pînă la urechi, îi îndepărtară pe servanți și împinseră mai departe scara, bine plătiți pentru această treabă, dar aflați într-un sincer delir.

Ușa din fața avionului se deschise în mijlocul unui uragan de aclamații. În locul președintelui venerat și așteptat apăru omulețul mărunt și gras, pe care mulți nici nu-l cunoșteau. Generalul Mxgasi își pusese o uniformă nouă, neboțită pentru cel puțin cinci minute. Ținea în mînă cornetul unui uriaș difuzor Philips. Pe aeroport se făcu liniște.

— Excelența Sa președintele republicii Mabanga... — fu întrerupt de urale și nu putu să continue decît într-un tîrziu — este împotriva ieftinelor metode europene de popularizare demagogică și îi roagă pe operatorii televiziunii să înceteze imediat emisiunea!

Pentru mai multă precizie, operatorii negri fură umflați pe moment, operațiune aproape neobservată, atît de puternice erau uralele; cît despre operatorii albi, ei fură invitați în termeni amabili și imperioși să vină în sala cea mare de recepție, ca să bea un pahar cu președintele. Tam-tam-urile se dezlănțuiră brusc: atenția mulțimii fu mobilizată de un grup mare de lungani cu măști hidoase și fermecătoare, care băteau pămîntul cu picioarele lor goale și noduroase.

În interiorul avionului, Cemombe — așteptînd ca Mxiga să-i comunice că toate camerele de televiziune au fost închise — transpira: ca mai orice avion, Beechcraft-ul n-avea destulă putere pentru aerul condiționat decît atunci cînd motoarele îi erau în mers. Căldura devenise insuportabilă.

Mxgasi reveni neliniștit.

— Totul e în regulă, Excelență.

Cemombe citi în ochii lui că s-a petrecut ceva și îl trase mai deoparte.

— Iubitul nostru vicepreședinte, domnul Samson, e mort.

— Cum ai aflat? Doar nu te-ai dat jos de pe scară.

— Avem semnalele noastre. E mort.

Se priviră în ochi.

— Îți dai seama, Mxiga... — începu Cemombe.

— Da, îmi dau seama, interveni Mxiga repede. Cineva trebuie să plătească: ori eu, ori ajutorul meu Gumma. Sînt sincer îndurerat pentru Gumma.

— Dacă ar fi după merit...

Mxiga își permise luxul de a zîmbi.

— Dacă ar fi după merit, eu ar trebui să plătesc și nu el. Totuși, vă e mai comod să lucrați cu mine: mai multă

siguranță...

— Deci îl arestăm, zise Cemombe, și dăm un exemplu în fața poporului...

— Dacă tot îl arestăm, propuse timid generalul, n-ar fi bine ca la același cont să-i trecem și pe bieții deținuți de la Piccadily Circus? Mai avem timp să-i executăm.

— Nu, nu, zise repede Cemombe. N-am cum să-ți explic acum, la iuțeală, dar ține minte: principalul e să cîștigăm timp. A apărut în lume o mașină nouă, foarte periculoasă. Trebuie să cîștigăm timp, să ne asigurăm fie că arma asta secretă va încăpea în mîna noastră, fie, măcar, că nu se află în mîinile familiei Mongo. Abia pe urmă vom putea să acționăm așa cum trebuie. E tot ce pot să-ți spun.

Lumea de pe aeroport devenise nerăbdătoare: pașii dansului se repetau, uralele scădeau în intensitate, începeau să capete o intonație interogativă.

— O mașină nouă? întrebă Mxiga. O armă?

Cu un gest imperios, Cemombe îi luă difuzorul-cornet și apăru în cadrul inundat de soare al ușii.

— Frate negru, strigă el, cetățene, frate al meu de sînge, dă-mi voie să sărut pieptul tău asudat de muncitor și pămîntul stropit de sudoarea și lacrimile tale!

Vorbind și lăsîndu-se cu mare plăcere întrerupt de țipetele și aplauzele fraților negri, Cemombe privea camerele de televiziune, toate întoarse cu obiectivele în direcția opusă. Într-o pauză mai lungă, cînd uralele nu mai voiau să contenească, se răsuci spre micul general:

— Dragă Tibodeba, în loc să stai proțăpit lîngă mine, mai bine te-ai convinge că Gumma a fost arestat și mai ales — ochii lui Cemombe percheziționau neliniștiți toate colțurile aeroportului — mai ales că nu funcționează nici o cameră de televiziune.

12.

Legile blestemate ale suspansului literar și ritmul lui ne-au împiedicat să vă comunicăm cuprinsul științifico-fantastic al articolului care lovise atît de puternic imaginația și comportarea lui Cemombe.

Dar acum, cît timp președintele vorbește (cuvîntarea e destul de lungă pentru ca, sub soarele tropicelui, să cadă leșinați vreo zece cetățeni, toți negri veritabili, obișnuiți cu

căldura, dar hrăniți nu prea grozav și poate insuficient căliți pentru cuvîntări atît de lungi) avem timp berechet.

Sub titlul „Marea invenție care schimbă fața secolului", revista americană de popularizare a științei publica următorul reportaj:

„Savantul rebel" Duff Rines este autorul unei arme despre care inițiații afirmă că va schimba fața secolului.

Dl. Rines, în vîrstă de 47 de ani, a lucrat multă vreme în laboratoarele forțelor navale, de unde a plecat din cauză că nu era lăsat să-și dezvolte arma, socotită „utopică", de rază prea scurtă pentru necesitățile flotei, și — mai ales — „improductibilă și periculoasă pentru orice structură socială".

Tată a doi copii (un băiat de 17 și o fetiță de 12), dl. Duff Rines s-a angajat profesor la Institutul politehnic din Brooklyn, un institut modest, care însă a luat mare avînt în ultimii ani pe latura electronică. Poreclit „savantul rebel" din cauza certurilor avute la marină, dl. Rines — în ciuda mijloacelor relativ mai modeste care dispune laboratorul radio al institutului — a muncit vreme de șase ani în fiecare oră a timpului său liber și a izbutit pînă la urmă să-și aducă arma în stadiul realizării practice.

Dl. Rines — care de dragul acestei arme a renunțat la ocupația sa favorită din timpul liber: grădinăritul, — în special cultivarea de orhidee — a creat o carabină de proporții mai mari decît cele obișnuite, cu o țeavă de un diametru foarte apropiat de cel al armelor bazooka.

Dispozitivul și partea cea mai originală e însuși cartușul. Cu un diametru de circa două degete (motive de securitate militară ne împiedică să dăm mai multe detalii) cartușul cuprinde un aparat miniatural de radio-recepție, precum și un micro-calculator de identificare și recunoaștere.

Pentru a acționa arma, posesorul ei se postează în fața unui aparat de televiziune și îi indică victima de pe ecran. Una dintre condiții este ca, în momentul respectiv, pe ecran să existe o singură figură — în prim-plan sau plan secund, dar una singură, chiar dacă nu e suficient de clară. În clipa următoare, arma e descărcată — de preferință de pe un punct înalt, în aer liber, și în direcția de unde vine emisiunea (a turnului de televiziune) — dar funcționează cu mari șanse chiar dacă e descărcată în altă direcție.

Cu viteza uluitoare de 60 000 de mile pe secundă (aproape o treime din viteza luminii), cartușul înaintează spre sursa de emisie. Pentru a înainta cu această viteză fantastică, el nu dispune de alte surse de energie (dacă exceptăm impactul inițial al împușcării)

decît undele ultrascurte. Ghidat de ele, proiectilul miniatural ajunge pînă la turnul sau înălţimea de emisie, iar de acolo (indiferent dacă imaginea e transmisă pe cablu sau prin unde) ajunge la camera de televiziune care a luat imaginea, o ocoleşte şi explodează în însuşi „modelul" care a provocat imaginea.

Cu alte cuvinte, dacă la televiziune ni se arată chipul unui om, noi, postaţi la orice televizor de recepţie, acţionînd arma lui Rines, putem omorî acel om în mai puţin de o secundă.

Dacă sursa imaginii nu este un om viu, ci un film, cartuşul se descarcă în film.

Dacă în loc de un om i se arătă armei un obiect, cartuşul îl reperează şi explodează cu tot atîta uşurinţă. Singura condiţie este să nu existe pe ecran mai multe obiecte sau figuri asemănătoare. Nu este vorba e o deficienţă, ci de un mecanism special: inventatorul a dorit ca „torpila" sa miniaturală să izbească precis, să nu lovească din greşeală vreun om învecinat.

La o punere în comerţ a maşinii domnului Rines, ne-am putea trezi în situaţii caricaturale: orice actor comic de la televiziune, dacă e găsit lipsit de haz, ar putea fi răpus pe moment, la fel ca orice comentator, conferenţiar etc. care sînt subiectul unei emisiuni plicticoase şi care n-au avut prudenţa elementară de a se trece pe telerecording. Arbitrii de fotbal ar fi victime sigure, încă din primele minute.

Lăsînd gluma deoparte, implicaţiile aduse de arma domnului Rines pot revoluţiona faţa secolului.

Într-adevăr, cea mai importantă armă de pînă acum a secolului — arma atomică — ca şi tote celelalte (chimică, bacteriologică etc.) sînt arme care nu aleg, nu selecţionează, ucid mase mari de oameni. Aceasta este situaţia aproape tuturor armelor, dacă exceptăm cuţitul mînuit individual sau o armă vie cu ar fi dulăul căruia i se dă să miroasă vreo haină a victimei. Nici o armă nu alege. Glonţul expediat de trăgătorul de elită nu „alege" victima: el nimereşte bine numai pentru că trăgătorul a ochit bine.

Arma Rines este o armă care îşi nimereşte victima fără greş, indiferent de talentul ţintaşului. Închipuiţi-vă că pe ecranul televizorului apare o personalitate de prim rang, să zicem comandantul suprem al trupelor americane din Vietnam sau însuşi preşedintele. În mai puţin de o fracţiune de secundă, orice Lee Oswald necunoscut, chiar dacă habar n-are să ţintească, ocheşte capul imăginii de pe ecran şi, dacă şansa n-a făcut ca în mai puţin de 1/60 000 de secundă imaginea să dispară, cartuşul explodează

cu o forță apropiată de aceea a unei grenade.

Cu alte cuvinte, spre deosebire de toate armele de pînă acum, glontele televizio-teleghidat poate deschide seria unor asasinate fără greș, care să lovească în oamenii politici de toate nuanțele și orientările, de dreapta ca și de stînga, și care să pericliteze grav orice orînduire socială.

Și mai îngrijorător e faptul că ne aflăm în fața primei arme care — în cel puțin pînă în momentul de față — se bucură de impunitate. Pînă în prezent, toate atentatele din istoria omenirii au avut ca frînă naturală primejdia în care se afla atentatorul însuși. Orice armă ar fi vrut să folosească — de la cuțit, ca în cazul președintelui partidului socialist japonez, pînă la carabină ca în cazul asasinării lui Kennedy — asasinul risca să fie prins. Cartușul televizio-teleghidat permite oricărui burghez respectabil, aflat acasă în halat și papuci, oricărui copil idiot la îndemîna căruia părinții au uitat din greșeală o armă Rines, să provoace pagube ireparabile.

Iar victimele, se înțelege, vor fi în primul rînd oameni care apar cel mai des la televizor — personalități militare și politice, sportivi iluștri și actori, comentatori și chiar cîntărețe.

Se deschid perspectivele unui război original: dacă arma ar căpăta răspîndire, lupta electorală dintre partide ar exclude de la bun început televiziunea, ori s-ar limita la emisiuni filmate dinainte. Puterile lumii ar putea să-și pună reciproc la cale diferite mici „farse", iar provocatorii care caută să învenineze relațiile dintre state ar avea un teren practic nelimitat.

Invenția domnului Rines este rezultatul a șase ani de încercări și, oricît de paradoxal ar părea, al unei nereușite. Vreme de cîțiva ani, domnul Duff Rines a încercat să acomodeze o asemenea mașină la sistemul telefonic în funcțiune. Deși pare mult mai simplu să ghidezi un glonț spre numărul pe care l-ai format — ghidajul firului telefonic ar părea mult mai precis — domnul Rines a pierdut cîțiva ani de zile și n-a izbutit să realizeze o armă telefonică. La fel, au eșuat toate încercările sale de adaptare la radiofonie.

— N-am renunțat să adaptez arma mea la recunoașterea vocilor, a declarat profesorul Rines. E un lucru destul de simplu. O dată ce am reușit să asigur o funcționare pe bază de unde ultrascurte, nu mai e mult și sistemul meu va funcționa pe toate posturile de radio ultrascurte. Recunoașterea figurii — pe care o

poate efectua cartușul realizat de mine — e mult mai complicată decît recunoașterea vocii.

— Ce etape viitoare întrevedeți pentru perfecționarea mașinii dumneavoastră? l-au întrebat pe Rines trimișii revistei noastre.

— Mașina — e vorba de fapt de un calculator miniatural, un sistem de teleghidaj și telepropulsie combinat cu un detonator, dar îi spun „mașina" sau „arma" pentru simplificare — așa cum se află ea în forma ei prezentă, este într-un stadiu mai curînd experimental. Antidotul este relativ simplu: înlocuirea oricărei televiziuni pe viu prin telerecording. Stadiul superior va fi atins atunci cînd se va izbuti ca, pe baza filmului văzut, cartușul să alerge și să găsească modelul viu din viață. Cred însă că un asemenea stadiu întrece forțele mele actuale și e destul de improbabil. În ce mă privește, mă concentrez acum asupra unei mașini asemănătoare, dar mult mai simple și mai iscoditoare. Făcînd experiențe asupra simțului olfactiv la cîini, sper să construiesc în scurtă vreme un cartuș-copoi, care-și caută victimele și le nimerește pe bază de miros. Combinat cu vechiul cartuș televizioteleghidat, noul cartuș olfactiv — de dimensiuni ceva mai mari — va fi o adevărată torpilă detectiv: folosind undele de emisie ale televiziunii ca un cablu și avînd și o mică sursă proprie de energie, această torpilă își va căuta victimele cu deosebită perseverență și le va găsi cu o precizie mergînd pînă la deosebirea între ei a fraților gemeni.

— Ce dovezi aveți că arma — în forma ei prezentă — există și funcționează? Cum ați experimentat-o?

— Ca să nu experimentăm pe vieți omenești, am folosit obiecte și animale urmărite din fugă de obiectivul televizorului. O stație experimentală de televiziune a transmis, de pildă, imaginea unui vas de porțelan. De la 30 de mile depărtare, vasul a fost spart; am distrus astfel vreo patruzeci de vase. Am complicat apoi experiențele, trecînd la fotografii de oameni și la animale în fugă.

— Ați izbutit vreodată să schimbați iute fotografia și să vedeți cum reacționează arma?

— Firește că da. Am arătat pe ecranul televizorului fața unui om. Apoi, printr-un sistem automat, în aceeași fracțiune de secundă cu schimbarea fotografiei, s-a dat impuls armei să tragă. Cum însă cartușul călătorește cu mai puțin de 60 000 de mile pe secundă, pe cînd ordinul s-a transmis cu viteza undelor radio, care e și cea a luminii, adică de 186 mii mile pe oră, fotografia cea

nouă nu a mai fost împuşcată: cartuşul s-a descărcat într-un punct necunoscut, pe care nu l-am mai putut identifica.

— Ce exploatare comercială aţi dat armei dumneavoastră?

— Ar fi fost firesc s-o pun la îndemîna guvernului. Din păcate însă, am avut numeroase certuri şi neplăceri cu maşina noastră, am fost poreclit „rebelul" şi, acum cîţiva ani, am fost supus unei investigaţii foarte neplăcute de către comisia pentru cercetarea activităţilor antiamericane. Aşteptîndu-mă la noi neplăceri şi cunoscînd stilul de muncă al laboratoarelor supuse într-un fel sau altul armatei, marinei sau aviaţiei, am hotărît să-mi continui cercetările undeva in Europa, într-un laborator propriu.

— Din modest profesor universitar, aţi ajuns profesor la laboratoare proprii?

— Am căutat să fac cu maşina mea ceea ce caută orice inventator: s-o vînd, adică s-o vînd pe cît mai mulţi bani, aşa cum mă învăţase senatorul care mă ancheta la comisia antiamericană şi care îmi repeta că sîntem o societate a liberei iniţiative.

— Nu era datoria dumneavoastră de cetăţean s-o vindeţi statului american? Nu v-ar fi oferit un preţ bun?

— Nu atît de bun. Nu atît de repede. Nu cu posibilitatea pe care o am acum, de a-mi continua cercetările fără să fiu supus disciplinei militare în vreun laborator.

— Socotiţi că aţi procedat ca un patriot?

— Da, şi o să vă spun de ce. Cînd voi termina de pus la punct toată gama mea de maşini — maşini de mare precizie, care vor face din război o afacere tot atît de precisă ca poşta, vor exclude in rîndul victimelor populaţia civilă şi vor viza cu adresă absolut precisă numai oamenii ce trebuie vizaţi — atunci voi aduce statului meu un serviciu real şi mult mai mare decît dacă i-aş fi cedat acum pe loc arma mea şi mi-aş fi închis drumul cercetărilor ulterioare.

— Şi dacă nu sîntem indiscreţi, cui i-aţi vîndut prototipul maşinii dumneavoastră?

— Sînteţi indiscreţi. În orice caz, unei familii extrem de bogate.

*

Redacţia revistei noastre se simte datoare să aducă următoarele lămuriri suplimentare:

Cu o zi înainte de interviu, domnul profesor Duff Rines ne înştiinţase că e în posesia unei invenţii deosebite şi că n-o va comunica decît reporterilor noştri. Dl. Rines ne-a pus două condiţii: să nu mai informăm pe nimeni altcineva, pînă la apariţia revistei, şi să-i poată percheziţiona pe reporterii noştri.

Cunoscînd renumele profesorului Rines şi nebănuind că-i vorba de o armă cu aplicaţii militare, am acceptat aceste condiţii.

La ora şi locul stabilit de Duff Rines s-au deplasat reporterul nostru special Bernie Goldberg şi un consultant ştiinţific. După un examen amănunţit, dl. Rines s-a convins că cei doi nu poartă asupra lor vreun aparat de transmisie şi apoi a efectuat în faţa lor o serie de experienţe.

Rezultatul experienţelor este cum nu se poate mai clar: orice obiect sau fiinţă arătate pe viu la televiziune sînt găsite de mica maşină Rines şi lovite de cartuşul ei exploziv cu o viteză de 60 000 de mile pe secundă.

După spusele consultantului ştiinţific care l-a însoţit pe reporterul nostru — şi al cărui nume nu-l divulgăm, dar îl ţinem oricînd la dispoziţia autorităţilor — instalaţia prin care maşina îşi „recunoaşte" victimele este relativ simplă, fără nimic nou faţă de un computer, singura ei originalitate stînd în gradul înalt de miniaturizare. Este vorba de cel mai simplu sistem binar: instalaţia înregistrează, din cele 525 linii de lumină ale unui televizor, cîte sînt ocupate şi cîte libere: mai precis, cîte puncte de-a lungul fiecărei linii sînt luminoase şi cîte întunecate şi în ce ordine. Recunoaşterea unui chip sau a unui obiect — care la om se produce prin intuiţie — are loc în cazul maşinii printr-o evidenţă matematică de ordinul milioanelor, o combinaţie nesfîrşită de zero şi unu, punct întunecat şi punct luminat, care exclude orice greşeală.

— Singura parte realmente inovatoare a maşinii — ne-a declarat consultantul ştiinţific — este economia de combustibil, energia uriaşă pe care o împrumută de la undele ultrascurte; undele joacă rolul unui soi de „cablu" pe care maşina se ataşează ca roţile unui funicular. Nu e nimic nou în faptul că undele orientează mica maşină: noutatea stă doar în forţa motrice. Este prima oară că undele radio sînt folosite nu numai pentru comenzi, ci chiar ca sursă de energie.

Imediat ce demonstraţia s-a terminat, dl. Duff Rines a distrus în faţa trimişilor staţia experimentală de televiziune, a luat arma

cu d-sa şi s-a suit într-un mic avion Bonanza care îl aştepta.

Întorcîndu-se la maşina lor, trimişii revistei au găsit-o în pană. Au trebuit să meargă două ore pe jos, pînă la o şosea laterală unde au folosit autostopul. Abia după trei ore au putut informa telefonic F.B.I. Un inspector de serviciu, plictisit că a fost trezit, i-a trimis la plimbare, spunînd că s-a săturat de inventatorii nebuni.

Abia la cinci ore după dispariţia lui Rines, autorităţile au luat chestiunea în serios. E foarte puţin probabil să i se mai dea de urmă. Chiar presupunînd că autorităţile europene ne vor da întreg concursul, ce siguranţă putem avea că inventatorul nu s-a refugiat — cu nevasta şi cei doi copii — pe alt continent?

Rămîne deschisă mai ales următoarea problemă: CUI i-a vîndut Duff Rines maşina sa? Care este „familia extrem de bogată" pe care a pomenit-o?

Reporterul nostru, Bernie Goldberg, l-a întrebat pe şleau:

— Ce garanţii aveţi că maşina dumneavoastră nu va fi folosită în scopuri criminale?

Rines — un om mărunt, chel, cu ochi cafenii mici şi extrem de inteligenţi — a dat textual următorul răspuns:

— M-am informat bine înainte de a-mi vinde maşina. Am vrut să fiu sigur că familia în chestiune nu va folosi arma mea decît cel mult o singură dată, iar în acea unică ocazie într-un scop justificat, umanitar, care să nu contravină legilor obişnuite ale aspiraţiilor umane.

— Ceea ce spuneţi e cam nebulos, a replicat reporterul.

— Să vă dau un exemplu. La ora actuală este menţinut prin teroare în temniţă membrul scăpătat al unei familii care este dintre cele mai bogate în jumătatea sudică a Africii — prinţul Mongo. Familia — care e depozitara unui uriaş tezaur de diamante rămas de pe vremea comerţului arab cu sclavii — l-a renegat pe tînărul prinţ, prea radical pentru tradiţiile ei. Dar, după cum se ştie, viaţa lui Abdulla Mongo e în primejdie: în orice clipă, el poate fi răpus de dictatorul Mabangăi, o figură odioasă a secolului, denunţată de întreaga opinie publică mondială. Chiar dacă nu-şi iubeşte oaia neagră (sau albă? în orice caz oaia radicală), familia Mongo nu poate fi de acord cu executarea unui membru al ei. Dacă aş vinde maşina mea familiei Mongo, cu condiţia că o va folosi o singură dată, pentru lichidarea dictatorului Mabangăi, ar fi vorba oare de o nedreptate?

— Putem deci comunica cititorilor că ați vîndut invenția dumneavoastră unei familii africane?

— Nu. Am dat numai un exemplu. S-ar putea să fie vorba de o familie din Europa, Asia sau America de Sud.

— Nu cumva e vorba de o familie nord-americană? Ar fi oare imposibil să fie vorba de familia Kennedy, care la ora actuală s-ar putea să dispună de unele date diferite de cele știute pînă acum, cu privire la asasinările consecutive ale fraților Kennedy?

— V-am spus de la început că nu voi divulga cui mi-am vîndut mașina. Motivul este foarte simplu: arma mea nu numai că funcționează fără greș, dar nu există pe lume vreo posibilitate — la stadiul actual al tehnicii — de a dovedi cine anume a tras, de unde etc. Cel puțin pentru cinci ani de acum încolo, proprietarul mașinii se bucură de impunitate. Și am garanții că el va ști să folosească mașina într-un scop conform cu codul moral al omului de pe stradă.

13.

În aerul încins al Aeroportului Principal Cemombe din Kilimbadjaja, domnul James Granville, măruntul șef al unei mărunte firme britanice de import-export aflată în pragul falimentului, se freca la ochi. Îl cunoștea pe Cemombe ca pe propriul său buzunar mic de la șort dar ceea ce îi auzeau acum urechile era de necrezut. Același om, același stil oratoric, dar cu totul altă politică, întoarsă cu picioarele în sus:

— Frate negru, urla Cemombe în difuzor, eu atîta îți spun: americanul să se ferească de mine, rusul să se ferească de mine, engezul să se dea la o parte din calea mea, chinezul să stea la orezul lui, iar babele care vorbesc despre nu știu ce lume, zisă lumea a treia, să tacă mai bine, pentru că eu, Cemombe, nu mă pot lăsa numărat, fie din lumea întîi, a doua sau a douăzeci și șaptea, pentru că eu am o inimă la fel de vie ca a ta, frate negru, care bate la fel ca a ta, și ce spune ea?

— Spune că o să facem praf toți dușmanii și vînduții! îl completă la iuțeală un ascultător cu gura pînă la urechi, unul ale cărui foale pulmonare țineau loc de orice difuzor.

— Nu, urlă Cemombe în mijlocul aplauzelor, noi sîntem blînzi, noi nu facem praf pe nimeni pînă nu ne scoate din răbdări! Noi vrem pacea, mai ales pe dinăuntru!

Mabanghezul n-are alt frate mai bun decît mabanghezul! Dacă sîntem fraţi între noi, pămîntul o să fie orbit de o strălucire mai mare decît a Soarelui!

În mijlocul uralelor automate, existau cel puţin cinci sute de minţi treze, care-şi dădeau seama că se petrece ceva. Cemombe vorbea de zece minute despre bunătate, pace cu toată lumea, blîndeţe şi unitate internă: avea oare de gînd să păşească pe drumul unei amnistii?

Îl mai perpeli vreo cinci minute cu fraze generale şi obscure, după care atacă subiectul în plină viteză:

— Frate, zise el, eu şi cu tine vorbim unul cu altul ochi în ochi şi cu mîna pe inimă. Tu, fratele meu, mă întrebi: Da, Cemombe, da, domnule preşedinte, da, Jerry dragă, e frumos tot ce-mi cînţi tu acum, însă ce facem cu zecile şi sutele de oameni închişi la Piccadilly Circus şi prin alte închisori?

Pe aeroport zgomotul aclamaţiilor scăzu. Lipsiţi de instrucţiuni, cîţiva membri ai Ligii aplaudară mecanic cuvîntul închisori şi se răzgîndiră iute, privind stînjeniţi în jur.

— Iar eu, urmă Cemombe, îţi răspund: Frate mabanghez, am fost pe la prietenii mei de peste hotare şi acolo am aflat cu uimire şi ruşine, da, cu uimire şi ruşine, că eu, Cemombe, tot n-am aflat tot ce se petrece în ţara mea! Acolo, în alte ţări, mi-am dat seama, da, mi-am dat seama că în fiecare noapte mii de fraţi mabanghezi îşi spun, înainte de culcare, „ah, de-ar şti Cemombe ce se petrece la noi în sat, de-ar şti ce e la noi în oraşel!", acolo mi-am dat seama că eu nu voi putea să conduc bine această ţară decît atunci cînd mă voi îmbrăca în zdrenţele voastre şi voi colinda toate locurile travestit în cerşetor, pentru că altfel fraţii mei nu-mi spun ce se petrece în ţara pe care o prezidez, mă voi îmbrăca în cerşetor şi voi încasa toate loviturile şi voi prinde toate molimile...

— Cemombe, nu te lăsăm! începură să ţipe cîţiva bărbaţi din masa neorganizată.

— Nu-ţi dăm voie să te îmbraci în cerşetor şi să prinzi molimi!

— Părinte şi frate mare, nu te lăsăm să-ţi rişti pielea!

— Întreabă-ne pe noi şi-ţi spunem tot ce vrei!

Cemombe adoptă un aer mîhnit, se mai asigură cu o privire furişă că toate camerele de televiziune sînt închise şi urmă:

— Am aflat, indiferent pe ce cale, că sînt închişi sute

de oameni. Răspunsul meu nu poate fi decît unul singur! Răspunsul meu îl știți cu toții! Răspunsul meu îl puteți striga și voi în locul meu!...

Pauză.

Nu se auzi nici o silabă.

Răspunsul lui Cemombe era imprevizibil ca întotdeauna: nici cei mai naivi mabanghezi nu se hazardară să-l dea în locul lui.

— Răspunsul meu, răspunsul nostru, frați mabanghezi, e unul singur: Cine oare stă închis? E oare un frate? E oare un om de culoarea pielii mele? Da? Dacă da, atunci dă-i drumul! Dă-i drumul imediat!

— Cemombe, nu le da drumul! interveniră cîțiva membri ai Ligii, care aveau micile lor socoteli personale.

— Cemombe, ești prea bun!

— Ești prea mărinimos.

— Ai suflet prea mare, prea generos, de aur!

— Dă-le drumul! urlă Cemombe. Pentru că sînt frații noștri. Fratele să nu ridice mîna asupra fratelui! Asta i-am spus marelui meu prieten și colaborator, marii inimi de aur a vicepreședintelui meu, Samson Tsonga.

— Trăiască Samson Tsonga! strigară nenumărate voci.

Cemombe își spuse că principiul lui oratoric favorit — a pune ascultătorii să-i completeze cuvîntarea — nu poate funcționa bine într-o zi atît de plină de cotituri neprevăzute. Era mai potrivit să îndiguiască colaborarea lor sonoră la DA și NU: să le pună întrebări extrem de simple, la care răspunsul nu putea fi decît unanim, să nu le ceară eforturi prea mari.

— L-am întrebat pe iubitul meu colaborator și vă întreb acum pe voi și vă rog să-mi răspundeți: sîntem noi mabanghezi?

Asta era simplu.

— DAAA! urlară în același timp cîteva mii de piepturi.

— Sîntem noi răi, bezmetici, antropofagi și barbari, așa cum vor să ne prezinte propagandiștii dușmani?

— NUUU! urlară conștiincios toți plămînii de pe aeroport. Urlau și unii albi, găsind că-i mai prudent.

— Sîntem noi buni, drepți și blînzi?

Membrii cei mai lucizi al Ligii aveau unele îndoieli, dar pricepuseră și ei că mecanismul este să strigi întîi da, pe urmă nu, și iar da, și nu și da și așa mereu, la infinit:

— DAAA!

După vreo zece DA și NU, concluzia lui Cemombe

părea evidentă ca adevărul zilei, ca lumina Soarelui însuși:

— Tot ce e frate să iasă din închisoare! Fratele să nu ridice mîna asupra fratelui! Dar fratele meu Samson...

— Trăiască Samson!

— ... răposatul meu frate Samson s-a opus.

Pe aeroport se înstăpîni din nou o liniște adîncă. Era vorba de sînge, de evenimente, de cotituri. Un rătăcit mai strigă o dată „Trăiască Samson!" și imediat înlemni.

— S-a opus, deși l-am rugat: Frate Samson, o să ne pară rău la amîndoi! Fii atent, Samsoane, ce faci!

— Jos Samson! se hazardă timid o voce.

— Fii atent, urmă Cemombe, dar regretatul meu Samson mă iubea prea mult...

— Trăiască amintirea lui Samson! strigă un membru superior al Ligii, avînd convingerea că de data asta a nimerit-o bine.

— Aflînd deci de numeroasele întemnițări, l-am rugat pe Samson Tsonga să dea drumul din închisori tuturor mabanghezilor adevărați. Iar el mi-a spus: Frate Cemombe, ăștia vor să facă o bandă, o să-i spună partid, atunci cînd toată strălucirea sufletului mabanghez s-a adunat în marea și sfînta noastră Ligă anticomunistă. Iar eu i-am răspuns: n-au decît!

Un corespondent american își scuipă țigara și se repezi spre boxa telefonică. După zece pași se răzgîndi: pînă nu-l vede pe Cemombe dînd drumul întemnițaților, e mai sigur să nu transmită: cine știe ce efect oratoric mai scoate și anulează tot ce-a spus pînă atunci.

— Să vină afară din întunericul celulei la lumina soarelui, urmă Cemombe, și să pună scopurile lor întunecate, pregătite în laboratoarele Moscovei și Pekingului, lîngă scopurile noastre blînde, înțelepte, izvorîte din datinile și sufletul mare al mabanghezului, fiul unui popor ce n-are seamăn pe lume și care a uluit universul!

De data asta se alarmă și Mary-Lou, cît nu se pricepea ea la politică. Dacă Jerry voia să legalizeze partidul radical — partid bănuit de marxism, mă rog tot un fel de comuniști, din aceia care vor să naționalizeze totul, femeile și mai ales minele — atunci acțiunile R.A.A.-ului și în general toate investițiile străine scădeau brusc. Dar Jerry era deștept, probabil că n-avea încotro, se întîmplase ceva: vedea ea asta de pe figura lui. Era blînd, intonațiile lui erau unse cu miere, era alt bărbat decît cel ce plecase de lîngă

ea, cu totul îmbunat, și Mary-Lou se întreba alarmată dacă nu cumva îl lovise vreo boală sau, și mai rău, dacă nu-l convertise vreuna din sectele religioase ce mișunau pe pămîntul african mai dese decît microbii.

— Samson a greșit, striga Cemombe, dar a greșit pentru că mă iubea! Samson a fost un mare om!

Pe scurt — pentru că, din fericire, nu sîntem supușii statului Mabanga și nu sîntem obligați să ascultăm cuvîntările interminabile ale blîndului Jerry — multiplul președinte își informă supușii că răposatul vicepremier încercase , în lipsa lui, să-i execute pe opoziționiști, în special pe prințul Mongo — dar asta numai din loialitate față de el, Cemombe! — dar că adjunctul siguranței statului, generalul Jonathan Gumma, încercînd să-l convingă că trebuie evitată vărsarea de sînge, îl împușcase niței, din greșeală — dar asta numai din loialitate pentru ordinele pașnice ale lui, ale lui Cemombe...

— La moarte cu Gumma! trecură imediat la inițiativă cîțiva membrii ai Ligii.

— Cemombe tăcu, apoi — în mijlocul țipetelor care cereau cu o intensitate nemaipomenită moartea lui Gumma — făcu un gest cum nu se mai pomenise în Mabanga și poate nici pe întregul continent african: acolo în capul scărilor care duceau la avion, își scoase pălăria de pai alb cu bandă albastră, își plecă fruntea cu tîmple albe și, în văzul mulțimii, începu să plîngă.

În pauza de uluire ce urmă, se auzi o împușcătură.

14.

Cemombe privi uluit în jur, ștergîndu-și lacrimile.

La spatele lui, în ușa avionului, băgîndu-și revolverul la loc în teacă, generalul Mxiga surîse cu un aer jenat, luă un al doilea difuzor și strigă:

— Excelența Sa domnul președinte Jeremiah Cemombe a rugat ca această ceremonie să nu fie transmisă la televiziune.

De la locul înalt unde se afla — pe o platformă de lemn — un negru ajutor de operator, strîngîndu-și cu dreapta mîna stîngă împușcată, țipă cît putea de tare:

— Vă rog să mă scuzați, n-am fost atent. Camera nu funcționează. O învîrteam numai așa, voiam să învăț meseria în lipsa șefului, scuzele mele...

— Nu face nimic, dragul meu, strigă blînd Mxiga. Du-te

la cortul ăla de colo, să te panseze.

După micul incident, lui Cemombe îi venea greu să-şi reînceapă plînsul. Oricum, benzedrina făcuse minuni: îi excitase nu numai mintea, ci şi sentimentele: se simţea bun, sincer bun.

— Frate mabanghez, spuse el plecîndu-şi din nou fruntea şi refăcînd poziţiea în care îl găsiseră lacrimile, de ce să ceri mereu moartea? N-a curs destul sînge? Generalul Jonathan Gumma va fi judecat în mod civilizat, va fi pedepsit: dar să ne străduim să nu mai irosim vieţi omeneşti! Destui dintre noi au pierit sub gloanţele regimului colonial: Anglia regretă azi acest trecut, ne-a acordat independenţa, nu mai are rost să răscolim trecutul şi nu mai are rost să vărsăm sînge... Calea noastră este calea legii, calea democraţiei, calea păcii, calea omeniei, calea opusă forţei, calea proceselor cu maximum de dovezi şi minimum de ingerinţe, cu minimum de complicaţii şi maximum de clemenţă...

Majoritatea auditorului nu ştia ce înseamnă ingerinţe, iar clemenţă, după bănuielile unora, era un fel de cleşte pentru stors mărturisiri.

— Trăiască procesul lui Gumma! se auzi un ţipăt stingher, dar Cemombe nu-l luă în seamă şi coborî încet treptele din dreptul avionului.

Sub soarele arzător, îşi aruncă pălăria în mulţime (disputa pentru păstrarea suvenirului nu făcu decît trei victime, răni cu totul superficiale), îmbrăţişă pe unul din dansatorii postaţi în faţa avionului, bătu scurt cîteva măsuri de tam-tam, apoi dezlănţui marea ceremonie a săruturilor: nu le mai doza pe grade, îi săruta pe toţi de cîte trei ori, pe amîndoi obrajii şi, pe lîngă copilul pregătit special şi dezinfectat de trei ori în vederea acestui eveniment, mai sărută, dincolo de program, încă trei.

A venit vremea să spunem, spre sfîrşitul acestei povestiri (dacă cititorul nu cumva a dedus asta prin propriile sale forţe de raţionament), a venit vremea să precizăm că Cemombe era mult mai puţin iubit decît s-ar fi putut crede din urmărirea ceremoniilor oficiale. Oricît de primitivi i-ar fi crezut pe supuşii săi, aceştia ştiau două sau trei fapte simple: că trăiesc într-o sărăcie la fel de mare ca pe vremea englezilor, că orişicine crîcneşte dă de bucluc şi că e imposibil ca toată Africa să fie plină de bandiţi şi de ţări trădătoare şi ca numai politica părintelui Cemombe să fie neprihănită, mai presus de cea a întregii lumi. Toate

astea mabanghezii le știau, sau măcar le simțeau, dar gîndeau că n-au ce face.

Însă, în ziua acelei veniri la aeroport, Cemombe a fost un om cu adevărat iubit.

A fost iubit cu sinceritate.

S-a suit la tribuna oficială și — la cererea mulțimii, pentru prim oară în decursul unei ceremonii de stat — a cîntat la banjo.

Tot aeroportul a intrat în delir și cîțiva oameni au început să-și rupă hainele de pe ei în momentul cînd președintele — cedînd insistențelor mulțimii și aruncînd ochiade spre baldachinul în care se afla alba doamnă Cemombe — a început să cînte (voce, banjo și smuciri de șale) „Hello, Mary-Lou!"

Dar, ca de obicei, instigatorii și-au găsit să strice ziua. Cîteva voci au lansat o idee, reluată apoi în cor:

— Părinte, adu-i aici pe cei închiși la Piccailly! Să-i vedem și noi, să vedem împăcarea, să vedem cum le dai drumul!

Îngrijorat, generalul Mxiga s-a apropiat de președinte și arătînd cu degetul spre banjo — ca gloata să creadă că era vorba de muzică — a acoperit microfonul cu palma stîngă și a șoptit:

— Ce facem, Sir? Le dăm drumul? Ar fi imprudent: va fi pe urmă foarte greu să-i mai găsim ca să-i băgăm la loc.

— Fără discuție, a răspuns Cemombe zîmbind larg, ca și cînd ar fi fost vorba de un cîntec. Ți-am spus: e vorba numai să cîștigăm timp, pînă îmi adun informații despre o armă nouă.

— Dacă mi-ați spune despre ce e vorba, serviciile noastre...

Cemombe îi întoarse spatele. Nu voia ca generalul să cunoască singurul lucru de pe lume de care se temea... Vor trece cîteva zile, va avea timp să verifice, va constata probabil că fusese vreo exagerare gazetărească, iar dacă faptul e exact, dacă mașina aceea a încăput în mîinile familiei Mongo, se va face luntre și punte să se aibă bine cu membrii-cheie ai familiei, pînă are mașina sub controlul său personal.

— Sir, îi șoptește Mxiga la ureche, ce facem? Cererile devine insistente.

— Cemombe își desface brusc brațele și din aceeași mișcare îi dă banjo-ul. Generalul îl ia încurcat și îl predă unui aghiotant.

— Frate negru! ţipă Cemombe în microfon. Mi-ai cerut să-ţi spun adevărul, şi ţi l-am spus. Mi-ai cerut să cînt, şi am cîntat. Mi-ai cerut să-l dau pe Gumma în mîinile justiţiei şi l-am dat. Acum îmi ceri să-i eliberez pe opoziţionişti, şi o să-i eliberez!

O explozie de urale salută ştirea.

— Şi ştii de ce o să le dau drumul?

— Pentru că eşti mare!

— Pentru că eşti bun!

— Pentru că eşti curajos!

Cemombe înlătură cu dosul mîinii o jumătate de duzină de explicaţii subtile şi spune hotărît:

— O să le dau drumul din motive politice. Ce spun calomniatorii mei din străinătate?

— Mint!

— Linişte, zice Cemombe. Ei spun că eu, Cemombe, aş avea nevoie de opoziţie ca să am pe cine da vina. Dacă berea se scumpeşte, opoziţia e de vină, că ne-a făcut greutăţi. Dacă recolta a fost slabă, radicalii sînt de vină.

— Ei sînt de vină! ţipă un partizan aprins.

Cemombe ignoră întreruperea.

— Dar eu, Cemombe, n-am nevoie de ţapi ispăşitori! Eu sînt un om politic! Eu îmi dau seama! Cînd lucrurile merg prost, sînt unii care cred: ei, dacă în locul lui Cemombe ar fi radicalii, berea nu s-ar fi scumpit!

— Jos radicalii! începură să ţipe partizanii Ligii.

— Nu le da drumul, Cemombe, te rugăm noi, nu le da drumul!

— Ba o să le dau drumul! strigă Cemombe. Chiar voi m-aţi rugat adineauri. O să le dau!

— Ba nu le da!

Cotind mulţimea spre starea de amestec şi nehotărîre pe care şi-o dorise, Cemombe privi ceasul Paul Garnier extraplat de pe mîna sa dreaptă (brăţară de aur şi o piatră preţioasă pe locul orei 12):

— La ora asta poate e prea tîrziu să le dăm drumul. Să terminăm o dată cu graba, cu vărsările de sînge pripite; cu graţierile nechibzuite! Eu nu pot porunci justiţiei! Eu nu sînt decît preşedinte într-un aparat vast şi democratic! Eu voi propune eliberarea lor, iar aparatul de justiţie, treptat-treptat, pe căile legale, va face formele necesare!

Mxiga oftă uşurat şi îşi şterse sudoarea de pe ceafă. Un semn scurt al mîinii sale drepte, şi găliganii cu căşti albe începură să croiască în dreapta şi în stînga, cu mici

bastonașe de cauciuc, pe admiratorii entuziaști ai lui Cemombe, pentru a-i deschide drum președintelui în persoană.

Ofițerii companiei de onoare, părăsită fără a fi fost trecută în revistă, se priveau uluiți.

La brațul președintelui, ametită mai mult de evenimente decît de gin, doamna Mary-Lou se întreba în cît timp va reuși să afle ce s-a întîmplat cu soțul ei și de unde-i vine bunătatea.

Fusese o zi de neuitat, și care n-avea să se repete.

15.

Între Kilimbadjaja și locul unde se încheie povestirea noastră este o distanță de 7 534 de mile pe calea aerului sau, dacă doriți un echivalent ceva mai european, peste 12 300 de kilometri.

Era o noapte amărîtă de toamnă, una din nopțile care te fac să te gîndești la cîinii fără adăpost. Cînd în Mabanga e „anotimpul sinuciderii", octombrie, luna cea mai călduroasă a anului, luna cînd europenii exasperați așteaptă căderea dezrobitoare a ploilor și pînă și negrilor le vine să-și ia lumea în cap de arșiță, la New York — cetate severă a muncii, fumurie și înfumurată, în care zona distractivă a Broadway-ului e mai curînd o oază de fantezie într-un oraș de oameni ocupați și încordați — East River-ul, marele fluviu ce desparte Manhattan de Brooklyn e învăluit de cețuri.

Pe un „ferry", unul din acele bacuri cu abur uitate de lume și sortite unei rapide dispariții, rămase fără mare clientelă de cînd au apărut marile poduri peste fluviu, doi tineri stăteau într-o poziție nepermisă, cu îndărăturile solid proptite pe podea și cu picioarele spînzurate în aer deasupra fluviului răcoros.

— Și ce-o să faci acum? întreba cel mai mărunt dintre ei.

Celălalt, un atlet blond cu falcă pătrată și nas lățăreț care păstra urmele unor meciuri de box, dădu din umeri

— Oi găsi eu...

— Dacă vrei, am niște hîrtioare verzi...

— Fugi de aici, păstrează-ți dolarii, tu ai copii! Eu măcar nu-s căsătorit. Plec un an-doi, pînă trece furia bătrînului Floyd.

— Eu tot nu înțeleg de ce a așteptat Floyd o lună pînă să te concedieze.

— Ți-am spus, nu-l lăsa F.B.I.-ul. Eram sub anchetă, dar n-aveau motiv să mă aresteze. Dacă Floyd mă concedia, aș fi plecat. Ei însă voiau să mă ancheteze: îi știi pe ăștia, le intrase în cap ideea că există un profesor Rines sau că, în orice caz, există pe undeva un proiect, că altfel nu mi-ar fi venit ideea.

Celălalt începu să rîdă, deși era necăjit:

— Nu-mi vine să cred. Au și ei oameni cu carte, nu pot să creadă așa, orice...

Privirile atletului blond părăsiră brusc peisajul apei.

— Ești copil! Eu cunosc mai bine negoțul ăsta! A existat un oarecare Adamski, un american obișnuit, ca tine sau ca mine, numai că i-a venit o toană, a descris întîlnirea lui cu echipajul unei farfurii zburătoare. Era autor științifico-fantastic. A reprodus în cartea lui și o fotografie de venusian: a murit sărac, în condiții ciudate, ca să nu zic fantastice, dar — și aici începe partea fantastică — a fost înmormîntat cu onoruri militare la Arlington, chiar la Arlington, unde n-au loc decît mărimile de prim rang...

— Kennedy sînt înmormîntați tot la Arlington, nu?

— Da, confirmă scurt atletul, dînd de înțeles că nu vrea să mai audă numele de Kennedy.

Se lăsau legănați de mersul domol al ferry-boat-ului, iar atletul, bine dispus — sau vrînd să se arate bine dispus — începu să fredoneze încet un blues negru.

— Și ia spune, Bernie — reluă bărbatul mai mărunt ce-ți veni așa, din senin?

Atletul blond își ridică gulerul raglanului — îl pătrunsese răcoarea apei și era în capul gol, venise pînă alci cu mașina.

— De ce taci, Bernie? Mie poți să-mi spui. Ce ți-a venit?

Blondul încetă să cînte, încercă să fluiere, apoi se plictisi și de sportul acesta.

— Mi-e scîrbă, spuse el, înțelegi, Mike? mi-e scîrbă!

— La ce te referi? întrebă iute măruntul. La afacerea Kennedy, nu?

Blondul nu răspunse.

— Ai vrut să-l sperii... ai vrut să sperii pe cineva?

Blondul tăcu.

— Ai vrut să-l sperii pe el? întrebă Mike. Crezi că el e asasinul? Vreau să spun, crezi că el a montat toată

afacerea?

— Nu contează ce cred eu, răspunse Bernie. Chestia nu se limitează la un singur om. Sînt mai mulți.

— Dar dovezi n-ai.

— N-am, recunoscu Bernie. Așa lucrează ăștia. Curăță toate dovezile. O să rămînă o vorbă, în toată lumea: „Ca-n Texas!"

Mike scoase un pachet mare de țigări „șapte minute" (erau numite așa din cauza lungimii, care le asigura durata mare de funcționare). Bernie își aprinse țigara la adăpostului raglanului; ca și cînd i-ar fi venit subit cheful de vorbă, se descărcă dintr-odată:

— Eram în tipografie și mă plictiseam. Noi avem — vreau să zic aveam, că eu nu mai sînt acolo — aveam o tipografie veche, cu linotipuri. M-am așezat de-a dreptul la linotip. Am tras-o dintr-odată: îmi zburau degetele, am bătut fără pauză și fără greșeală. I-am dat maistrului plumbul și i-am spus: „Scoți reportajul meu și bagi în loc reportajul ăsta!" S-a uitat la mine mirat: „Șeful știe?" „Sigur că știe! Nu vezi că e o bombă? Ți-am dat-o în ultima clipă, ca să nu afle alții!" E obișnuit cu mine, știe că orice material aș scrie, tot bombă îl numesc: nici n-a mai citit, a vîrît toată salata în revistă. Ca ilustrații am băgat cinci ecrane de televiziune pe care se aflau — singuri și în prim-plan — Frank Sinatra, Johnson, șeful teroriștilor de la „Black Power", Connie Francis și guvernatorul Ronald Reagan. În loc de explicație, o simplă întrebare: „Cine vine la rînd?"

— Știu, oftă Mike, am văzut. Și credeai că o să se sperie de atîta lucru? N-are toți specialiștii în mînă?

— Am sperat că ziarele de prînz — revista urma să apară dimineața — o să reia bomba. Măcar cu semn de întrebare! Sînt vulpi prea bătrîne să creadă, dar m-am gîndit că o să-i momească măcar senzaționalul: măcar o să se întrebe, în pagina întîi, dacă nu cumva un reporteraș a născocit o nouă „farfurie" super-zburătoare. Cînd colo, efectul a fost de o mie de ori mai mare. Nici un ziar n-a publicat nici o silabă: la opt dimineața m-au luat din pat doi gealați politicoși. Mestecau gumă perfect sincronizați, tăcuți, politicoși și eficienți: n-au avut liniște pînă nu m-au adus în fața lui Floyd. Bătrînul era cu spume la gură. Urla mereu că sînt concediat și gealații începeau iar să întrebe de unde a pornit ideea și dacă nu există vreun grăunte real.

Lăsară ferry-ul să se scurgă în tăcere pe apele întunecate, vreo cincizeci de metri. Sirena sună surd, cum suna de mult, de la naștere. Mike, pătruns de răcoare, se ridică și intră în mașina de alături, un Ford station wagon, vechi de vreo trei ani. Fără vreun cuvînt, Bernie se sculă și el și se instală în locul șoferului: avea scaunul mult retras, ca să-i încapă statura masivă și picioarele lungi, care contribuiau simțitor la cei 1,92 metri înălțime.

Mașina se strecură cu siguranță deplină pînă în stradă și o porni pe străzile „dormitorului", cum era poreclit Brooklyn-ul. Mike brunetul își urmărea prietenul cum conduce: din cînd în cînd apăsa și el, inutil, în podeaua mașinii, simțind nevoia unei frîne.

— Bernie, zise el într-un tîrziu, ai făcut o prostie. Nu vreau să te mai amărăsc și eu acum dar măcar să știi pentru altădată. Ei au totul. Au și averi, au și dreptate. Istoria se scrie cum vor ei. Experții tot ai lor sînt. Așa a fost și așa o să fie. Nu știu dacă el a pus la cale crima aceea sau nu. Dar pentru un mărunțel ca tine, nu l-a durut capul nici măcar de cinci minute. Revista ta idioată cred că nici n-a ajuns în mîinile lui. S-au strîns cîțiva experți, s-au sfătuit rapid și au văzut că-i o barbă, că nici nu merită să-l înștiințeze. Dar, ia spune, chestia aia cu Africa — Bongo sau Mingo — ce ți-a venit s-o pui?

— Mongo, îl corectă Bernie cu un zîmbet. În același număr exista un articol despre viitorul științei în Africa. Era pomenită acolo și situația din Mabanga, o întreagă încurcătură de mațe, cu sute de morți și un dictator idiot. Mongo e o familie din opoziție. Zicea că vor încerca în curînd să-i facă seama unui satrap local, nu mai țin minte care, un fel de Chombe.

Nevrînd să-și încarce scrumiera mașinii, aruncă țigara cu dexteritate pe fereastră. Începu să rîdă.

— Culmea e că ai noștri au luat ideea în serios. Au început să-și pună savanții la lucru. Au mers pînă acolo, încît mi-au promis și mie un premiu, dacă le dau vreo soluție tehnică.

Mike, care fumase mai încet, aruncă și el mucul:

— Păi vezi, Bernie? Din toată ideea ta s-a ales un folos tot pentru ei. Tu ești fără slujbă, iar ei, mîine, cine știe, o să aibă la dispoziție o armă nouă.

Bernie frînă brusc — erau la un stop — și mîinile sale părăsiră volanul. Îl apucă pe celălalt de rever și ochii verzi îi sticliră de mînie.

— Bine, Mike, ai dreptate! Am făcut o prostie! Dar n-o să-mi scoți din cap că trebuia să fac ceva! A existat o crimă. Se mai produc crime. Trebuia să acționez. Chit că o să vină pe urmă o sută de experți să-l liniștească și să-i explice că n-a fost nimic. Să-l doară capul din cauza unui mărunt ca mine, dacă nu cinci minute, atunci măcar un minut, dacă nu pe el, măcar pe altul. Poți să știi? Trebuia să fac ceva.

Mike tăcu. Stopul trecuse pe verde. Bernie smuci mașina înainte și nu mai vorbi pînă la stopul următor.

— E o senzație, spuse el, o presimțire, dacă vrei, o superstiție, o prejudecată, spune-i cum vrei, dar asta e: simt că un fapt, chiar greșit, chiar ilogic, dacă izvorăște dintr-o nevoie, dintr-o... în sfîrșit nu se pierde în gol. Ceva, undeva rămîne.

Stopul trecu pe verde și mașina se pierdu în aglomerația orașului.

RAY BRADBURY

Un **enthousiasmos** *cu totul special nu numai că salvează scrisul lui Bradbury de la kitsch-ul patetic, pe buza căruia se clatină uneori, dar îl și duce spre înălțimi greu accesibile. Nimic din rigoarea speculațiilor unor Asimov, Clarke, Larry Niven, Hal Clement și alți corifei ai hard-SF-ului, nu se regăsește la el. În lumile lui Bradbury, care seamănă adesea cu micul orășel Waukegan din Illinois, unde s-a născut scriitorul, totul e posibil, legile fizicii și chiar cele ale logicii fiind ignorate. E prezentă, în schimb, o impecabilă logică a poeziei, a mișcării sentimentelor, o continuă presimțire a Timpului care curge, a Frumuseții care moare. „Cosașul" e o capodoperă care demonstrează că și cu asemenea fragile unelte se poate ajunge pe crestele literaturii imaginarului.*

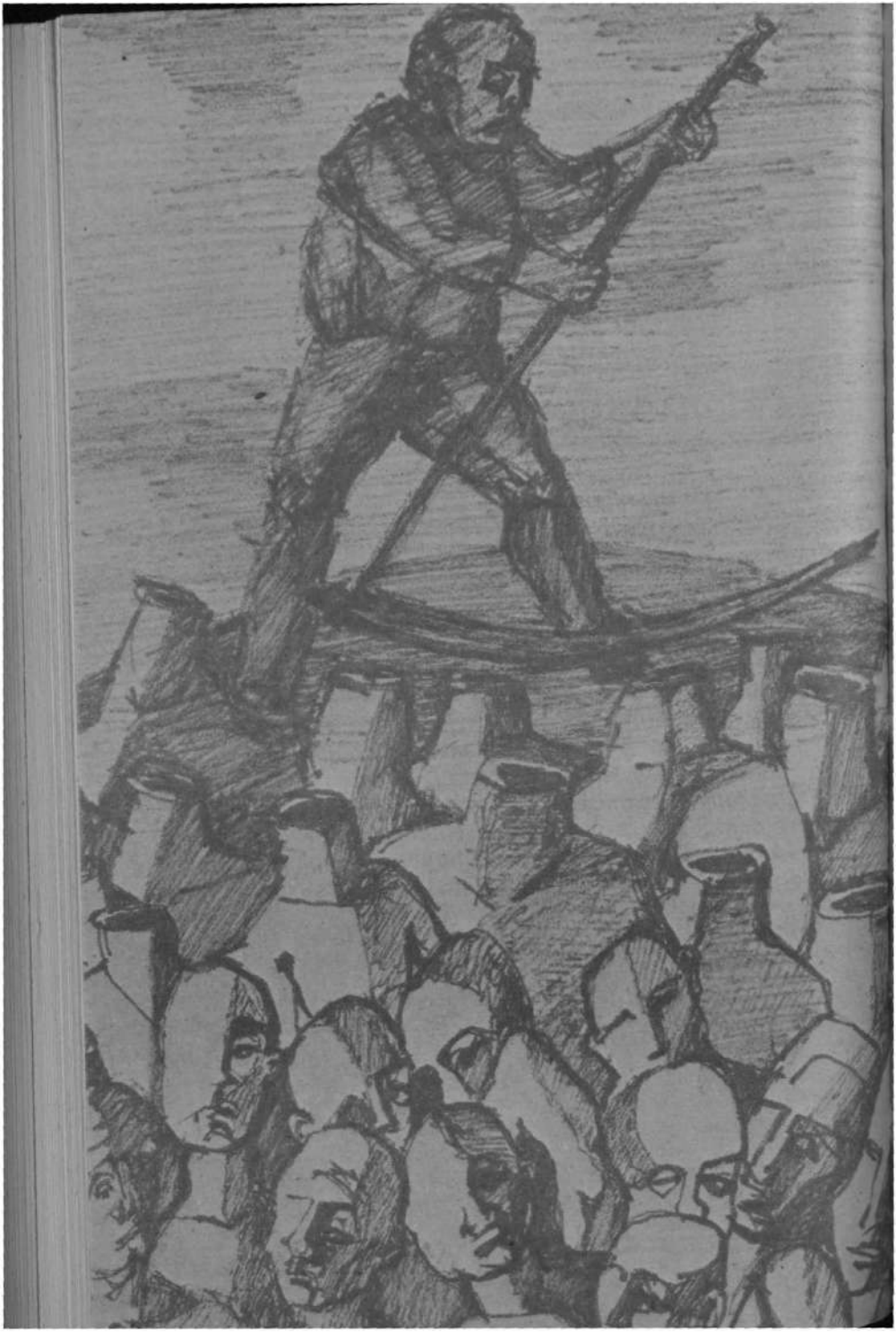

COSAŞUL

Drumul se termina dintr-o dată. Se lăsa în vale ca un drum obişnuit, printre povîrnişurile pietroase şi sterpe, printre stejarii aprinşi de toamnă, străbătînd apoi un lan mare de grîu, stingher în mijlocul sălbăticiei. Ajungea pînă în apropierea căsuţei albe care străjuia lanul şi pe urmă pur şi simplu dispărea, ca şi cum nu mai era nevoie de el.

Faptul nu avea prea mare însemnătate, pentru că tocmai se dusese şi ultimul strop de benzină. Drew Erickson frînă bătrîna maşină în dreptul unui stîlp şi rămase tăcut, privindu-şi fix mîinile mari şi aspre de fermier.

Fără să se mişte din locul în care zăcea, Molly spuse:

— Trebuie că am ales drumul greşit la răscrucea aia.

Drew dădu din cap.

Aproape la fel de albe ca faţa erau buzele lui Molly, singurul lucru uscat pe pielea brobonită de sudoare. Vocea îi era plată, inexpresivă.

— Drew, spuse ea, Drew, ce-o să facem acum?

Drew continuă să-şi privească mîinile. Mîini de fermier, mîini din care ferma dispăruse ca suflată de vîntul uscat şi flămînd, niciodată sătul de pămînt roditor.

Pe bancheta din spate copiii se treziră şi ieşiră din culcuşul de boarfe şi aşternuturi prăfuite. Ţîndu-şi capetele peste, spătar, începură:

— De ce ne-am oprit, Tata? Mergem acum să mîncăm, Tata? Tata, ne e foame tare. Putem să mîncăm acum, Tata?

Drew închise ochii. Îi făcea rău să-şi vadă mîinile.

Degetele lui Molly îi atinseră încheietura. Foarte uşor, abia simţit.

— Drew, poate ne-or da ceva de mîncare cei din casa de colo?

Gura îi era încercuită de o dîră albă.

— Milogeală, spuse aspru bărbatul. Nici unul de-ai noştri nu s-a milogit pînă acum. Şi nici unul n-o să facă asta vreodată.

Mîna lui Molly îl strînse de încheietură. Se întoarse şi-i văzu ochii. Văzu şi ochii lui Susie şi ai micului Drew, privindu-l întrebători. Încet, încrîncenarea care-i ţinea spatele şi gîtul drepte se duse. Trăsăturile i se muiară, faţa îi era acum goală şi amorfă ca un lucru bătucit prea mult şi prea tare. Coborî din maşină şi o luă pe cărăruie, spre casă. Avea un mers nesigur, de om căruia îi e rău sau nu vede bine.

Uşa era deschisă. Drew ciocăni de trei ori. Înăuntru nu era decît tăcerea şi o draperie albă, ondulînd în aerul stătut şi fierbinte.

Ştiuse încă înainte de a intra. Ştiuse că în casă era moartea.

Tăcerea din jur era tăcerea ei.

Trecu prin sufrageria mică şi curată, pe urmă ieşi într-un hol îngust. Nu se mai gîndea la nimic. Se gîndise prea destul. Acum se ducea spre bucătărie, de-a dreptul şi fără să întrebe, ca un animal.

Privi apoi printr-o uşă deschisă şi zări mortul.

Era bătrîn şi zăcea întins pe un pat alb şi curat. Nu murise de prea mult timp; oricum, nu de atît cît să i se şteargă ultima liniştită şi împăcată privire. Trebuie să fi ştiut că trage să moară, avusese timp să-şi pună hainele de îngropăciune — un costum negru, vechi, curăţat şi periat, cămaşă albă, curată, cravată neagră. De zidul de lîngă pat era rezemată o coasă. În mîini, bătrînul ţinea o tulpină de grîu, încă proaspătă. Grîu copt, cu spicul auriu şi încărcat.

Drew intră în dormitor umblînd cu grijă. Simţi că i se face frig. Îşi scoase pălăria prăfuită şi cu fundul spart şi se opri lîngă pat, cu privirea în pămînt.

Hîrtia era aşezată la vedere, pe perna de sub capul bătrînului. Era acolo ca să fie citită. Vreo dorinţă cu privire la înmormîntare, poate, sau un mesaj pentru o rudă. Drew se încruntă asupra cuvintelor, murmurîndu-le cu buzele-i palide şi uscate.

Celui ce stă lîngă patul în care eu zac mort: Fiind cu mintea întreagă şi singur pe lume, precum mi-a fost sortit, eu, John Buhr, încredinţez şi las prin testament această

fermă, cu toate acareturile ei, omului ce va să vină. Numele și obîrșia lui n-au nici o însemnătate, oricare ar fi ele. A lui e ferma și al lui grîul; a lui coasa și slujba hotărîtă ei. Nestînjenit să și le însușească, fără să întrebe și fără să uite, că eu, John Buhr, sînt doar cel ce dă nu cel ce hărăzește. Am scris și pecetluiesc cele de mai sus, în cea de-a treia zi a lui aprilie, 1938.

Semnat John Buhr. **Kyrie eléison!.***

Drew se întoarse în sufragerie și deschise ușa din față:

— Molly, vino înăuntru. Copii, voi rămîneți în mașină.

Molly intră și el o duse în dormitor. Se uită la testament, la coasă, la lanul de grîu unduind în vîntul fierbinte de dincolo de fereastră. Fața albă i se aspri, își mușcă buzele și il apucă strîns pe Drew:

— E prea frumos ca să fie adevărat. Trebuie să fie o șmecherie la mijloc.

— Norocul nostru se schimbă, asta-i tot, zise Drew. O, să avem de lucru, de mîncare și ceva deasupra capetelor care să oprească ploaia.

Puse mîna pe coasă. Sclipea ca o semilună. Pe lamă erau gravate cuvinte: CINE MĂ MÎNUIEȘTE, LUMEA ORÎNDUIEȘTE.

Nu însemnau prea mult pentru el, în clipa aceea.

— Drew, zise Molly privind cu atenție mîinile încleștate ale bătrînului, de ce-o fi strîngînd așa de tare între degete tulpina asta de grîu?

Chiar atunci tăcerea grea fu spartă de zgomotul copiilor care se cățărau în tindă.

Molly simți că i se taie respirația.

Se instalară în casă. Pe bătrîn îl îngropară pe un deal, rostind cîteva cuvinte pentru odihna sufletului, apoi coborîră și făcură curățenie prin casă, descărcară lucrurile din mașină și mîncară ceva, pentru că acum aveau hrană, era destulă în bucătărie. Trei zile n-au făcut altceva decît să aranjeze casa, să privească pămînturile și să stea tolăniți în paturile moi, uitîndu-se unul la celălalt, uimiți de ceea ce se întîmpla cu ei. Stomacurile lor erau acum pline și se găsea chiar și cîte o țigară pe care Drew să o fumeze seara.

În spatele casei era un grajd mic și în grajd un taur și trei vaci; mai era și o pivniță sub niște copaci stufoși care

* *Kyrie eléison! - Doamne miluiește! (în limba greacă).*

ţineau răcoare. Înăuntru se lăfăiau hălci mari de carne de vită, de porc şi de oaie, destul pentru a hrăni un an, doi, poate trei, o familie de cinci ori cît a lor. Tot acolo se aflau un putinei şi o ladă de brînză şi vase mari, de metal, pentru lapte.

În dimineaţa celei de-a patra zile, Drew Erickson stătea în pat, uitîndu-se la coasă şi spunîndu-şi că e timpul să înceapă munca, pentru că erau destule grîne coapte în lanul cel mare; le văzuse cu ochii lui şi nu mai voia să trîndăvească. Trei zile de odihnă sînt de-ajuns pentru orice bărbat. Aşa că se sculă o dată cu prima boare proaspătă a zorilor, luă coasa şi pătrunse în lan. O ridică şi apoi o năpusti peste tulpini.

Era un lan cu adevărat mare prea mare pentru un singur om şi totuşi un om singur îl avusese în grijă.

La sfîrşitul primei zile de muncă, se întoarse cu coasa pe umăr şi cu o expresie de mirare întipărită pe faţă. Grîul ăsta era de un soi cum nu mai văzuse niciodată. Se cocea numai în mănunchiuri răzleţe, răspîndite printre cele încă verzi. Grîul obişnuit n-ar fi putut face asta. Nu-i spuse lui Molly. Nu-i spuse nici alte lucruri în legătură cu ogorul. Cum ar fi de pildă că grîul putrezea în cîteva ore după ce-l culca la pămînt. Nici pe asta nu putea s-o facă vreun soi de grîu. Prea îngrijorat însă nu era, la urma urmei aveau mîncare din belşug.

În dimineaţa următoare, grîul pe care îl lăsase retezat, putrezind, renăscuse în lăstare verzi, cu rădăcinile micuţe.

Drew Erickson îşi frecă bărbia, mirîndu-se ce şi de ce şi cum acţiona în felul acesta şi cam ce folos ar avea el — că de vîndut nu putea să-l vîndă. În aceeaşi zi făcu un drum pînă pe dealul unde îl înmormîntaseră pe moşneag, mînat de speranţa tulbure că s-ar putea să-i vină vreo idee în privinţa lanului de grîu.

Privind în vale văzu cît de mult pămînt stăpînea.

Ogorul se întindea trei mile în direcţia munţilor şi era lat cam de doi acri, părţi din el fiind abia încolţite, altele aurii, altele verzi, altele proaspăt cosite de mîna lui. Bătrînul n-avea nimic de spus despre toate astea; faţa îi era acoperită de noroi şi pietre. În jurul mormîntului domneau soarele şi vîntul şi tăcerea. Aşa că Drew coborî şi se apucă din nou să mînuiască coasa, curios şi oarecum încîntat, pentru că treaba părea importantă. Nu ştia exact pentru ce, dar era. Foarte, foarte importantă.

Grîul nu putea fi lăsat necosit. Erau mereu parcele noi

care se coceau și el făcea tot felul de presupuneri, vorbind de unul dingur.:

— Dacă cosesc grîul pentru următorii zece ani îndată ce s-a copt, nu cred c-ajung să trec de două ori prin același loc. Așa-i de mare cîmpul ăsta blestemat.

Clătină din cap.

— Grîul ăsta se coace tocmai așa. Niciodată atît de mult încît să nu-l pot da gata într-o zi. Nu rămîn decît tulpinile verzi. Și în dimineața următoare cu siguranță s-a copt altă parcelă...

Mare prostie să cosească la grîu de vreme ce putrezea de cum cădea pe pămînt.

Spre sfîrșitul săptămînii se hotărî s-o lase baltă cîteva zile.

Rămase în pat pînă tîrziu ascultînd tăcerea din casă, care nu mai era tăcerea morții ci a lucrurilor îndestulate și fericite.

Se sculă, se îmbrăcă și își luă tacticos dejunul. Nu se duse la lucru. Mulse vacile, fumă o țigară stînd pe prispă, se plimbă puțin prin curtea din spate, pe urmă se întoarse înăuntru și o întrebă pe Molly ce ar mai fi de făcut.

— Mulge vacile.

— A, da, zise el și plecă din nou. Găsi vacile așteptînd pline de lapte, le mulse și puse vasele cu lapte în pivniță dar tot timpul fu cu gîndul la altele. Grîul. Coasa.

Toată dimineața stătu pe prispă, răsucind țigări. Construi o corăbioară pentru micul Drew și una pentru Susie, pe urmă bătu niște lapte în putinei, făcîndu-l unt, dar cuiul arzător și dureros nu-i ieșea din minte cu nici un chip. Nu-i fu foame la prînz. Stătea și se uita la grîul fremătînd, vălurînd, îndoindu-se sub vînt. Și se îndoiră și brațele lui, cum stătea liniștit, cu ele pe genunchi, iar degetele se crispară, apucînd aerul, cuprinse de furnicături. Podul palmelor îl mînca și îl ardea. Se ridică și-și șterse mîinile de pantaloni, se așeză și încercă să răsucească altă țigară, îi apucară furiile și aruncară totul cît colo. Se simțea ca și cum i-ar fi fost retezat un al treilea braț, ca și cum ar fi pierdut ceva din sine. Ceva ce avea de-a face cu brațele și cu mîinile lui.

Se auzea vîntul susurînd în grîu. Pînă la ora unu intră și ieși din casă, încurcînd locul degeaba, gîndindu-se la săpături și șanțuri pentru irigații și ajungînd invariabil la ce copt și frumos era grîul, tînjind parcă să fie retezat.

— Pe toți dracii!

Se duse întins în dormitor și luă coasa din cui. Rămase așa, ținînd-o în mîini. Îi era bine. Mîinile încetară să-l mai mănînce. Capul nu-l mai durea. Cel de-al treilea braț era la locul lui. Era din nou un om întreg.

Instinct. Ilogic ca un fulger, lovind fără să ardă. În fiecare zi grîul trebuia cosit. Trebuia. De ce? Uite-așa. Zîmbi coasei din mîinile sale mari. Se duse apoi în lanul așteptînd pîrguit și se puse pe treabă. Se suspecta a fi oleacă țicnit.

La urma urmei e un ogor ca oricare altul, nu-i așa? Aproape.

Ca niște cai blînzi alergau zilele. Munca era acum pentru Drew Erickson ca o durere răscolitoare, ca foamea, ca dorința. Lucruri care prinseseră rădăcini în mintea lui.

Odată, la amiază, Susie și micul Drew se hîlzeau, jucîndu-se cu coasa, în vreme ce tatăl lor prînzea în bucătărie. Auzindu-i, se ridică, veni la ei și le-o luă din mîini fără un cuvînt. Se uită lung la copii și de-atunci ținu coasa încuiată în timpul cît n-o folosea.

Cosea în fiecare zi.

Sus, jos. Sus, jos și de-a curmezișul. Iarăși, sus și jos și de-a curmezișul. Retezînd. Sus. Jos.

Sus.

Gîndește-te la moșneag și la tulpina din mîinile lui încleștate.

Jos.

Gîndește-te la pămîntul ăsta sălbatic, cu grîu crescînd pe el.

Sus.

Gîndește-te la felul ciudat în care se coace grîul din lanul ăsta

Jos.

Gîndește-te...

Grîul se învolbură în jurul gleznelor lui ca un val galben. Cerul se înnegri.

Drew Erickson scăpă coasa și se frînse ținîndu-se de piept, cu ochii holbați.

Totul se învîrtea în jurul lui.

— Am omorît pe cineva! Icni sugrumat, căzînd în genunchi în grîu. Am omorît mulți...

Cerul se dădu peste cap, ca în călușeii albaștri de la bîlciul din Kansas. Dar aici nu se auzea muzică. Numai un bîzîit strident în urechi.

Milly ședea la masă și cu răța cartofi cînd Drew năvăli în

bucătărie, tîrînd coasa după el.

— Molly!

O privea cu ochii înotînd în lacrimi cum stătea cu mîinile căzute, aşteptîndu-l să zică ceva.

— Împachetează lucrurile, spuse privind în podea.

— De ce?

— Plecăm.

— Plecăm?

— Bătrînul ăla. Ştii ce făcea el aici? E vorba de grîu, Molly, de grîu şi de coasă. De fiecare dată cînd retezi un snop, mor o mulţime de oameni. Îi retezi de la mijloc şi...

Molly se ridică, puse cuţitul jos, dădu cartofii la o parte şi spuse înţelegătoare:

— Am bătut drumuri lungi şi de-abia în ultima lună am mîncat mai bine, ai muncit mult şi eşti obosit...

— Aud voci, voci triste, acolo, în grîu. Rugîndu-mă să nu-i ucid!

— Drew!

Părea că n-o aude.

— Grîul creşte anapoda, bezmetic, ca un lucru blestemat... Nu ţi-am spus pînă acum. Dar aşa e.

Ea îl privi lung. Ochii ei erau doar gheaţă albastră şi nimic altceva.

— Crezi că sînt nebun... O, Doamne, Molly, ajută-mă, adineauri mi-am ucis mama!

— Încetează, zise rece Molly.

— Am tăiat o tulpină şi am ucis-o. Am simţit-o murind, aşa mi-am dat seama, abia acum...

— Drew! Vocea ei, enervată şi înfricoşată, fu ca o plesnitură peste faţă. Taci din gură!

— Oh, Molly, gemu bărbatul. Coasa îi scăpă zăngănind pe podea. Ea o culese, smucind-o supărată şi o aruncă într-un colţ.

— De zece ani sînt cu tine. Cîteodată n-am avut nimic altceva în gură decît praf şi rugăciuni. Şi acum tot norocul ăsta picat din cer, iar tu nu eşti în stare să-i faci faţă!

Se duse în sufragerie şi aduse Biblia. Începu s-o frunzărească. Paginile răsfoite sunau ca grîul foşnind într-un vînt uşor.

— Stai jos şi ascultă, zise ea.

De afară se auzeau copiii chicotind la umbra marelui stejar de lîngă casă. În timp ce citea din Biblie, Molly urmărea efectul pe faţa lui Drew.

De atunci îi citi din Biblie în fiecare zi. Miercurea

următoare, la poșta din orașul îndepărtat unde Drew se mai ducea din cînd în cînd, îl aștepta o scrisoare. Se întoarse acasă, arătînd ca un bătrîn de două sute de ani. Îi dădu scrisoarea lui Molly și-i spuse cu voce spartă și rece ce scria acolo.

— Maică-mea s-a dus... ora unu. Joi după-amiază... inima ei...

Apoi nu a mai putut să zică decît:

— Urcă-i pe copii în mașină și ia niște provizii. Plecăm în California.

— Drew...

— Știi și tu că ăsta nu-i pămînt bun pentru grîu. Uite-l totuși cum crește. Și încă nu ți-am spus tot. Crește și se coace în mănunchiuri, cîte puțin în fiecare zi. Nu-i firesc așa ceva. Și cînd îl retez, putrezește! Și-n dimineața următoare crește iarăși, neajutat de nimeni! Joia trecută, acu' o săptămînă, cînd am repezit o dată coasa în el, a fost ca și cum mi-aș fi tăiat din carnea mea. Am auzit pe cineva plîngînd. Suna ca... și acum, scrisoarea asta.

Femeia spuse:

— Rămînem aici.

— Molly.

— Rămînem aici, unde avem ce mînca, avem unde dormi și putem trăi demn. Nu vreau să-mi mai văd vreodată copiii înfometați!

Cerul din ferestre era albastru. Razele soarelui cădeau pieziș, mîngîind jumătate din fața lui Molly, făcînd să strălucească unul din ochii ei albaștri. Patru sau cinci picături apucară să se adune și să pice din robinetul din bucătărie înainte ca Drew să răsufle adînc. Oftatul fusese hîrîitor, obosit și resemnat. Încuviință din cap, privind aiurea:

— E-n regulă, spuse. O să rămînem.

Fără vlagă, luă coasa în mînă. Cuvintele săreau în ochi cu strălucirea lor mai tăioasă ca a lamei:

CINE MĂ MÎNUIEȘTE, LUMEA ORÎNDUIEȘTE.

— Rămînem...

În dimineața următoare se duse la mormîntul bătrînului. În mijloc creștea un mic fir de grîu. Același grîu, renăscut, pe care moșul îl strîngea între degete cu cîteva săptămîni în urmă. Îi vorbi bătrînului, fără să aștepte răspunsuri.

— Ai lucrat ogorul toată viața, pentru că n-ai avut încotro și într-o zi ți-ai retezat propria-ți viață, care creștea

și ea acolo. Știai că e a ta. Și-ai retezat-o. Te-ai dus acasă, ți-ai pus hainele de îngropăciune, ți s-a oprit inima în piept și ai murit. Așa a fost, nu-i așa? Și mi-ai lăsat mie lanul, iar cînd și eu o să mor, presupun c-o să-l las de-asemenea altuia...

Vocea lui Drew se înfioră.

— De cît amar de vreme durează asta? Nimeni nu știe de ogorul ăsta, și de rostul lui în afara omului cu coasa...

Dintr-o dată se simți foarte bătrîn. Valea părea străveche, mumificată, tainică, aridă și plină de forță. Pe aici, pe ogorul ăsta dansaseră odată indienii. Același cer, același vînt, același grîu. Și înaintea lor? Un Cro-Magnon, butucănos și cu părul aspru, mînuind o coasă de lemn cioplit, prăduind prin grîul viu...

Drew se întoarse la muncă. Sus, jos. Sus, jos. Obsedat de ideea de a fi **mînuitorul** coasei. El, el însuși! Gîndul îl copleșea ca un val sălbatic, dement, plin de oroare și forță.

SUS! CINE MĂ MÎNUIEȘTE! JOS! LUMEA ORÎNDUIEȘTE!

O dată cu resemnarea, își construise un soi de filosofie. Era la urma urmei un mod lesnicios de a asigura hrană și adăpost familiei. Aveau ce să mănînce și trăiau omenește, după atîția ani grei.

Sus și jos. Fiecare tulpină, o viață tăiată în două. Dacă umbla cu grijă — aruncă o privire grîului — de ce nu, el și Molly și copii puteau trăi veșnic!

O dată dibuit locul unde grîul însemna Molly și Susie și Drew cel mic, ar fi avut grijă să-l ocolească totdeauna.

Și chiar atunci, ca un semnal tăcut, îl simți. Chiar aici, dinaintea lui. Încă o mișcare de coasă și le-ar fi tăiat.

Molly, Drew, Susie. Era sigur, îngenunche tremurînd și se uită la cele cîteva spice de grîu. La atingerea lui, începeau să sclipească.

Scoase un oftat de ușurare. Dacă le tăia fără să ghicească? Răsuflă încă o dată adînc, luă coasa și se îndepărtă, mergînd cu spatele. Rămase apoi timp îndelungat uitîndu-se la spice.

Lui Molly i se păru foarte straniu faptul că veni acasă mai devreme și că o sărută din senin pe obraz. La cină îl întrebă:

— Ai sfîrșit mai repede azi? Mai putrezește grîul cînd îl tai?

El dădu din cap și continuă să mănînce.

— Trebuie să scrii la niște agronomi, să vină să arunce

o privire.

— Nu.

— Ei, ziceam și eu așa...

El făcu ochii mari.

— Trebuie să stau aici toată viața. Nimeni altul nu se poate descurca: n-ar ști unde să cosească și unde nu. Ar putea să taie unde nu trebuie.

— Unde adică?

— Nicăieri, zise mestecînd încet. Nicăieri.

Trînti furculița.

— Cine știe ce-au de gînd să facă! Oamenii ăștia ai guvernului. Poate or să vrea să are tot cîmpul!

Molly aprobă.

— Chiar asta și trebuie. Și pe urmă luat totul de la început, cu sămînță nouă.

Lui i se opri mîncarea în gît.

— N-o să scriu nici unui guvern, și n-o să las lanul ăsta pe mîna niciunui străin, asta-i! Se ridică și ieși, trîntind ușa.

Evita cu grijă locul unde creșteau în soare viețile soției și copiilor lui, cosea numai în partea opusă, unde știa că nu poate greși.

Dar și așa, cum să-i placă munca asta? Odată, știu că dăduse morții pe trei din bătrînii și dragii lui prieteni din Missouri. Le citise numele în spicele retezate și nu mai putu să continue. Încuie coasa în beci și aruncă cheia.

Seara își fuma țigara pe prispă și le spunea copiilor istorii hazlii. Dar ei nu prea rîdeau. Păreau absenți, obosiți și distrați, parcă nu mai semănau cu copii lui. Molly se plîngea de dureri de cap, deretica puțin în jurul casei, se culca devreme și cădea într-un somn greu. Ciudat și asta. Ea fusese totdeauna harnică și plină de vigoare.

Lanul de grîu se cocea sub lumina lunii care-l făcea să semene cu marea. Se cerea cosit. Anumite părți trebuiau cosite *acum*. Drew Erickson stătea îngițindu-și cu greu saliva și încercînd să nu se uite la el.

Ce s-ar întîmpla cu lumea dacă nu s-ar mai duce niciodată în lan? Ce s-ar întîmpla cu oamenii copți pentru moarte, cei care așteptau venirea coasei?

O să aștepte și o să vadă.

Molly sufla din ce în ce mai greu în lampă, înainte de culcare. Drew nu putea să doarmă. Auzea vîntul prin lan și simțea foamea de muncă în brațe și în degete.

La miezul nopții se trezi mergînd pe ogor, cu coasa în

mînă. Umbla năuc și se temea. Nu știa cum descuiase pivnița, cum luase coasa, se pomenise aici, sub lumina lunii, mergînd prin grîu.

Printre spice erau multe bătrîne și obosite, care doreau de mult odihna. Lunga, tăcuta odihnă în noaptea fără lună.

Coasa îl stăpînea, îi apăsa palmele, îl obliga să umble. Luptînd, reuși să scape de ea. Fugi departe în grîu, se opri și căzu în genunchi.

— Nu vreau să mai ucid. Tot cosind am să-i ucid pe Molly și pe copii. Nu-mi cere să fac asta.

Deasupra, stelele sclipeau nepăsătoare. Auzi deodată în spate un zgomot adînc și înfundat. Ceva țîșnise peste deal spre cer. Arăta ca o ființă, cu brațe roșii care mîngîiau stelele. Apoi văzu scînteile și mirosul greu și fierbinte al focului îi năvăli în nări.

Casa!

Se ridică plîngînd, deznădăjduit, în picioare, uitîndu-se la pălălaie. Micuța casă albă cu stejari în jur vuia în vîlvătaia sălbatică. Se năpusti la vale, înotînd, poticnindu-se, înecîndu-se în valurile de căldură care urcau dealul.

Pînă să coboare el nu mai rămăsese olan, șurub sau grindă care să nu ardă cu flacără vie.

Nimeni nu țipa înăuntru. Nimeni nu plîngea și nu alerga în jurul casei.

Se apropie de gard.

— Molly! Susie! Drew!

Nici un răspuns. Se apropie pînă cînd sprîncenele i se albiră și pielea i se scoroji ca hîrtia arsă.

— Molly! Susie!

Focul își devora mai departe, implacabil, prada. Drew dădu de nenumărte ori ocol casei, încercînd să găsească o breșă. Rămase apoi locului — la limita unde focul îl rumenea ca pe o friptură — pînă cînd se prăbușiră ultimele plafoane, acoperind dușumelele cu mortar încins și grinzi carbonizate: pînă cînd flăcările muriră. Fumul se împrăștie și apărură zorile, luminînd cenușa și resturile arzînd înocnit.

Neluînd în seamă căldura încă năprasnică degajată de scheletul prăbușit al casei, Drew intră în ruine. Era încă prea întuneric ca să vadă ceva. Umbre roșii îi străluceau pe pielea transpirată. Stătea năucit, ca un străin într-o țară nouă și necunoascută. Aici fusese bucătăria. Masa, scaunele, mașina de gătit, dulapurile. Aici holul. Aici

salonașul și aici dormitorul unde...

Unde Molly era încă vie.

Dormea printre bîrnele frînte și fiarele contorsionate, incandescente. Dormea ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Mîinile ei mici și albe, punctate de scîntei, stăteau întinse pe lîngă corp. Fața îi era calmă și pe obraz îi licărea un tăciune. Nu-i venea să-și creadă ochilor. În ruinele fumegînde ale dormitorului, ea dormea pe un pat de scîntei, cu pielea neatinsă, cu pieptul ridicîndu-se și coborînd.

— Molly.

Vie și adormită după toată vîlvătaia, după ce zidurile se prăbușiseră vuind, după ce tavanul căzuse peste ea și flăcările arseseră totul în jur.

Pantofii lui Drew fumegau în timp ce călca pe stratul de rămășițe arzînde. Dar și dacă i-ar fi ars picioarele pînă la glezne, nu și-ar fi dat seama.

— Molly...

Se aplecă deasupra ei. Nu se mișca, nu vorbea, nu părea să-l audă. Nu era moartă. Nici vie nu era. Zăcea doar acolo, cu focul în jurul ei, fără s-o atingă, fără s-o rănească. Cămașa de noapte din bumbac era plină de funingine, dar nu arsă. Capul i se odihnea pe o grămadă de jar.

Îi atinse obrazul și era rece, rece în mijlocul iadului de căldură. O respirație firavă făcea să-i tremure buzele încremenite într-o umbră de zîmbet.

Copiii erau și ei acolo. În spatele vălului de fum descoperi două trupuri mititele ghemuite în așternutul de cenușă. Îi cără pe toți trei la marginea lanului.

— Molly, Molly, trezește-te! Treziți-vă copii!

Ei respirau și totuși nu se mișcau, continuînd să doarmă.

— Copii, treziți-vă, Mama voastră e...

Moartă? Nu, nu-i moartă. Dar...

Îi scutură pe copii, ca și cum ei ar fi fost vinovați.

Nu-i dădură nici o atenție; erau ocupați cu visele lor. Îi lăsă; pe față i se citeau oboseala și bătrînețea.

Știa de ce putuseră să doarmă în flăcări și de ce mai dormeau și acum. Știa de ce Molly zăcea acolo, nemaivoind să rîdă niciodată.

Puterea grîului și a coasei.

Viețile lor, sorocite să se sfîrșească ieri, 30 mai 1938, fuseseră prelungite doar pentru că el refuzase să taie

spicele.

Ar fi trebuit să piară în incendiu. Așa ar fi trebuit să se întîmple. Însă de cînd încetase să folosească coasa, nimic nu-i mai putea lovi. O casă arsese și se prăbușise și ei încă trăiau, prinși la jumătate de drum, nu morți, nu vii. Simplu — așteptînd. Și peste tot în lume, mii de victime ale accidentelor, incendiilor, bolilor, sinuciderilor, așteptau adormite, asemeni lui Molly și copiilor ei. Incapabili să moară, incapabili să trăiască. Totul pentru că un om se temea să strîngă recolta. Totul pentru că un om se gîndise că poate înceta pentru totdeauna să folosească coasa.

Privi spre copii.

Treaba trebuie făcută în fiecare zi, fără să se oprească vreodată, fără răgaz, să secere și nimic altceva, întotdeauna, pentru totdeauna.

În regulă, își zise. În regulă. O să folosesc coasa.

Nu spuse adio familiei sale. Se întoarse, mocnind de mînie, găsi coasa și porni grăbit, apoi începu să alerge, apoi să facă salturi mari, vînturîndu-și brațele flămînde, prin grîul care-i biciuia picioarele. Călca grîul în picioare, urlînd. Apoi se opri.

— Molly! țipă, ridică lama și o prăvăli în jos.

— Susie! Drew! și iarăși smuci lama.

Cineva plîngea. Nu se întoarse.

Hohotind sălbatic, se năpusti asupra grîului, iarăși și iarăși retezînd în stînga și în dreapta. Încă și încă și încă!

Tăind răni adînci în grîul verde și în grîul copt, fără nici o socoteală, blestemînd, ocărînd, rîzînd, lama zbura și cădea în soare cu un șuierat melodios! Jos!

Bombele sfărîmă Londra, Moscova, Tokyo.

Lama coseşte nebună.

Se aprind cuptoarele de la Belsen și Buchenwald.

Lama cîntă, purpurie și udă.

Și ciupercile vomitară sori orbi la White Sands, Hiroshima, Bikini și în cerul Siberiei Continentale.

Ca o ploaie verde, grîul cădea.

Coreea, Indochina, Egiptul, India tremură. Asia se zvîrcolește. Africa se trezește în noapte... Și lama continuă să rupă, să despice, purtată de furia unui om care a pierdut prea mult ca să-i mai pese de lume.

Doar la cîteva mile în afara autostrăzii.

Doar la cîteva mile scurte de autostrada plină de mașini mergînd spre California, la capătul unui drum anevoios care duce spre nicăieri. Cîndva în anii lungi ce vor veni, o

rablă nenorocită va părăsi poate drumul principal, va opri suspinînd în fața ruinelor carbonizate ale unei căsuțe albe de la capătul unui drum de țară, iar călătorii vor coborî să ceară lămuriri fermierului care se zărește lucrînd sălbatic, fără oprire, noapte și zi, în nemărginitul lan de grîu.

Dar nu vor primi nici răspuns, nici ajutor. Fermierul e prea ocupat, chiar și după atîția ani, ocupat să reteze grîu verde în locul celui auriu.

Cu lumina sorilor orbi și o umbră de foc alb în ochii săi niciodată închiși, Drew Erickson mînuiește mai departe coasa. Iarăși și iarăși...

Traducere de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

ION D. SÎRBU

Cercul Literar de la Sibiu şi Cluj, împreună cu revista sa au reprezentat în anii '40 un focar cultural, de primă mărime. Printre cei lansaţi în literatură de aici - Radu Stanca, Ioanichie Olteanu, Ion Negoiţescu, Şt. Augustin Doinaş, Cornel Regman ş.a. - s-a numărat şi Ion Dezideriu Sîrbu (1919 - 1989). Spirit efervescent, preocupat de estetică, filosofie, psihologie, a fost unul dintre apropiaţii lui Liviu Rusu şi Lucian Blaga, lucru care i-a atras niscai ani de puşcărie. Deşi s-a manifestat în special ca autor (şi cronicar) dramatic **(Frunze care ard,** *1968,* **Arca Bunei Speranţe,** *1970,* **Întoarcerea tatălui risipitor,** *1972), I. D. Sîrbu a dovedit prin volumul de proză* **Şoarecele B şi alte povestiri** *(CR, 1983), că este şi un prozator de excepţie: un umanist cenzurat de luciditate, o minte înzestrată pentru speculaţie, un ironist îmblînzit de înţelegere.*

Şoarecele B *este o superbă mostră de literatură a imaginarului, al cărei motto ar putea fi: „Menirea utopiilor este să fie imaginate, nu concretizate. Realizarea duce automat la transformarea lor în distopii." De prea multe ori în acest secol s-a uitat că spre deosebire de teoriile matematicii pure, care pot fi validate* **in abstracto,** *nici o construcţie teoretică referitoare la om, şi mai ales la omul* **social,** *nu poate fi verificată* **decît** *în practică.*

ŞOARECELE B

I

Vasăzică, ploua strașnic. Bulevardele erau pustii, iar copacii din fața bibliotecii universitare arătau ca niște șomeri risipiți de tulumbele cu apă ale poliției. Cred că nicăieri în lume — nici chiar în India sau Matto Grosso — nu plouă mai categoric, mai cu tupeu, mai dogmatic, aș zice, ca în frumosul nostru Genopolis. E asta în firea locului și a oamenilor: tot ce se face la noi e cumva mai aspru, mai definitiv ca în altă parte. La noi și predicile distinșilor prelați, discursuri electorale și chiar declarațiile de dragoste (dacă se mai fac; personal, mă îndoiesc) răsună energic și clar ca un răpăit de tambururi înainte de o dantelată bătălie. Iar ploaia asta de acum — simțeam — era o tipică ploaie genopolitană; venea vertical, cădea fără jenă, fără echivocuri și, disciplinată, se scurgea în perfectă ordine spre canale. În alte părți, în Franța de pildă, mai au loc ezitări: bate vîntul, se schimbă norii, guvernul etc. La noi, nimic! Cînd plouă, plouă pur și simplu; constatarea aceasta, pe mine, ca vechi și — cum spune ramolitul meu coleg, sociologul Parnick — înrăit burghez al orașului, mă umplea de delicii și satisfacție.

Stăteam la această oră în eleganta sală profesorală a bibliotecii și... eram singur. De pe perete se uita cumplit de sever spre mine chipul venerabilului Napocos, autorul nemuritoarei **Veritas sive Mendax** (una din cărțile mele de căpătîi). Era cald, aici, în sala de lectură, umbrele serii se așterneau politicos peste tomurile aurite, pielea verde a fotoliilor strălucitoare reflectînd ultimele dîre de lumină și,

cum vă spuneam, afară ploua. Să stai singur într-o sală imensă, plină de cărți, să fii din Genopolis, să ai în mînă o splendidă ediție Rousseau și, ușor obosit de lectură și meditații, să te gîndești că diseară menajera ta îți va servi un cașcaval la capac, un strudel cu nuci (sau cu mac) și o sticlă de cabernet spaniol „Pancho", ei bine, toate aceste mici bucurii nu le poate gusta și înțelege decît un bătrîn profesor de ontologie ajuns, în toamna vieții sale, la acea înțelepciune și tihnă pe care o dau siguranța catedrei, cerul înstelat și salutul respectuos al studenților.

Întinsei mîna să aprind veioza, dar renunțai; afară, potopul șiroia ca într-o altă eră, burlanele, prea pline, cîntau în felul lor gutural și fornăit; Napocos se topi în clarobscurul înserării, cartea din mîna mea se închise și ea, obosită...

N-aș putea să afirm că mă dau în vînt după Rousseau. E prea franțuz, are și un fel de a fi simplu și direct. După a mea părere, cultura e o problemă a verticalei; francezii au ignorat, mereu și mereu, această verticală, complăcîndu-se (dovadă, istoria lor de la revoluție încoace) într-un fel de „concret" cotidian pragmatic, aproape Yankeu... Auzi, „concret"! Nu cunosc cuvîntul, nu-mi place, impresia mea este că un popor căruia îi lipsește o anume nuanță absolută a termenului „în sine", este apriori incapabil de metafizică. Francezii importă de la noi fosfați și lînă, n-ar strica să ne comande și puțină numenologie. Că nu le-ar strica, nu?!... Totuși, **suum cuique,** dacă e vorba de Rousseau, prefer oricînd acest modest op **Despre inegalitate** în locul răsuflatului său **Contract social.** Cartea asta are măcar darul de a mă amuza; cealaltă îmi provoacă insomnii, un fel de rău moral care îmi strică ziua, și metabolismul, aducîndu-mi mereu aminte de ziare, politică și toate mizeriile sociale ce derivă din însăși structura noțiunii de „contract". Or fi mirosind ideile mele a naftalină, cum, zice spiritualul meu coleg Lagrange din Geneva — or fi mirosind, mai știi?! —, dar și Rousseau miroase a praf de pușcă și a ghilotină. Egalitatea nu e o lege, ci un simplu principiu social. Deziderat, premisă, utopie. Francezii, în general, nu înțeleg, nu vor să înțeleagă că orice principiu rămîne un banal artificiu al rațiunii practice; pe cînd legea, LEGEA e o gravă coordonată ontică. A le confunda înseamnă a amesteca esența cu speranța, cerul cu pămîntul, zeii cu oamenii. Dacă, prin absurd, Rousseau ar învia, eu l-aș invita să vină

la Genopolis. Pentru un semestru măcar. Fiindcă, în Franța, precis ar ajunge iar ateu și iar catolic, iar regalist și iar republican, ca pînă la urmă să o termine (cum i se cuvine, de altfel) în fața unui comitet al salvării publice: ca acuzat sau ca procuror, ceea ce, din punct de vedere al absolutului, este absolut același lucru.

În sală se întunecase de-a binelea, doar afară mai întîrzia o geană de lumină mată și egală. Dinspre stația Malthus veneau oameni mulți, probabil că tramvaiele cartierului industrial sosiseră toate deodată. Nu-mi venea să mă mișc din fotoliu: oamenii aceia care alergau în ploaie, deși îmi erau pînă la un punct concetățeni, mă lăsau rece acum. Nu poți medita despre OM decît dacă îl ții la o respectuoasă distanță: au spus-o și Nietzsche, și Schopenhauer, avînd perfectă dreptate. Nu pot filosofa fără a realiza, în prealabil, distanța critică (Herbart), pragul axiologic (Cohen, Max Scheller), fiindcă numai așa voi reuși să depășesc, să transcend penibila etapă a fenomenalului... (Husserl).

Ah, fenomenalul? Tresării. Auzii la ușă pași grăbiți și o tuse tabagică prevestitoare de rele. O tuse cunoscută. Îmi părea rău că voi fi deranjat, că trebuia să renunț la această sublimă lene contemplativă. Ușa se deschise, nu m-am întors. Aprinsei indiferent lampa și mă prefăcui că-mi aranjez hîrtiile. „E Fronius", mi-am zis, și într-o clipă îmi trecu tot cheful.

O mînă grea mă bătu pe umăr.

— Servus, colega, auzii și **volens-nolens,** trebui să-i fac față întorcîndu-mă.

El era, Fronius. Nebărbierit, fără cravată, cu cămașa necălcată. Și brutal, ca de obicei. Avea un fel neacademic de a se comporta (fusese, pînă mai alaltăieri, un behaviorist convins), vorbind în stil cazon (deși nu făcuse armata) și rîzînd ca o bucătăreasă vieneză. Bătutul ăsta soldățesc pe umeri îl adusese dintr-o călătorie în Finlanda. Se spune, eu nu cred. După mine, era un necioplit din naștere și nimic mai mult: astfel, trebuie să recunosc, un talentat și încăpățînat profesor de psihologie experimentală.

— Servus, amice! i-am răspuns. Mă simțeam prost fiindcă avea mîna umedă, și, **hic et nunc,** nu puteam să-mi scot batista ca să... Ar fi fost o gafă. Detest gafele, așă că, zîmbindu-i distant, îl întrebai (așa, într-o doară): de unde-mi vii?

Se trînti zgomotos în fotoliu, descheindu-și nasturii de

la vestă. Așa ceva numai el își permitea într-o veche sală profesorală. Nu e de mirare că două soții l-au părăsit (pînă acum!) și că anul trecut era cît pe-aci să i se refuze numirea în Consiliul Docenților. Din cauza acestor apucături...

— Vin din laborator, îmi declară solemn și mă privi drept în albul ochilor.

— Cum așa, tresării mirat, ți-ai reluat experiențele?

— Închipuiește-ți, da!

— Tot cu albine?

Simții de îndată că făcusem o penibilă greșeală amintindu-i de albine. Dar ce vină am eu? L-am avertizat anul trecut, cînd, tulburat de nu mai știu ce hiperzel mutaționist, se apucase de experiența aceea nenorocită. Ca profesor de ontologie, știam, eram sigur că nu va reuși. El, nu și nu; se încăpățîna să dovedească fiziologic și sociologic (hm!) cum că reginele, la mare nevoie și în condiții speciale, pot ajunge simple lucrătoare, adunătoare de miere. Chiar își strînsese vreo cincizeci de mătci (o adevărată performanță, spun apicultorii). A făcut ce a făcut pînă într-o zi, cînd l-am găsit în spital, umflat ca un butoi de bere. „Ce e?" l-am întrebat compătimitor, deși știam ce pățise. „Ce să fie? mi-a spus oftînd. Se mai întîmplă... Cînd le-am dat drumul, în loc să meargă cuminte după miere (doar le flămînzisem destul, făcusem tot ce s-a putut ca să le creez reflexele necesare), au atras toți trîntorii din cartier... Și au făcut o nuntă!... Colega, am avut intenția să creez o uzină biomeliurgică lucrativă. Și a ieșit, fir-ar al dracului, a ieșit un bordel anarhic..." „Vai"! exclamasem eu atunci. Cuvîntul „bordel" mă intriga, deși, trebuie s-o mărturisesc, consecvența aristocratică a reginelor mă bucura. Cu atît mai mult cu cît aduceau apă la moara propriilor mele convingeri. Psihologia, domnilor, trebuie să rămînă, după a noastră modestă părere, o simplă anatomie neuropsihică; să se mulțumească cu ceea ce este și așa cum este: să nu umble pe drumuri periculoase, după ceea ce ar trebui să fie. Unde vor ajunge morala, estetica și metafizica, dacă științele experimentale, supuse inexorabil legii „minimei libertăți, maximei necesități", vor veni într-o zi și vor disloca, pur și simplu, toate Valorile, Principiile și Legile de pe soclul lor veșnic?...

Asta s-a întîmplat acum un an și mai bine. Știam că Fronius se lăsase între timp de experiențe. Acum stătea în fața mea, clipea distrat din ochii lui mici, negri, își freca

bărbia și mă privea zîmbind. Eram convins că nu mă vedea.

— Va să zică, încercai să repar gafa de mai înainte, ai reluat experiențele!

— Da, închipuiește-ți, repetă el.

— Unde? La institut?

— Desigur. În laboratorul meu.

— Cu ce, de astă dată?... insinuai timid, totuși nu fără oarecare inocentă perfidie de subsol.

— Cu șoareci, declară el victorios, bătîndu-mă iar pe umeri, ca și cînd prin acest ultim argument dorea să-mi spulbere întregul scepticism teoretic.

— Cu șoareci? mă mirai. De ce tocmai cu șoareci?... Parcă Watson, mi se pare, a cam epuizat...

Nu mă lăsă să termin:

— La dracu cu Watson, cu Köhler și toți configuraționiștii! Nu au făcut decît să creeze confuzii. Experiența cu animalele trebuie să depășească condiția propriu-zis animalică. Dacă mă cobor la reflexe simple, la adaptare elementară, cobor automat și experimentul sub inteligența, destul de complexă, a animalului. Eu consider orice experiență cu animalele o experiență cu omul. M-ai înțeles? Cu omul, într-o anumită ipostază, într-o anume corelație. Decît să fac direct experiențe cu semenii mei (nici nu e posibil, legea nu permite), coborîndu-i la geometria simplă a condiției animalice, prefer să fac experiențe cu animale, cărora le supun — spre primitivă, elementară rezolvare — probleme ce sînt de fapt ale omului evoluat, ale societății moderne de astăzi.

— O-la-la! izbucnii, nu crezi că pretinzi cam mult de la șoarecii tăi?!

(„E nebun, zisei în gîndul meu; omul acesta are un doctorat în filosofie, e șef de catedră, docent, și nu a înțeles nici pînă acum că între om și toate celelalte animale există un prag existențial, o transcendentală diferență specifică".)

Zîmbii îngăduitor și, scoțîndu-mi ochelarii, îl întrebai:

— De ce tocmai cu șoareci?

— Pentru o mie și unu de motive. Întîi, pentru că sînt cele mai inteligente animale: mai inteligente decît elefanții crede-mă, mai inteligente chiar decît maimuțele. Nu dau creierul unui șoarece de cămară nici pentru genialitatea

antropoidală a lui Sultan*. Modul lor de viață le-a diferențiat reflexele de adaptare printr-o lungă, foarte lungă evoluție filogenetică. Și-apoi — ca să vezi, ai să rîzi! — am asistat într-o zi la o scenă ce mi-a dat mult de gîndit...

— Ce scenă?

— Obișnuiesc să beau, în fiecare zi, cîte un litru de lapte. Hermann, omul meu de serviciu, mi-l aduce și-l așează pe raftul de sus al bibliotecii, lîngă geam. În săptămîna trecută observ că staniolul capacului de la sticlă e găurit și că smîntîna e binișor „roasă". Mi-am spus: un șoarece. Pe urmă, cum era normal, mi-am pus imediat problema: înțeleg că a ros capacul, este posibil; dar cum a ajuns la smîntînă? Gura sticlei e destul de largă, dar de la buza de sus pînă la nivelul unde e laptele e o distanță prea mare pentru ca un șoarece să se poată aventura fără să riște să cadă înăuntru. Și-apoi, fii atent, staniolul era ros pe o rază prea mică spre a putea permite trecerea unui trup de șoarece, oricît de mic ar fi fost acesta.

— Perfect logic, precizai eu. Începe ca un roman polițist.

— Exact. Ce-am făcut? Ne-am pus la pîndă, și eu, și Hermann. Trei zile la rînd, cîte trei ore în șir, în cea mai perfectă tăcere.

— Și?

— Abia a treia zi a venit din nou. Eram înarmat cu o lunetă. Din fotoliul meu îi puteam urmări orice mișcare fără să fiu văzut sau simțit.

— Și?

— Cum spun, șoarecele apăru. Singur. Știi, un șoricel din ăsta de bibliotecă, timid și inteligent. Se cățără pe capac, roase frumos staniolul, pe urmă, ca o cloșcă, se așeză deasupra găurii făcute.

— Și?

— Aici apare genialitatea. La smîntînă nu putea ajunge nicicum. Ce-a făcut? Domnule, își vîra frumos coada prin gaură, o înmuia bine în smîntîna vîscoasă, o scotea cu grijă și o lingea. Își folosea coada ca un excavator.

---

* *Aluzie la experiențele cu cimpanzei ale lui Köhler. Cel mai inteligent exemplar dintre maimuțele cu care a lucrat autorul celebrei lucrări „Inteligența la maimuțele superioare" se numea Sultan.*

Pricepi?

Rîsei cu poftă:

— Cum să nu ! Foarte mulți oameni politici ar putea învăța de la șoarecele tău modul în care se ajunge la buget.

— Asta m-a decis. I-am dat ordin lui Hermann să-mi procure niște șoareci. Mi i-a procurat. De o săptămînă sînt în plină experiență...

— Nu înțeleg! spusei mirat. Ce urmărești? Nu cumva vrei să generalizezi științific relația dintre coadă și smîntînă?

— Să nu rîzi: urmăresc o problemă foarte, foarte serioasă. Poate cea mai serioasă problemă a zilelor noastre. Dacă reușesc, dacă șoarecii mei reușesc, răstorn teoretic și pe materialiștii înrăiți, și pe idealiștii de tipul tău. Răstorn definitiv dogma secolului, eroarea și oroarea fundamentală a societății noastre.

Vorbea exaltat, ochii-i străluceau, dădea din mîini, își sufla nervos nasul. „E posedat, mi-am zis, e un nebun."

— Iartă-mă, i-am replicat, mi se pare că exagerezi. De la șoarecii tăi pînă la valori, legi și categorii e o distanță mai mare ca de la noi la soare. Nu văd, nu văd cum vei reuși...

Nu mă lăsă să termin. Mă apucă de umeri și mă privi drept în ochi:

— Vino mîine după-masă la laborator. Îți voi prezenta datele experienței. Ai să te convingi singur.

Îi promisei. Închinzîndu-mi apoi, cu oarecare regret, volumul Rousseau, îmi consultai ceasul și mă ridicai să plec.

— Vii spre oraș? îl întrebai.

Fără să se întoarcă, îmi făcu semn că rămîne. Îmi luai umbrela din cuier și dădui să ies. Din ușă, mă întorsei să-l privesc: Fronius stătea la geam cu mîinile în buzunare și privea pierdut spre pomii din grădină. Îmi venea să rîd, dar, stăpînindu-mă cu greu plecai fără să-i mai spun nimic. Mă simțeam bine, mi se întărise certitudinea că undeva, în ordinea ierarhică a Universului, eu sînt, incontestabil, mult mai sus, mai limpede, mai lucid decît bietul meu coleg, atît de penibil obsedat de coada unui șoricel inteligent.

Afară, ploaia stătuse, felinarele străluceau. Doi studenți mă salutară. Le-am răspuns. Pe urmă, gîndindu-mă la cașcavalul și cabernetul ce mă așteptau, o pornii, în pas profesoral, spre vila liniștită a burlăciei mele intelectuale.

II

A doua zi, la orele 4, coborîi pînă la catedrală. Luai un taxi, dîndu-i șoferului adresa Institutului de psihologie experimentală. Vremea era admirabilă, toamna își scălda frunzele în toate culorile soarelui. Nu bătea vînt de nicăieri. Pe alei, perechi-perechi, studenții evoluau tăcuți sub arborii solemni ai parcului. În aer zburau porumbei, undeva bătea rar un clopot, dinspre căzărmi se auzea nostalgic țipătul prelung al unei goarne. Mașinile alunecau fără să claxoneze, într-o perfectă și antebelică disciplină.

Mă simțeam bine. Terminasem de cîteva zile studiul despre categoria unicului în epistemologie și eram mulțumit. Nu mă decisesem încă asupra titlului: să-i spun, pur și simplu, **Despre unic?** Ar suna prea literar, prea pretențios. Să-l definesc, pedant: **Introducere în problema generală a unicului ca esență?** Hm!... Pînă la urmă, optai pentru formula, mai simbolică și mai sugestivă: **Întregul și Unicul.** Această titrare mi se părea precisă, destul de modernă ca să atragă și din punct de vedere comercial (putînd fi tradusă ușor în englezește), avînd și o rezonanță pentru unii religioasă, pentru alții politică, fără să se excludă nici implicațiile extremist-anarhice, la modă în ultima vreme.

Deși drumul spre laboratorul lui Fronius urca (Institutul de psihologie experimentală fiind sus pe deal, pe strada Bastiliei), eu totuși, filosofic vorbind, mă gîndeam că, acum, va trebui să cobor; să cobor mult, ca să pot ajunge la șoarecii colegului meu. Problema Unicului este problema fundamentală a transcendenței: din cerul acesta, coborînd mereu, trecînd prin tărîmul categoriilor veșnice, prin numen, apoi prin fenomenele aparențelor, să ajung în ontologie; de aici, restrîngînd sfera, nu la ființă în general, ci la Om; și nu la rațiunea măcar practică a acestuia, ci mult mai jos, la fiziologia și psihologia reflexelor sale necondiționate. Absurd, cumplit. Să dai la o parte liberul arbitru al conștiinței, preferînd să te afunzi în pivnițele imunde ale instinctelor, și nu ale instinctelor semenilor tăi, nici ale unor maimuțe cît de cît **similia,** ci ale unor... șoareci. De cămară, probabil. **Mus musculus.** În sfîrșit: am iubit întotdeauna aventura în idei, presimțeam și de astă dată că mă apropii de o anecdotă, că, în curînd, cu academic umor și schepsis, voi putea să-i relatez

prietenului meu Lagrange, sau mucalitului O'Clean de la Harvard, ultima și cea mai picantă istorioară filosofică: care nu va începe, ca odinioară, cu niște afurisit de conservatoare regine de stup, ci cu coada efracționară a unui șoarece de bibliotecă. Colosal!

Îmi deschise, bineînțeles, Hermann: Hermann cel tăcut, Hermann cel acru. Avea dreptate Fronius să spună că nu există, în tot Occidentul civilizat, o figură mai amară decît omul său de serviciu.

— Domnul profesor e aici? întrebai, în timp ce mă dezbrăcam.

— Vă așteaptă, mormări Hermann, și mă privi lung, cu ochii lui de pește, victimă a poluării. Parcă voia să-mi spună: „Numai tu mai lipsești!„

Intrai. Niciodată nu m-am simțit bine în laboratoare. Nu sînt un dușman al experimentului, fiind conștient că, pentru cercetarea materiei, subliniez, a materiei, e nevoie de aparate, de laboratoare. Dar, ca specialist în problemele spiritului, dincolo de cărți, nu simt nevoia nici unui obiect concret. Intuiția și revelația nu se consumă pe fire electrice, nu au nevoie de retorte și flacără. În lumea mea, în lumea spiritului pur, laboratorul este însuși obiectul cercetat. Mă interesează absolutul — și de absolut mă apropii prin absolut; valoarea — și de valoare mă apropii prin valoare; conștiința — și pe ea o consum tot prin conștiință. Cînd mă uit în jur și văd toată harababura asta psihotehnică — aparate electrice lîngă cuști cu cobai, retorte de sticlă alături de acvarii complicate — am impresia că am fost mutat într-o lume în care, ca la teatru, se joacă, în mod infantil, cu mijloace infantile, o absurdă comedie metafizică. Comedia cunoașterii de jos în sus. Tragicomedia paralogică a darwinismului vulgar. Antievoluția și contrarevoluția omului, considerat un simplu antropoid biped, presapiens.

În cabinetul lui Fronius mirosea ciudat a șoareci, a brînză, a mucegai. Cărți, în dezordine, peste tot: un bust al lui Wundt, într-o firidă, părea că rîde în lumina destul de zgîrcită a camerei. Fronius, nebărbierit, îmbrăcat într-un halat de o îndoielnică albeață, făcea impresia că e obosit și distrat. Îmi arătă un fotoliu. Mă așezai.

— Începem? întrebă, trecîndu-și mîna prin părul său de poet romantic, neînțeles. Neînțeles și nespălat.

— Îți stau la dispoziție, colega, îi răspunsei.

Și, ca la teatru, cînd se ridică cortina, îmi trecui un

picior peste celălalt. Eram pregătit sufletește pentru orișice.

— Hermann, strigă Fronius, adu aparatul!

Hermann bombăni ceva, apoi dispăru în camera cealaltă. Peste puțin timp apăru din nou. Căra în brațe o cutie lată, destul de grea și de mare. Părea să fie trupul mort al unui vechi țambal. O puse cu grijă pe masa din fața noastră.

Mă ridicai în picioare.

Fronius manevră rapid cîteva fire electrice, vîrî un ștecher undeva, apoi apăsă energic pe un buton roșu-aprins.

În fața mea se găsea o ladă lungă de aproximativ un metru, avînd forma unei lire. Înaltă de circa 20 de centimetri: fundul ei era capitonat cu o pînză verde, bine întinsă.

— Ce-i asta? întrebai mirat.

Nu înțelegeam absolut nimic. Colegul meu zîmbea, Hermann își scărpina părul foarte alb.

— Fii atent, îmi spuse, și cu un bețișor începu să-mi indice elementele aparatului: Ai în fața ta un cîmp psihologic. Poate chiar unul sociologic. Dar asta se va vedea mai tîrziu. În acest cîmp, dragă colega, se va petrece experiența cu șoarecii mei. Să ți-i prezint...

Cu o cîrpă de tifon șterse sticla ce acoperea întreaga cutie. În fund, la mijloc, în peretele mai lat al arenei, zării sub sticlă o firidă destul de mică. În firidă erau doi rozători mărunți, două ghemotoace gri, cu ochi mici ca niște mărgele negre. Stăteau nemișcați. Numai mustățile parcă le tremurau.

— Poftim, colega, eroii mei: șoarecele A și șoarecele B. Sînt de același sex, născuți în aceeași zi, din aceeași mumă. Au vîrsta de două luni, deci vîrsta perfectei maturități. Nu cunosc, nici unul din ei, viața: s-au născut în cușcă și au trăit fiind hrăniți. Deci nu au nici un fel de experiență aperceptivă. Ereditate — fără mediu natural.

— Perfect, am zis. Ce vrei să faci cu ei?

— Stai o clipă, imediat vei înțelege. Acești doi subiecți sînt de aceeași greutate, de aceeași mărime. Au aceeași poftă de mîncare. La ora aceasta, să știi, sînt flămînzi amîndoi.

— Continuă!

— Eu vin și le dau drumul în arenă. În arena unde trebuie să-și cîștige hrana. Experiența se numește

„colaborare forțată de mediu". Ai să înțelegi mai tîrziu ce înseamnă asta. Uite, vezi? Aprind un bec verde: asta înseamnă: „Atenție, ușa cuștii se ridică. Sînteți liberi."

Într-adevăr, se aprinse un beculeț verde și, îndată după aceea, o ușiță abia vizibilă se deschise: drumul spre arenă era liber.

— Uite, acum, aici, îmi arată Fronius cealaltă parte a cutiei. Vezi, în firida asta pun caşcaval. Caşcaval de cea mai bună calitate, și-mi trecu pe la nas o bucată de parmezan.

(Mă simții dintr-odată extrem de jenat: mirosea exact ca Ementhal-ul din care mă înfruptasem aseară)

— Vasăzică vîr excitantul. Îi vezi? Năvălesc ca nebunii! Degeaba. Becul acesta roșu le indică interdicția. Dacă își lipesc botul de clanța firidei unde e mîncarea, se electrocutează. Un curent slab, bineînțeles: nu le face nici un rău. Îi sperie doar.

Dădui nedumerit din umeri.

— Nu înțeleg nimic, am zis.

Oarecum intrigat, îmi scosei din buzunar pince-nez-ul.

— Ascultă și notează-ți: șoarecii mei sînt flămînzi. Mirosul de caşcaval îi înnebunește. Eu le ofer mîncare! Cu o condiție!

— Ce condiție?

— Cu condiția să colaboreze. Să co-la-bo-re-ze.

— Dar e absurd...

— Nu te pripi. Uite, aici am un fel de pîrghie. Seamănă cu scîndurile pe care copiii se dau huța-huța. O vezi? Ei bine, clapa care păzește caşcavalul, poarta spre excitant, nu se ridică decît dacă unul din șoareci se urcă pe acest taler al balanței, al pîrghiei. Abia atunci, al doilea poate mînca. Greutatea confratelui său saltă clapa despărțitoare.

— Și vrei ca...

— Da, vreau ca... și ochii lui tulburi mă fixară de aproape, într-o crispare aproape hipnotizantă. Fronius, în clipa aceasta, mi se păru un exaltat, un dement. Vreau, strigă el, trecîndu-și mîna de măcelar prin părul zburlit, doresc, mai bine zis, să realizez... colaborarea. La nivelul șoarecilor, deocamdată. Vreau ca aceste animale, aceste elementare monade, să împlinească ceea ce oamenii nu vor, nu pot și nici nu încearcă serios să realizeze. Vreau ca unul din șoareci să renunțe la foame, la instinct, să stea calm pe talgerul balanței, pînă cînd celălalt mănîncă liniștit. Pe urmă, vreau ca celălalt, nesilit, de bunăvoie, să

urce pe talger ca să poată mînca şi primul. Ai priceput?

— Dar e absurd!... E absurd!...

— Ştiu, tocmai de aceea încerc. Ador absurdul.

— Nu înţeleg, ce urmăreşti? Vorbesc din punct de vedere filosofic...

— Ce urmăresc? Nu bănuieşti, dragă colega?

— Habar nu am.

— Dacă voi reuşi, dacă şoarecii mei vor colabora în mod ritmic, fără erori, fără nici o intervenţie coercitivă din partea mea, atunci voi putea afirma că principiul instinctualităţii nu este - mă auzi? - nu este o consecinţă a naturii veşnice, ci pur şi simplu o caracteristică, aş zice, o eroare momentană a ei.

— Dar asta se ştie...

— Se ştie că este, dar nu se ştie că se poate corecta. Şi încă foarte uşor. Şi pe cu totul alte căi decît vreţi voi, moraliştii. Eu pregătesc o lovitură, indirectă, dar periculoasă, dată ideii de imutabilitate. Nu există diferenţieri fatale între indivizi, există numai forme de foame diferite; nu există diferenţieri funciare ineluctabile nici în societate, există numai dezorganizare, lipsă de organizare. Inegalitatea, această hibridă formă de contradicţie dialectică, sursa atîtor rele, probabil sursa răului în sine, este numai şi numai o consecinţă a mizeriei sociale, a sistemului care ne ţine flămînzi. Refuz să cred în predestinare pentru sclavaj, refuz să-mi imaginez nişte gene în care să fie înscrise ereditar poziţiile diferenţiate ale apetenţelor şi satisfacţiilor instinctuale. Şoarecii mei, după cum ţi-am spus, sînt fraţi de sînge: egali în faţa Naturii, egali în faţa lui Dumnezeu, bineînţeles, egali în faţa măriei sale Foamea. Flămînzi, e normal, se bat în faţa firidei cu caşcaval; dar învăţaţi, organizaţi, alternaţi ritmic, te asigur, îşi vor vedea fiecare de treabă, puţin păsîndu-i unuia cu ce şi cu cît s-a săturat celălalt.

— Încep să înţeleg... Dar...

— Stai, încă nu am terminat. Deci: smulg şoarecii mei din starea virginală, din graţia crudă a instinctului de conservare. Îi smulg şi-i oblig să încheie un contract. Un contract de colaborare. Astfel, A plus B devin o societate anonimă de tip cu totul nou. Devin celulă socială, cooperativă de ajutor mutual. Vor colabora, vor mînca, se vor veseli. Împreună. În pace şi adevărată frăţietate.

— Ei, am zis, aici lucrurile se complică.

— Deloc. Poate se va complica forma colaborării, dar

lupta pentru existență, mă înțelegi, cruzimea, rapacitatea, dreptul celui mai puternic nu vor mai apărea. Voi dovedi astfel că pofta pentru mai mult poate să dispară: fără popi, fără juriști, fără morală, prin simplă asociere inteligentă și reciproc avantajoasă. Șoarecii mei vor dovedi asta...

Rămăsei pe gînduri. Trebuia să recunosc, aserțiunile lui mă nelinișteau. În fiecare trestie ce gîndește, doarme și visează un ideal utopic. Nu mă interesa, să fim înțeleși, partea pur psihologică a experimentului: de ani de zile pot să mă felicit că am reușit să izolez, din spirala speculațiilor mele, orice ispită socializantă, orice finalitate practică. Ceea ce mă tulbura acum mi se părea a fi un anume atac, un atentat chiar, îndreptat - sau pe care-l presimțeam a se porni - împotriva anumitor categorii ontice la care țineam.

— Fals! exclamai. Total fals. Fals psihologic, fals filosofic, fals moral...

— De ce?

— Primo, începui, după cîte știu, orice instinct este un vector de forță. Un vector finalist: între excitant, adică mîncare, și între excitat, adică subiectul flămînd. O linie fatal și obligatoriu dreaptă. Tu vrei să frîngi acest vector...

— Exact! Îl voi frînge...

— Absurd! Înseamnă să introduci în ecuația instinctului o necunoscută: morala. Șoarecele care va sta pe balanță își va sacrifica benevol iminența poftei de mîncare.

— Perfect. Ai ghicit.

— Acest lucru e imposibil. Morală în junglă, morală între șobolani, morală între hiene?

— Asta e eroarea naturii. Eroare pe care eu o voi corecta. Dacă voi reuși - și trebuie să reușesc - voi dovedi că lupta pentru existență e o simplă barbarie animalică (nici măcar exclusiv animalică) și că foamea e numai un fel de sindrom al lipsei de colaborare, al lipsei posibilității de a mînca alternativ. Un parafenomen. O pseudolege. Un sofism al existenței și al vieții.

— Nu cred, nu cred, nu cred! Și sînt convins că...

— Dar e absurd să discutăm. Problema nu a putut fi elucidată pînă acum pentru că a fost - mereu și mereu - discutată numai. Sînt om de știință, iar punctul meu de plecare e experimentul. Poftim, eu am tăcut. De-acum vor vorbi șoarecii mei.

— Ah, exclamai jignit, c'est déja trop!...

În clipa aceasta, zării aproape de mine figura palidă, crispată și amară a lui Hermann, servitorul. Rînjea sau se

strîmba, nu ştiu, în orice caz îi juca în privire o luminiţă de răutate şi batjocură.

— Ce-o să rîdem, ce-o să rîdem...: murmura, în timp ce, cu mîini abile, pregătea startul experimental al şoarecilor.

— Bine, Hermann, poţi să stingi lampa, zise profesorul şi trecu la butoanele de comandă.

Lampa fu stinsă, arena rămase o clipă în întuneric.

Se aprinseră apoi două becuri mici. Totul se ilumină. Magic. Noi stăteam în umbră, doar reflexul slab al sticlei ne atingea pe rînd feţele. Fronius era transpirat, obosit; Hermann, somnolent şi pasiv. Eu, nervos: îmi ştergeam ochelarii.

În cuşca lor pătrată, şoarecii se aliniară. Nu mai mişcau. Numai privindu-i foarte atent puteai observa că respiră. Nările lor, roz, umede, tremurau. Arena — ca un lan de grîu abia încolţit — părea imensă. Şi la capăt aştepta pîrghia. Datoria.

Becul verde se aprinse brusc. Şoarecii năvăliră. Acelaşi joc ca înainte. Goană directă, cursă rapidă spre scopul cu parmezan. Acolo: izbituri, retragere, învălmăşeală. O nouă încercare... Haos. Izbucnii în rîs:

— Quod erat demonstrandum!

Fronius mă privi furios.

— Asta e prima fază. Faza ta. Faza instinctului stupid, faza vectorului direct. A apetenţei oarbe.

— Bine, dar...

— Acum intervin eu. Cu răbdare şi tact. Să vezi...

Dînd cu grijă la o parte sticla ce acoperea arena, prinse delicat, cu un cleşte, pe unul din şoareci şi-l aşeză pe balanţa care se înclină sub greutatea lui. Clapa se deschise. Celălalt se repezi la mîncare.

— Stai, strigai, ce înseamnă asta? Ce rost are cleştele?

— Cum, ce rost are? Rost educativ. Îi arăt calea, îi lămuresc clauzele contractului de colaborare.

— Dar asta nu e educaţie... E dresaj!

— Crezi că se poate face o deosebire categorică între dresaj şi educaţie?

— De ce nu foloseşti bătaia?

— Am s-o folosesc.

— Unde e atunci morala experimentului?

— În rezultat. Se va uita cleştele, se va uita beţişorul cu care îi bat. Din clipa în care vor lucra singuri, fără mine, ceea ce a fost forţă şi punitie la început va deveni lege şi principiu... Şi normă de drept...

— Începi prin teroare? Nu ţi se pare că procedezi un pic prea... prea fascist?

— Poate. Dar eu nu fac decît să rezum o anume experienţă filogenetică. Dacă în această arenă, în aceste condiţii, ar trăi timp de sute şi mii de ani o rasă de şoareci, nu crezi că, în mod inevitabil, ar ajunge să-şi dividă munca? Intervenţia mea suplineşte timpul de adaptare naturală. Rezultatul contează.

— Ei, şi pînă acum ai ajuns la vreun rezultat?

— Vag. Abia am schiţat premisele experimentului. Sînt la început. Te-am chemat numai ca să-ţi expun teza. Rezultatele ţi le voi putea prezenta abia peste cîteva luni.

— Dacă vei reuşi, bineînţeles, adăugai, bătîndu-l, de astă dată eu, protector, pe umăr.

Ne certarăm pînă noaptea tîrziu. Încercai să-l conving că ceea ce îşi propune e absurd; că şoarecii nu vor ajunge niciodată să colaboreze singuri. Că fără el - el fiind conştiinţa lor - chiar dacă această colaborare se va efectua, ea va înceta în clipa în care va dispărea frica de bătaie. Că... în sfîrşit, filosofic totul e o anomalie. Natura nu face salturi, adaptarea nu e un proces rapid, contractul nu e posibil acolo unde foamea e motivul dinamic.

Degeaba. Fronius părea de neclintit. Mă combătu feroce, pasionat. Pînă la urmă aproape mînioşi, ne despărţirăm.

— N-are rost să ne certăm, i-am spus din uşă, în timp ce Hermann mă ajuta să-mi îmbrac pardesiul. Şoarecii tăi au cuvîntul. Dacă vor reuşi... „colaborarea"..., dar să fie colaborare liberă, nu colaborare de circ sau de cazarmă, ei bine, mă voi înclina. Pînă atunci însă rămîn în rezervă...

Şi plecai, nelăsîndu-l să mă conducă.

Noaptea era rece, de pe deal oraşul se vedea splendid, ca o panoramă de lumini şi turnuri. Ceasul catedralei bătea miezul nopţii. Mă gîndeam la prefaţa cărţii mele despre categoria Unicului, regretînd că am pierdut cîteva ore preţioase din seara aceasta, ore pe care ar fi trebuit să i le dedic. Dar pe urmă, aducîndu-mi aminte de ochii negri ai lui Fronius, de ochii mărgelaţi ai şoarecilor lui,îmi veni să rîd. Şi, foarte bine dispus, coborîi fluierînd vesel în oraş şi mă îndreptai spre casă. (Dar de luat, tot luai o hotărîre: nu voi mai mînca parmezan. Niciodată. Din decenţă, din estetism. Să fim serioşi: un profesor universitar de dialectică nu are voie să se „excite" la fel ca nişte bieţi şoareci care abia îşi încep cariera academică...)

III

Nici nu știu cînd a trecut toamna, cum a trecut iarna. (O iarnă cumplită, cea mai rece din cîte am pomenit.) E adevărat, am fost foarte ocupat: cursuri grele, o mulțime de necazuri cu tipărirea lucrării, o vastă corespondență cu colegii de breaslă din străinătate. Pe Fronius aproape că-l uitasem. De vreo două ori, îl întîlnii pe coridoarele decanatului: părea bolnav și obosit, mă salută distant, zîmbindu-mi puțin ironic. L-or fi părăsit și șoarecii, îmi ziceam... Abia în primăvară îmi amintii din nou de el. Într-o zi noroasă, umedă, plină de fum, făceam parte dintr-o penibilă delegație a Consiliului comunal (obținusem, în sfîrșit, titlul de Consilier) la o înmormîntare în provincie: muriseră nu știu cîți mineri, sufocați într-o galerie. Sufocați sau arși, nu mai țin minte. A trebuit să-mi iau pălăria neagră, haine negre, umbrelă și să arborez acel aer de solemnitate funebră care îmi displăcea total. Mai ales că nu cunoșteam pe nici unul dintre cei decedați, iar mina, ca formă de viață, era la o distanță astronautică de preocupările mele. Nu spun că nu mă emoționează tragedia oamenilor, dar consider tragicul un implicat al vieții, în consecință nu văd în moarte un fenomen extrauman, ci unul care face parte din însăși esența lumii. Lagrange a țipat la mine anul trecut cînd, după banchetul de la Lausanne, trecînd pe la el să bem un coniac, i-am spus cele de mai sus. „Cum poți gîndi așa? Dacă te năsteai broască? Dacă te năsteai vierme sau cîine? În marea probabilitate a vieții, a fi om nu e o lege, ci un hazard, o șansă. Și atunci ai și obligații sociale..." Am rîs. „Totul e esență în devenire, i-am spus, totul e entelehie în spiralată desfășurare. Ghinda devine stejar, tu ai ajuns profesor de morală, eu de ontologie... Și, bineînțeles, minerii sînt mineri, soldații... soldați și șomerii - șomeri. Să nu confundăm cauza eficientă cu cauza finală..."

Mergeam în urma cortegiului, ploua mărunt, cu funingine, printre case uniforme de cărămidă roșie. Cînta undeva și o fanfară. (Nu pot să-l sufăr pe Brahms cîntat din trompete.) Eram aproape de cimitir, mă gîndeam chiar că ar fi bine să-i telefonez șoferului să vină să mă ia de la poartă, cînd se apropie de mine un om palid, gîrbovit, sub un imens parapliu. Îl recunoscui. Era Hermann, omul de serviciu al lui Fronius. Mă salută timid, privindu-mă cu ochii înlăcrimați.

— Ce-i, Hermann, i-am zis, ce s-a-ntîmplat?

Își sufla nasul ca un copil, într-o imensă batistă. Plîngea.

— Domnule profesor, smiorcăi printre lacrimi, au murit. Au murit ca niște șobolani...

— Apropo, am zis, ce-ți mai fac șoarecii din laborator?

Mă privi lung, tîmp și aiurit, de parcă n-ar fi înțeles ce l-am întrebat. Pe urmă se întoarse și, fără să mă salute, grăbit, dispăru în mulțime. „Tel maître, tel valet", mi-am zis și-l uitai cu desăvîrșire.

Începură curînd ploile, lungile, nevroticele ploi de primăvară. Prin aprilie se întîmplă și nenorocirea — stupida, absurda nenorocire — în urma căreia a trebuit să preiau și decanatul facultății, Stoicov titularul catedrei de logică, într-o seară, pe la orele 7, fu găsit spînzurat în pivnița casei sale. Sinucidere: din dragoste, din schizofrenie, din alcool, dracu' știe!? În orice caz, un profesor de logică, vechi militant sindical, care în loc să recurgă la, să zicem, cucuta socratică, preferă un cablu de telefon și care, pe deasupra, mai lasă și un testament grotesc, spunînd că singura lui dorință ar fi ca cele două pisici ale sale să treacă în subzistența rectoratului nu e ceva prea ușor de mistuit. (Trec cu vederea ce scrisese în post-scriptumul acestui așa-zis testament. Pur și simplu, ne-a băgat în mamele noastre pe toți cei care, cum se exprima el, l-am plictisit de moarte, „regulîndu-l la cap și mușcîndu-l de c..." Penibil.) A trebuit să-i facem funeraliile oficiale, ziarele îl considerau o victimă. Culmea, în cimitir, mie îmi reveni grotească obligație de a vorbi în numele corpului profesoral. Ce poți să spui la mormîntul unui logician care se sinucide și care, în loc de operă, de mesaj, lasă lumii două pisici siameze? Și nici un manuscris! Nici măcar o lozincă. Sau un citat. Nimic, în afară de înjurături și pretenții.

În sfîrșit, totul se termină cu bine, fanfara cînta recviemul, eu, plin de noroi pe pantofii de lac, încercam să scap din înghesuială ca să pot fugi acasă: să mă dezbrac, să fac o baie și să mă culc. Eram aproape de poartă cînd cineva din urmă mă prinse cu putere de braț. Mă întorsei speriat. Se întuneca, era ceață și în spate se clătinau în vînt pinii cimitirului.

Era Fronius. În haine negre, bărbierit. Ca niciodată, corect și aproape academic. Ochii însă îi ardeau și fruntea îl era foarte transpirată.

— Ce e, colega? îl întrebai. Ai băut?

— Pe dracu! îmi zise. Sînt fericit. Sînt fericit ca un mire în noaptea nunţii.

Crezui că a înnebunit: fusese, **dicitur,** prieten de şnaps cu Stoicov.

— Ştii, îmi şopti ca un fanatic pornit pe conspiraţii, trebuie să vii să-i vezi. Merg strună...

— Cine?... Nu reuşeam să-mi scot mîna din strînsoarea brutală a palmei sale. Parcă voia să mă înghită.

— Şoarecii. Am reuşit. Îţi dai seama? Am reuşit!

— Imposibil! murmurai, şi parcă mă cuprinse un fel de ciudă. Exclus şi imposibil.

— Vino să-i vezi chiar acum. Am maşina la poartă.

— Dragă, mă scuzai, uite cum arăt. Mi-e cu neputinţă să fac ştiinţă în nişte pantofi atît de murdari...

— Lasă! Ţi-i spală Hermann. Vino, n-ai să regreţi...

Ce era să fac? Luai loc în maşina lui şi, în cea mai deplină tăcere, mă lăsai dus la laborator. Gîndeam: e posibil? Mai există miracole? Îmi venea să rîd gîndindu-mă că doi şoareci alfabetizaţi şi o bucată de parmezan helvet atentează acum la situaţia politică internaţională. Ridicol!

Ne deschise Hermann. Îi dădui pardesiul muiat, îmi scosei şi pantofii. Peste cinci minute, mi-i aduse spălaţi, ajutîndu-mă să-i încalţ. Tăcea. Omul acesta, îmi ziceam, de cînd lucrează cu animale, a devenit mut şi total indiferent. Ceva în fiinţa lui nu-mi convenea: bănuiam că nu mă respectă; mai mult decît atît, ghiceam în privirile lui un fel de dispreţ, o ameninţare latentă, deloc ascunsă.

În laborator totul părea aranjat şi în aşteptare. Mirosea şi mai puternic ca rîndul trecut a şoareci, a brînză, a vizuină. Aruncai o privire asupra „arenei". Nimic schimbat: doar cei doi eroi, A şi B, mi se părură mai împliniţi, mai rotunzi.

— Cum îi deosebeşti? îl întrebai pe Fronius, care se chinuia să-şi îmbrace halatul.

— O, foarte bine: nu seamănă deloc.

— Eu nu văd nici o deosebire. Sînt absolut identici.

— Ţi se pare, fiindcă nu ai lucrat cu ei. Uite, ca să te ajut, am să-l însemn cu cerneală pe B. Dintre ei doi, el e cel mai inteligent... A făcut mult mai puţine greşeli decît A. Acesta, în schimb, e încăpăţînat şi lacom. Uneori seamănă cu rectorul nostru. Şi cu încă cineva, al cărui nume nici nu îndrăznesc să-l pronunţ.

— Vasăzică, s-au diferenţiat?

— Oarecum. Psihologic. Social, însă, merg perfect. Ai să vezi. O mai corectă colaborare, cred, nu există nicăieri azi în lume.

— Să vedem, am zis și, oftînd, mi-am pus ochelarii.

Dintr-o dată, Fronius se schimbă la față. Nu știu de ce, în timp ce se apropia de butoanele de comandă mi se păru că are ceva din expresia crudă și sticloasă a unui comandant de baterie care se pregătește să ordone „foc!", într-un nou război mondial. Chiar și blegul de Hermann părea, în întuneric, o mască de preot al unei religii crude. Sub privirile noastre frankensteiniene, suprafața verde a arenei se umplu de lumină. Șoarecii tremurară, tremurară, apoi se liniștiră. Sună un clopoțel gingaș, un bec minuscul se aprinse lîngă cușca eroilor.

— Complic semnalele, îmi explică Fronius; auditivul, vizualul, olfactivul. E mai de efect așa...

— Pun cașcavalul? sună vocea răgușită a lui Hermann.

— Da.

Hermann se execută. Impasibil, fără grabă, cu o pensetă sanitară, vîrî în firidă o bucată de parmezan.

— Fii atent, începu să-mi explice Fronius, pe parcurs a trebuit să interpolez o serie de anexe la linia pură a experimentului. Eroii mei sînt masculi: ca să nu aibă tulburări sexuale, o dată pe săptămînă, îi mut într-o cușcă cu femele. Să-și facă de cap. O noapte. Pe urmă îi aduc înapoi... Iar ca să nu se bată între ei din plictiseală sau energie superfluă, le-am pus în cușcă — vezi, nu? — diferite materii de ros. Să roadă în timpul liber, să fie ocupați, să-și uzeze dinții fără să facă vreun rău...

— Nu ți e pare că asta aduce un pic a **Kraft durch Freude?** A fascism?

— Poate. Ca un om de știință, sînt fără prejudecăți: **experientia docet!** Scopul scuză mijloacele.

Mă aplecai să-i pot privi mai de aproape. Parcă mă deranja, parcă mă alarma panașul albastru al celui zis B. („Privind de sus — scrisesem în lucrarea mea — din înălțimea rezervată Unicului, orice ins particular, orice individ poartă un semn, o dungă colorată în spectrul său, care îi indică soarta, îi programează fericirea sau nenorocirile, îi fixează, cu alte cuvinte, predestinarea ontică...") Hm! Hm! Zării apoi mărgelele negre ale ochilor sticlind din penumbra cuștii. Fantastic. Teribil. Mă simțeam la poarta unei taine, în vecinătatea unei lumi total străine: Platon la intrarea peșterii sale, sfîntul Francisc în fața

privighetorii, Hegel ținînd în palme un magnet. Dincolo de ochii aceștia, sub blana lor lucioasă de rozătoare, erau nervi, scoarță, instincte; ereditate și educație. Natură și lege. Privindu-i cum așteptau, aliniați și cuminți, mă cuprinse dintr-o dată nu știu ce milă, ce stranie compasiune morală. „Startul", am zis, iată startul: startul social, startul existențial. Întreaga viață se rezumă la această așteptare nervoasă, la tremurul mustăților acestor două entități biologice. Ce trist, ce amar simbol a ceea ce sîntem de fapt!

Cortina de metal se ridică brusc. Cei doi subiecți năvăliră în arenă. Unul spre dreapta, altul spre stînga. Cuprinși de o frenezie a mișcării, alergară de cîteva ori jur-împrejur. Încercară și salturi în sus, spre paravan. Inutile, bineînțeles. Evadarea nu era posibilă. Mai ales în sus.

— Le permit această cursă, îmi explică profesorul, ca să-și descarce plusul motrice refulat. Asta îi eliberează într-un anume fel de presiunea claustrării. Și le creează, în același timp, un stres al neputinței, al inutilității de a se zbate...

— Nu înțeleg. Despre ce stres vorbești?

— Hm-da!!... Să-ți explic. Pe scurt. Înainte de a porni experiența cu A și B, am procedat, cum e și normal, la cîteva sondaje preliminare. Astfel, am luat alți doi șoareci, exact ca aceștia, de aceeași vîrstă, și tot gemeni, și tot masculi. Pe unul din ei l-am aruncat într-un butoi cu apă; pe celălalt, înainte de a-l arunca, tot într-un butoi cu apă, l-am ținut cam un sfert de oră în palme. Suficient ca el să simtă că e pierdut, că orice zbatere e inutilă, că din palma mea nu are scăpare. Ei bine, află că primul șoarece, cel care nu trecuse prin spaimă, pînă să se înece în butoi, a fost în stare să înoate șaizeci de ore în șir; celălalt, cel pe care îl ținusem prizonier în palmele mele, era stresat; n-a rezistat la înot, după numai două ore, plutea cu burta în sus. Așadar...

— Gata, am înțeles. Să continuăm experimentul.

— Alergarea aceasta liberă — liberă și nu prea — durează exact trei minute. După aceste minute de prolog, începe de fapt experimentul meu.

Remarcai, surprins, că nici unul dintre șoareci nu încearcă, de astă dată să atingă cu botul clapa electrizată care-i izola de mîncare.

În clipa aceasta se aprinse un bec ce pîlpîi exact de trei

ori. Ca la comandă, cei doi eroi se lipiră de axul subțire al pîrghiei. Mi se părea că tremură, că vibrează.

Trîrîi apoi altă sonerie. Și deodată... văzui minunea. Cel cu panaș albastru, șoarecele B, se retrăgea pe brînci de-a-ndărătelea. Ca o balerină, săltă sprinten și se ghemui cuminte pe talgerul balanței care, încet, asemeni unui cîntar sensibil și precis, se înclină. Clapa se deschise și A năvăli. B nici nu se sinchisi. Știam că e flămînd, bănuiam că pentru nasul său fin mirosurile erau fulgerătoare. Evident, masticația flămîndă a lui A nu putea să nu-l scoată din răbdări. Și, totuși, B stătea nemișcat, ca un martir al renunțării, ca un Buddha al sacrificiului de sine. Îmi adusei aminte că șoarecii — alături de șerpi, dragoni și cîrtițe — erau considerați, în numeroase mitologii orientale, animale htonice. Tot ce e subteran, primar, este legat de legile germinării și ale forței, fiind prezent oriunde are loc lupta încrîncenată între viață și moarte. Șoarecii, ca și șerpii, apar în simbolica imaginației primitiv-religioase în cadrul unor situații limită, amenințătoare, prezența lor profetizînd evenimente tragice, mari dezastre și nenorociri. În filosofia indică, șoarecele (mushaka) este asociat cu ideea de furt, de spionaj în interiorul inimii (athma). Marinarii considerau șobolanii de pe corăbii spirite ale pămîntului, ale uscatului, iar minerii nu-i ucid nici azi, fiindcă văd în ei întruchipări ale Diavolului. Îi salută respectuos, atribuindu-le titluri și grade (director, colonel, prefect, consilier etc.). Apollo, în perioada preelenică, era deseori evocat cu numele de Sminthé, care înseamnă șoarece ori șobolan, nu mai țin bine minte. Ciudat, zeul soarelui confundat cu animalul care nenorocește recoltele și aduce ciuma! Ce să mai spui cînd, în China și Siberia, dispariția subită a șoarecilor e un semn de mare nenorocire, iar în Japonia rozătorul acesta acompaniază pe însuși zeul bogăției, Daikoku, dacă nu cumva mă înșeală memoria?

Priveam năuc la B: nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Colosal! exclamai, ștergîndu-mi fruntea transpirată.

Fronius zîmbea satisfăcut, ca un cofetar ce-și prezintă specialitatea casei.

— Acesta e momentul unu, ținu să-mi spună. Durează zece secunde. Gata!

Se auzi din nou o sonerie. Iarăși alternară luminile verzi și roșii. Cei doi șoareci se întoarseră brusc și, în fugă, asemeni unor recruți bine instruiți, reveniră la ceea ce

Fronius numea punctul C. Adică în vizuină.

— Momentul doi.

Același joc. De astă dată, urcă A pe talger și B avu dreptul să guste din parmezanul liber.

— Observă esențialul, îmi șopti chicotind vesel Fronius. Eu nu intervin deloc.

— Aprinzi și stingi luminile, replicai, numai ca să spun ceva.

— Asta nu e decît simbolizarea fizică a condiționării. Șoarecii nu știu că eu exist.

— Norocul lor, am zis, altfel s-ar revolta. Sau te-ar adora ca pe un Dumnezeu...

De douăsprezece ori, jocul acesta, în doi timpi, între sacrificiu și satisfacție, alternă cu o precizie aproape de ceasornic. Eram dărîmat. Vedeam, vedeam cu ochii, și nu-mi venea să cred. Fronius fuma în fotoliu, Hermann singur manevra semnalele. După a douăsprezecea alternare, profesorul ridică mîna.

— Ajunge. Altfel se satură...

— Păi, am zis, nu acesta-i scopul?

— Ba da. Dar am constatat un lucru ciudat. De fapt, un fenomen normal, dacă îl judeci din punct de vedere uman. Îndată ce se satură, încep să se joace, să se hîrjonească. Și asta le deranjează disciplina reflexelor.

— Cum așa?

— Știi, se pare că esteticienii au dreptate: lipsa de foame creează libertatea, libertatea eliberează fantezia, iar fantezia, care naște artele, este în același timp și începutul dezordinii, dușmanul numărul unu al disciplinei.

— Hm, am zis eu, se pare că ai descoperit izvoarele misterioase ale ascezei monahale. Și ale sumisiunii militare.

— Poate, zîmbi Fronius. N-ai observat că popoarele flămînde sînt anarhice și barbare? Cele prea sătule sînt libertine și leneșe? Civilizația este opera popoarelor semiflămînde, semisătule: a popoarelor care se roagă și trudesc, **ora et labora,** pentru pîinea cea de toate zilele.

Hermann ridică ţambalul experimental și-l mută în magazie. Apoi ne servi cafele și coniac.

— Ei, mă apostrofă Fronius, pornindu-se pe rîs, ce mai zici acum, Herr Professor?

Începurăm discuția. Fui de acord cu el că experimentul dovedește posibilitatea unei mutații ontologice. Nu a unui

salt dialectic: nu, Doamne ferește! Mutația înseamnă transfer de pe o formă de existență pe alta: din instinct în rațiune, din „poate" în „este", de pildă; pe cînd saltul nu e decît surpriza calitativă pe linia acelorași esențe și cauzalități... Pe urmă, am constatat că ruperea vectorului instinctual, adică a liniei drepte între excitație și satisfacție, e, în sine, un miracol. Fronius tapa mereu pe obsesia lui, că această formă de colaborare elimină socialmente faza zisă a diferențierii. Latura aceasta pe mine nu mă interesa deloc: eu căutam să exploatez, din punct de vedere filosofic, chiar moral, fenomenul — devenit evident — că orice formă de răspundere, de „trebuie" categoric, poate să elimine oricînd adversitatea egocentristă a intereselor și chiar a brutalității luptei pentru aceste interese.

Fierbeam. Băurăm trei cafele, vreo cinci coniacuri (franțuzești). Nici nu simțirăm că Hermann ne servește, ca gustare, parmezan; același parmezan ce umplea — odorantă obsesie — toată camera, întreaga instituție, tot orașul, probabil. Ne pasionau concluziile. Nimic altceva nu mai conta.

Pînă la urmă, de comun acord, hotărîrăm: dacă timp de o săptămînă experiența decurge în perfectă ordine, atunci e cazul s-o facem cunoscută. Eu îmi luai obligația să redactez studiul în legătură cu consecințele principiale, pe plan ontologic, ale fenomenului de colaborare, iar Fronius rămase cu sarcina, mai concretă, să prezinte cazul, mărginindu-se la latura psihologică, antropologică. El — cu datele de bază; eu — cu corolarele de suprastructură. Logic, științific, ideal și practic.

Abia la 2 noaptea plecai spre casă.

(Nu am putut să mă despart de laborator înainte de a mai face o ultimă vizită șoarecilor noștri. I-am găsit într-o debara. Aprinsei lumina și-i privii în tăcere. Păreau indiferenți: în colțul lui, fiecare rodea ritmic cîte o bucată de lemn. Doar pentru o clipă, cel cu semn albastru își ridică în sus botul fin și roz: părea că se clatină, că visează, că, în felul său, mă întreabă ceva. Dar asta fu, poate, numai o părere. Eram pilit, sînt convins că cei doi șoareci nici nu mă băgau în seamă. Rodeau, rodeau consecvent, ritmic rodeau — gîndeam eu — așa cum roade veșnicia țărmurile șubrede ale deșertăciunii omenești.)

Fericit, mulțumit, în noaptea aceea am dormit fără vise, fără tresăriri.

IV

Nu mă emoționează nici vîntul, nici plopii, nici fetele tinere săltîndu-și cozile de cal, seara, pe trotuare. Mă uit impasibil la coloanele nesfîrșite de biciclete proletare ce fug dimineţile spre fabrici, ca să se întoarcă seara, obosite, așa cum mă uit, total indiferent, și la maldărul de ziare ce se adună pe masa mea de lucru. Istoria cu ale ei crime și surprize mă lasă rece. Am reușit să realizez în conștiința mea o priză cerească la esențe prin pură contemplație, prin fervoare speculativă. Ieșisem de mult din timpul istoric, din spațiul geografic și, pe măsură ce manuscrisul meu creștea, simțeam că adevărul îmi dă tîrcoale, devenind din simplă obsesie o tot mai clară certitudine, o salutară ofertă de pace și împăcare.

Timp de o săptămînă telefonai zilnic la laborator. Îmi răspundea Hermann: „Totul în ordine". Nici nu se putea altfel, reversibilitatea nu mai era posibilă.

Mă apucai de lucru.

Poate niciodată în viața mea nu am simțit mai acut fiorul ameţitor al meditației filosofice, ca acum, în timp ce creionam contururile teoretice ale studiului meu. Să pleci de la doi șoareci și o bucată de parmezan, să te ridici ușor la problema spinoasă a adaptării la mediu, să depășești și reflexul condiționat, și furcile caudine ale eredității și instinctului; să treci apoi de la particular la general, de la fenomen la esență și să descoperi, la un moment dat, că un principiu ontologic, o categorie universală, se poate rupe, se poate frînge... Implicațiile morale, epistemologice, estetice chiar, se învălmășesc, apar surprize, termeni noi, probleme pînă acum nebănuite. Totul se înalță în spirală și fumul diafan al fanteziei speculative se ordonează undeva în sistem. Șoarecii — bieții A și B — rămîneau undeva jos, departe, simple amănunte ale impulsului inițial. De multe ori seara, după ce terminam de lucru, priveam prin geam norii și cerul întunecat, gîndindu-mă cît de sublimă e această posibilitate ce te ajută să te ridici din praf la stele, îngăduindu-ți să construiești, pornind de la ridicola performanță a două rozătoare, un templu geometric de armonie, revelație și pace universală.

Eram informat că și Fronius lucrează intens. Îmi telefonă de vreo două ori, vorbea febril, în grabă, interesîndu-se de mersul studiului meu. Îl asigurai că totul e în ordine; din partea mea, lucrarea — care va fi aproape

un volum — poate să apară la sfîrşitul anului şcolar. Sau, cel tîrziu, în cursul verii.

În luna mai, Fronius plecă — avînd la el toate documentele experienţei — la Congresul de Psihologie de la Strasbourg. L-am văzut la televiziune, l-am auzit la radio, presa de specialitate vorbea de comunicarea lui ca de o adevărată revoluţie în domeniul psihologiei experimentale.

Înfloriră la timp şi copacii, ploile şi vîntul de nord încetară. Primăvara năvăli în cetate. Serile auzeam cîntece studenţeşti, chitare sentimentale răsunau poetic de sub castanii înfloriţi ai parcului universitar. Lucrarea o aveam gata. Mă simţeam cît se poate de mulţumit. Eram convins că am realizat o rară performanţă, depăşindu-mă. Puteam să mă felicit sincer pentru curajul ce-l avusesem de a risca o asemenea aventură teoretică.

În ziua de 23 mai, mai precis în seara acelei zile, la orele opt şi douăzeci, se întîmplă catastrofa.

Începu cu un telefon.

— Eşti acasă? mă întrebă o voce răguşită, mînioasă.

— Da. Dar cine întreabă?

Mi se păruse a fi vocea lui Fronius, dar, ştiindu-l în Franţa, la Strasbourg, nu-mi puteam închipui că-mi telefonează de acolo. Şi apoi, era clar, cel care mă sunase vorbea din oraş.

— Eu sînt, auzii, profesor Fronius. Îmbracă-te imediat şi vino la laborator.

— Dar ce e, ce s-a întîmplat? Cînd ai sosit?

— Lasă asta! Vino imediat!

— Ce e, ce e?

Nu mai puteam de curiozitate.

— O nenorocire! Vino şi ai să vezi. Te aştept.

Ce era să fac? Mă îmbrăcai. Eram foarte contrariat. Descifrasem în vocea colegului meu o spaimă, o crispare ce mă neliniştea. Ştiindu-l prăpăstios, mă gîndeam că poate exagerează. I s-o fi întîmplat ceva la congres? S-a-ncurcat cu vreo franţuzoaică? Sau Hermann i-o fi făcut vreun pocinog? Mie întotdeauna mi-a fost antipatic acest Hermann, care se uita la noi de parcă am fi fost direct vinovaţi că n-are locuinţă, că nevastă-sa e spaima lumii şi că, pe deasupra, mai are şi şapte copii. Şi toate fete. Mari.

Peste o jumătate de oră, sunam la uşa laboratorului. Îmi deschise chiar el, Fronius. Era, bineînţeles, nebărbierit. Şi

în cămașă. Cu mînecile suflecate. Roșu-vînăt la față.

— Cînd ai sosit? îl întrebai.

— De două ceasuri.

— Pe acasă n-ai dat?

— Nu. Am venit direct la laborator. Tot timpul, în avion, m-am gîndit la blestemații ăștia de A și B. Parcă aveam o presimțire. Și ce presimțire!

— Dar ce s-a întîmplat, de fapt?

— De fapt... de fapt... Ai să vezi și singur... Hermann, pregătește experiența!...

— Iarăși? mormăi Hermann.

— Iarăși și iarăși... Și te rog să nu mă mai enervezi și tu... Nu ești șoarecele C.

De cînd îl știam pe Fronius, nu-l auzisem niciodată vorbind chiar atît de furios.

Hermann aduse cutia, aranjă priza. Stinse lumina în cameră. Mă uitai la cei doi delincvenți. Erau acolo, în cușca lor, absolut neschimbați. Unul din ei — parcă, parcă — era ceva mai mare. Dar poate că mă înșelam. În orice caz, panașul albastru al lui B nu se mai vedea. Se șterse, probabil, cu vremea.

— Fii foarte atent, mîrîi Fronius. Începem...

Experiența o cunoșteam acum. Fui totuși foarte atent. După terminarea primei reprize, mă uitai nedumerit în ochii tulburi ai colegului meu.

— Totul merge perfect. Nu văd nici o deosebire.

— Așteaptă, îmi zise, și declanșă a doua repriză.

Șoarecii năvăliră în arenă. În dreptul pîrghiei se petrecu ceva neobișnuit. Parcă se băteau între ei, parcă se înghesuiau. Fronius, aplecat peste arenă, înjura, înjura birjărește. Dar nu voia să intervină. Unul din cei doi șoareci, cel mai mare (acum văzui limpede că unul din subiecți era evident mai plin, mai gras), îl împingea cu botul pe celălalt spre talger. Această mică busculadă nu dură decît cîteva secunde. Pînă la urmă, totul reintră în ordine: unul din cei doi se urcă pe balanță și începu să se șteargă pe bot cu labele. Celălalt năvăli la mîncare.

— Perfect, exclamai. Merge!

— Cum n-ai observat nimic?

— Nimic neobișnuit.

— N-ai observat că porcul de A a mîncat de două ori?

— Cum?

— ...Păi blegul de B a stat de fiecare dată în talger.

Prin șira spinării îmi trecu un fior rece. Mă aplecai

peste sticla arenei și, cu voce schimbată, de astă dată, înjurai și eu. Pentru prima oară în cariera mea.

— Ei drăcia dracului! Dă-i drumul la a treia repriză.

Acum, învălmășeala din dreptul pîrghiei luă un aspect de-a dreptul dramatic. B nu voia să urce în ruptul capului; A îl zgîlțîia, îl mușca, îl împingea cu botul. La un moment dat, bătaia deveni atît de aprigă, încît cele două ghemotoace, încleștate unul de gîtul celuilalt, se rostogoleau în arenă ca niște adevărați gladiatori.

— Și, întrebai pe Hermann, de cînd are loc porcăria asta?

— De vreo săptămînă. De cînd a plecat domnul profesor la congres. Din cele douăsprezece reprize prescrise de dumnealui, bietul B abia apucă două. Și asta numai după ce porcul de A se satură...

— De ce i-ai lăsat? De ce n-ai intervenit?

— Nu aveam voie. Domnul profesor mi-a interzis.

— Ia uitați-vă! strigă Fronius și-și încleștă mîinile păroase de marginea arenei.

Lupta părea că se terminase. Tîrîndu-se cu greu, B, învins, o luă spre balanță. Din spate, A îl împingea, mușcîndu-l din cînd în cînd cu brutalitate. B se cățără obosit pe brațul pîrghiei și, încet, încet, pe măsură ce brațul acesteia se înclina, se tîra pînă la talger. A năvăli din nou la parmezan. A treia oară. Consecutiv.

În clipa aceasta îl văzui pe Fronius schimbîndu-se la față. Ochii i se dilatară, degetele care strîngeau marginea arenei trosniră în încleștare.

— Ce e? întrebai speriat.

— Uite! țipă din răsputeri Fronius. Uite, sînge! Sînge, în arena mea!

De fapt, vedeam și eu. Din gîtul gri al șoarecelui B se prelingea peste postavul verde al cîmpului o dîră subțire de sînge, strălucitor ca rubinul.

Nici nu avui timp să mă dezmeticesc. Urlînd ca un nebun, Fronius ridică în aer arena, apoi, cu o furie de-a dreptul înfricoșătoare, o trînti de podea. Totul se sparse în bucăți, sticla se făcu zob. Și eu eram furios. Îmi venea să urlu ca o fiară. Ne pomenirăm amîndoi pe vine, căutînd șoarecii printre dărîmături.

— Îi ucid, îi sfărîm! urla Fronius. Mi-au compromis totul. În ce să mai crezi? Erau frați, egali în drepturi... Unde va ajunge omenirea dacă nici un contract atît de simplu nu poate fi respectat? Automat — cel prost, și

leneș, și cîine — devine tiran și exploatator...

Plîngea, bietul meu coleg! Avea toate motivele — catastrofa mi se părea imensă. Cu mîinile tremurînde, desfigurați de ură și răzbunare, scotoceam peste tot după cei doi criminali. Voiam să-i nimicim. Trebuia să-i distrugem.

— Uite, strigai, unul din ei!

Hermann aprinse lămpile din tavan.

Din faldurile postavului verde, dintre fărîmiturile fostei arene, se rostogoli la picioarele noatre unul din doi criminali. Fronius ridică piciorul să-l calce, să-l zdrobească.

În clipa asta, Hermann țipă și, sărind ca un tigru furios, îl apucă de gît pe șeful său.

— Nu pe el, nu pe el! urlă cît îl ținea gura. Ăsta e bietul B. Porcul de A trebuie omorît. O dată pentru totdeauna.

Aveam impresia că Fronius va sucomba gîtuit. Dar reuși să scape din strînsoarea servitorului său, care părea că-și pierduse mințile.

— Du-te dracului, îi spuse, ești un imbecil cretin și incurabil!

Dar, după această înjurătură, ca prin farmec, se liniști brusc. Furtuna trecuse, era cazul să părăsesc și eu poziția de patruped. Mă ridicai: încă tremuram. Hermann, bodogănind, începu să smiorcăie ca un copil. Își scoase batista să-și șteargă lacrimile ce-i șiroiau pe fața zbîrcită. Parcă-l mai văzusem plîngînd. Dar cînd? Și cu ce ocazie? Nu-mi aminteam.

— Ce e de făcut? întrebai. Am naufragiat, s-a dus busola, nu se vede nici o Stea polară.

— Mizda păsii! înjură colegul meu, folosind anagramarea academică a clasicei trimiteri în mamă. Colega, personal, mă asta... pe toată experiența! Ducă-se dracului colaborarea, trăiască șoarecele A, mă doare-n cur de Liga Națiunilor!...

Copaci cădeau retezați în pădure, apele unei cascade se întorceau la izvoare; spirala lui Plotin se dădea peste cap, înfigîndu-se, cu supremul vîrf, în lutul pămîntului; mărul cunoașterii ascundea un vierme paradigmatic, cerul înstelat și legea morală din mine miroseau a parmezan;

bătrînul Napocos, ctitorul meu spiritual, rînjea ironic, îndemnîndu-mă: „Per aspera, ad ridicului mus"...; dar lucrarea mea, cea mai scînteietoare din scrierile mele, era gata; ca monument al spiritului speculativ fiind unic și neegalat în felul său: nenorocitul de Fronius muncise și el atîta; în fond, rezultatele lui, în sine, erau perfecte, logice, postulînd cu imense șanse o nouă viziune despre relația dintre instinct și datorie... Nu? Mă uitai la Hermann, care, acum, nu-și putea reține rîsul, și dintr-o dată îmi adusei aminte de minerii lui sufocați, de batista aceea imensă în care își sufla nasul. Era clar: îl uram. Dezinteresat, obiectiv, fără premise: îl uram crîncen și definitiv.

Mă întorsei spre amărîtul meu coleg.

— Experiența este total valabilă! declarai ritos, categoric.

— Crezi?

— Desigur. Finalul acesta penibil nu schimbă nimic! E neesențial. În definitiv... Hermann e de vină. Că i-a lăsat de capul lor.

Ca prin minune, iluminați, începurăm să discutăm din nou. Peste o oră eram iar veseli, triumfători. Cîntărind toate elementele, căzurăm de acord să publicăm totuși lucrările noastre. **Pium desiderium, pia fraus:** o dorință cucernică permite o tot atît de cucernică fraudă. Intenția, perspectivele contează. Faza aceasta din urmă nu dovedește decît că B e un bleg și un laș. Drama lui cade în afară de experiment. Trebuie uitat, trebuie ignorat tot ce s-a întîmplat post-Strasbourg. Fiindcă pentru contradicțiile ce au apărut după ce noi ne trăseserăm concluziile (în modul cel mai riguros și științific, nu?) de vină este numai Hermann. Cretinul și imbecilul de Hermann, care...

Hîrtia: S.C. Letea S.A. - Bacău

Tiparul executat la Regia Autonomă a Imprimeriilor Imprimeria „Coresi" sub comanda nr. 20 485 București - România

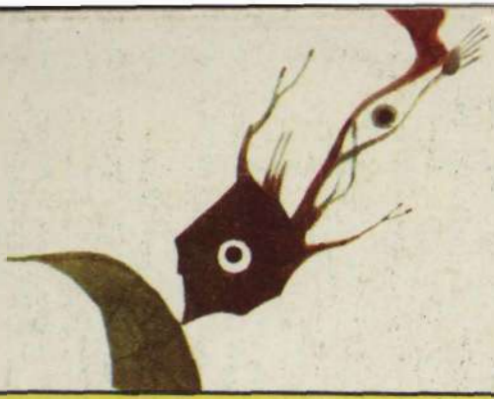

Antologia de față nu se vrea o ilustrare didactică a acestor teoretizări. Alcătuind-o, am urmărit în primul rînd clătinarea imaginii pe care cei mai mulți o au despre acest atît de iubit și vitregit spațiu literar. Iar în ceea ce îi privește pe autorii români, selecția a vizat generația „bătrînilor de aur", ca o invitație de continuare cronologică pentru viitorii antologatori, în efortul de recuperare a chipului nostru adevărat. Și mai nutresc și secreta speranță că, poate, într-o zi, nu se va mai vorbi de fantastic, straniu, însolit, science-fiction, oniric, absurd decît ca de secțiuni prin marele trup al **literaturii imaginarului.**

EDITOR
„ADEVĂRUL" S.A.

ISBN-973-9128-16-5

Preț 298 +
2 TL
300 lei